

comercials, etc. El pla comarcal haurà de ser aprovat pel consell comarcal i tindrà, lògicament, un caràcter vinculant per al planejament de rang inferior, propi dels municipis de la comarca. A més, la comarca haurà d'avaluar els dèficits assistencials, les mancances d'infraestructures, l'estat de la prestació dels serveis municipals, etc.

És necessari que la comarca esdevingui l'interlocutor local prioritari de les administracions autonòmica, regional i estatal. Les actuacions de qualsevol administració en la comarca hauran de ser comunicades a l'ens comarcal.

La gestió dels tributs locals

Per imperatiu legal (i per tant sense necessitat que aquesta determinació s'incorpori als plans d'actuació comarcal), la comarca hauria de gestionar la recaptació d'impostos municipals en tot el seu territori i ser l'òrgan que retés compte de l'estat financer propi i dels municipis als òrgans superiors pertinents (Sindicatura de Comptes), en funció dels estats de comptes que elaborin els municipis. Val a dir, que també la gestió econòmica municipal pot ser delegada en la comarca, tal com preveu l'article 46 de la Llei d'organització comarcal.

Les comarques haurien de comptar amb un personal d'administració financera adient a la seva dimensió, segons el que estableixen les normes vigents, però amb la següent modificació: les comarques amb menys de 5.000 habitants seran assimilades a les d'interval superior (entre 5.000 i 20.000). El consell comarcal haurà de determinar si aquests servei i personal s'ha d'adscriure o no a l'ajuntament de la capital comarcal, per tal d'optimitzar els recursos públics.

Altres funcions de les comarques

A més d'ens local, la comarca, en tant que organització territorial pròpia de Catalunya, haurà de ser també:

- L'ens de delegació preferencial de competències per part de la Generalitat, atenent, lògicament, a la capacitat de gestió de la competència per part de cada comarca.

- La unitat bàsica en la planificació territorial, en l'avaluació de les necessitats, en l'assignació de recursos i en l'estadística, tant per a la Generalitat com per a les diputacions.

- La unitat bàsica en la definició de la resta de divisions territorials de l'Administració. Com a criteris generals, les divisions d'ordre superior (partits judicials, delegacions d'hisenda, etc.) hauran de coincidir amb les comarques o constituir-se a partir de la unió de diverses demarcacions comarcals; mentre que les divisions d'ordre inferior (àrees bàsiques de salut, àrees bàsiques de serveis socials, etc.) hauran de ser igualment coincidents amb comarques o amb subdivisions d'aquestes (agrupaments de municipis). Lògicament, no sempre la coincidència entre divisions podrà ser absoluta, però en tot cas tota divisió territorial de l'Administració a Catalunya haurà de comptar amb l'informe favorable de la Comissió de Delimitació Territorial.

- Caldria reformar, puntualment, la llei electoral per tal que les diputacions es formessin a partir de circumscripcions electorals comarcals (per si soles o agrupades segons els casos), de la manera que aprovés el Parlament de Catalunya.

- Les comarques han de poder agrupar-se entre elles per a la prestació de determinats serveis o per emprendre determinades iniciatives. Perquè es mancomunin no caldrà que pertanyin a una mateixa regió. Amb aquesta possibilitat es poden resoldre dues menes de situacions: les iniciatives que en comú vulguin dur a terme comarques identificades per un mateix apel·latiu geogràfic (les comarques del Penedès, de la Segarra, de l'Empordà, etc.), i la prestació de determinats serveis per part d'una ciutat reconeguda d'ordre superior (Figueres, Granollers, Manresa, Vic, etc.) en comarques veïnes, però molt vinculades en aquesta ciutat.

- El mapa de les comarques de muntanya hauria de ser revisat en funció de la nova divisió territorial.

Del finançament de les noves comarques

S'ha pogut afirmar que un dels principals motius pels quals l'Estat no es decideix a impulsar una redistribució pressupostària cap el 50-25-25% és precisament el minifundisme municipal²⁶. L'actual mapa municipal català (i, també, l'espanyol) impedeix una major atribució de recursos als ajuntaments a causa de l'escassa capacitat de gestió de bona part dels ens locals i de la seva gran diversitat. La reclamació d'unes hisendes locals més sòlides i autònomes s'ha d'acompanyar d'una major responsabilitat dels gestors locals, que ha de fer efectiva l'obligació de totes les administracions locals de confeccionar i aprovar un pressupost i la seva liquidació, dins els terminis previstos legalment; i garantir el control efectiu per part de la Sindicatura de Comptes de la gestió econòmica dels ens locals.

Per tot això, cal que la comarca esdevingui l'entitat gestora dels tributs locals, tant per la seva òptima dimensió com per la major homogeneïtat en la capacitat d'actuació que cal esperar d'aquests nous ens locals. Aquesta atribució de la gestió financera ha de fer-se independent de possibles canvis en els valors tributaris o en la titularitat dels impostos.

El finançament és, sens dubte, l'aspecte més problemàtic de qualsevol mena d'ordenament comarcal, per la senzilla raó que la legislació estatal no contempla l'existència necessària d'aquest ens local intermedi. En l'estat legislatiu actual sembla inevitable que la comarca estigui subjecta a l'atribució de recursos per part de la Generalitat, però cal cercar les vies adients perquè el finançament comarcal arribi a ser conforme amb la seva naturalesa: és lògic que el sustentador econòmic d'un ens local complementari del municipi emani, en bona part, de les pròpies hisendes locals. Respecte aquesta qüestió, hi ha diverses vies d'actuació, unes de relativa fàcil aplicació i

²⁶ És una asseveració escoltada al professor d'Hisenda pública Joaquim Solé Vilanova en la seva intervenció en el curs de tardor "Autonomia local i organització territorial", organitzat el novembre de 1993 per la Universitat Internacional Menéndez y Pelayo.

unes altres més complexes, però potser necessàries a mig termini:

La reassignació dels pressupostos corresponents als ens locals per part del Govern de la Generalitat és la possibilitat més factible. Aquesta via suposaria la canalització directa d'un percentatge dels recursos dirigits a diputacions i municipis cap a les comarques, en tant que aquestes són ens locals intermedis i que, consegüentment, han de prestar uns serveis que no poden desenvolupar els municipis en raó a la seva dimensió i que tampoc no convé que restin a mans de les diputacions, d'acord amb el principi de subsidiarietat o de proximitat a l'administrat. El percentatge en qüestió hauria de ser acuradament avaluat, en funció de les característiques de la comarca i de la seva capacitat real d'actuació.

L'aplicació d'un recàrrec en els impostos municipals és una altra possibilitat d'aplicació relativament fàcil. Aquest recàrrec podria avaluar-se a partir de la diferència entre el tipus impositiu aplicable calculat per la població del municipi i el tipus impositiu calculat pel volum demogràfic del conjunt de la comarca.

Les altres dues fórmules que es plantegen tot seguit comportarien una reforma de la Llei d'hisendes locals. Aquesta modificació podria ser puntual i limitada (cas del primer sistema a què un es referirà) o bé, altrament, hauria d'implicar una radical modificació del mecanisme de finançament local a Catalunya (cas de la segona possibilitat que es comenta).

L'assignació a la comarca d'un determinat impost d'entre els ja existents (no es proposa d'incrementar el nombre de tributacions). Els impostos idonis per a aquesta funció serien l'impost d'activitats econòmiques o l'impost sobre vehicles, en tant que tots dos afecten un àmbit supramunicipal i bàsicament coincident amb les unitats territorials de relació quotidiana que es proposen com a noves comarques. Per altra banda, les activitats econòmiques es desenvolupen, en primera instància, gràcies al treball i al consum dels habitants de la comarca i no d'un únic nucli del seu territori, mentre que els desplaçaments

amb automòbil afecten principalment al conjunt comarcal, ja que els que es produeixen dins d'un mateix municipi són clarament inferiors.

La plena assumpció per part de l'Estat de l'organització comarcal de Catalunya possibilitaria la reforma més radical. La irrupció de la comarca com a ens local de suport al municipi es traduiria fiscalment en els següents aspectes:

- Els paràmetres emprats en el càlcul dels barems de tributació haurien de tenir en compte la població total de la comarca i no la dels seus municipis, considerats aïlladament. També caldria que la participació dels municipis en els tributs de l'Estat fos avaluada per al conjunt de la comarca i no individualment per a cada municipi. I això tant pel que fa al volum de població (70% en el càlcul de l'assignació de recursos), com pel que fa a l'esforç fiscal mitjà de la població municipal (20% de l'esmentat càlcul) o al nombre d'escoles municipals (el restant 5%; art. 115 de la Llei 39/1988).

- La tributació recaptada per la comarca hauria de ser transferida als municipis, un cop quantificada i descomptada la participació de cadascun d'ells en la gestió comarcal comuna, d'acord amb els paràmetres que s'esmenten en l'article 45 de la Llei d'organització comarcal (població i aprofitament dels serveis comarcals).

- Els municipis haurien de conservar, com a recurs particular indisponible per a la comarca, aquelles fonts d'ingressos derivades de l'explotació del propi patrimoni (vedats de caça, boscos, etc.).

- Cap municipi no hauria de rebre un volum de recursos inferior al que obté ara separatament, si prèviament no es fes una estimació del cost dels serveis assumits per la comarca en substitució del municipi.

- La comarca hauria de transferir als municipis encarregats de la prestació de determinats serveis comuns els recursos necessaris per gestionar-los.

Amb independència de la fórmula esmentada que s'apliqués, caldria que les transferències directes per part de la Generalitat s'incrementessin substancialment, si de debò es

pretengués fer de la comarca l'ens bàsic en l'ordenament territorial de Catalunya i si s'optés per la potenciació del poder local i la descentralització política.

5.3.4 UNA VALORACIÓ FINAL

La proposta formulada en aquest treball ha estat concebuda com un tot interrelacionat, que pretén assolir un alt grau de coherència. Si les regions tenen un determinat disseny és perquè se'ls suposa unes funcions determinades i una determinada estructura comarcal subjacent. Si les noves comarques són 108, és perquè són enteses com a ens locals; si es defensa l'existència de l'ens local comarcal, cal dotar-lo d'autonomia i recursos financers propis; etc.

Certament, la pràctica administrativa palesa que, sovint, d'unes propostes àmplies, només s'adopten determinats aspectes. En aquest supòsit, cal dir que algunes parts de la proposta són susceptibles d'aplicació, encara que no s'accepti el conjunt del que es planteja. Així, per exemple, els trets bàsics de la reforma provincial o regional serien compatibles amb un manteniment de les comarques en la seva configuració competencial actual.

No obstant això, s'ha d'insistir en un punt crucial: la implantació d'un nou mapa comarcal tindria poc sentit si no anés acompanyada d'un radical canvi en la seva concepció competencial i financera; si la comarca només ha de tenir una funció simbòlica, particularista i cultural, el seu disseny actual és tan vàlid com qualsevol altre. En aquest darrer supòsit, una reforma del mapa comarcal no comportaria gaire més que un increment de la confusió sobre aquesta qüestió. Pel contrari, si s'emprèn el camí de la reforma, cal un compromís en la radicalitat que suposa aquest procés. El model territorial que aquí es proposa exigeix una profunda reflexió sobre l'ordenament territorial de Catalunya i la seva estructuració interna.

Aquesta reforma requereix un ampli consens social. No pot ser un tema susceptible de profundes reformulacions en funció dels canvis del mapa polític. Implica, alhora, un radical canvi de mentalitat en les relacions entre les institucions, en què s'imposi la col.laboració enlloc de la competència. L'objectiu final ha de ser compartit per tothom: una Administració local forta en una Catalunya forta.

La implantació d'un nou ens local, la comarca, comporta, sens dubte, un risc, una aposta de futur i un elevat grau de compromís de les institucions. Si aquest assaig fracassa, tard o d'hora caldrà reconduir la reforma del mapa municipal a la via clàssica de l'agregació generalitzada de municipis. Una via no cal dir que més senzilla en funció de la legislació actual, però alhora amb un elevat cost de pèrdua de representativitat política i de proximitat a l'Administració local.

Finalment, s'ha de dir que aquest informe havia de tenir forçosament un caire generalista, es tractava de dissenyar un model global d'estructuració del territori i de les administracions locals. Sens dubte, aspectes aïllats de la nostra proposta poden ser fàcilment impugnats i necessàriament millorats. El que convé és una reflexió sobre el conjunt i la filosofia del pla; evidentment, si s'acceptés la seva viabilitat i conveniència, altres especialistes haurien de donar concreció a cadascun dels aspectes que en aquest informe només han estat succintament apuntats. Al capdavant, no s'ha fet altra cosa que reobrir la línia de reflexió sobre l'ordenament territorial de Catalunya que havia impulsat Lluís Casassas i Simó des de la seva estima apassionada i per tant crítica al nostre país.

5.3.5 DEU EXEMPLES DE NOVES COMARQUES

Amb una intenció il·lustrativa, es descriuen a continuació les següents deu noves comarques: el Montseny i el Ripoll, de la regió de Barcelona; l'Alta Segarra i el Lluçanès, de la regió Central; l'Alta Ribera d'Ebre i el Baix Gaià, de la regió meridional; la Vall de Camprodon i la Baixa Tordera, de la regió Oriental; i les Garrigues Altes i el Pallars Jussà, de la regió de Ponent.

Per a cada comarca descrita, hi ha un quadre amb les xifres de població de cada municipi, on s'indica amb majúscules la capital que es proposa, i un croquis a escala 1:200.000.

El Montseny

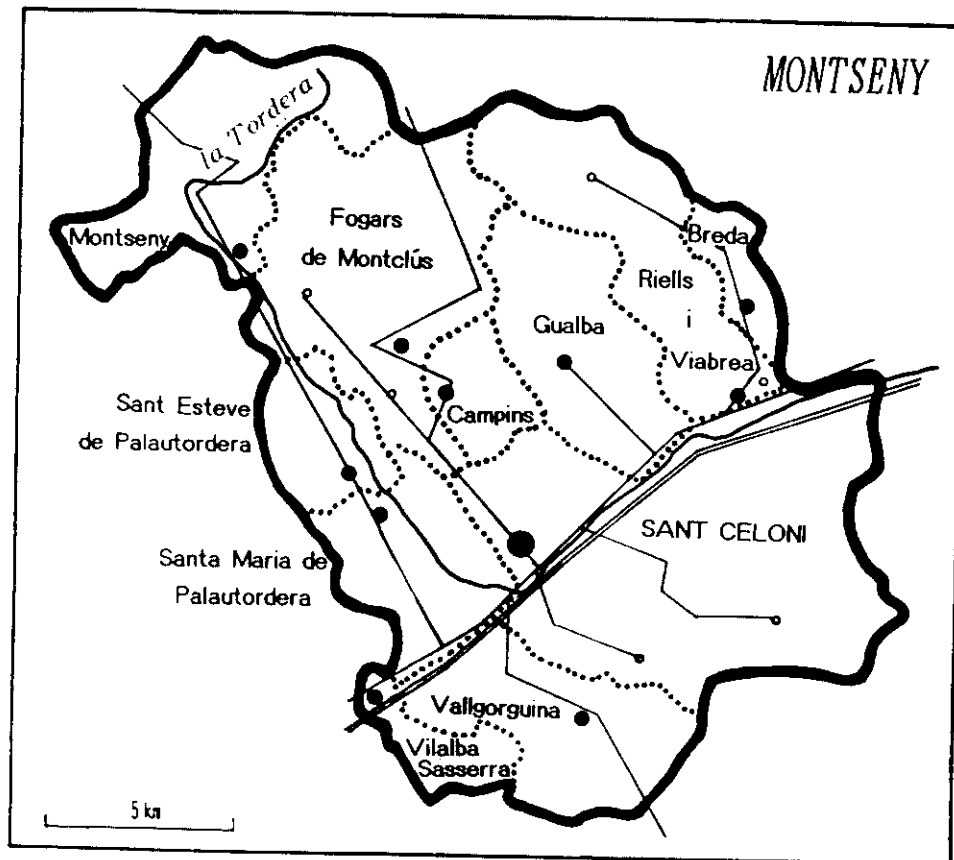
Aquesta comarca està situada on la Depressió Pre-litoral s'estreny entre els massissos del Montseny i el Montnegre. A la plana conflueixen la Tordera, les rieres de Gualba, de Breda i d'altres. També les comunicacions s'estructuren confluents a la vall. La pràctica totalitat dels municipis que s'apleguen en aquesta demarcació, el 1932 van declarar pertànyer a la comarca del Montseny (o Baix Montseny). Aquesta comarca va ser novament reivindicada per Sant Celoni i altres municipis el 1987.

Sant Celoni, que és el centre industrial, comercial i de treball principal de la comarca, compta amb nou funcions de les setze que s'han estudiat. L'àrea bàsica de salut de Sant Celoni es correspon amb la comarca que aquí es proposa (encara que sense Breda i Riells i Viabrea). També hi coincideixen, si fa no fa, l'àrea postal, el districte telefònic i l'arxiprestat barceloní del Montseny.

Els municipis de Riells i Viabrea i Breda, actualment de la província de Girona, han estat dos pobles que històricament han fluctuat entre les unitats polítiques capitalitzades per Girona i per Barcelona. En funció de la seva forta vinculació amb l'àrea de Sant Celoni, s'haurien d'incloure en aquesta comarca i, per tant, en la regió de Barcelona.

municipis	població de dret 1991
Breda	3.221
Campins	190
Gualba	629
Fogars de Montclús	245
Montseny	286
Riells i Viabrea	998
SANT CELONI	11.957
Sant Esteve de Palautordera	1.179
Santa Maria de Palautordera	4.979
Vallgorguina	755
Vilalba Sasserra	297
MONTSENY	24.736

MAPA 5.5

El Ripoll

Sabadell, el quart municipi de Catalunya en nombre d'habitants, és indiscutiblement un dels centres urbans més dinàmics de la regió de Barcelona. És per això que la seva capacitat d'atracció s'estén a gran part del Vallès. No obstant això, els municipis més estretaments vinculats a Sabadell són els de la conca del Ripoll²⁷. Val a dir que Barberà del Vallès, Sant Quirze del Vallès i Badia formen un continu urbà amb Sabadell, en tant que Polinyà i Castellar del Vallès són a poc més de 5 km.

Aquest espai amb intenses relacions quotidianes es demostra com l'àrea idònia per a dur a terme la planificació de les noves estratègies de creixement. La coincidència de la comarca amb la ciutat real de Sabadell ha de ser una eina per tal d'aconseguir la consolidació d'una polaritat urbana autònoma en un context metropolità, un model que tant de bo es reproduís en la resta de ciutats de la regió de Barcelona.

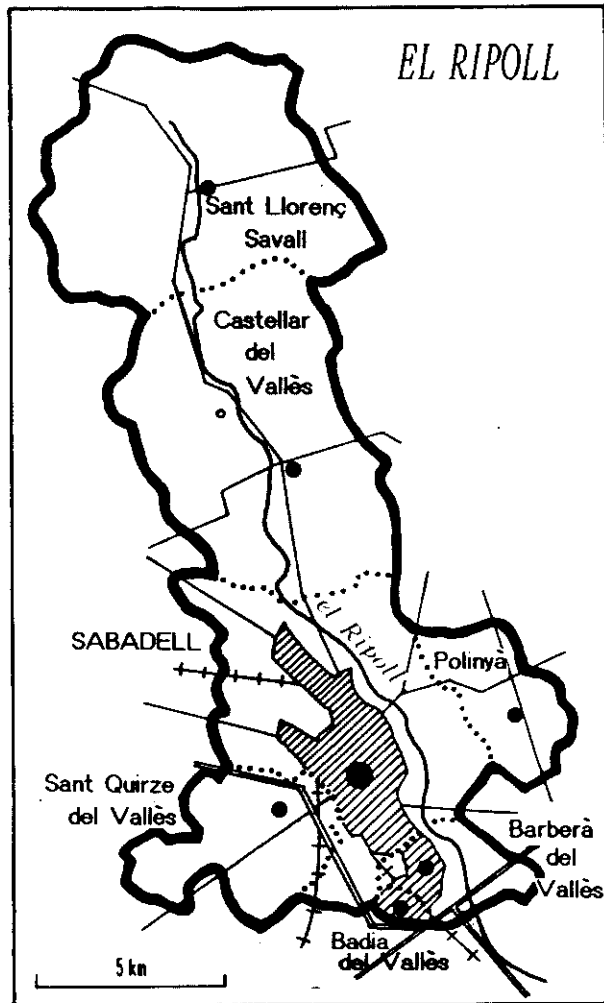
El Ripoll, del seu naixement a la serralada Pre-litoral i fins l'autopista A-7, és el riu que vertebrava aquesta comarca administrativa inserta en l'ampli conjunt comarcal del Vallès, raó per la qual pot donar-li nom.

municipis (Badia amb Barberà i Cerdanyola)	població de dret 1991
Barberà del Vallès	31.147
Castellar del Vallès	13.500
Polinyà	3.385
SABADELL	189.404
Sant Llorenç Savall	1.956
Sant Quirze del Vallès	9.046
EL RIPOLL	*248.438

* caldria afegir-hi els habitants del sector del terme de Badia que pertanyia a Cerdanyola del Vallès.

²⁷ Joaquim CLUSA i ORIACH (1985): *La realitat metropolitana de Sabadell*, Fundació Bosch i Cardellach, Sabadell, 49 pàgs.

MAPA 5.6

L'Alta Segarra

Les terres altes de la Depressió Central, a la Segarra, constitueixen un esquenall de calmes i barrancs per on s'escolen les aigües de manera divergent cap a les valls del Segre, Cardener i Anoia. Són terres de dispersió, mancades de centres urbans grans, però amb diverses petites ciutats que arredossen sengles rodalies: Guissona, Cervera, Santa Coloma de Queralt i Calaf.

Calaf exerceix com a petit centre urbà del sector septentrional del que tradicionalment s'entén com a Segarra. La xarxa de comunicacions reforça la centralitat de Calaf, unit per ferrocarril amb Manresa des de 1860. El sector central d'aquest territori constitueix en l'actualitat la Mancomunitat Intermunicipal Segarrenca, que ha adoptat resolucions en comú com el suport al traçat nord de l'autovia de Cervera. Diversos municipis d'aquesta zona van reivindicar el 1987 la creació de la comarca de l'Alta Segarra. El Pla Territorial de Catalunya proposa la creació d'una àrea bàsica territorial de Calaf. Actualment Calaf és el centre d'una àrea bàsica de salut que comprèn pobles com Torà, Pinós i la Molsosa. També és cap d'una àrea postal que abraça Copons i la Molsosa. La antiga sotsvegueria de Prats de Rei pot considerar-se l'antecedent històric d'aquesta rodalia.

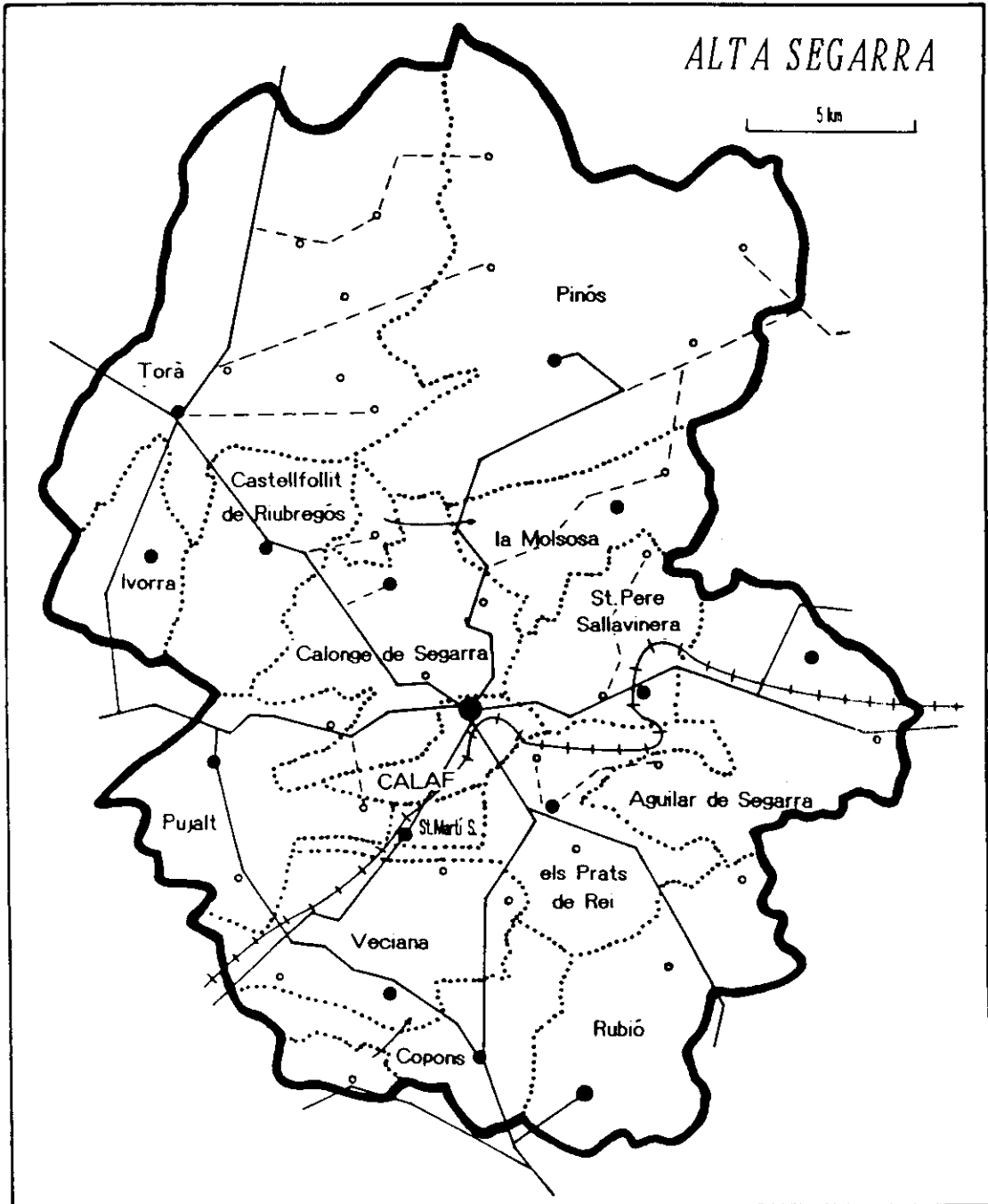
Torà actua com a centre secundari a la capçalera del Llobregós. També el sector de Torà ha tingut, tradicionalment, una forta vinculació amb Manresa, raó per la qual sembla lògica la seva incorporació a la regió Central de Catalunya.

El sector meridional (Copons i Rubió), malgrat la seva proximitat i vinculació funcional predominant amb Igualada, pot incloure's a l'Alta Segarra, ateses les bones comunicacions amb Calaf i l'oportunitat que aquestes poblacions trobin, així, un àmbit administratiu i de representació política més receptiu i identificat amb la seva problemàtica. Pel que fa a la integració

del sector septentrional (Pinós i la Molsosa), és clar que caldria mantenir els ajuts econòmics que reben com a municipis de muntanya i ampliar-los, si més no, a Torà.

municipis	població de dret 1991
Aguilar de Segarra	191
CALAF	3.207
Calonge de Segarra	197
Castellfollit de Riubregós	250
Copons	262
Ivorra	152
la Molsosa	135
Pinós	341
els Prats de Rei	562
Pujalt	176
Rubió	117
Sant Martí Sesgueioles	363
Sant Pere Sallavinera	185
Torà	1.136
Veciana	163
ALTA SEGARRA	7.437

MAPA 5.7

El Lluçanès

Les terres del Lluçanès, situades a l'interfluvi Ter-Llobregat, formen una entitat històrica força present en la ment dels seus habitants. La ubicació dels seus catorze municipis ha fet que funcionalment hagin quedat dipersos entre diferents àrees d'influència. Vic, Manresa, Gironella, Berga i Sant Quirze de Besora són centres que exerceixen una considerable atracció per l'altiplà del Lluçanès.

Tanmateix, al voltant de Prats de Lluçanès, única població de la zona que pot considerar-se un centre urbà clar, s'ha creat una àrea força cohesionada que coincideix pràcticament amb el Lluçanès històric i que té com a màxim exponent el mercat del diumenge, mercat que té repercussió més enllà del Lluçanès (com ara al municipi berguedà de Sagàs).

La consciència històrica (palesa en l'enquesta de 1932), la desapareguda mancomunitat de municipis del Lluçanès, les activitats culturals que s'organitzen en comú (i de les quals participen la majoria dels municipis lluçanesos), la unitat definida per l'arxiprestat, l'àrea bàsica de salut, el poder d'atracció del mercat de Prats i els considerables serveis que ofereix la vila (i amb els que no compta cap altre poble de la comarca), són exemples més que suficients per argumentar l'existència de la comarca del Lluçanès, àmpliament reivindicada en ocasió de la consulta municipal de 1987.

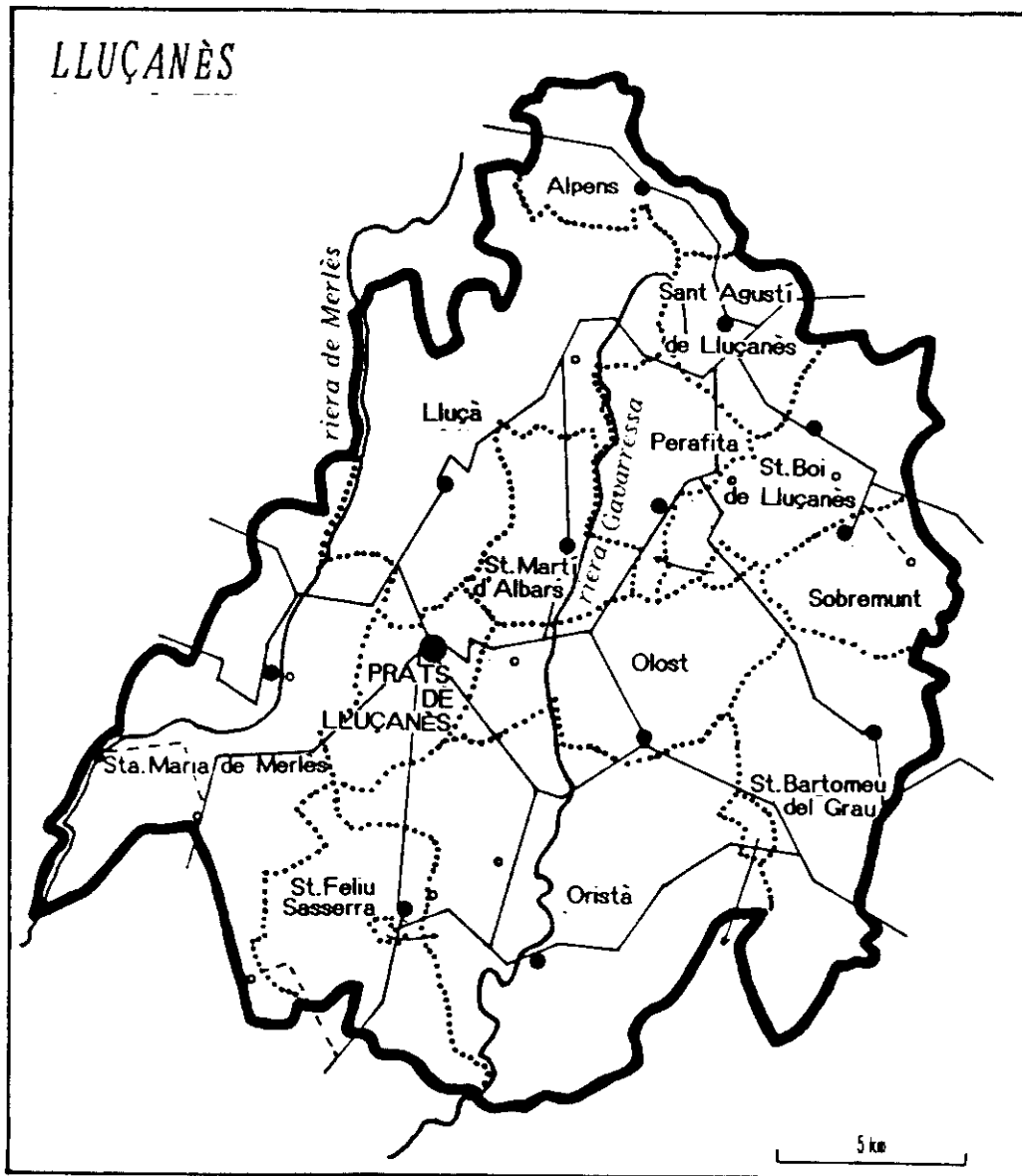
Aquesta comarca es caracteritza per la persistència d'una agricultura i ramaderia amb escasses sortides, per una notable presència d'activitats industrials centrades sobretot en el ram tèxtil i per les nombroses possibilitats que ofereix en el camp del turisme rural i l'esbarjo.

La inclusió del municipi de Sant Bartomeu del Grau, més relacionat amb Vic, s'explica pel fet que aquesta població té més coses en comú amb la resta del Lluçanès que no pas amb la

Plana i, per tant, la resolució dels seus problemes tindria més ressò en una comarca d'aquest caire.

municipis	població de dret 1991
Alpens	249
Lluçà	282
Olost	960
Oristà	922
Perafita	338
PRATS DE LLUÇANÈS	2.625
Sant Agustí de Lluçanès	123
Santa Maria de Merlès	200
Sant Bartomeu del Grau	1.121
Sant Boi de Lluçanès	530
Sant Feliu Sasserra	654
Sant Martí d'Albars	125
Sobremunt	91
LLUÇANÈS	8.220

MAPA 5.8

L'Alta Ribera d'Ebre

La part alta de la Ribera de l'Ebre és una petita conca oberta en la Depressió Central. Pel nord i pel sud, és limitada pels altiplans de les Garrigues i la Terra Alta; aigües amunt de l'Ebre, hi ha el llarg congost de Mequinensa a Riba-roja, en tant que, aigües avall, la gorja del pas de l'Ase separa aquesta cubeta de la seva bessona meridional, centrada per Móra d'Ebre.

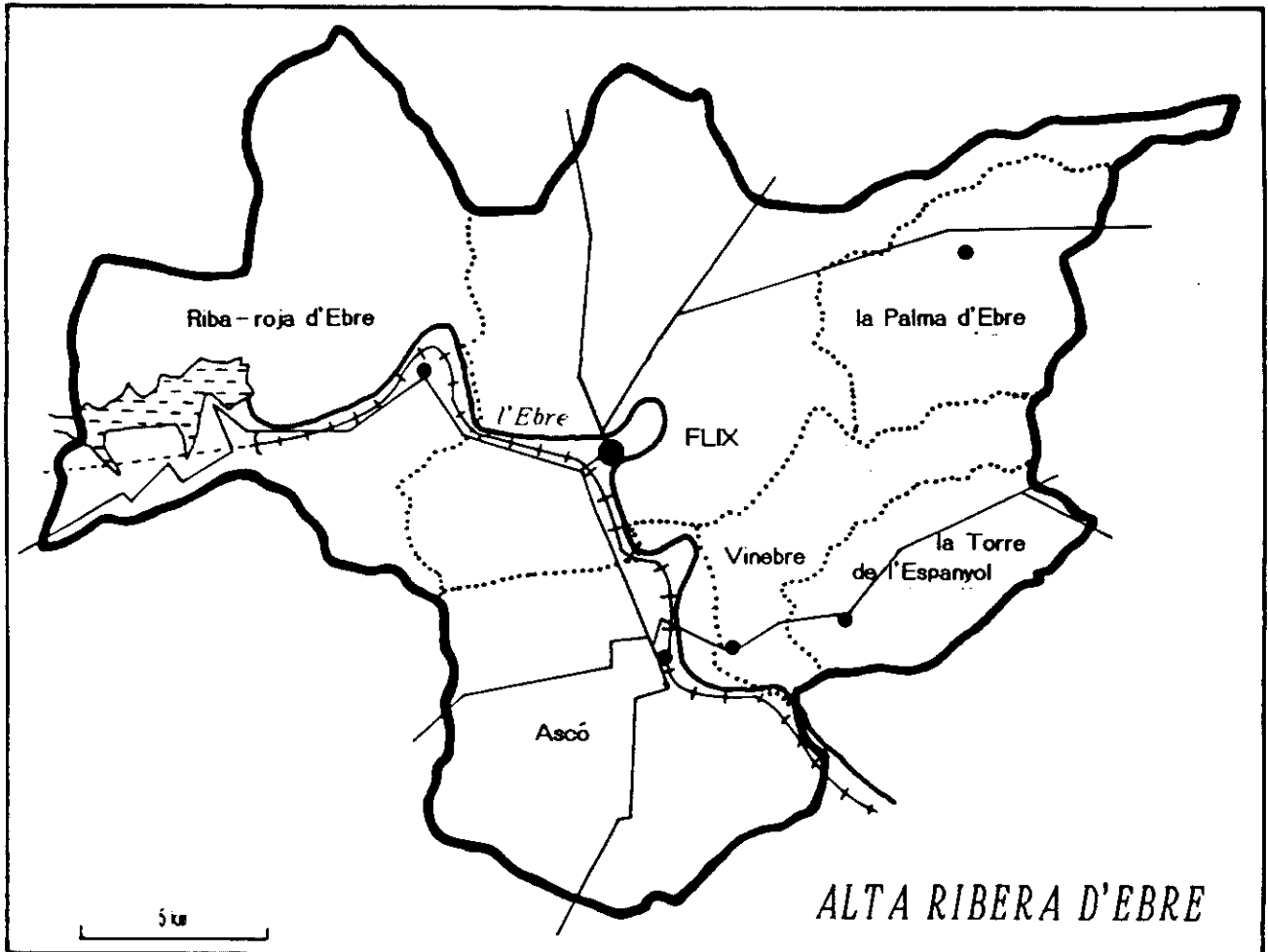
La porta d'entrada de l'Ebre a Catalunya, de gran importància històrica des del punt de vista comercial, és també una àrea singular en l'actualitat, ja que és un dels pocs pols industrials de la Catalunya interior i, en conseqüència, registra uns fluxos laborals més elevats del que és habitual en aquestes contrades. Es tracta d'una indústria amb una clara especialització en els sectors químic i energètic. Flix n'és el centre clar, perquè concentra més de la meitat de la població de la rodalia i totes les funcions administratives de la comarca.

La demarcació comarcal proposada casa força amb l'àrea bàsica de salut de Flix, que inclou també dos municipis del Priorat (Margalef i la Bisbal de Falset). Flix compta, també, amb una àrea postal coincident, bàsicament, amb la que aquí es delimita, tret de la Palma d'Ebre.

La seva problemàtica socio-econòmica específica, el seu volum demogràfic i la seva cohesió funcional, aconsellen que l'Alta Ribera d'Ebre sigui considerada com una comarca diferenciada, talment com va reclamar l'Ajuntament de Flix el 1987.

municipis	població de dret 1991
Ascó	1.708
FLIX	5.025
la Palma d'Ebre	457
Riba-roja d'Ebre	1.607
la Torre de l'Espanyol	727
Vinebre	451
ALTA RIBERA D'EBRE	9.975

MAPA 5.9

El Baix Gaià

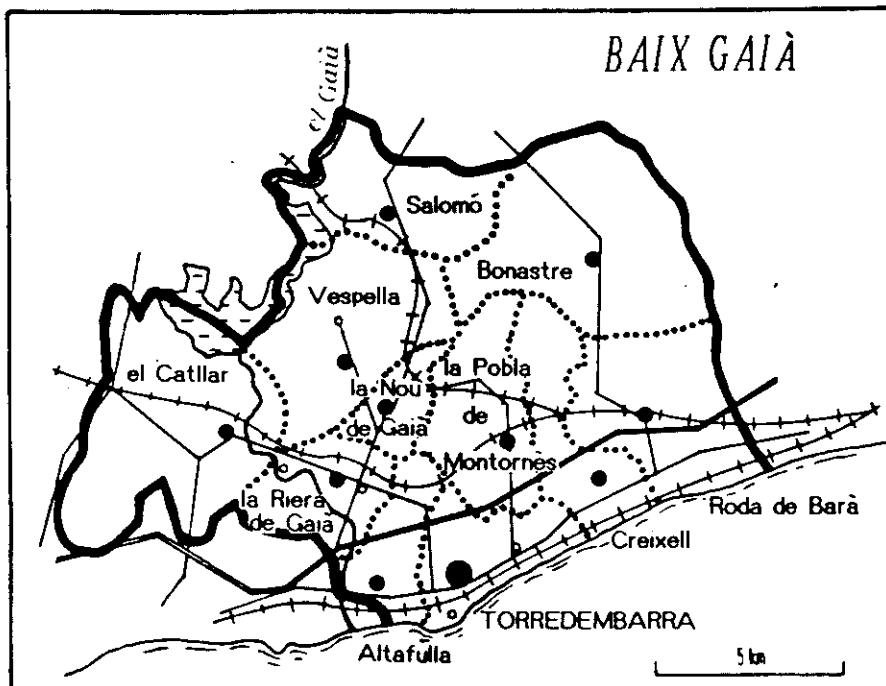
Aquesta comarca és troba entre l'encaixat curs del Gaià i els estreps del modest massís calcari de Bonastre, que confinen les vies de comunicació amb el Penedès a l'estreta plana litoral. Es tracta d'unes contrades amb un elevat grau de cohesió funcional, que inclouen una franja litoral amb un fort impacte turístic i un rerapaís immediat on encara predominen les activitats agràries.

El 1932, Bonastre, Torredembarra i Vespella van reclamar la creació d'una comarca formada pels onze municipis que aquí s'apleguen (més Tamarit, que posteriorment fou agregat a Tarragona). Tot i que no proposaven cap denominació pròpia, el nom de Baix Gaià sembla vàlid i prou integrador per aquestes terres, històricament a cavall de les grans comarques del Camp de Tarragona i del Penedès.

El Baix Gaià conforma una àrea bàsica de salut, formada pels mateixos municipis que aquí se citen i pels nuclis de Ferran i la Móra de Tarragona. Per altre cantó, el Pla Territorial de Catalunya proposa la creació de l'àrea bàsica territorial de Torredembarra, formada pels mateixos municipis (encara que sense Bonastre, unit al Baix Penedès el 1990). Torredembarra exerceix vuit funcions administratives d'entre les que s'han estudiat i cap altre municipi de la comarca en té més d'un.

municipis	població de dret 1991
Altafulla	1.674
Bonastre	268
el Catllar	1.300
Creixell	1.056
la Nou de Gaià	367
la Pobla de Montornès	926
la Riera de Gaià	908
Roda de Barà	2.077
Salomó	439
TORREDEMBARRA	6.238
Vespella	83
BAIX GAIÀ	15.336

MAPA 5.10

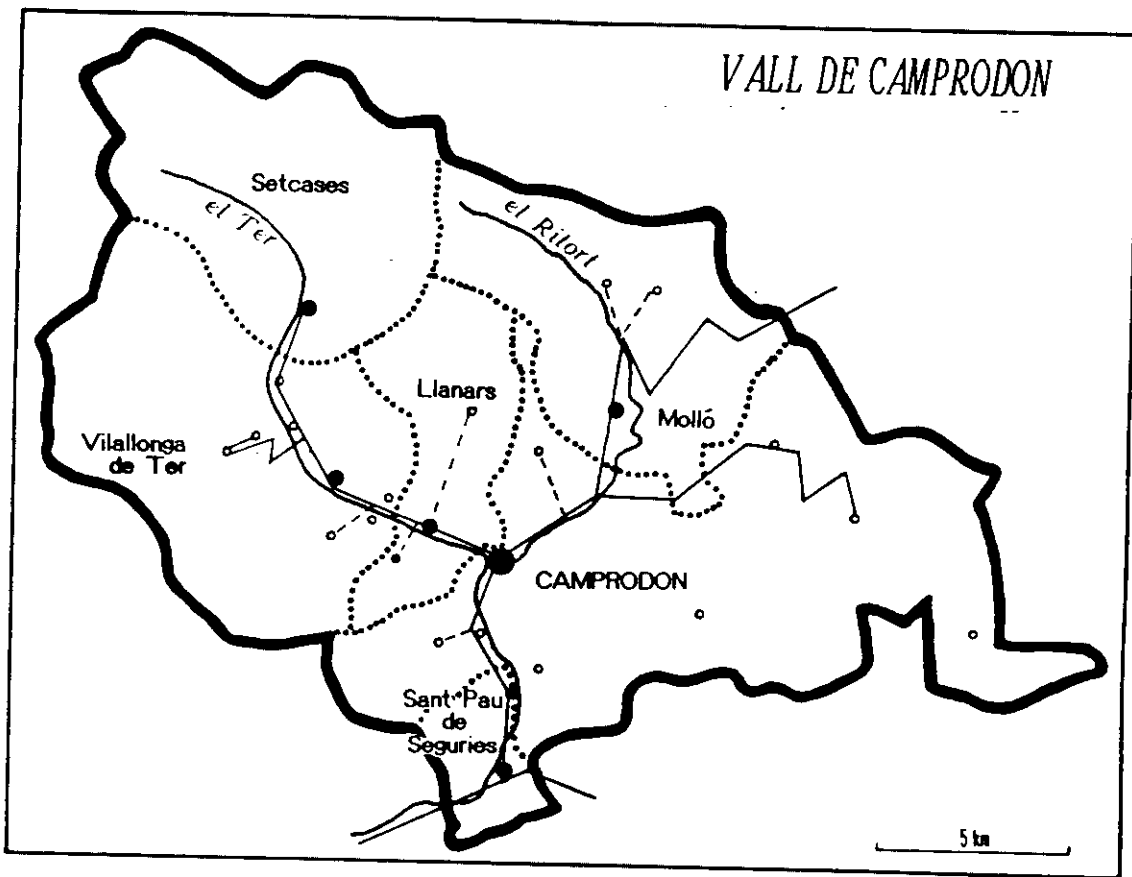
La Vall de Camprodon

La capçalera del Ter (amb el Ritort i altres afluents) forma una unitat física de clara personalitat. A l'aiguabarreig dels dos rius principals, hi ha Camprodon, antic cap de vegueria i centre de mercat tradicional. Val a dir que el municipi de Camprodon comprèn l'antic terme de Beget, drenat per afluents del Fluvià, però unit per carretera únicament amb la vall de Camprodon.

El 1932 els seus ajuntaments dels municipis d'aquestes terres afirmaren, de manera unànime, que pertanyien a la comarca de Camprodon i que aquesta vila era el seu centre de mercat principal. Diverses divisions administratives actuals recullen aquesta clara unitat històrica i funcional: l'administració de Correus, l'àrea bàsica de salut i el districte telefònic.. Camprodon concentra tots els serveis administratius de la comarca. El Pla Territorial de Catalunya defensa la creació de l'àrea bàsica territorial de Camprodon, però n'exclou Sant Pau de Segúries, que s'uneix a Sant Joan de les Abadesses.

municipis	població de dret 1991
CAMPRODON	2.218
Llanars	389
Molló	373
Sant Pau de Segúries	647
Setcases	150
Vilallonga de Ter	429
VALL DE CAMPRODON	4.206

MAPA 5.11

La Baixa Tordera

Aquesta comarca té una clara unitat geogràfica: el delta de la Tordera i el triangle urbà definit per Blanes, Malgrat de Mar i Tordera. Es tracta d'una àrea densament poblada, que aviat superarà els 50.000 habitants. El seu gran dinamisme econòmic combina una agricultura altament productiva amb una indústria arrelada i un turisme en continua expansió.

Terra de contacte entre comarques diverses (les Gavarres meridionals, la Selva, el Maresme, el Montseny), aquesta contrada mai no ha trobat una fàcil inserció en les divisions territorials passades. El 1932, Tordera i Palafolls declararen pertànyer a la comarca del "Baix Tordera" i, el 1987, Tordera i Blanes van qüestionar la seva adscripció comarcal. Aquest àmbit territorial apareix definit per primer cop -que se'n tingui notícia- en un estudi publicat el 1988²⁸.

La Baixa Tordera és un clar exemple de comarca amb diverses polaritats. No obstant això, Blanes hi destaca per la seva població i nivell de serveis, ja que s'hi localitzen deu funcions administratives de les setze estudiades, entre elles algunes tan especialitzades com l'hospital, el jutjat i l'oficina de l'INEM.

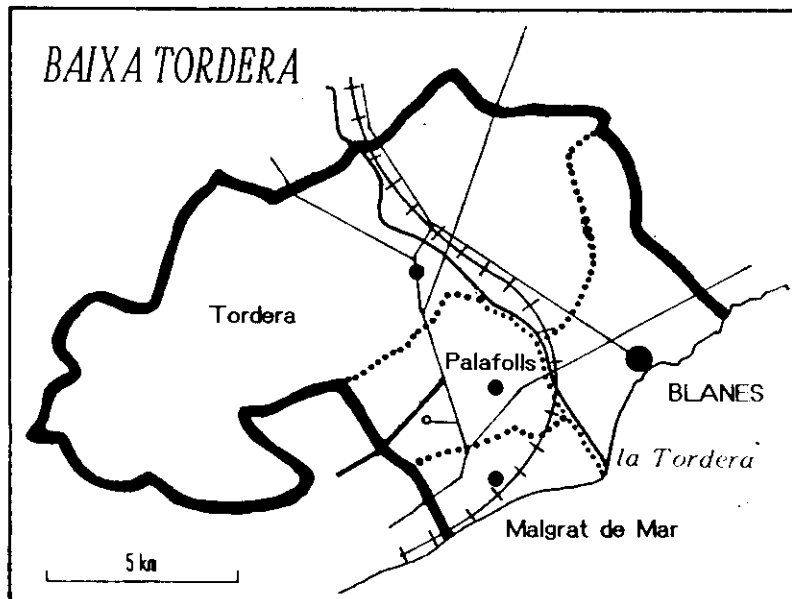
Avui dia, no hi ha cap divisió administrativa que aplegui els quatre municipis de la Baixa Tordera, a causa, en bona part, de la divisió provincial (n'és una excepció l'arxiprestat). Tanmateix, la interrelació entre aquests municipis sempre ha estat important: Tordera era el mercat rural tradicional de Blanes i Malgrat i actualment els fluxos laborals entre aquests municipis són molt intensos.

²⁸ Pere LLEONART (dir.) (1988): *El potencial econòmic del sistema de ciutats de Catalunya*, Direcció General de Política Territorial- Banca Catalana, Barcelona.

La seva proximitat i bona comunicació amb Girona, les significatives relacions amb aquesta ciutat, la similitud socio-econòmica amb les terres de Girona- Costa Brava, així com la mateixa pertinença del municipi més poblat (Blanes) a la província de Girona, aconsellen la inclusió d'aquesta comarca en la regió Oriental.

municipis	població de dret 1991
BLANES	25.663
Malgrat de Mar	11.565
Palafolls	3.186
Tordera	8.156
BAIXA TORDERA	48.570

MAPA 5.12

Les Garrigues Altes

Les terres de secà del sud de Lleida, situades al marge de les principals vies de comunicació actuals, configuren un conjunt territorial definit més en funció d'uns trets paisatgístics relativament homogenis que per una coherència funcional. Es tracta, doncs, d'un tipus de comarca administrativa poc freqüent a Catalunya.

Aquesta comarca agrupa la major part dels municipis del país que històricament s'ha anomenat Garrigues, ja que el sector oriental de la comarca vigent amb aquest nom (hereva del partit judicial), anys enrere, s'identificava més aviat amb la Segarra o l'Urgell. Les Garrigues Altes és un espai mancat de ciutats i, per tant, de centres cohesionadors. Tots els seus municipis es relacionen, bàsicament, amb la capital regional, Lleida, sense mantenir cap mena de vincle funcional rellevant amb les Borges Blanques.

No obstant la innegable integració de la comarca en l'àrea comercial lleidatana, la seva problemàtica específica (transformació i optimització de l'agricultura de secà, aïllament, abastament d'aigua), així com un cert allunyament respecte de Lleida, que es veu reforçat per una xarxa viària encara molt deficient, fan aconsellable que aquests municipis comptin amb una veu política pròpia. Fins i tot, sembla raonable la integració de municipis propers a Lleida (Sarroca, Alcanó i Aspa), els quals trobarien en aquest ens local de les Garrigues Altes un interlocutor i portaveu molt més acostat a les seves preocupacions. En l'actualitat, els municipis de les Garrigues Altes tenen constituïda una mancomunitat per a l'abastament d'aigua.

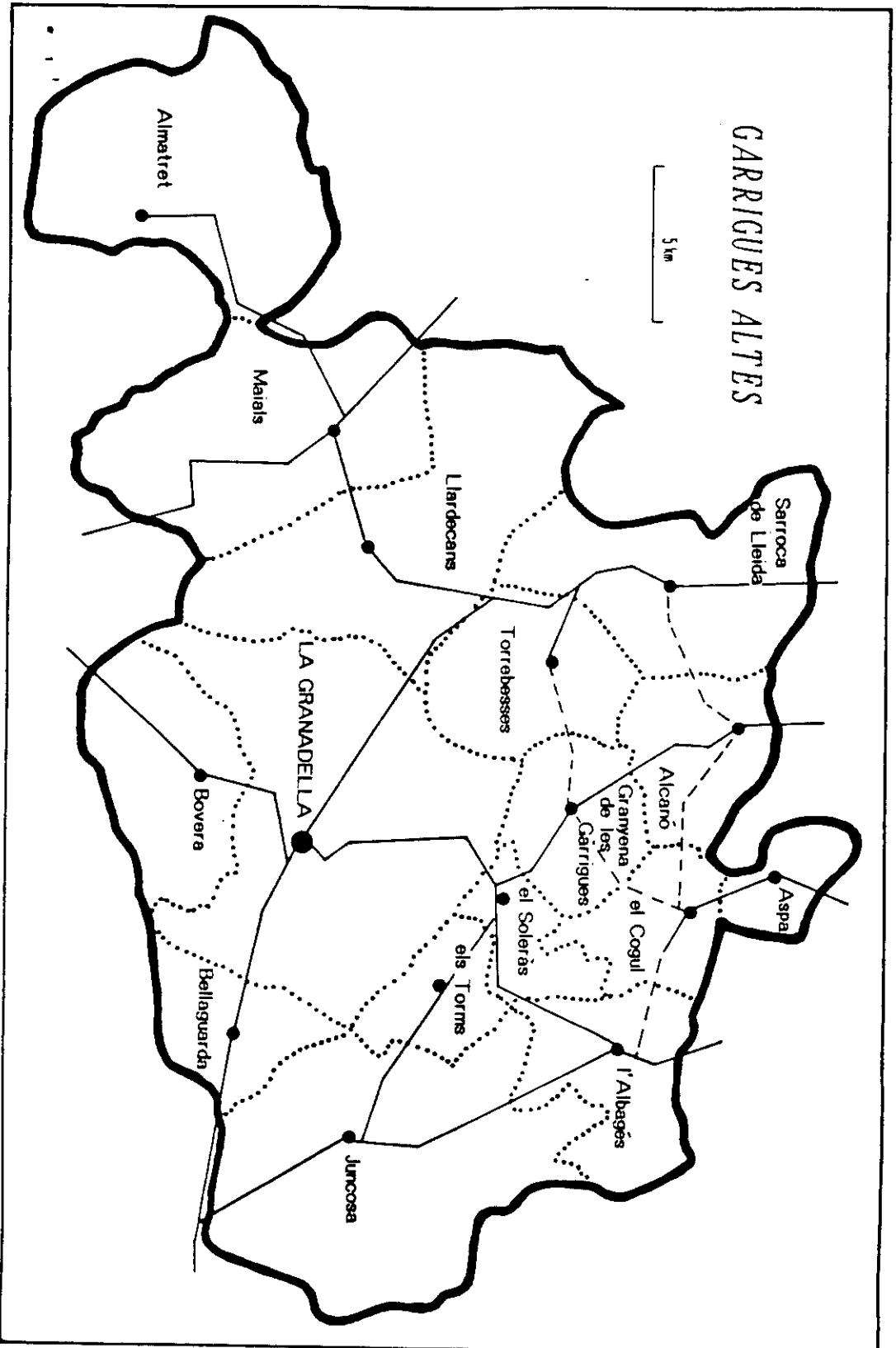
Per la seva relativa centralitat, la Granadella és el nucli idoni per a la instal·lació dels serveis comuns a aquests municipis i, de fet, ja ho és per a funcions com l'agència d'extensió agrària o l'àrea bàsica de salut (que comprèn

municipis com Llardecans, Granyena de les Garrigues i Juncosa). També el Pla Territorial de Catalunya contempla la creació de l'àrea bàsica territorial de la Granadella, per bé que amb una extensió més reduïda. La Granadella detenta cinc funcions administratives d'entre les estudiades, restant clarament per davant de Maials, que només en té dues.

L'estructura viària, actualment radial a partir de Lleida, caldria que fos millorada i complementada amb un major nombre d'interconnexions per facilitar la integració de les diverses localitats de la comarca.

municipis	població de dret 1991
l'Albagés	557
Alcanó	289
Almatret	553
Aspa	253
Bellaguarda	387
Bovera	433
el Cogul	232
Granyena de les Garrigues	182
LA GRANADELLA	844
Juncosa	585
Llardecans	683
Maials	1.083
Sarroca de Lleida	501
el Soleràs	449
els Torms	215
Torrebeses	359
GARRIGUES ALTES	7.605

MAPA 5.13

El Pallars Jussà

El Pallars podria dividir-se en tres comarques administratives: Pallars Sobirà, Pallars Jussà i Conca de Tremp. Encara que el Pallars, en sentit ampli, es correspon amb la conca de la Noguera Pallaresa fins el Montsec, l'ús de la denominació de Pallars ha estat, històricament, molt més habitual de Salàs de Pallars cap el nord.

La nova comarca del Pallars Jussà comprendria les terres prepirinenques de les valls dels rius Flamicell i Manyanet, que tenen el seu aiguabarreig amb la Noguera Pallaresa a la Pobla de Segur. La xarxa de comunicacions, que es disposa fortament condicionat pel vigorós relleu de la contrada, conflueix també a la Pobla de Segur, que és el centre de serveis tradicional d'aquestes terres. Aquest municipi i els altres sis que es proposen d'aplegar configuren una clara unitat funcional.

La Pobla de Segur va ser proposada, el 1813, com a capital de tot el Pallars, gràcies precisament a la seva centralitat. El creixent dinamisme d'aquesta població permet aspirar a fer-ne un pol de revitalització d'una terra marcada, com tot el Pallars, pel despoblament. Per a això, cal que aquestes valls tinguin una veu política pròpia i definida, que formin, en definitiva, una comarca administrativa.

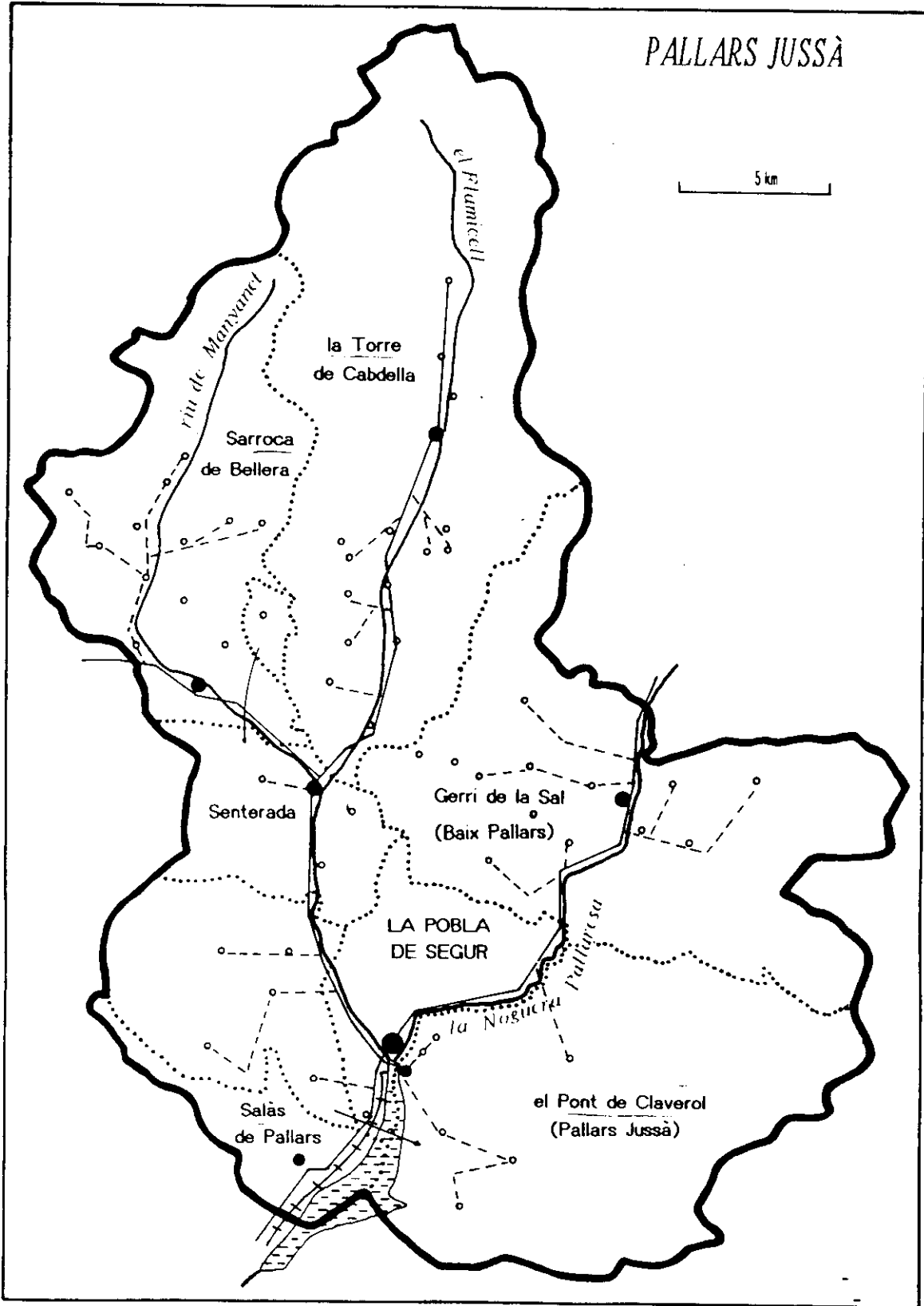
El Pla Territorial de Catalunya proposa la creació de l'àrea bàsica territorial de la Pobla de Segur, dins la comarca del Pallars Jussà. Aquesta àrea coincideix, exactament, amb l'actual àrea bàsica de salut. El districte postal de la Pobla de Segur comprèn els mateixos municipis que aquí es proposen.

La vinculació de Gerri de la Sal (cap del municipi del Baix Pallars) amb la Pobla de Segur sempre ha estat important i, generalment, superior a l'atracció exercida per Sort. A hores d'ara, la millora de les comunicacions pel pas de Collegats facilita la seva integració en aquesta rodalia. També s'inclou en aquesta demarcació Salàs de Pallars, equidistant de Tremp i

la Pobla i amb vincles amb totes dues poblacions, però que, ja ara, forma part de les àrees postal i sanitària de la Pobla de Segur.

municipis	població de dret 1991
Baix Pallars	350
LA POBLA DE SEGUR	3.115
Pallars Jussà	473
Salàs de Pallars	336
Sarroca de Bellera	140
Senterada	109
la Torre de Cabdella	754
PALLARS JUSSÀ	5.277

MAPA 5.14

BIBLIOGRAFIA

ADSERÀ i MARTORELL, J. (1986), *Tarragona, capital de província*, Tarragona, Adserà.

AJUNTAMENT DE BARCELONA, (1991), *Barcelona's economy*.

ALSINA, P., coordinador (1992), *Infraestructures dels serveis municipals a la província de Barcelona*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

ARBÓS, X. (1986), *La idea de nació en el primer constitucionalisme espanyol*, Barcelona, Curial.

ARGULLOL, E. (1986), *L'organització territorial de Catalunya. Una perspectiva jurídica*, Barcelona, Empúries.

ARGULLOL, E., VILASECA, J.M. (1978), "La Reforma de l'administració local a Catalunya", *Revista Jurídica de Catalunya*, Barcelona, nº 4.

ARRIBAS, R.; MENDIZÀBAL, E.; MIRET, P.; MÓDENES, J.A. i SERRA, J. (1993), *La població de Vic. Anàlisi demogràfica i noves tendències de poblament*, Vic, Eumo-Ajuntament de Vic.

ARROYAL, L. de (1968), *Cartas político-económicas al conde de Lerena*, Madrid, Ciencia Nueva.

ARTAL, F. (1972) "Vers una política econòmica nacionalista burgesa (1840-1913)", a *Economia crítica: una perspectiva catalana*, Barcelona, Edicions 62.

ARTAL, F. (1988), "Pere Estasen i el regionalisme econòmic" a BALCELLS, A., editor, *El pensament polític català (del segle XVIII a mitjan segle XX)*, Barcelona, Edicions 62.

ASCON, R. (1975), "La diferenciació territorial de les àrees postals a Catalunya, 1960-1970", *Documents d'Anàlisi Territorial*, Bellaterra, nº 1, pàgs. 2-40.

ASSOCIACIÓ CATALANA DE CIÈNCIA REGIONAL (1985), *El ferrocarril a Catalunya (Ponències presentades)*, Barcelona, CIRIT, Col·lecció Actes.

AULÈSTIA i PIJOAN, A. (1887), *Història de Catalunya*, Barcelona, Impremta La Renaixensa.

AZAOLA, J.M. de (1972), *Vasconia y su destino. I La Regionalización de España*, Madrid, Ediciones de la Revista de Occidente.

BALCELLS, A., editor (1988), *El pensament polític català (del segle XVIII a mitjan segle XX)*, Barcelona, Edicions 62.

BALDRICH, M. (1952), "Ante el crecimiento desmesurado de los aglomerados urbanos, la ciudad-comarca", *XXI Congreso Internacional d'Arquitectura i Habitatge*, Lisboa.

BARANDA, L. i FLORES, J.L. (1993), *Dades estadístiques bàsiques de l'Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1985-1990*, Barcelona, Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

BARLOW, I.M. (1991), *Metropolitan government*, Londres, Routledge.

BARÓ, E., MIRALLES, C., SOY, A. i URSA, Y. (1990), *Els serveis a les empreses a la Regió Metropolitana de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Diputació de Barcelona, Àrea Metropolitana de Barcelona-Mancomunitat de Municipis.

- BATLEY, R. (1991), "Comparisons and lessons", a BATLEY, R. i STOKER, G., editors, *Local government in Europe. Trends and developments*, Londres, Macmillan, pàgs. 210-229.
- BATLLE i GARGALLO, Ll. (1989) *El transport ferroviari a Catalunya*, Barcelona, ICDT.
- BAYERRI, E. (1960), *Historia de Tortosa y su comarca*, Tortosa, Imp. Algueró y Baiges.
- BELIL, M. (1991), "Les transformacions de la indústria a Catalunya després de la crisi", *Primer Congrés Català de Geografia II Ponències*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 195-209.
- BENNET, R.J., editor (1989a), *Territory and administration in Europe*, Londres, Pinter Publishers
- BENNET, R.J. (1989b), "Territory and administration", a BENNET, R., editor, pàgs. 3-7
- BENNETT, R.J. (1993a), *Local government in the new Europe*, Londres, Belhaven Press.
- BENNETT, R.J. (1993b), "The reorganisation of Local Government in Britain since 1993: towards unitary councils", comunicació presentada al *Colloque Changements administratifs et territoriaux dans la nouvelle Europe*, Montpellier, U.G.I. i Departement de Géographie de l'Université Paul Valery, 25-27 de novembre de 1993.
- BERTRAN, E. i CUXART, M. (1986), "La Ciutat Satèl.lit de Sant Ildefons (Cornellà de Llobregat)", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, n° 7-8, pàgs. 31-40.
- BERTRAN i SOLER, T. (1847), *Itinerario descriptivo de Cataluña*, Barcelona, Imp. Oliveres.

- BIEHL, D. (1988): "Las infraestructuras y el desarrollo regional", *Papeles de Economía Española*, Madrid, nº 35, pàgs. 293-310.
- BIEHL, D. (1990): "El papel de la infraestructura en el desarrollo regional", a *Política Regional en la Europa de los años 90*, Madrid, Ministerio de Economía y Hacienda, Secretaría de Estado de Hacienda, pàgs. 401-432.
- BIETE, V., BERTRAN, E. i CUXART, M. (1992), "Lluís Casassas i Simó a la Societat Catalana de Geografia: un balanç encoratjador i un record inesborrable", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 33-34, pàgs. 63-77.
- BLASCO, A. (1990), *Territori i competències autonòmiques*, Barcelona, Institut d'Estudis Autonòmics.
- BLASI, P. (1957), *Les terres catalanes*, Barcelona, Aymà.
- BOFILL I MATES, J. (1931), "El sentiment comarcal", a *El problema comarcal de Catalunya*, Barcelona, Casa del Vallès, pàgs. 23-31.
- BOLÒS, M. de (1983), "Els complexos territorials naturals", *Gran geografia comarcal de Catalunya*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, vol. XVII, pàgs. 251-262.
- BOSCH, A. (1974), *Sumari, índex o epítome dels admirables i nobilíssims títols d'honor de Catalunya, Rosselló i Cerdanya*, Barcelona, Curial
- BRUUN, F. (1991), *The rise and fall of the Greater Copenhagen Council*, Rapport prepared for the Metropolitan Government Group, Nuffield College, Oxford.
- BURGUEÑO, J. (1991), "Els primers assaigs de regionalització a Catalunya: 1813 i 1820", *Primer Congrés Català de Geografia*, vol. IIIa Comunicacions, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 121-134.

BURGUEÑO, J. (1991-92), "Del corregiment a la comarca de muntanya. Les divisions territorials al Pirineu (I i II)", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, n° 28-29, pàgs.55-89 i n° 32, pàgs. 73-101.

BURGUEÑO, J. (1993a), *La formación de la división territorial de España*, Barcelona, Universitat de Barcelona (Tesi doctoral).

BURGUEÑO, J. (1993b), "La frustrada reforma del mapa municipal de 1867 a Lleida", *Professor Lluís Casassas i Simó, Geografia i territori*, Barcelona, Universitat de Barcelona, pàgs. 73-94.

BURGUEÑO, J. i GRAS, M.M. (1993), "La formació del mapa municipal contemporani a Catalunya. El cas de la Segarra", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, n° 33-34, pàgs.115-144.

BUSQUÉ, J. (1991), "L'ordenació territorial de Catalunya: una visió geogràfica del període legislatiu 1979-1990", *Primer Congrés Català de Geografia, vol.IIIa Comunicacions*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 135-144

CALERO, A.M. (1987), *La división provincial de 1833. Bases y antecedentes*, Madrid, IEAL.

CANALES, E. (1987), "La Diputació a l'inici del liberalisme (1812-1823)", a RIQUER, B. de, director (1987), *Història de la Diputació de Barcelona*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

CAPEL, H. i CLUSA, J., editors (1985) *La organización territorial de empresas e instituciones públicas en España*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona.

CARBONELL, A., coordinador (1990), *Las infraestructuras en España: carencias y soluciones*, Madrid, Instituto de Estudios Económicos.

CARRERA i PUJAL, J. (1957), *Historia política de Cataluña en el siglo XIX*, Barcelona, Bosch.

CARRERAS CANDI, F. (1907), "Assaig de nomenclatura de les comarques catalanes", *Estudis Universitaris Catalans*, Barcelona.

CARRERAS i VERDAGUER, C. (1976), "Les comarques de Catalunya", *Arreu*, Barcelona, nº 0, pàgs. 22-23

CARRERAS i VERDAGUER, C. (1983), "Unitats socio-econòmiques", *Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Geografia General*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, Vol. 18, pàgs. 412-431.

CARRERAS i VERDAGUER, C. (1986) "Les propostes d'organització territorial de Catalunya, una anàlisi geogràfica", *Quaderns d'alliberament*, Barcelona, nº 12, pàgs. 29-38.

CASAS TORRES, J.M. (1986), "Memoria del maestro", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 7-8, pàgs. 41-43.

CASASSAS, Ll. (1974), "Notes per a l'estudi del pensament geogràfic a Catalunya", *Homenaje a María de los Ángeles Ferrer Sensat*, Barcelona, Instituto Infanta Isabel de Aragón, pàgs. 117-124.

CASASSAS, Ll. (1975a), "Un exemple de la Catalunya àrida: Almatret", *Miscel.lània Pau Vila*, Granollers, Montblanc-Martín, pàgs. 229-232.

CASASSAS, Ll. (1975b), *El Lluçanès. Evolució entre 1950 i 1970*, Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajoana.

CASASSAS, Ll. (1977), *Barcelona i l'espai català. El paper de Barcelona en la formació i en l'ordenament del territori de Catalunya*, Barcelona, Curial.

CASASSAS, Ll. (1978a), "De la fesomia geogràfica de Josep Iglésies", *Revista Catalana de Geografia*, Barcelona, any I, vol. I, pàgs. 15-40.

CASASSAS, Ll. (1978b), *Fires i mercats a Catalunya*, Edicions 62. Barcelona.

CASASSAS, Ll. (1979), "Un esguard sobre el Vallès del demà", *Aportacions en homenatge al geògraf Salvador Llobet*, Barcelona, Publicacions del Departament de Geografia de la Universitat de Barcelona, pàgs. 41-53.

CASASSAS, Ll. (1980a), "La Plana de Vic (Catalogne). Incidences des transformations sociales dans une société et une économie agraires", *Revue géographique des Pyrénées et du Sud-Ouest*, tom 51, fascicle 3, pàgs. 267-280 (traduït al català a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 1991, Barcelona, nº 25, pàgs. 183-193).

CASASSAS, Ll. (1980b), "Pau Vila, el geògraf", *Pau Vila, adéu al mestre*, Barcelona, Societat Catalana de Geografia i Universitat de Barcelona, pàgs. 13-23.

CASASSAS, Ll. (1982), "Els aspectes morfològics", *Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Barcelonès i Baix Llobregat*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, volum 8, pàgs. 14-20.

CASASSAS, Ll. (1983a), "El debat comarcal des d'unes terres de personalitat tenaçment persistent", *Cardener*, Cardona, nº 1, pàgs. 13-28.

CASASSAS, Ll. (1983b), "Unos nuevos enfoques para la división territorial", *Eusko-Ikaskuntza/Sociedad de Estudios Vascos. Cuaderno de Sección Historia-Geografía*, Zarautz, nº 1, pàgs. 47-56.

CASASSAS, Ll. (1985a), "Perfil geográfico de Lluís Solé Sabarís", *Boletín de la Real Sociedad Geográfica*, Madrid, CXXI, pàgs. 15-32.

CASASSAS, Ll. (1985b), "Repartiment de competències i alternatives d'organització territorial", *Cardener*, Cardona, nº 2, pàgs. 35-43.

CASASSAS, Ll. (1987), "Barcelona: Anàlisi històrica del règim municipal", *Documents de treball per a la Carta municipal*.

Quadern 3. Barcelona: anàlisi històrica del règim municipal,
Barcelona, Ajuntament de Barcelona, pàgs. 165-241.

CASASSAS, Ll. (1988a), "El debate de la organización territorial de Cataluña: ¿hacia un reparto de las minucias del poder?", *Eria*, Oviedo, pàgs. 15-26.

CASASSAS, Ll. (1988b), "La lliçó de les coses exigües", pròleg a PLANAS de MARTÍ, I., *Les Muntanyes de Prades: un model d'ordenació d'àrees marginals*, Valls, Institut d'Estudis Vallencs, pàgs. 7-12.

CASASSAS, Ll. (1988c), "L'organització territorial de Catalunya. El cas del Solsonès-Cardener", *Cardener*, Cardona, n° 5, pàgs. 35-59.

CASASSAS, Ll. (1989a), "Salt, les comunicacions i la seva integració territorial", *Salt al dos mil. Jornades d'estudi i reflexió sobre el futur sòcio-econòmic i urbanístic de Salt i el seu entorn*, Salt, Publicacions de l'Ajuntament de Salt, pàgs. 9-25.

CASASSAS, Ll. (1989b), "Vers unes àrees d'administració territorial de la Generalitat", *Les futures regions a Catalunya. Debat a Girona, 14 de febrer 1989*, Girona, Societat Catalana d'Ordenació Territorial.

CASASSAS, Ll. (1990a), *La ciutat metropolitana i la unitat de Catalunya*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

CASASSAS, Ll. (1990b), "Els ens intermedis: la descentralització inacabada", a DD.AA., *La regionalització i els ens intermedis*, Barcelona, Diputació de Barcelona, pàgs. 13-17.

CASASSAS, Ll. (1990c), "La urbanització del món rural a Catalunya", *L'Avenç*, Barcelona, n° 134, pàgs. 10-15.

CASASSAS, Ll. (1990d), "Societat, espai i organització territorial en la realitat d'avui", a DD.AA., *La regionalització*

i els ens intermedis, Barcelona, Diputació de Barcelona, pàgs. 89-90.

CASASSAS, Ll. (1991a), "Aproximació a l'estudi de la bibliografia de Salvador Llobet", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, n° 30, pàgs. 63-77.

CASASSAS, Ll. (1991b), "La continuïtat de la geografia catalana", *Primer Congrés Català de Geografia. I Conferències*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 17-30.

CASASSAS, Ll. (1991c), "La urbanitat, símbol de cultura", *Barcelona, metròpoli mediterrània*, Barcelona, n° 21, pàgs. 71-73.

CASASSAS, Ll. (1991d), "L'organització territorial de Catalunya", *Gran Geografia Comarcal de Catalunya*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, Vol. 1.

CASASSAS, Ll. (1991e), "Sobre l'anàlisi comarcal i la seva vigència", pròleg a NOGUEIRA, G. i TORT, J., *Les Garrigues. Estructura territorial, demogràfica i econòmica*, Barcelona, Caixa de Catalunya.

CASASSAS, Ll. (1992a), "Barcelona", dins de BOSQUE MAUREL, J. i VILÀ VALENTÍ, J., directors, *Geografía de España, 9, Cataluña y Baleares*, Barcelona, Planeta, pàgs. 356-405.

CASASSAS, Ll. (1992b), "Comarcas de la Depresión Central Catalana", dins de BOSQUE MAUREL, J. i VILÀ VALENTÍ, J., directors, *Geografía de España, 9, Cataluña y Baleares*, Barcelona, Planeta, pàgs. 408-438.

CASASSAS, Ll. (1992c), "La organización territorial", dins de BOSQUE MAUREL, J. i VILÀ VALENTÍ, J., directors, *Geografía de España, 9, Cataluña y Baleares*, Barcelona, Planeta, pàgs. 240-270.

CASASSAS, Ll. (1992d), "Meditació des de la torre de Collserola", *Avui*, Barcelona, 29-4-92.

CASASSAS, Ll., BERTRAN, E., CUXART, M., ORTUÑO, V. i SANCHO, R. (1984), *Per la coneixença geogràfica de Catalunya*, Barcelona, Rosa Sensat-Edicions 62.

CASASSAS, Ll. i CLUSA, J. (1981a), *L'organització territorial de Catalunya*, Barcelona, Publicacions de la Fundació Jaume Bofill.

CASASSAS, Ll. i CLUSA, J. (1981b), *L'organització territorial i administrativa de Barcelona*, Barcelona, Ajuntament de Barcelona.

CASASSAS, Ll. i CLUSA, J. (1982), *Estudi de descentralització municipal de Sant Boi de Llobregat: funcions i districtes*, Sant Boi de Llobregat, Ajuntament de Sant Boi de Llobregat.

CASASSAS, Ll. i CLUSA, J. (1983), *Estudi sobre alternatives d'organització municipal: el cas de Salt i Sarrià de Ter a Girona*, Girona, Ajuntament de Girona.

CASASSAS, Ll. i CUXART, M. (1983), "Barcelona", *Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Geografia General*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, volum 18, pàgs. 82-129.

CASASSAS, Ll. i MENDIZÀBAL, E., (1990), "La recerca en geografia", *La recerca científica i tecnològica a Catalunya*, Barcelona, IEC/CIRIT/Generalitat de Catalunya, volum I, pàgs. 237-247.

CASASSAS, Ll., director, MENDIZÀBAL, E., ARRIBAS, R., BERTRAN, E. i CUXART, M. (1991), *L'Alt Penedès. Una comarca als confins metropolitans*, Barcelona, Caixa de Catalunya.

CASASSAS, Ll. i NADAL, F. (1983), "Les divisions administratives", *Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Geografia General*, Barcelona, Fundació Enciclopèdia Catalana, volum 18, pàgs. 382-412.

CASASSAS, Ll. i PANAREDA, J.M. (1975), *Geografia comarcal il·lustrada*, Barcelona, Diafora.

CASASSAS, Ll. i RIBA, O. (1992), "Morfologia de la Rambla barcelonina", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, n° 33-34, pàgs. 9-27.

CASASSAS i YMBERT, J. (1990), *Entre Escil·la i Caribdis. El catalanisme i la Catalunya conservadora de la segona meitat del segle XIX*, Barcelona, Edicions 62.

CASTAÑER, M. (1985), "El procés d'elaboració de l'enquesta pública prèvia al pla comarcal de muntanya de la Garrotxa", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, Bellaterra, n° 7, pàgs. 37-48.

CASTAÑER, M. (1993), *Una nova dimensió de la xarxa urbana de Catalunya: àrees de cohesió*, Bellaterra, Departament de Geografia de la UAB (Tesi doctoral).

CASTELLTORT, J. (1981), "Una visió vertebradora inèdita", a *Vida*, Igualada, 1980.

CASTILLÓ, A., MATEU, X. i RUEDA, I. (1993), "La prestació de serveis municipals en municipis amb nuclis agregats. Problemes específics", a FEDERACIÓ CATALANA DE MUNICIPIS, *Els municipis amb nuclis agregats*, jornades celebrades a Tremp, 1 i 2 d'octubre de 1993.

CENTRE D'ESTUDIS DEMOGRÀFICS (1993), *La població de Catalunya, 1986-1991. Estancament demogràfic i canvis en la distribució territorial de la població*, Bellaterra, informe encarregat pel Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya.

CERDÀ, I. (1873), "Distribución del territorio de la provincia en diez confederaciones regionales de municipios, para atender a las necesidades puramente estratégicas de la actual guerra civil, teniendo por base las circunstancias topográficas de cada agrupación", a CERDÀ, I, *Presupuestos de la provincia de*

Barcelona para el año económico de 1873 a 1874, publicados por acuerdo de la Diputación Provincial, Barcelona, Establecimiento Tipográfico de Francisco Sánchez.

CIRCULO DE ECONOMÍA (1973), *Gestión o caos: el área metropolitana de Barcelona*, Barcelona, Ariel.

CLOS, I. (1986), "El viatge al treball a Barcelona i entorn", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, Bellaterra, nº 8-9, pàgs. 25-38.

CLUSA i ORIACH, J. (1985): *La realitat metropolitana de Sabadell*, Sabadell, Fundació Bosch i Cardellach.

CMB (1983), *Anàlisis comparativo de la movilidad obligada (1975-1981)*, Barcelona, Publicacions de la CMB, Direcció de Serveis de Transports.

CMB (1988), *Mobilitat obligada 1986*, Barcelona, Publicacions de la CMB, Direcció de Serveis, Programació i Finances.

CODINA, J. (1989), "La divisió comarcal i l'àrea metropolitana de Barcelona", *IV Jornades sobre el Baix Llobregat*, Martorell.

COELLO, F. (1880), *Boletín de la Real Sociedad Geográfica de Madrid*, Madrid, tom IX.

COMISIÓN DE LAS COMUNIDADES EUROPEAS (1993), *El empleo en Europa 1992*, Luxemburg, Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas.

CONSELL DE LES CAMBRES OFICIALS DE COMERÇ, INDÚSTRIA I NAVEGACIÓ DE CATALUNYA (1991), *Les infraestructures i les seves repercussions sobre l'activitat econòmica i el desenvolupament: una reflexió a partir del cas de Catalunya*, Barcelona, 2 vols.

CUCHILLO, M. (1990), *Los condados ingleses y galeses como entes intermedios*, Barcelona, Diputació de Barcelona, .

CUCHILLO, M. i MORATA, F. (1991), *Organización y funcionamiento de las áreas metropolitanas. Un análisis comparado*, Madrid, Ministerio para las Administraciones Públicas.

DANTÍN CERECEDA, J. (1913), "Concepto de región natural en geografía", *Boletín de la Real Sociedad Española de Historia Natural*, Madrid, tom XIII.

DD.AA. (1967), *Promoción del municipio y de la provincia*, Madrid, Ediciones del Movimiento.

DD.AA. (1971), *Les terres de Lleida en la geografia, en l'economia i en la cultura catalana*, Barcelona, Pòrtic.

DD.AA. (1983), *Manual de formación municipal*, Barcelona, CEUMT.

DD.AA. (1984), *La comarca com a ens territorial*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

DD.AA. (1986), *Autonomies. Revista Catalana de Dret Públic*, Barcelona, nº 5.

DD.AA. (1987), *Guia de govern local*, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya (Quaderns municipals-6)

DD.AA. (1987), *Les comunitats autònomes i els governs locals*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

DD.AA. (1989), *Les futures regions a Catalunya. Debat a Girona, 14 gener 1989*, Barcelona, Societat Catalana d'Ordenació Territorial.

DD.AA. (1989), *Les Cahiers Français*, nº 239, dedicat a "Les collectivités territoriales: commune, département, région", Paris.

DD.AA. (1990), *La regionalització del territori i els ens intermedis*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

DD.AA. (1991), "El fet metropolità: interpretacions geogràfiques", *Papers*, Barcelona, nº 6.

- DD.AA. (1991), *La Catalunya rural als anys 90*, Barcelona, Federació Catalana de Municipis.
- DD.AA. (1992), "Planejament i àmbit territorial", *Papers*, Barcelona, nº 2.
- DD.AA. (1986), "La divisió territorial de Catalunya. Reflexions i propostes per un debat", *Quaderns d'alliberament*, Barcelona, nº 12.
- DEFFONTAINES, P. (1978), *Geografia dels Països Catalans*, Barcelona, Ariel-Societat Catalana de Geografia.
- DEPARTAMENT DE JUSTÍCIA (1990), *Mapa comarcal i judicial de Catalunya*, Barcelona, Institut Cartogràfic de Catalunya, escala 1:500.000.
- DIRECCIÓ GENERAL D'ADMINISTRACIÓ LOCAL (1992), *El cens del personal de les entitats locals*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- DIRECCIÓ GENERAL DE PLANIFICACIÓ I ACCIÓ TERRITORIAL (1992), *Projecte de Pla Territorial General de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- DURAN, E. (1965), "Els límits de la regió de l'Ebre", *Serra d'Or*, nº 9, pàgs. 17-21.
- DURAN i BAS, M. (1866), "Proposición de Ley sobre la Reforma de las Leyes administrativas vigentes", *Diario de las Sesiones de Cortes*, Madrid 14 de marzo de 1866.
- ESTEBAN, J. (1991), "El fet metropolità", *Primer Congrés Català de Geografia. I Conferències*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 89-107.
- ESTEBAN, M. (s.d. a), "La mobilitat obligada 1986 a l'àrea metropolitana de Barcelona", *Documents d'Anàlisi Territorial*, Barcelona, nº 2.

ESTEBAN, M. (s.d. b), "Distribució de la mobilitat per treball de la regió metropolitana de Barcelona. Anàlisi dels mercats de treball", *Documents d'Anàlisi Territorial*, Barcelona, nº 3.

FABRE, J. i HUERTAS, J.M. (1985), "Crònica d'una suburbialització. Vint anys que van fer -desfer- la comarca de Barcelona", *L'Avenç*, Barcelona, nº 88, pàgs. 45-49.

FAGNANI, J. (1987-1988), "Trajets domicile-travail et modes de vie des mères actives; l'exemple de l'agglomération parisienne", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 13-14, pàgs. 63-81.

FERRER, M.T. (1992), "Projecció exterior", a *Història de Barcelona. La ciutat consolidada (segles XIV i XV)*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, pàgs. 355-391.

FERRER i AIXALÀ, A. (1989), "El planejament urbanístic", a NEL.LO, O., dir., (1989), *Deu anys d'ajuntaments democràtics (1979-1989) Elements per a un balanç*, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya, pàgs. 131-180.

FLOS i CALCAT, F. (1895), *Lo regionalisme explicat. Compendi clar i concís per servir de profitosa propaganda popular dels ideals regionalistas*, Barcelona, s.n.

FONT i GAROLERA, J. (1990), "El procés d'implantació territorial del ferrocarril a Catalunya: La formació de les xarxes de les companyies Norte i M.Z.A.", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 24, pàgs. 49-58.

FONT i GAROLERA, J. (1991), *Contribució al coneixement del procés de formació de la xarxa viària catalana*, Barcelona, Departament de geografia Física i Anàlisi Geogràfica Regional, Facultat de Geografia i Història, Universitat de Barcelona (tesi doctoral).

FONT i GAROLERA, J. i TORT i DONADA, J. (1991), "La 'Gran Geografia Comarcal de Catalunya' (1981-1985). Notes per a un

estudi crític", *Primer Congrés Català de Geografia Volum IIIa Comunicacions*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 379-395.

FONT i SAGUÉ, N. (1897), "Determinació de les comarques naturals i històriques de Catalunya", *Anuari dels Jocs Florals*, Barcelona, vol. XXXIX.

FONT i SAGUÉ, N. (1904), *Lo Vallès*, Barcelona, Tipografia L'Avenç.

FONTANA TARRATS, J.M., director (1963), *Atlas comercial de España*, Madrid, Cámaras de Comercio, Industria y Navegación.

FREEMAN, T.W. (1968), *Geography and Regional Administration. England and Wales, 1830-1968*, Londres, Hutchinson.

GALOBARDES, J.B. (1831), *Cataluña en la mano*, Barcelona, Imp. Hermanos Torras.

GARCÍA DE ENTERRÍA, E. (1961), *La administración española. Estudios de ciencia administrativa*, Madrid, Alianza.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1933), *Divisió territorial. Estudis i projectes. Nomenclàtor de municipis*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

GENERALITAT DE CATALUNYA, (1982), *Pla General d'Obres Públiques 1935*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1987a), *La nova organització territorial de Catalunya. Text de les lleis i comentaris*, Barcelona, Departament de Governació. Direcció General d'Administració Local.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1987b), *L'organització comarcal de Catalunya. La consulta municipal*, Barcelona, Departament de Governació, Direcció General d'Administració Local.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1987c), *Pla de Carreteres de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques.

GENERALITAT DE CATALUNYA (1992), *Projecte de Pla Territorial General de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Política Territorial i Obres Públiques (2 volums més un de mapes).

GIMÉNEZ, R. (1991), "El transport i les comunicacions", *Primer Congrés Català de Geografia. II Ponències*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 269-281.

GÓMEZ FERRER, R., director (1991), *La provincia en el sistema constitucional*, Madrid, Diputació de Barcelona-Civitas.

GRAU, R., LÓPEZ, M. i LÓPEZ, P. (1987), "Revolució industrial i urbanització: Barcelona en la construcció de la Catalunya moderna (1714-1860)", a *Barcelona. Gènesi i consolidació del fet metropolità*, Corporació Metropolitana de Barcelona, pàgs. 17-37

GUSTAFSSON, A. (1991), "The changing local government and politics of Sweden", a BATLEY, R. i STOKER, G., editors, *Local government in Europe. Trends and developments*, Londres, Macmillan, pàgs. 170-189

GUTIÉRREZ JUNQUERA, P. (1993), *El crecimiento de los servicios. Causas, repercusiones y políticas*, Madrid, Alianza.

HEBBERT, M. (1985) "El caso del 'Greater London Council'", *Estudios Territoriales*, Madrid, nº 19, pàgs. 173-190.

HERCE, M. (1983): "La utilización de indicadores topológicos en el análisis de las redes de comunicaciones. Ensayo sobre la red de carreteras de Cataluña", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, Bellaterra, nº 3, pàgs. 3-45.

HERNÁNDEZ, M. i CALAFELL, F. (1993), "Mobilitat matrimonial i relacions comarcals a Catalunya", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 36, pàgs. 69-84.

HERNÁNDEZ GASCON, J.M. i FONT-RODONA FRANCOLÍ, J. (1992): *Les infraestructures de transport*, Barcelona, Generalitat de Catalunya. Col.lecció Quaderns de Competitivitat.

HERNÁNDEZ PALMÉS, A. (1963), *Lérida entre Aragón y Cataluña, en la geografía y en la historia*, Lleida, Instituto de Estudios Ilerdenses, CSIC.

IGLÉSIES, J. (1930a), *Delimitació del camp de Tarragona. La font històrica en la demarcació de les comarques catalanes*, Reus, Llibreria Nacional i Estrangera.

IGLÉSIES, J. (1930b), *El Priorat. L'extensió de la comarca natural*, Reus, Llibreria Nacional i Estrangera.

IGLÉSIES, J. (1949), *Pere Gil, S.I. (1551-1622)*, Barcelona, Quaderns de Geografia.

IGLÉSIES, J. (1966), *La realitat comarcal a Catalunya (Assaig sobre el concepte de comarca)*, Barcelona, Bruguera.

IGLÉSIES, J. (1967), "Indagaciones sobre la población de Cataluña en la primera mitad del siglo XIX", *Memorias de la Real Academia de Ciencias y Artes de Barcelona*, Barcelona, vol. XXXVII, nº 14, pàgs. 385-482.

IGLÉSIES, J. (1969-1970), *El cens del comte de Floridablanca, 1787 (Part de Catalunya)*, Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajoana.

IGLÉSIES, J. (1974), *Estadístiques de població del primer vicenni del segle XVIII*, Barcelona, Fundació Salvador Vives Casajoana.

IGLÉSIES, J. (1981), "L'evolució del pensament de Pau Vila en la Divisió Territorial de Catalunya", *Ciència*, Barcelona, nº 10.

ILLA i MUNNÉ, C. (1983), *El Segon Congrés Catalanista. Un congrés inacabat (1883-1983)*, Barcelona, Publicacions de la Generalitat de Catalunya.

IMD i WORLD ECONOMIC FORUM (1991): *The World Competitiveness Report, 1991*. Ginebra.

INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA, *Anuari Estadístic de Catalunya*, Barcelona (diversos anys).

IZQUIERDO, R. (1986): *La política de transports a la CEE*, Barcelona, ICDT.

JACOBS, J. (1986), *Las ciudades y la riqueza de las naciones*, Barcelona, Ariel.

JENSEN, H.T. (1986), *The development of local government as an element in the political and administrative system in Denmark*, Roskilde, University of Roskilde.

JORGENSEN, J. (1993) *Municipalities and counties in Denmark. Tasks and finance*, Copenhagen, Ministry of Interior.

KEITH-LUCAS, B. i RICHARDS, P.G. (1980), *Historia del Régimen Local Inglés en el siglo XX*, Madrid, Instituto de Estudios de la Administración Local.

LABORDE, A. de (1974), *Viatge pintoresc i històric. El Principat*, Barcelona, Abadia de Montserrat.

LÁZARO ARAUJO, L. (1990): "Las infraestructuras y el desarrollo regional", en *Política Regional en la Europa de los años 90*, Madrid, Ministerio de Economía y Hacienda, Secretaría de Estado de Hacienda, pàgs. 459-486.

LE PLAY, F. (1990), *Campesinos y pescadores del norte de España (1877-1879)*, Madrid, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación.

LIESA RIVEROLA, C. (1972) *Reestructuración de términos municipales*, Barcelona, Universitat de Barcelona (tesi doctoral).

LLEONART, P., director (1988), *El potencial econòmic del sistema de ciutats de Catalunya*, Barcelona, Direcció General de Política Territorial-Banca Catalana.

LLEVADOT, M., MENDIZÀBAL, E. i OLÒNDRIZ, I. (1986), "De rural a urbà: Sant Joan Despí", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 7-8, pàgs. 77-87.

LLOBET, S. (1968), "Cataluña", en TERÁN, M. de, i SOLÉ SABARÍS, *Geografía regional de España*, Barcelona, Ariel, pàgs. 241-301.

LLOP, J.M., director (1990), *Conclusiones del Congrés d'Urbanisme i Territori de Catalunya*, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya.

LLUCH, E(rnest). i GIRAL, E. (1967), *L'economia de la regió de l'Ebre*, Barcelona, Servei d'Estudis de Banca Catalana.

LLUCH, E(rnest). i SERÓ, R. (1970), *La regió frutera de Lleida*, Barcelona, Servei d'Estudis de Banca Catalana.

LLUCH, E(nric). i NEL.LO, O., curadors (1983), *La gènesi de la divisió territorial de Catalunya*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

LLUCH, E(nric). i NEL.LO, O., curadors (1984), *El debat de la divisió territorial de Catalunya. Edició d'estudis, propostes i documents (1939-1983)*, Barcelona, Diputació de Barcelona.

LÓPEZ PITA, A. (1989): "La xarxa ferroviària d'alta velocitat", a *Espais*, Barcelona, nº 16, març-abril 1989. pàgs. 29-33.

M., J.A. (1983), *Les zones desfavorisées en Catalogne: un étude comparative du degré de développement des comarques*, Montpellier.

MADOZ, P. (1985), *El Principat de Catalunya al "Diccionario geográfico-estadístico-histórico de España"* de Pascual Madoz, Barcelona, Curial

MAJORAL MOLINÉ, R. (1989): "Social and environmental impact of hydroelectric exploitation in the catalan Pyrenees", a *Iberian Studies*, Keele University, vol XVIII, nº 2, pàgs. 117-126.

MALUQUER DE MOTES, J. (1977), *El socialismo en España (1833-1868)*, Barcelona, Crítica.

MARTÍNEZ SHAW, C. (1993), "La projecció exterior de Barcelona al segle XVIII", *Història de Barcelona*, Enciclopèdia Catalana, vol. V, pàgs. 373-400

MATAS DE MARESMÀ, F.X. (1815), *Prontuario de las ciudades, villas, lugares y parroquias que comprende la provincia de Cataluña*, Barcelona, Imprenta Brusi.

MATEU, X. (1989), "El marc administratiu", a NEL.LO, O., director, *Deu anys d'ajuntaments democràtics (1979-1989) Elements per a un balanç*, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya, pàgs. 71-102.

MATEU, X. i RUEDA, I. (1983), "El Pla d'Acció Municipal, instrument d'actuació municipal de la Diputació de Barcelona", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, Bellaterra, nº 3, pàgs. 183-200.

MATHISEN, K. (1986), *Local government in Denmark*, Copenhagen, The National Association of Local Authorities in Denmark.

MÉNDEZ, R. i CARAVACA, I. (1993), *Procesos de reestructuración industrial en las aglomeraciones metropolitanas españolas*, Madrid, Ministerio de Obras Públicas y Transportes.

MENDIZÀBAL, E. (1985), "Reflexions sobre l'aportació de Lluís Solé i Sabarís al debat de la divisió territorial de Catalunya", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 4, pàgs. 47-50.

- MENDIZÀBAL, E. (1993a), "El temps en geografia humana", a *Professor Lluís Casassas. Geografia i territori*, Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, pàgs. 53-61.
- MENDIZÀBAL, E. (1993b), "Lluís Casassas i Simó (1922-1992): geògraf i humanista", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, Bellaterra, Bellaterra, n° 23, pàgs. 97-110.
- MENDIZÀBAL, E. (1993c), *L'espai de vida dels habitants de la Regió Metropolitana de Barcelona*, Barcelona, Institut d'Estudis Metropolitans (volum 8 de l'Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1990)
- MENDIZÀBAL, E. (1993d), "Una proposta de model espacial per a la interpretació territorial de Catalunya", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, n° 36, pàgs. 101-118.
- MENDIZÀBAL, E., AJENJO, M., BLANES, A., SÁNCHEZ, E. (1993), *La població estacional als municipis de Catalunya*, Bellaterra, treball encarregat pel Departament de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya.
- MELÓN RUIZ, A. de (1952), "El mapa prefectural de España (1810)", *Estudios Geográficos*, Madrid, n° 46, pàgs. 5-72.
- MERCADER i RIBA, J. (1949), "Las divisiones territoriales napoleónicas en el Principado de Cataluña", *Estudios Geográficos*, Madrid, n° 35, pàgs. 251-298.
- MERCADER i RIBA, J. (1983), *José Bonaparte, Rey de España, 1808-1813. Estructura del Estado español bonapartista*, Madrid, CSIC.
- MINISTERIO DE ECONOMÍA Y HACIENDA (1990), *La Política Regional en la Europa de los años 90*, Madrid, Ministerio de Economía y Hacienda, Secretaría de Estado de Hacienda.
- MINISTRY OF LABOUR AND HOUSING & MINISTRY OF PHYSICAL PLANNING AND LOCAL GOVERNMENT (1973), *Planning Sweden. Regional development planning and management of land and water resources*, Estocolm, Allmänna Förlaget.

- MIR i BAGÓ, J. (1991), *La reforma del règim local a Catalunya*, Barcelona, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- MIRAVALL i DOLÇ, R. (1969), *Tortosa i els tortosins*, Barcelona, Selecta.
- MOPU, (1986), *Plan de Carreteras, 1984-91*, Madrid.
- MORELL, L. (1984), *La administración local*, Madrid, Tecnos.
- NADAL, J. (1992), *Bautismos, desposorios y entierros. Estudios de historia demogràfica*, Barcelona, Ariel.
- NADAL, F. (1985), "Burgueses contra el municipalismo. La configuración de la Gran Barcelona y las anexiones de municipios (1874 - 1904)", *Geo-Crítica*, Barcelona, nº 59-60.
- NADAL, F. (1987a), *Burgueses, burócratas y territorio. La política territorial en la España del siglo XIX*, Madrid, Instituto de Estudios de Administración Local.
- NADAL, F. (1987b), "Los debates de la Sociedad Geográfica de Madrid sobre la división territorial de España (1879-1881)", *Boletín de la Real Sociedad Geográfica*, Madrid, vol. CXXII, pàgs.143-169.
- NADAL, F. (1989), "Geografía de los recursos fiscales. Introducción a los problemas fiscales del crecimiento urbano", *Geo-Crítica*, Barcelona, nº 81.
- NADAL, F. (1993), "El projecte de divisió judicial de la província de Barcelona d'Ildefons Cerdà (1872)", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 36, pàgs. 139-160.
- NADAL, F. i MONTANER, C. (1993), "El projecte de divisió administrativa de la Mancomunitat i els estudis sobre la comarcalització de Catalunya (1907-1919)", *Professor Lluís Casassas. Geografia i territori*, Barcelona, Universitat de Barcelona, pàgs. 95-115.

NÉMERY, J.C. (1993), "Les institutions territoriales françaises à l'épreuve de l'Europe", a J.C. NÉMERY i S. WACHTER, directors, *Entre l'Europe et la décentralisation. Les institutions territoriales françaises*, Marsella, DATAR/Éditions de l'Aube, pàgs. 11-17

NEL.LO, O., director (1989a), *Deu anys d'ajuntaments democràtics (1979-1989) Elements per a un balanç*, Barcelona, Federació de Municipis de Catalunya.

NEL.LO, O. (1989b), "L'evolució del concepte de regió en el debat de la divisió territorial de Catalunya", a *Les futures regions de Catalunya. Debat a Girona, 14 de febrer de 1989*, Girona, Societat Catalana d'Ordenació del Territori, pàgs. 11-26.

NIETO, M. (1974) *La I República Española en Barcelona*, Barcelona, Cátedra de Historia General de España de la Universidad de Barcelona.

NUNES, J. (1986), "Aproximació a l'estructura de l'àrea metropolitana de Barcelona: les relacions d'intensitat diària", *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, Barcelona, nº 8-9, pàgs. 71-90.

OLIVERAS, J. (1990), "Vigència i realitat de la divisió territorial", a DD.AA., *La regionalització del territori i els ens intermedis*, Barcelona, Diputació de Barcelona, pàgs. 117-121.

OLIVERAS, J. (1991), "El paper del territori en l'activitat del sector financer a Catalunya (1970-1990)", *Primer Congrés Català de Geografia, II Ponències*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 239-267

PARELLADA, M., director (1990), *Estructura económica de Cataluña*, Madrid, Espasa-Calpe.

PELLA i FORGAS, J. (1883), *Historia del Ampurdán. Estudio de la civilización en las comarcas del nordeste de Cataluña*, Barcelona, Luís Tasso y Serra Impresor.

PÉREZ FRANCESCH, J.Ll. (1985) "Estudi preliminar" a TORRAS i BAGES, J., *L'Església i el regionalisme i altres textos (1887-1899)*, Barcelona, la Magrana.

PI i MARGALL, F. (1854), *La Reacción y la Revolución*, Barcelona, Antrophos, (1982).

PI i MARGALL, F. (1876), *Las Nacionalidades*, Barcelona, Producciones Editoriales, (1979).

PI i SUNYER, C. (1931), "Els factors comarcals en l'economia catalana", a *El problema comarcal de Catalunya*, Barcelona, Casa del Vallès, pàgs. 75-94.

PRAT DE LA RIBA, E. (1898), "Esborrany presentat a la comissió que redacta la carta d'en Domenech i Montaner al General Polavieja", reproduït a RIQUER, B. de (1977), *Lliga Regionalista: la burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904)*, Barcelona, Edicions 62.

PRATS, Ll. (1988), *El mite de la tradició popular. Els orígens de l'interés per la cultura tradicional a la Catalunya del segle XIX*, Barcelona, Edicions 62.

PRATS i CATALÀ, J. (1988), *Tratado de derecho municipal*, Madrid, Civitas.

PUCHADES, J.M. (1978), "Contribució a la divisió territorial de Catalunya: les rodalies", *Torelló*, agost 1978 (reproduït a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, 1991, Barcelona, nº 25, pàgs. 175-179).

PUEYO, M. (1984), *Lleida: ni blancs ni negres, però espanyols*, Barcelona, Edicions 62.

PUIG, P., director, (1992), *Atlas comercial de Catalunya 1990. El comerç, el consum i l'atractivitat comercial*, Barcelona, Cambra d'Indústria i Navegació de Barcelona.

PUIG i OLIVER, P. (1976), *Girona francesa, 1812-1814*, Girona, Gòthia.

PUJADAS, I. i MENDIZÀBAL, E. (1987), "La població de muntanya a Catalunya", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 12, pàgs. 93-111.

REBAGLIATO, J. (1989), "La divisió regional de Catalunya", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 18, pàgs. 85-105.

RIBAS i PIERA, M. (1989), "Urbanisme i regions, una visió urbana del fet regional", *Les futures regions a Catalunya. Debat a Girona, 14 de febrer 1989*, Girona, Societat Catalana d'Ordenació Territorial.

RIBAS i PIERA, M. (1991), "La Regió Metropolitana de Catalunya", *Primer Congrés Català de Geografia I Ponències*, Barcelona, Publicacions de la Societat Catalana de Geografia, pàgs. 301-305.

RIERA, P., curadora (1983), *La nova divisió territorial de Catalunya*, Bellaterra. Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona.

RIERA, P. (1987), "La xarxa urbana de Catalunya a partir d'una anàlisi funcional", *Arrel*, Barcelona, nº 18, pàgs. 142-151,.

RIERA, P. (1989), "Les àrees funcionals a Catalunya", *Banca Catalana. Revista econòmica*, Barcelona, nº 88, pàgs. 19-42.

RIQUER, B. de (1977), *Lliga Regionalista: la burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904)*, Barcelona, Edicions 62.

RIQUER, B. de (1981), "El conservadurisme polític català: del fracàs del moderantisme al decència de la Restauració", *Recerques*, Barcelona, nº 11.

RIQUER, B. de (1987), "La Diputació Revolucionària: 1868-1874", *Història de la Diputació de Barcelona*, Barcelona.

RIVIÈRE, M. (1992), "Cap a un 'model Barcelona' de qualitat de vida", *Revista Econòmica de Catalunya*, Barcelona, nº 21, pàgs. 66-75.

RODON, F. de A. (1913) "De la división administrativa de Cataluña", *Estudio*, Barcelona, nº 12.

ROVIRA i VIRGILI, A. (1917), *Nacionalisme i federalisme*, Barcelona, Edicions 62, (1982).

ROVIRA i VIRGILI, A. (1931), "Les comarques a través de la història", a *El problema comarcal de Catalunya*, Barcelona, Casa del Vallès, pàgs. 33-43.

ROVIRA i VIRGILI, A. (1932), *La Constitució interior de Catalunya*, Barcelona, Barcino.

RUEDA, I., CAMARASA, J.M. i MATEU, X. (1987), "Diagnòstic del mapa municipal de Catalunya", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 10-11, pàgs. 129-152.

RUEDA, I. i SANCLIMENS, X. (1994), *L'administració pública a Catalunya: un model d'organització territorial?*, Barcelona, Fundació Jaume Bofill, mimeo.

SALES, N. (1989), *Història de Catalunya. Els segles de la decadència (segles XVI-XVIII)*, Barcelona, Edicions 62.

SALES, N. (1992) "Projecció exterior", a *Història de Barcelona. Barcelona dins la Catalunya moderna (segles XVI i XVII)*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, pàgs. 359-382.

SALOM, J. i RIERA, P. (1993), "Les jerarquies urbanes", *Geografia General dels Països Catalans. Les ciutats*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, pàgs. 64-91.

SANTALÓ, M. (1923), *El Gironès. Per l'estudi de Catalunya*, Girona, El Autonomista.

SARMIENTO ORDASGOITIA, I. i ROBUSTE, F. (1992): "Planificación de carreteras en España. Un análisis comparativo", a *Estudios de transportes*, Madrid, nº 57, pàgs. 7-19.

SARRIÓ i GUALDA, J. (1991), *La Diputació Provincial de Catalunya sota la Constitució de Cadis*, Barcelona, Direcció General d'Administració Local.

SECRETARÍA GENERAL TÉCNICA DEL MINISTERIO DE LA GOBERNACIÓN (1965), *Las provincias y sus comarcas. Estudio sobre delimitación comarcal en las provincias españolas*, Madrid, Ministerio de la Gobernación.

SERRA i PAGÈS, R. (1911), "Establiment de bases per a la delimitació de les comarques catalanes" a SERRA i PAGÈS, R. (1926), *Alguns escrits del Professor Rosend Serra i Pagès*, Barcelona, Estampa de la Casa Miquel-Rius.

SERVEI CATALA DE LA SALUT (1992), *La reforma de l'atenció primària de salut a Catalunya*, Generalitat de Catalunya, Barcelona.

SERVEI D'ESTUDIS DE BANCA CATALANA (1993), *Evolució econòmica de Catalunya 1992*, Barcelona.

SIERRA ALVÁREZ, J. (1990), "La obra social de Le Play" a F. LE PLAY (1990) *Campesinos y pescadores del norte de España (1877-1879)*, Madrid, Ministerio de Agricultura, Pesca y Alimentación.

SINDICATURA DE COMPTES (1993), *Compte general de les corporacions locals. Exercici 1990*, Barcelona.

SOCIETAT CATALANA D'ORDENACIÓ DEL TERRITORI (1993), *Informe sobre la segregació de municipis*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.

SOLÉ i SABARÍS, Ll. (1958), "El paisatge geogràfic. Assaig de síntesi", a SOLÉ i SABARÍS, Ll., director, *Geografia de Catalunya*, Barcelona, AEDOS, pàgs. 269-278.

SOLÉ i SABARÍS, Ll., director (1958-74), *Geografia de Catalunya*, Barcelona, AEDOS.

SOLÉ i SABARÍS, Ll. (1975), "Sobre el concepte de regió geogràfica i la seva evolució", a *Miscel·lània Pau Vila*, Granollers, Montblanc-Martin, pàgs. 413-476.

SOLER i RIBER, J. (1975), "Estructures mercantils bàsiques als Països Catalans", *Miscel·lània Pau Vila*, Granollers, Montblanc-Martin, pàgs. 401-412 (reproduït a Lluç i Nel·lo [1984], pàgs. 139-145 amb un mapa que no està a l'original).

SOLER i RIBER, J. (1978), "Problemes comarcals, encara", *Serra d'Or*, Barcelona, n° 231.

SOLER i RIBER, J. (1979), "Comarcalisme sense batalla", *Serra d'Or*, Barcelona, n° 241.

SOSA WAGNER, F. i MIGUEL, P. de (1987), *Creación, supresión y alteración de términos municipales*, Madrid, IEAL.

SUÑOL, E. (1897), "Lo terror de Catalunya y las comarcas naturales catalanas", *La Renaixensa. Diari de Catalunya*, Barcelona, n° 7.219.

SUNYOL, I. (1910), *Barcelona-Catalunya*, Barcelona, Bartomeu Baxarias.

TARRAGÓ, M. (1976), "El poder comarcal", *Arreu*, Barcelona, n° 8.

- TORRAS, C.A. (1919), "Assaig sobre les comarques naturals de Catalunya ajustades al moment present", *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, vol. XXIX, Barcelona.
- TORRAS i BAGES, J. (1892), *La tradició catalana*, Barcelona, Edicions 62, (1982).
- TORRAS i BAGES, J. (1985), *L'Església i el regionalisme i altres textos*, Barcelona, La Magrana.
- TORT, J. (1993), *Les entitats municipals descentralitzades a Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- TRÍAS, E. (1984), *La Catalunya ciutat (el pensament cívic a l'obra de Maragall i d'Ors) i altres assaigs*, Barcelona, L'Avenç.
- TRÍAS VEJARANO J.J. i ELORZA, A. (1975), *Federalismo y Reforma Social en España (1840-1870)*, Madrid, Seminarios y Ediciones.
- TULLA, A.F. (1986), "La consolidació de la divisió territorial de Catalunya des de 1975 a 1986. Per decantament a l'absurd", a *Quaderns d'Alliberament*, Barcelona, nº 12, pàgs. 121-137.
- TURRÓ, M., director (1988), *Catalunya en el context mundial del transport*, Barcelona, Generalitat de Catalunya-ICDT.
- UBACH SOLER, T. (1984), *El ferrocarril. La xarxa catalana*, Barcelona, Ketres.
- URGELL, J. M. (1975), *Nova ordenació territorial, política i administrativa de Catalunya*. Barcelona, Pòrtic, Col·lecció Nàrtex.
- VALERO, L. i BONET, R. (1991), *Inventari d'ens locals, dels seus ens dependents i d'altres ens públics associatius*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.
- VALLÈS, J.M. i NEL·LO, O. (1992), "De ciutat a metròpoli", *Revista Econòmica de Catalunya*, Barcelona, nº 21, pàgs. 36-52.

VELASCO MURIAS, L. F. (1993), "La experiencia española en relación a la reforma del mapa municipal en Europa", *Jornades sobre Els municipis amb nuclis agregats*, Tremp, 1 i 2 d'octubre.

VIDAL, T. (1973), *La despoblación del campo en Cataluña*. Barcelona, Departament de Geografia de la UB (tesi doctoral).

VIDAL, T. (1978), "Èxode rural i problemàtica demoespacial a Catalunya (1869-1970)", *Estudis d'Història Agrària*, Barcelona, nº 2, pàgs.193- 204.

VIDAL, T. (1980), "Localització de la població 1970", a *Atlas socio-econòmic de Catalunya*, Barcelona, full 1.02.01.

VILA i COMAPOSADA, M.A. (1983), *Les comarques de catalunya. Notes geohistòriques*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

VILA i COMAPOSADA, M.A. (1989), *Les comarques i els municipis de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

VILA i COMAPOSADA, M.A. (1992), "L'afany geogràfic d'en Lluís Casassas", *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, Barcelona, nº 33-34, pàgs. 43-47.

VILA i DINARÈS, P. (1931) "Per a una solució del problema comarcal de Catalunya", a *El problema comarcal de Catalunya*, Barcelona, Casa del Vallès, pàgs. 95-139+1 mapa.

[VILA, P.] (1937), *La Divisió Territorial de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Conselleria d'Economia.

VILA, P. (1977a), *La divisió territorial de Catalunya. Selecció d'escrits de geografia*, Barcelona, Curial.

VILA, P. (1977b), *La fesomia geogràfica de Catalunya*, Barcelona, Laia (edició original de 1937).

VILA, P. i CASASSAS, Ll. (1974a), *Barcelona i la seva rodalia al llarg del temps*, Barcelona, AEDOS.

VILA, P. i CASASSAS, Ll. (1974b), "El Barcelonès i Barcelona ciutat. L'etapa industrial moderna: evolució econòmica i urbana", a SOLÉ SABARÍS, Ll. director, *Geografia de Catalunya*, Barcelona, Aedos, volum III, pàgs. 609-641.

VILÀ i VALENTÍ, J. (1982a), "Les unitats majors del relleu a Catalunya", *Memòries de la Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona*, Barcelona, n° 887.

VILÀ i VALENTÍ, J. (1982b), "L'originalitat comarcal del Baix Llobregat", *I Jornades d'estudis sobre el Baix Lobregat*, Martorell, Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat.

VILÀ i VALENTI, J., SARRION, J.(1992), *El sentit històric de la comarca a Catalunya*, Barcelona, Direcció General d'Administració Local.

VILAR, P. (1986), *Catalunya dins l'Espanya moderna*, Barcelona, Edicions 62.

YOUNG, A, (1993), *Viatge a Catalunya (1787)*, Tremp, Garsineu.

ZAMORA, F. de (1973), *Diario de los viajes hechos en Cataluña (1787)*, Barcelona, Curial.

ANNEXOS ESTADÍSTICS

	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
ALT CAMP									
Alcover		2842	3368	2832					
el Pla de Santa Maria		1870							
Valls	3141	8209	13319	13274	12625	11210	11650	16710	20092
rural	5981	12710	22135	21811	21144	19158	16825	14111	13924
urbà	3141	12921	16687	16106	12625	11210	11650	16710	20092
total	9122	25631	38822	37917	33769	30368	28475	30821	34016
ALT EMPORDÀ									
Castelló d'Empúries	1261	2911							
Figuères	1869	5713	10362	12116	10922	14362	16841	28102	34573
Peralada		1850							
Roses		1952							10303
rural	16411	29591	62329	60433	55869	52102	46808	49910	45879
urbà	3130	12426	10362	12116	10922	14362	16841	28102	44876
total	19541	42017	72691	72549	66791	66464	63649	78012	90755
ALT PENEDÈS									
Sant Sadurní d'Anoia			2801	3219				8005	9296
Vilafranca del Penedès	1834	3673	6244	8344	7749	9822	11177	21366	27818
rural	5571	11105	29031	32962	33613	37859	34914	31522	32749
urbà	1834	3673	9045	11563	7749	9822	11177	29371	37114
total	7405	14778	38076	44525	41362	47681	46091	60893	69863
ALT URGELL									
la Seu d'Urgell	1470	1872	3559	3545	3520	4584	7062	9871	10374
rural	7921	11148	24524	17914	15491	16135	16052	9761	9007
urbà	1470	1872	3559	3545	3520	4584	7062	9871	10374
total	9391	13020	28083	21459	19011	20719	23114	19632	19381
ALTA RIBAGORÇA									
el Pont de Suert	1200	1177	2347	1912			3136		
rural	1066	1102	2409	2157	3497	3333	2160	3890	3514
urbà	1200	1177	2347	1912	0	0	3136	0	0
total	2266	2279	4756	4069	3497	3333	5296	3890	3514
ANOIA									
Calaf	1041	1314						3106	3207
Capellades		2247	3075	2763	2629			4391	5031
Igualada	1630	4295	11896	10201	10442	13885	16945	30024	31855
Piera		1924	3300	3372	2663	3474	3334	4299	6013
Santa Margarida de Montbuí								6777	9308
Vilanova del Camí								7099	9317
rural	8516	10670	23915	23761	20019	24586	23623	16859	17719
urbà	2671	9780	18271	16336	15734	17359	20279	55696	64731
total	11187	20450	42186	40097	35753	41945	43902	72555	82450

annex 3.1 Població urbana i rural. Municipis i comarques, 1717-1991

BAGS	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Artés					2543				4086
Cardona	1720	2512	4461	3708	3855	4820	6591	6822	6445
Castellbell i el Vilar							3189		
Manresa	5669	8160	16193	22685	23252	32151	40452	65469	66320
Monistrol de Montserrat		1341	1651	1903	2332	3323	2999		
Moià	1644	2658	2945	2722	2576				
Navarces								4014	5111
Navàs						3024	3514	5102	5538
Sallent	822	1861	4909	4700	4602	5434	8051	8760	7686
Santpedor		1791							4570
Sant Joan de Vilatorrada								6854	7974
Sant Vicenç de Castellet						3094	4008	7587	7393
Súria						3975	4378	6922	6540
rural	9268	12398	29882	30394	28224	33155	29664	36175	30514
urbà	9855	18323	30159	35718	39160	55821	73182	111530	121663
total	19123	30721	60041	66112	67384	88976	102846	147705	152177
BAIX CAMP	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Alforja		2074							
Cambrils								9194	14571
Mont-Roig del Camp		2000	2308						
Reus	1972	14514	27257	28780	26681	31299	35950	72331	87670
Riudoms		2472							
la Selva del Camp		3372							
rural	10579	14240	28322	32857	31380	30043	27263	26412	29358
urbà	1972	24432	29565	28780	26681	31299	35950	81525	102241
total	12551	38672	57887	61637	58061	61342	63213	107937	131599
BAIX EBRE	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Deltebre									10180
el Perelló				5018					
Roquetes			4117	4445	4933	5832	5813	5613	5525
Tortosa	5343	6000	24702	25192	24452	35865	45672	47246	29452
rural	1246	11011	11977	9788	16968	16054	14941	12608	17913
urbà	5343	6000	28819	34655	29385	41697	51485	52859	45157
total	6589	17011	40796	44443	46353	57751	66426	65467	63070
BAIX EMPORDÀ	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Begur		1796							
la Bisbal d'Empordà	1557	2813	4382	5044	4750	4607	4538	7232	7778
Calonge		1817							
Palafrugell		2609	5254	6603	7087	8682	7698	13802	17417
Palamós	916	2155	3017	3443	5137	7085	5836	11274	13338
Sant Feliu de Guíxols	1543	5090	6434	9219	11333	9082	8306	14070	16051
Torroella de Montgrí	1922	2582	3738	4035					7023
rural	10557	15300	27008	24751	27090	26588	25734	30580	28323
urbà	5938	18862	22825	28344	28307	29456	26378	46378	61607
total	16495	34162	49833	53095	55397	56044	52112	76958	89930

BAIX LLOBREGAT	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Castelldefels								20048	33017
Cornellà de Llobregat						7031	11473	91110	84927
Esparraguera	1134	2705	3222	4188	4209	5203	4740	9498	12612
Espplugues de Llobregat								38110	48310
Gavà							6860	30586	35204
Martorell	806	2417	4304	4012		4972	5887	14667	16653
Molins de Rei						6275	8024	19862	17840
Olesa de Montserrat		2454					6102	12435	14962
el Prat de Llobregat						6694	10401	51017	64321
Sant Andreu de la Barca								8287	14475
Sant Boi de Llobregat		2529			5311	8867	10811	65595	77932
Sant Feliu de Llobregat		1895	2478			6343	7327	33725	36608
Sant Joan Despí								23736	24977
Sant Just Desvern								9703	12471
Sant Vicenç dels Horts								18276	20836
Viladecans								36270	48294
rural	7144	14588	30856	38028	38828	38728	32249	27536	46753
urbà	1940	12000	10004	8200	9520	45385	71625	482925	563439
total	9084	26588	40860	46228	48348	84113	103874	510461	610192
BAIX PENEDES	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
el Vendrell	2666	7050	5389	5315	5103	5081	5224	10639	15415
rural	2348	5374	11631	13250	13649	12451	11005	16844	22665
urbà	2666	7050	5389	5315	5103	5081	5224	10639	15415
total	5014	12424	17020	18565	18752	17532	16229	27483	38080
BARCELONÈS	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Badalona		4235	12060	15974	19240	44291	61654	201867	218724
Barcelona	35179	119927	239259	405913	544137	1E+06	1E+06	2E+06	2E+06
l'Hospitalet de Llobregat		2154		4295	4948	37650	71580	280640	272578
Sant Adrià de Besòs						6515	10227	37286	34154
Santa Coloma de Gramenet						12930	15281	137579	133138
rural	1446	864	4991	1903	1928	0	0	0	0
urbà	35179	126316	251319	426182	568325	1E+06	1E+06	2E+06	2E+06
total	36625	127180	256310	428085	570253	1E+06	1E+06	2E+06	2E+06
BERGUEDA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Berga	1769	3310	5367	5132	5747	6816	8379	12978	13905
Borredà		1353							
Cercs							3186		
Gironella					2953	4505	4410	5671	5009
la Pobla de Lillet		1326	2315			2674	2468		
Puig-Reig					3709	5518	5745	5747	4746
rural	7905	9419	22527	17027	14611	22412	20213	19599	15305
urbà	1769	5989	7682	5132	12409	16839	21720	24396	23660
total	9674	15408	30209	22159	27020	39251	41933	43995	38965
CERDANYA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Puigcerdà	1388	2156	2407	2931	2861	3090	3595	6011	6329
rural	5370	8594	11098	9783	9069	7602	7987	6537	6067
urbà	1388	2156	2407	2931	2861	3090	3595	6011	6329
total	6758	10750	13505	12714	11930	10692	11582	12548	12396

annex 3.1 Població urbana i rural. Municipis i comarques, 1717-1991

CONCA DE BARBERÀ	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
l'Espluga de Francolí		2132	3442	3964	3654	3224	3016	3324	3605
Montblanc	1512	4098	5369	6413	5741	4851	4421	5003	5750
Santa Coloma de Queralt	837	2099	2708	2738	2886	3474	3289		
Sarral	1057	2580	2821	2683					
Vimbodí		1439							
rural	4263	7000	14603	14793	15706	14214	11994	13295	12251
urbà	3406	12348	14340	15798	12281	11549	10726	5003	5750
total	7669	19348	28943	30591	27987	25763	22720	18298	18001
GARRAF	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Sant Pere de Ribes		2063						8064	13662
Sitges	1606	3511				6962	8607	11043	13109
Vilanova i la Geltrú	4937	14047	12225	13811	11856	16400	19483	41229	45864
rural	1714	1215	7793	7346	7049	3460	3350	2254	4280
urbà	6543	19621	12225	13811	11856	23362	28090	60336	72635
total	8257	20836	20018	21157	18905	26822	31440	62590	76915
GARRIGUES	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Arbeca			2713	2753	2921	3118	3012		
les Borges Blanques		1691	3408	3816	4254	4586	4849	5045	5089
La Granadella			2050						
Juneda				2227	2804	3403	3179	3110	2949
rural	3875	10619	17398	17881	18103	17720	14616	15481	14340
urbà	0	1691	8171	8796	9979	11107	11040	5045	5089
total	3875	12310	25569	26677	28082	28827	25656	20526	19429
GARROTXA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Besalú	785	1308							
Montagut		1349	2607	2304					
Olot	2868	9383	10950	8554	8334	12244	14913	22941	26713
Santa Pau				2353					
Sant Joan les Fonts				2229					
rural	8597	15979	29839	22686	27610	28286	24861	21294	19347
urbà	3653	12040	13758	15440	8334	12244	14913	22941	26713
total	12250	28019	43597	38126	35944	40530	39774	44235	46060
GIRONÈS	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Cassà de la Selva	1278	2085	3748	4933	4969	5058	4665	6626	7165
Girona	4769	8842	16110	17319	17609	24659	32428	79337	68656
Llagostera				4256					
Salt							5956		21807
rural	7912	13018	28347	20243	23311	34367	28925	31877	35412
urbà	6047	10927	16110	26508	22578	24659	38384	79337	90463
total	13959	23945	44457	46751	45889	59026	67309	111214	125875

annex 3.1 Població urbana i rural. Municipis i comarques, 1717-1991

MARBSMB	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Arenys de Mar	1245	4253	5219	4591	4618	5702	6477	10199	11039
Calella	768	2637	3526	3813	4316	7886	7642	10083	11324
Canet de Mar	1861								8858
Malgrat de Mar		1924						10506	11565
el Masnou								12338	18393
Mataró	5918	9657	16603	18425	19704	28034	31642	91587	101510
Pineda de Mar								10750	16317
Premià de Mar								16371	22699
Vilassar de Mar									12117
Tordera	967	2044	3830	3252				6991	8156
rural	18851	23578	48665	46829	51967	61086	58301	68961	71125
urbà	10759	18471	21822	23016	19704	35920	45761	161834	221978
total	19818	42049	70487	69845	71671	97006	104062	230795	293103
MONTSIÀ	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Alcanar						6131		8241	
Amposta						8174	11398	13503	15321
Sant Carles de la Ràpita						6039	7960	9671	10752
Ulldecona	1206	1300	5632	6564	6593	6027			
rural	1752	6337	20419	22713	26434	13268	23630	17101	28234
urbà	1206	1300	5632	6564	6593	26371	19358	31415	26073
total	2958	7637	26051	29277	33027	39639	42988	48516	54307
NOGUERA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Artesa de Segre	794	1481	4853	4878	4712	4901	4600	3330	3129
les Avellanes i Santa Linya			2503	2106					
Balaguer	1620	3634	4895	4509	4938	5700	6469	12241	13037
Camarasa			3447	2908	2648				
Castelló de Farfanya		1260							
Cubells		1267							
Os de Balaguer			3271	2731					
Ponts			1996	2121	2053				
Vilanova de Meià			2135						
rural	5667	10498	26953	23581	29832	31843	27751	24091	21745
urbà	2414	7642	21104	19253	12298	10601	11069	12241	13037
total	8081	18140	48057	42834	42130	42444	38820	36332	34782
OSONA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Centelles		1716						5341	5682
Manlleu		1531	4243	5322	5823	6547	7294	14054	16148
Prats de Lluçanès		1984	1984	1671					
Roda de Ter				2252			3208	4391	5015
Sant Hipòlit de Voltregà	1381	1832							
Sant Pere de Torelló	1263		2018						
Sant Quirze de Besora				1659	2207	3034			
Santa Maria de Corcó	1040		2159						
Taradell		1666							4593
Tona		1264						4760	5522
Torelló	775	1933	2299	3229	3806	4547	5154	9704	11460
Vic	4911	9193	13036	11640	11628	14303	16975	27617	28736
rural	14071	19512	38793	35534	38393	46263	46435	41098	40286
urbà	9370	21119	23755	22443	21257	28431	32631	65867	77156
total	23441	40631	62548	57977	59650	74694	79066	106965	117442

annex 3.1 Població urbana i rural. Municipis i comarques, 1717-1991

PALLARS JUSSÀ	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
la Pobla de Segur			1718	1842			2469	3230	3115
Tremp	2240	3645	7008	6368	4896	6454	6396	6249	5308
rural	7633	12119	22077	19254	15404	14654	13396	8885	7552
urbà	2240	3645	7008	6368	4896	6454	6396	6249	5308
total	9873	15764	29085	25622	20300	21108	19792	15134	12860
PALLARS SOBIRÀ	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Sort	1421	1650	3405	2674	2478	2263			
rural	8452	10295	16707	11104	10462	10244	10535	6748	5418
urbà	1421	1650	3405	2674	2478	2263			
total	9873	11945	20112	13778	12940	12507	10535	6748	5418
PLA DE L'ESTANY	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Banyoles	845	3504	4996	5021	5103	5947	6672	11171	11938
rural	3256	5637	11361	10167	9295	10045	9207	8196	9134
urbà	845	3504	4996	5021	5103	5947	6672	11171	11938
total	4101	9141	16357	15188	14398	15992	15879	19367	21072
PLA D'URGELL	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Bellvís					2714				
Mollerussa						3185	3705	7473	8966
rural	2349	5116	11767	14064	14069	20320	21036	20464	19836
urbà					2714	3185	3705	7473	8966
total	2349	5116	11767	14064	16783	23505	24741	27937	28802
PRIORAT	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Cornudella de Montsant		2386	2776	2821	2519				
Falset	837	2437	3508	3952	3573	2658	2338		
Poboleda		1423							
Porrera		1255							
rural	2959	6149	18708	20688	16543	18173	14660	10918	9475
urbà	837	7501	6284	6773	6092				
total	3796	13650	24992	27461	22635	18173	14660	10918	9475
RIBERA D'EBRE	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Ascó			2345	2397	2499				
Flix			2172	2016	2516	3374	4272	4969	5025
Garcia		1567							
Móra d'Ebre			3757	3841	4065	3530	3367	3855	4425
Tivissa		2535	3341	4252	4694	3577	3108		
rural	4684	3998	17191	19374	16117	16881	15303	15890	13605
urbà		1567	8274	8254	13774	10481	10747	8824	9450
total	4684	5565	25465	27628	29891	27362	26050	24714	23055

annex 3.1 Població urbana i rural. Municipis i comarques, 1717-1991

RIPOLLÈS	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Camprodon	960	1690	3117	2944	3366	2616	2864		
Ribes de Freser	813	1015	2385			2965	3564		
Ripoll	1216	4497	3630	4549	5887	8560	8566	11496	11334
Sant Joan de les Abadesses	1159	1857	2106	2645	2995	3924	3905	4084	
rural	5499	11065	13686	13252	13936	17635	13465	13837	15833
urbà	4148	8044	11238	10138	12248	12484	16035	15580	11334
total	9647	19109	24924	23390	26184	30119	29500	29417	27167
SEGARRA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Cervera	2112	4628	4325	4151	4350	4554	5216	6240	6951
Guissona		941	2175	2046					
Sanaüja		1301							
rural	6233	7879	18231	16735	17159	17385	16077	11304	10089
urbà	2112	5929	6500	6197	4350	4554	5216	6240	6951
total	8345	13808	24731	22932	21509	21939	21293	17544	17040
SEGORIÀ	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Alcarràs			2119			3053	3394	4166	4507
Alguaire			2259	2161					
Almacelles						3128	3741	5086	5496
Almenar		1264	2448	2045					
Aitona		1254	2095						
Lleida	2353	10390	19557	21885	21432	38868	52849	102599	112093
Seròs		1374	2819	2683	2683	3015			
Torres de Segre		1643							
rural	3648	12198	25066	29281	35328	36521	39193	41003	40808
urbà	2353	15925	31297	28774	24115	48064	59984	111851	122096
total	6001	28123	56363	58055	59443	84585	99177	152854	162904
SELVA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Arbúcies	1057								
Blanes	1892	3783	5770	5401		5912	7039	18443	25663
Lloret de Mar		2573	4029					8168	15018
Santa Coloma de Farners	940	2660	5316	5286	5041	4619	4554	6492	8239
rural	8850	16433	36409	37461	41012	43015	43362	49505	49335
urbà	3889	9016	15115	10687	5041	5912	7039	26611	48920
total	12739	25449	51524	48148	46053	48927	50401	76116	98255
SOLSONÈS	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Solsona	1593	2751	2480	2553	2304	3280	4038	5964	6658
rural	4070	6520	13422	9479	7345	8282	8181	5271	4134
urbà	1593	2751	2480	2553	2304	3280	4038	5964	6658
total	5663	9271	15902	12032	9649	11562	12219	11235	10792
TARRAGONÈS	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Constantí		2149							
Tarragona	4915	11958	20228	29043	25207	32379	40084	101619	110153
Torredembarra	1031	2049							
Vila-seca i Salou		2815						15130	11528
rural	5604	9738	20956	21028	19350	18874	17441	19836	34200
urbà	5946	18971	20228	29043	25207	32379	40084	116749	121681
total	11550	28709	41184	50071	44557	51253	57525	136585	155881

annex 3.1 Població urbana i rural. Municipis i comarques, 1717-1991

TERRA ALTA	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Batea			2907	2820	3233				
Gandesa			2746	3246	3767	3250	3094		
Horta de Sant Joan			2316	2375					
rural	3777	9720	11499	12530	15932	18185	15431	13848	12945
urbà			7969	8441	7000	3250	3094		
total	3777	9720	19468	20971	22932	21435	18525	13848	12945
URGELL	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Agramunt	829	2199	4730	3411	3191	3300	3535	4343	4803
Bellpuig		1090	1684	1923	2374	2884	3137	3559	3916
Tàrrrega	1028	2905	6026	6114	6477	7804	8622	10583	11233
Verdú				2185					
rural	4396	11221	19466	17228	19757	20624	16468	14663	13753
urbà	1857	5104	10756	11710	9668	11104	15294	14926	16036
total	6253	16325	30222	28938	29425	31728	31762	29589	29789
VAL D'ARAN	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Vielha e Mijaran	756	1807	3386	2268	1995	1917	2139	2471	3109
rural	4867	5636	11272	7410	6389	6182	6555	5484	6184
urbà	756								
total	5623	5636	11272	7410	6389	6182	6555	5484	6184
VALLÈS OCCIDENTAL	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Barberà del Vallès								15007	31147
Cerdanyola del Vallès								30358	56612
Montcada i Reixac						6513	8656	23193	26356
Ripollet								23905	26782
Rubí						6623	6953	35855	50405
Sabadell	1145	2236	14214	19645	23294	45607	59494	182012	189404
Sant Quirze del Vallès									9046
Santa Perpètua de Mogoda								12419	16792
Sant Cugat del Vallès							6992	29889	38937
Terrassa	1835	4119	11187	16265	20360	39975	58880	161679	158063
rural	3980	7781	24426	26750	26153	30580	28517	76439	133914
urbà	2980	6355	25401	35910	43654	98718	140975	468952	515785
total	6960	14136	49827	62660	69807	129298	169492	545391	649699
VALLÈS ORIENTAL	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
Caldes de Montbui	1391							9808	11293
Canovelles								10587	13326
Cardedeu									9040
Castellterçol	1154	1812							
les Franqueses del Vallès									10294
la Garriga									9447
Granollers	1581	1937	5376	6888	7419	12699	15480	36366	51873
la Llagosta								11510	11276
Mollet del Vallès						5527	6614	28869	40877
Montornès del Vallès								8776	10844
Parets del Vallès									10960
Sant Celoni	1152	1578	3257	3202			4923	10972	11957
rural	12230	20309	41207	39008	38358	52188	50216	77974	71326
urbà	5278	3749	5376	6888	7419	12699	22094	116888	191187
total	17508	24058	46583	45896	45777	64887	72310	194862	262513

annex 3.1 Població urbana i rural. Municipis i comarques, 1717-1991

Catalunya	1717	1787	1860	1887	1900	1930	1950	1975	1991
rural	260518	437684	908896	873238	892394	950501	888344	938061	1E+06
urbà	159149	461847	751684	967895	1E+06	2E+06	2E+06	5E+06	5E+06
total	409875	899531	2E+06	2E+06	2E+06	3E+06	3E+06	6E+06	6E+06

Annex 3.2 Localitats que pertanyen als quatre primers nivells de la xarxa urbana de Catalunya

Localitat metropolitana	Móra d'Ebre	Calaf	Navas
Barcelona	Olot	Caldes de Montbui	Olesa de Montserrat
Localitats regionals	Palafrugell	Calella	Organyà
Figueres	La Pobla de Segur	Cambrils	Palamós
Girona	Puigcerdà	Camprodon	El Pont de Suert
Granollers	Sabadell	Capellades	Ponts
Igualada	Sant Sadurní d'Anoia	Cardedeu	El Prat de Llobregat
Lleida	Santa Coloma de Farners	Cardona	Prats de Lluçanès
Manresa	Sort	Cassà de la Selva	Premià de Mar
Mataró	Ripoll	Cornellà de Llobregat	Ribes de Freser
Reus	Terrassa	Esparraguera	Rubí
La Seu d'Urgell	Tremp	Espluga de Francolí	Sant Carles de la Ràpita
Tarragona	Valls	Falset	Sant Celoni
Tàrrrega	El Vendrell	Flix	Sant Cugat del Vallès
Tortosa	Vilanova i la Geltrú	Gandesa	Sant Feliu de Guíxols
Vic	Localitats rodals	Gavà	Sant Feliu de Llobregat
Vilafranca del Penedès	Agramunt	Gironella	Sant Joan de les Abadesses
Localitats comarcals	Alcanar	Guissona	Santa Coloma de Gramenet
Amposta	Almacelles	L'Hospitalet de Llobregat	Santa Coloma de Queralt
Badalona	Anglès	Hostalric	Sitges
Balaguer	Arenys de Mar	Isona	Torà de Riubregós
Banyoles	Artés	Malgrat de Mar	Tordera
Berga	Artesa de Segre	Manlleu	Torelló
La Bisbal d'Empordà	Blanes	El Masnou	Torroella de Montgrí
Cervera	Bellpuig d'Urgell	Moià	Ulldecona
Martorell	Bellver de Cerdanya	Molins de Rei	Viladecans
Mollerussa	Les Borges Blanques	Montblanc	Vilassar de Mar
			Vielha

Font: Pila Riera, 1989

Annex 3.3 Classificació de les funcions

Nivell I	Nivell IV	Nivell V	Ous
Confederació hidrogràfica	Estafeta de correus	Revelat fotogràfic	Components elèctrics
Nivell II	Bombers	Eines agrícoles	Bestiar porquí
Emissores	Camió	Tintoreria	Taxi
Examen de conduir	Fira	Veterinari	Drogueria
Districte notarial	Reparació de maquinària	Mobles per la casa	Reparació rellotges
Encunys	Gelats al major	Gasolinera	Adobs
Gravats	Carrosseria	Biblioteca	Sala de ball
Tècnic industrial	Radiografia	Farmàcia	Piscina
Tècnic agrícola	Òptic	Electrodomèstics	Bestiar boví
Omplir ampolles	Gestor	Oficina de caixa	Joieria
Diaris	Mercat	Confecció	Llavors
Magisteri	Farina al major	Assegurances	Fotocòpies
Cambra de comerç	Advocat	Reparació tractor	Patates
Bisbat	Pom de núvia	Llibreria popular	Futbol
Nivell III	Motocultor	Ferreteria	Nivell VI
Gas comprimit	Mobles d'oficina	Oficina de banc	Estanc
Radioteràpia	Envàs de cartró	Matalasser	Compra de verdura
Sector telefònic	Loteria	Reparació ràdio	Compra de pa
Aparell de pesar	Dentista	Motos	Compra de peix
Cirurgia	Notari	Calçat de vestir	Compra de vi
Envàs de vidre	Anàlisis clíniques	Segona etapa EGB	Compra de carn
Envàs metàl·lic	Institut de batxillerat	Assegurança de vehicles	Compra de llet
Caixa registradora	Màquina de calcular	Fotografia de carnet	Compra de congelats
Acadèmia de perruqueria	Acadèmia d'idiomes	Reparació televisor	Perruqueria
Zona de recaptació d'impostos	Llibreria literària	Reparació vehicles	Constructor d'obres
Partit judicial		Reparació de sabates	Fuster
Paper			Electricista
Cafeteria			Manyà
Vitrina refrigeració			Primera etapa EGB
			Capellà

Font: Pila Riera, 1989

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991

	habitant	licències per 100 habitant	habitant	licències per 100 habitant
ABELLA DE LA CONCA	164	3	3573	249
ABRERA	5464	448	473	13
ÀGER	592	47	165	8
AGRAMUNT	4803	464	908	170
AGUILAR DE SEGARRA	191	13	249	18
AGULLANA	690	48	3777	230
AIGUAFREDA	2063	161	351	32
AIGUAMÚRCIA	565	41	1674	211
AIGUAVIVA	354	105	2302	197
AITONA	2259	127	4159	487
ELS ALAMÚS	660	60	3362	292
ALÀS I CERC	403	15	15321	1759
L'ALBAGÉS	557	33	5137	368
ALBANYÀ	109	24	1252	77
ALBENTÀRREC	1009	81	2332	139
ALBESA	1462	67	3546	272
L'ALBI	797	50	138	8
ALBINYANA	777	57	4550	401
L'ALBIOL	111	4	11039	1062
ALBONS	455	22	4733	381
ALCANAR	7848	622	363	33
ALCANÓ	289	14	195	14
ALCARRÀS	4507	377	132	8
ALCOLETGE	1517	133	7848	568
ALCOVER	3379	285	169	9
L'ALDEA	3558	406	743	54
ALDOVER	823	46	534	39
L'ALEIXAR	618	29	50	3
ALELLA	6895	335	101	11
ALFARA DE CARLES	391	15	4086	324
ALFARRÀS	3018	258	1188	83
ALFÈS	337	42	3129	326
ALFORJA	1088	70	1708	112
ALGERRI	554	47	253	18
ALGUAIRE	2859	204	485	24
ALINS	307	32	1778	117
ALIÓ	336	27	2049	180
ALMACELLES	5496	459	445	30
ALMATRET	553	34	1194	98
ALMENAR				
ALMOSTER				
ALÓS DE BALAGUER				
ALP				
ALPENS				
ALPICAT				
ALT ÀNEU				
ALTAFULLA				
AMER				
L'AMETLLA DE MAR				
L'AMETLLA DEL VALLÈS				
AMPOSTA				
ANGLÈS				
ANGLESOLA				
ARBECA				
L'ARBOÇ				
ARBOLÍ				
ARBÚCIES				
ARENYS DE MAR				
ARENYS DE MUNT				
ARGELAGUER				
ARGENÇOLA				
L'ARGENTERA				
ARGENTONA				
ARISTOT I TOLORIU				
L'ARMENTERA				
ARNES				
ARRES				
ARSÈGUEL				
ARTÉS				
ARTESA DE LLEIDA				
ARTESA DE SEGRE				
ASCÓ				
ASPA				
LES AVELLANES I SANTA LINYA				
AVIÀ				
AVINYÓ				
AVINYONET DE PUIGVENTÓS				
AVINYONET DEL PENEDES				

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991

	habitants	licències	licències per 100 habitante		habitants	licències	licències per 100 habitante
BADALONA	218724	14183	6,5	BIOSCA	259	4	1,5
BAGÀ	2129	147	6,9	LA BISBAL D'EMPORDÀ	7778	879	11,3
Baix Pallars	350	15	4,3	LA BISBAL DE FALSET	266	13	4,9
BALAGUER	13037	1269	9,7	LA BISBAL DEL PENEDES	1388	80	5,8
BALSARENY	3405	206	6,0	BIURE	204	19	9,3
Banyeres del Penedès	1483	67	4,5	BLANCAFORT	398	15	3,8
BANYOLES	11938	1482	12,4	BLANES	25663	2797	10,9
BARBENS	793	65	8,2	BOADELLA D'EMPORDÀ	209	14	6,7
BARBERÀ DE LA CONCA	424	22	5,2	BOLVIR	226	14	6,2
BARBERA DEL VALLÈS	31147	2404	7,7	BONASTRE	268	12	4,5
BARCELONA	1643543	148940	9,1	ES BÒRDES	193	4	2,1
LA BARONIA DE RIALLB	256	7	2,7	BORDILS	1330	108	8,1
BARRUERA	637	80	12,6	LES BORGES BLANQUES	5089	497	9,8
BÀSCARA	775	116	15,0	LES BORGES DEL CAMP	1383	98	7,1
BASSELLA	367	20	5,4	BORRASSÀ	476	37	7,8
BATEA	2022	120	5,9	BORREDÀ	446	43	9,6
BAUSEN	68	9	13,2	BOSSÒST	784	154	19,6
BEGUES	2029	156	7,7	BOT	906	39	4,3
BEGUR	2760	313	11,3	BOTARELL	461	34	7,4
BELIANES	564	50	8,9	BOVERA	433	23	5,3
BELL-LLOC D'URGELL	2180	206	9,4	BRÀFIM	580	37	6,4
BELLAGUARDA	387	21	5,4	BREDA	3221	284	8,8
BELLCÀIRE D'EMPORDÀ	485	46	9,5	EL BRUC	753	62	8,2
BELLCÀIRE D'URGELL	1425	101	7,1	EL BRULL	182	10	5,5
BELLMUNT	237	11	4,6	BRUNYOLA	373	32	8,6
BELLMUNT DEL PRIORAT	313	19	6,1	CABANABONA	109	9	8,3
BELLPRAT	89	1	1,1	CABANELLES	232	28	12,1
BELLPUIG	3916	390	10,0	CABANES	782	74	9,5
BELLVEI	978	70	7,2	LES CABANYES	411	20	4,9
BELLVER DE CERDANYA	1549	187	12,1	CABASSERS	353	14	4,0
BELLVÍS	2254	136	6,0	CABÓ	142	2	1,4
BENAVENT DE SEGRÀ	747	40	5,4	CABRA DEL CAMP	435	42	9,7
BENIFALLET	934	81	8,7	CABRERA D'IGUALADA	216	16	7,4
BENISSANET	1029	68	6,6	CABRERA DE MAR	2812	401	14,3
BERGA	13905	1314	9,4	CABRILS	2966	156	5,3
BESALÚ	2098	275	13,1	CADAQUÈS	1810	330	18,2
BESCANÓ	2833	194	6,8	CALAF	3207	305	9,5
BEUDA	130	13	10,0	CALAFELL	7166	1211	16,9
BIGUES I RIELLS	2807	231	8,2	CALDERS	581	59	10,2

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991

	habitants	licències	per 100 habitants	habitants	licències	per 100 habitants
CALDES D'ESTRAC	1463	150	10,3	CASTELLAR DE N'HUG	162	33
CALDES DE MALAVELLA	3106	248	8,0	CASTELLAR DEL RIU	63	7
CALDES DE MONTBUI	11293	853	7,6	CASTELLAR DEL VALLÈS	13500	848
CALELLA	11324	2347	20,7	CASTELLBELL I EL VILAR	2807	212
CALONGE	5030	616	12,2	CASTELLBISBAL	4983	693
CALONGE DE SEGARRA	197	19	9,6	CASTELLCIR	247	24
CALDETERES	1472	121	8,2	CASTELLDANS	974	44
CALLÚS	1396	116	8,3	CASTELDEFELS	33017	2930
CAMPARASA	929	36	3,9	CASTELLET I LA GORNAL	1107	78
CAMPARLES	2868	188	6,6	CASTELLFOLLIT DE LA ROCA	1029	102
CAMBRILS	14571	2086	14,3	CASTELLFOLLIT DE RIUREGÓS	250	9
CAMÓS	611	29	4,7	CASTELLFOLLIT DEL BOIX	315	18
CAMPDEVÀNOL	3388	225	6,6	CASTELLGALÍ	702	56
CAMPSELLES	138	11	8,0	CASTELLNOU DE BAGES	196	8
CAMPINS	190	13	6,8	CASTELLNOU DE SEANA	748	50
CAMPELLONG	262	23	8,8	CASTELLÓ D'EMPÚRIES	3637	1251
CAMPRODON	2218	280	12,6	CASTELLÓ DE FARFANYA	605	20
CANEJAN	109	6	5,5	CASTELLOLÍ	435	32
CANET D'ADRI	467	27	5,8	CASTELLSERÀ	1161	77
CANET DE MAR	8858	735	8,3	CASTELLTERÇOL	1903	156
CANOVELLES	13326	902	6,8	CASTELLEVELL DEL CAMP	892	36
CÀNOVES	1033	61	5,9	CASTELLVÍ DE LA MARCA	1437	102
CANTALLOPS	263	18	6,8	CASTELLVÍ DE ROSANES	661	33
CANYELLES	730	37	5,1	EL CASTELLAR	1300	128
CAPAFONTS	111	8	7,2	CAVA	51	1
CAPCANES	415	20	4,8	LA CELLERA DE TER	2069	133
CAPELLADES	5031	357	7,1	CELrà	2358	217
CARMANY	404	48	11,9	CENTELLES	5682	464
CAPOLAT	59	1	1,7	CERCS	1665	124
CARDEDEU	9040	698	7,7	CERDANYOLA DEL VALLÈS	56612	1436
CARDONA	6445	427	6,6	CERVELLÓ	5389	429
CARME	679	54	8,0	CERVERA	6951	718
CASERES	343	21	6,1	CERVIA DE LES GARRIGUES	849	40
CASSÀ DE LA SELVA	7165	596	8,3	CERVIA DE TER	637	56
CASSERRES	1672	139	8,3	CISTELLA	205	18
CASTELL D'ARC	4823	1442	29,9	CIUTADILLA	230	21
CASTELL DE L'ARENYS	41	4	9,8	CLARIANA DE CARDENER	146	7
CASTELL DE MUR	143	6	4,2	EL COGUL	232	15
CASTELLAR DE LA RIBERA	160	4	2,5	COLERA	441	61

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991

	habitants	licències per 100 habitants	licències per 100 habitants	habitants	licències per 100 habitants		
COLOMERS	198	11	5,6	ESTARÀS	167	3	1,8
COLL DE MARGÓ	623	55	8,8	ESTERRI D'ÀNEU	496	86	17,3
COLLBATÓ	1074	79	7,4	ESTERRI DE CARDÓS	66	3	4,5
COLLDEJOU	193	9	4,7	FALSET	2592	199	7,7
COLLUSPINA	214	18	8,4	EL FAR D'EMPORDÀ	396	15	3,8
LA COMA I LA PIERA	251	32	12,7	FARRERA	88	4	4,5
CONESA	121	6	5,0	LA FATARELLA	1383	64	4,6
CONSTANTÍ	5353	324	6,1	LA FERRO	55	5	9,1
COPONS	262	27	10,3	FÍGOLS	33	0	0,0
CORBERA D'EBRE	1122	52	4,6	FÍGOLS I ALINYÀ	347	13	3,7
CORBERA DE LLOBREGAT	5327	442	8,3	LA FIGUERA	135	7	5,2
CORNELLÀ DE LLOBREGAT	1039	77	7,4	FIGUERES	34573	3970	11,5
CORNELLÀ DE TERRI	1083	86	7,9	FIGUEROLA DEL CAMP	212	11	5,2
CORNELLÀ DE MONTSANT	84927	5522	6,5	FLAÇA	914	77	8,4
CREIXELL	1800	259	14,4	FLIX	5025	270	5,4
CRESPIÀ	859	60	7,0	LA FLORESTA	198	8	4,0
CRUILLLES, MONELLS I SANT SAU	1056	124	11,7	FOGARS DE MONTCIÚS	245	24	9,8
CUBELLES	231	23	10,0	FOGARS DE TORDESA	397	18	4,5
CUNIT	1054	86	8,2	FOIXÀ	301	18	6,0
DARNIUS	3149	328	10,4	FOLGUEROLLES	1160	71	6,1
DAS	384	16	4,2	FONDARELLA	634	63	9,9
DELTEBRE	2425	243	10,0	FONOLLOSA	685	34	5,0
DOSRIUS	500	39	7,8	FONT-RUBÍ	1138	70	6,2
DUESAIGÜES	142	10	7,0	FONTANALS DE CERDANYA	296	21	7,1
L'ESCALA	10180	819	8,0	FONTANILLES	117	5	4,3
ESPARQUERA	1211	104	8,6	FONTCOBERTA	923	35	3,8
ESPINELVES	211	11	5,2	FORADADA	156	8	5,1
L'ESPLUGA CALBA	5178	1113	21,5	FORALLAC	1492	156	10,5
L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ	12612	974	7,7	FORÈS	60	0	0,0
ESPLUGUES DE LLOBREGAT	191	24	12,6	FORNELLS DE LA SELVA	1152	336	29,2
ESPOLLA	450	22	4,9	FORTIÀ	502	46	9,2
ESPONELLÀ	3605	249	6,9	LES FRANQUESES DEL VALLÈS	10294	779	7,6
ESPOT	48310	3549	7,3	FREGINALS	373	28	7,5
L'ESPUNYOLA	390	30	7,7	LA FULIOLA	1329	106	8,0
ESTAMARIU	383	30	7,8	FULLEDA	123	6	4,9
L'ESTANY	243	50	20,6	GAIÀ	133	7	5,3
	270	16	5,9	LA GALERA	761	37	4,9
	134	6	4,5	GALLIFA	88	10	11,4
	370	35	9,5	GANDESA	2651	309	11,7

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants pels municipis de Catalunya, 1991

	habitants	licències	licències per 100 habitants	habitants	licències	licències per 100 habitants	
GARCIA	567	23	4,1	ELS HOSTALETES DE BALENVÀ	3231	313	9,7
ELS GARIDELLS	181	15	8,3	HOSTALRIC	2899	218	7,5
LA GARRIGA	9447	983	10,4	IGUALADA	31855	3184	10,0
GARRIGÀS	305	23	7,5	ISONA I CONCA DELLÀ	1367	94	6,9
GARRIGOLES	151	6	4,0	ISÒVOL	175	11	6,3
GARRIGUELLA	643	53	8,2	IVARS D'URGELL	1744	117	6,7
GAVÀ	35204	2595	7,4	IVARS DE NOGUERA	344	9	2,6
GAVET DE LA CONCA	369	2	0,5	IVORRA	152	3	2,0
GELIDA	3908	289	7,4	JAFRE	351	31	8,8
GER	270	20	7,4	JORBA	513	60	11,7
GINESTAR	884	38	4,3	JOSA I TUIXÉN	145	14	9,7
GIRONA	68656	7085	10,3	JUIÀ	283	16	5,7
GIRONELLA	5009	452	9,0	JUNCOSA	585	32	5,5
GISCLARENY	32	0	0,0	JUNEDA	2949	209	7,1
GODALL	763	47	6,2	LA JONQUERA	2502	588	23,5
GOLMÉS	1280	106	8,3	LES	674	111	16,5
GOMBRÈN	239	18	7,5	LINYOLA	2385	111	4,7
GÓSOL	201	22	10,9	LA LLACUNA	792	84	10,6
LA GRANADA	1202	110	9,2	LLADÓ	484	38	7,9
LA GRANADELLA	844	60	7,1	LLADORRE	214	8	3,7
GRANERA	58	1	1,7	LLADURS	254	3	1,2
LA GRANJA D'ESCARP	1142	78	6,8	LA LLAGOSTA	11276	959	8,5
GRANOLLERS	51873	5670	10,9	LLAGOSTERA	5354	544	10,2
GRANYANELLA	130	7	5,4	LLAMBILLES	429	39	9,1
GRANYENA DE LES GARRIGUES	182	7	3,8	LLANARS	389	27	6,9
GRANYENA DE SEGARRA	186	10	5,4	LLANÇÀ	3495	542	15,5
GRATALLOPS	246	14	5,7	LLARDECANS	683	69	10,1
GUALBA	629	52	8,3	LLAVORSÍ	268	21	7,8
QUALTA	267	31	11,6	LLEIDA	112093	11283	10,1
GUARDIOLA DE BERGUEDÀ	1254	107	8,5	LLERS	790	77	9,7
ELS GUAMETS	294	14	4,8	LLES	301	16	5,3
GUILS DE CERDANYA	278	15	5,4	LLIÇÀ D'AMUNT	5417	392	7,2
GUIMERÀ	419	35	8,4	LLIÇÀ DE VALL	3496	481	13,8
LA GUINGUETA I JOU	268	31	11,6	LLIMIANA	124	2	1,6
GUISSONA	2642	454	17,2	LLINARS DEL VALLÈS	5586	397	7,1
GUIXERS	152	3	2,0	LLÍVIA	854	117	13,7
GURB	1674	246	14,7	LLOAR	138	7	5,1
HORTA DE SANT JOAN	1328	94	7,1	LLOBERA	251	8	3,2
L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	272578	19035	7,0	LLORAC	104	1	1,0

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991						
	Habitants	Llicències per 100 habitants	EL MILÀ	Habitants	Llicències per 100 habitants	
LLORENÇ DEL PENEDES	1306	112	8,6	168	6	3,6
LLORET DE MAR	15018	3700	24,6	324	14	4,3
LES LLOSSES	362	10	2,8	1197	84	7,0
LLUÇÀ	282	13	4,6	822	52	6,3
MAÇANET DE CABRENYIS	690	82	11,9	3280	309	9,4
MAÇANET DE LA SELVA	2954	275	9,3	17840	1594	8,9
MADREMANYA	179	9	5,0	8966	1174	13,1
MAIÀ DE MONTCAL	325	20	6,2	180	11	6,1
MAIALS	1083	68	6,3	40877	2730	6,7
MALDÀ	325	16	4,9	373	33	8,8
MALGRAT DE MAR	11565	1417	12,3	135	5	3,7
MALLA	247	12	4,9	621	50	8,1
MANLEU	16148	1613	10,0	2514	233	9,3
MANRESA	66320	5972	9,0	116	15	12,9
MARÇÀ	574	42	7,3	1371	115	8,4
MARGALEF	148	9	6,1	5003	642	12,8
MARGANELL	211	32	15,2	774	72	9,3
MARTORELL	16653	1489	8,9	5750	436	7,6
MARTORELLES	4888	336	6,9	1393	105	7,5
MAS DE BARBERANS	753	36	4,8	26356	2145	8,1
MASARAC	258	16	6,2	255	2	0,8
MASDENVERGE	925	75	8,1	555	87	15,7
LES MASIES DE RODA	624	22	3,5	855	55	6,4
LES MASIES DE VOLTREGÀ	2479	147	5,9	659	89	13,5
MASLORENÇ	376	36	9,6	153	3	2,0
EL MASNOU	18393	1083	5,9	863	49	5,7
LA MASÓ	263	19	7,2	7286	512	7,0
MASPUJOLS	379	18	4,7	494	41	8,3
MASQUEFA	2653	251	9,5	236	25	10,6
EL MASROIG	528	30	5,7	631	45	7,1
MASALCOREIG	669	40	6,0	7454	538	7,2
MASSANES	477	21	4,4	280	23	8,2
MASSTERES	159	3	1,9	463	30	6,5
MATADEPERA	4746	153	3,2	213	5	2,3
MATARÓ	101510	7711	7,6	123	3	2,4
MEDIONA	1035	83	8,0	10844	745	6,9
MENARGUENS	882	56	6,3	286	49	17,1
MERANGES	64	16	25,0	4425	460	10,4
MIERES	339	26	7,7	2671	194	7,3

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants pels municipis de Catalunya, 1991

	habitants llicències per 100 habitants	habitants llicències per 100 habitants	habitants llicències per 100 habitants
EL MORELL	2272	162	7,1
LA MORERA DE MONTSANT	187	4	2,1
MUNTANYOLA	171	5	2,9
MURA	251	18	7,2
NÀLEC	103	4	3,9
NAUT ARAU	1087	234	21,5
NAVARCLES	5111	340	6,7
NAVÀS	5538	455	8,2
NAVATA	661	49	7,4
NAVÈS	285	9	3,2
LA NOU	140	9	6,4
LA NOU DE GALÀ	367	15	4,1
NULLES	338	16	4,7
ODÈN	302	8	2,6
ÒDNA	2534	204	8,1
OGASSA	256	25	9,8
OLÈRDOLA	1607	216	13,4
OLESA DE BONESVALLS	447	48	10,7
OLESA DE MONTSERRAT	14962	1064	7,1
OLIANA	2017	166	8,2
OLIOLA	202	5	2,5
OLIUS	486	25	5,1
OLIVELLA	401	15	3,7
OLOST	960	74	7,7
OLLOT	26713	2778	10,4
LES OLUGES	214	6	2,8
OLVAN	983	64	6,5
ELS OMELLONS	270	9	3,3
ELS OMELLS DE NA GAIA	152	5	3,3
ORDIS	304	25	8,2
ORGANYÀ	1049	125	11,9
ORÍS	226	6	2,7
ORISTÀ	922	38	4,1
ORPÍ	154	14	9,1
ÒRRIUS	366	21	5,7
OS DE BALAGUER	764	37	4,8
OSOR	494	44	8,9
OSSÓ DE SIÓ	237	7	3,0
PACS DEL PENEDEÈS	436	52	11,9
PALAFOLLS	3186	308	7,1
PALAFRUGUELL	17417	1902	2,1
PALAMÓS	13338	1498	2,9
EL PALAU D'ANGLESOLA	1609	106	7,2
PALAU DE PLEGAMANS	7479	671	3,9
PALAU DE SANTA EULÀLIA	81	9	21,5
PALAU-SATOR	296	23	6,7
PALAU-SAVERDERA	686	51	8,2
PALOL DE REVARDIT	378	56	7,4
LA PALMA D'EBRE	457	26	3,2
PALS	1676	224	6,4
ELS PALLARESOS	668	35	4,1
PALLARS JUSSÀ	473	5	4,7
PALLEJÀ	6599	484	2,6
PARDINES	122	4	8,1
EL PAPIOL	3327	315	9,8
PARETS DEL VALLÈS	10960	989	13,4
PARLAVÀ	335	22	10,7
PASSANANT	194	5	7,1
PAU	364	24	8,2
PAÜLS	728	29	2,5
PEDRET I MARZÀ	124	12	5,1
PENELLES	571	36	3,7
LA PERA	381	31	7,7
PERAFITA	338	22	10,4
PERAFORT	505	44	2,8
PERALADA	1136	171	6,5
PERAMOLA	393	20	3,3
EL PERELLÓ	2155	425	3,3
PIERA	6013	441	8,2
PIEROLA	921	67	11,9
LES PILES	134	1	2,7
PINEDA DE MAR	16317	1786	4,1
PINELL	257	7	9,1
EL PINELL DE BRAI	1170	95	5,7
PINÓS	341	16	4,8
PIRA	312	18	8,9
EL PLA DE SANTA MARIA	1579	117	3,0
EL PLA DEL PENEDEÈS	964	78	11,9

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants pels municipis de Catalunya, 1991

	habitants	llicències per 100 habitants	habitants	llicències per 100 habitants	habitants	llicències per 100 habitants
LES PLANES D'HÒSTOLES	1803	117	6,5	PUIG-REIG	4746	377
PLANOLES	246	22	8,9	PUIGCERDÀ	6329	801
ELS PLANS DE SIÓ	671	31	4,6	PUIGDÀLBER	298	23
EL POAL	646	42	6,5	PUIGORÒS	265	12
LA POBLA DE CÈRVOLES	207	6	2,9	PUIGPELAT	436	19
LA POBLA DE CLARAMUNT	1635	109	6,7	PUIGVERD D'AGRAMUNT	252	6
LA POBLA DE LILLET	1772	108	6,1	PUIGVERD DE LLEIDA	949	74
LA POBLA DE MAFUMET	890	156	17,5	PUJALT	176	1
LA POBLA DE MASSALUCA	471	26	5,5	LA QUAR	43	2
LA POBLA DE MONTORNÈS	926	97	10,5	QUART	2083	169
LA POBLA DE SEGUR	3115	341	10,9	QUERALBS	199	20
POBOLEDA	367	19	5,2	QUEROL	171	16
POLINYÀ	3385	415	12,3	RABÓS	138	8
EL PONT D'ARMENTERA	594	36	6,1	RAJADELL	288	14
PONT DE MOLINS	260	75	28,8	RASQUERA	896	49
EL PONT DE SUERT	2285	206	9,0	REGENCÓS	263	22
PONT DE VILOMARA I ROCAFORT	2230	114	5,1	RELLINARS	235	14
PONTONS	256	23	9,0	RENAU	63	1
PONTÓS	193	18	9,3	REUS	87670	7371
PONTS	2200	407	18,5	RIALP	466	60
PORQUERES	3073	255	8,3	LA RIBA	911	64
PORRERA	437	18	4,1	RIBA-ROJA D'EBRE	1607	107
EL PORT DE LA SELVA	761	222	29,2	RIBERA D'ONDARA	505	27
PORTBOU	1913	270	14,1	RIBERA D'URGELLET	822	52
LA PORTELLA	613	37	6,0	RIBES DE FRESER	2330	223
PRADELL	266	17	6,4	RIELLS I VIABREA	998	65
PRADES	530	49	9,2	LA RIERA DE GAIÀ	908	78
PRAT DE COMTE	222	21	9,5	RINER	253	9
PRATDIP	439	40	9,1	RIPOLL	11334	913
EL PRAT DE LLOBREGAT	64321	4477	7,0	RIPOLLET	26782	2030
PRATS DE LLUÇANÈS	2625	214	8,2	RIUDARENES	1108	128
ELS PRATS DE REI	562	46	8,2	RIUDAURA	364	22
PRATS I SANSOR	133	23	17,3	RIUDECANYES	581	56
PREIXANA	470	21	4,5	RIUDECOLS	940	41
PREIXENS	550	29	5,3	RIUDELLOTS DE LA SELVA	1308	174
PREMIÀ DE DALT	6550	368	5,6	RIUDOMS	4780	372
PREMIÀ DE MAR	22699	1611	7,1	RIUMORS	201	8
LES PRESES	1300	101	7,8	LA ROCA DEL VALLÈS	5791	421
PRULLANS	192	17	8,9	ROCAFORT DE QUERALT	264	16

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991

habitant	licències	100 habitants	habitant	licències	100 habitants
RODA DE BARÀ	2077	254	SANT ESTEVE DE PALAUTORDERA	1179	102
RODA DE TER	5015	373	SANT ESTEVE SESROVITRES	2642	181
RODONYÀ	370	35	SANT FELIU DE BUIXALLEU	592	39
ROQUETES	5525	437	SANT FELIU DE CODINES	3698	335
ROSES	10303	2129	SANT FELIU DE GUÍXOLS	16051	1766
ROSSELLÓ	1622	92	SANT FELIU DE LLOBREGAT	36608	2665
EL ROURELL	242	15	SANT FELIU DE PALLEROLS	1087	69
RUBÍ	50405	3347	SANT FELIU SASSERRA	654	59
RUBIÓ	117	6	SANT FERRIOL	201	36
RUPIÀ	199	18	SANT FOST DE CAMPSENTELLES	4938	351
RUPIT I PRUIT	1468	36	SANT FRUITÓS DE BAGES	4778	518
SABADELL	189404	13244	SANT GREGORI	1867	187
SAGÀS	194	5	SANT GUIM DE FREIXENET	1051	98
SALÀS DE PALLARS	336	23	SANT GUIM DE LA PLANA	206	6
SALES	328	20	SANT HILARI SACALM	4704	454
SALES DE LLIERCA	54	4	SANT HIPÒLIT DE VOLTREGÀ	2981	191
SALOMÓ	439	51	SANT ISCLE DE VALLALTA	513	31
SALT	21807	1690	SANT JAUME D'ENVEJA	3429	229
SALLAVINERA	185	8	SANT JAUME DE FRONTANYÀ	28	7
SALLENT	7686	618	SANT JAUME DE LLIERCA	757	73
SANAÛJA	468	37	SANT JAUME DELS DOMENYS	1187	78
SANT ADRIÀ DE BESÒS	34154	2496	SANT JOAN DE LES ABADESSES	3896	310
SANT AGUSTÍ DE LLUÇANÈS	123	9	SANT JOAN DE MOLLET	312	12
SANT ANDREU DE LA BARÇA	14475	1323	SANT JOAN DE VILATORRADA	7974	580
SANT ANDREU DE LLAVANERES	4183	348	SANT JOAN DESPÍ	24977	2043
SANT ANDREU SALOU	137	3	SANT JOAN LES FONTS	2821	241
SANT ANIOL DE FINESTRES	237	33	SANT JORDI DESVALLS	602	43
SANT ANTONI DE VILAMAJOR	2216	129	SANT JULIÀ DE RAMIS	1731	342
SANT BARTOMEU DEL GRAU	1121	78	SANT JULIÀ DE VILATORTA	1934	132
SANT BOI DE LLOBREGAT	77932	5026	SANT JULIÀ DEL LLOR I BONMA	887	34
SANT BOI DE LLUÇANÈS	530	44	SANT JUST DESVERN	12471	987
SANT CARLES DE LA RÀPITA	10752	1151	SANT LLORENÇ D'HORTONS	1085	89
SANT CEBRIÀ DE VALLALTA	876	84	SANT LLORENÇ DE LA MUGA	156	12
SANT CELONI	11957	1248	SANT LLORENÇ DE MORUNYS	861	100
SANT CLIMENT DE LLOBREGAT	2289	149	SANT LLORENÇ SAVALL	1956	147
SANT CLIMENT SESCEBES	440	72	SANT MARTÍ D'ALBARS	125	3
SANT CUGAT DEL VALLÈS	38937	2440	SANT MARTÍ DE CENTELLES	642	28
SANT CUGAT SEGARRIGUES	716	60	SANT MARTÍ DE LLÈMENA	313	22
SANT ESTEVE DE LA SARGA	87	2	SANT MARTÍ DE RIUCORB	781	37

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants pels municipis de Catalunya, 1991

	habitants	llicències per 100 habitants	habitants	llicències per 100 habitants			
SANT MARTÍ DE TOUS	946	71	7,5	SANTA MARGARIDA DE MONTBUI	9308	463	5,0
SANT MARTÍ SARROCA	2394	149	6,2	SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS	3917	352	9,0
SANT MARTÍ SESQUEIQUES	363	34	9,4	SANTA MARIA D'OLÓ	1015	48	4,7
SANT MARTÍ VELL	204	14	6,9	SANTA MARIA DE BESORA	201	9	4,5
SANT MATEU DE BAGES	545	35	6,4	SANTA MARIA DE CORCÓ	1997	130	6,5
SANT MIQUEL DE CAMPMAJOR	217	14	6,5	SANTA MARIA DE MARTORELLES	483	38	7,9
SANT MIQUEL DE FLUVIÀ	549	34	6,2	SANTA MARIA DE MERLÈS	200	8	4,0
SANT MORI	146	8	5,5	SANTA MARIA DE MIRALLES	108	8	7,4
SANT PAU DE SEGURIES	647	63	9,7	SANTA MARIA DE PALAUTORDERA	4979	315	6,3
SANT PERE DE RIBES	13662	1033	7,6	SANTA OLIVA	1485	105	7,1
SANT PERE DE RIUDEBITLLES	2108	175	8,3	SANTA PAU	1391	85	6,1
SANT PERE DE TORELLÓ	1996	101	5,1	SANTA PERPÈTUA DE GALÀ	110	6	5,5
SANT PERE DE VILAMAJOR	1141	79	6,9	SANTA PERPÈTUA DE MOGODA	16792	1276	7,6
SANT PERE PESCADOR	1199	219	18,3	SANTA SUSANNA	982	146	14,9
SANT POL DE MAR	2406	274	11,4	SANPEDOR	4570	337	7,4
SANT QUINTÍ DE MEDIONA	1483	89	6,0	SARRAL	1361	97	7,1
SANT QUIRZE DE BESORA	2028	211	10,4	SARRIÀ DE TER	3237	424	13,1
SANT QUIRZE DEL VALLÈS	9046	522	5,8	SARROCA DE BELLERA	140	8	5,7
SANT QUIRZE SAFAJA	249	30	12,0	SARROCA DE LLEIDA	501	41	8,2
SANT RAMON	561	61	10,9	SAUS	705	69	9,8
SANT SADURNÍ D'ANCIÀ	9296	883	9,5	SAVALLÀ DEL COMTAT	56	1	1,8
SANT SADURNÍ D'OSORMORT	74	10	13,5	LA SECUITA	926	61	6,6
SANT SALVADOR DE GUARDIOLA	1221	123	10,1	LA SELVA DE MAR	167	22	13,2
SANT VICENÇ DE CASTELLET	7393	463	6,3	LA SELVA DEL CAMP	3499	221	6,3
SANT VICENÇ DE MONTALT	1600	135	8,4	SENAN	27	3	11,1
SANT VICENÇ DE TORELLÓ	1702	84	4,9	LA SÈNIA	4863	432	8,9
SANT VICENÇ DELS HORTS	20836	1492	7,2	SENTERADA	109	15	13,8
SANTA BÀRBARA	3348	249	7,4	LA SENTIU DE SIÓ	464	19	4,1
SANTA CECÍLIA DE VOLTREGÀ	187	8	4,3	SENTMENAT	4582	321	7,0
SANTA COLOMA DE CERVELLÓ	3030	337	11,1	SERINYÀ	763	53	6,9
SANTA COLOMA DE FARNERS	8239	771	9,4	SERÓS	1890	139	7,4
SANTA COLOMA DE GRAMENET	133138	7731	5,8	SERRA DE DARÓ	184	26	14,1
SANTA COLOMA DE QUERALT	2542	279	11,0	SETCASES	150	31	20,7
SANTA CRISTINA D'ARO	1859	316	17,0	LA SEU D'URGELL	10374	1365	13,2
SANTA EUGÈNIA DE BERGA	1590	159	10,0	SEVA	1765	131	7,4
SANTA EULÀLIA DE RIUPRIMER	844	49	5,8	SIDAMON	444	30	6,8
SANTA EULÀLIA DE RONÇANA	3029	238	7,9	SILS	2356	273	11,6
SANTA FE DEL PENEDÈS	200	9	4,5	SITGES	13109	2061	15,7
SANTA LLOGAIA D'ALGUEMA	316	73	23,1	SIURANA	151	19	12,6

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991						
	habitants	licències	licències per		licències	licències per
	per 100 habitants	per 100 habitants	per 100 habitants	habitants	per 100 habitants	per 100 habitants
SOBREMUNT	91	0	0,0	TORNABOUS	884	52
EL SOLERÀS	449	31	6,9	LA TORRE DE CABDELLA	754	36
SOLIVELLA	714	35	4,9	LA TORRE DE CLARAMUNT	1545	89
SOLSONA	6658	719	10,8	LA TORRE DE FONTAUBELLA	79	7
SORA	211	10	4,7	LA TORRE DE L'ESPANYOL	727	40
SORIGUERA	290	16	5,5	TORRE-SERONA	304	16
SORT	1571	223	14,2	TORREBESSES	359	17
SOSES	1516	151	10,0	TORREDEMBARRA	6238	741
SUBIRATS	2083	219	10,5	TORREFARRERA	1524	118
SUDANELL	733	75	10,2	TORREFLOR	731	9
SUNYER	311	14	4,5	TORREGROSSA	2200	147
SÚRIA	6540	462	7,1	TORRELAMEU	603	33
SUSQUEDA	98	9	9,2	TORRELAVIT	1231	100
TAGAMANENT	151	11	7,3	TORRELLES DE FOIX	1277	100
TALAMANCA	76	16	21,1	TORRELLES DE LLOBREGAT	2352	161
TALARN	371	29	7,8	TORRENT	182	12
TALAVERA	315	4	1,3	TORRES DE SEGRE	1826	169
LA TALLADA	331	27	8,2	TORROELLA DE FLUVIÀ	297	32
TARADELL	4593	312	6,8	TORROELLA DE MONTGRÍ	7023	1552
TARRAGONA	110153	9316	8,5	TORROJA DEL PRIORAT	132	12
TÀRREGA	11233	1378	12,3	TORTELLÀ	692	55
TARRÉS	101	6	5,9	TORTOSA	29452	2871
TARROJA DE SEGARRA	200	8	4,0	TOSES	148	6
TAVERNOLLES	208	14	6,7	TOSSA	3439	1042
TAVERTET	132	7	5,3	TREMP	5308	613
TEIÀ	3773	198	5,2	ULTRAMORT	201	3
TÈRMENS	1399	97	6,9	ULLÀ	707	54
TERRADES	184	0	0,0	ULLASTRELL	939	62
TERRASSA	158063	11742	7,4	ULLASTRET	259	16
TIANA	4685	195	4,2	ULLDECONA	5171	500
TÍRVIA	107	9	8,4	ULLEMOLINS	523	38
TIURANA	233	18	7,7	URÓS	124	12
TIVENYS	1049	61	5,8	VACARISSES	863	79
TIVISSA	1786	97	5,4	LA VAJOL	69	16
TONA	5522	498	9,0	LA VALL DE BIANYA	1051	116
TORÀ	1136	100	8,8	VALL DE CARDÓS	333	59
TORDERA	8156	746	9,1	LA VALL D'EN BAS	2531	238
TORRELLÓ	11460	918	8,0	VALL-LLOBREGA	209	56
ELS TORMS	215	13	6,0	VALLBONA D'ANOIA	1040	103

annex 3.4 Llicències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991							
	habitants	licències	licències per 100 habitants	habitants	licències per 100 habitants		
VALLBONA DE LES MONGES	289	19	6,6	VILAFANT	2914	228	7,8
VALLCEBRE	308	15	4,9	VILAFRANCA DEL PENEDEÈS	27818	2920	10,5
VALLCLARA	100	6	6,0	VILAGRASSA	429	39	9,1
VALLFOGONA DE BALAGUER	1404	130	9,3	VILAJUIGA	598	63	10,5
VALLFOGONA DE RIPOLLÈS	252	13	5,2	VILALBA DELS ARCS	793	53	6,7
VALLFOGONA DE RIUCORB	102	17	16,7	VILALBA SASSERRA	297	39	13,1
VALLGOORQUINA	755	63	8,3	VILALLER	592	63	10,6
VALLIRANA	6570	541	8,2	VILALLONGA DE TER	429	42	9,8
VALLMOLL	1034	70	6,8	VILALLONGA DEL CAMP	1191	92	7,7
VALLROMANES	657	43	6,5	VILAMACOLUM	215	13	6,0
VALLS	20092	1714	8,5	VILAMALLA	622	143	23,0
LES VALLS D'AGUILAR	229	9	3,9	VILAMANISCLE	126	5	4,0
LES VALLS DE VALIRA	818	40	4,9	VILAMÓS	110	23	20,9
VANDELLÒS	4162	617	14,8	VILANANT	251	26	10,4
LA VANSA I FÓRNOLS	167	12	7,2	VILANOVA D'ESCORNALBOU	445	32	7,2
VECIANA	163	5	3,1	VILANOVA DE BELLPUIG	1197	78	6,5
EL VENDRELL	15415	1937	12,6	VILANOVA DE L'AGUDA	279	12	4,3
VENTALLÓ	521	55	10,6	VILANOVA DE LA BARCA	870	69	7,9
VERDÚ	960	54	5,6	VILANOVA DE MEIÀ	499	27	5,4
VERGES	1127	115	10,2	VILANOVA DE PRADES	162	4	2,5
VESELLA	83	4	4,8	VILANOVA DE SAU	305	24	7,9
VIC	28736	3578	12,5	VILANOVA DE SEGRÀ	672	49	7,3
VIDRÀ	171	25	14,6	VILANOVA DEL CAMÍ	9317	681	7,3
VIDRERES	3783	393	10,4	VILANOVA DEL VALLÈS	343	144	42,0
VIELHA E MIJARAN	3109	518	16,7	VILANOVA I LA GELTRÚ	45864	3674	8,0
VILA-RODONA	1017	92	9,0	VILAFLANA	510	27	5,3
VILA-SACRA	414	87	21,0	VILASSAR DE DALT	6791	368	5,4
VILA-SANA	525	35	6,7	VILASSAR DE MAR	12117	553	4,6
VILA-SECA I SALOU	18792	3004	16,0	VILAÚR	104	8	7,7
VILABELLA	844	50	5,9	VILAVERD	366	15	4,1
VILABERTRAN	794	53	6,7	LA VILELLA ALTA	136	7	5,1
VILABLAREIX	1020	147	14,4	LA VILELLA BAIXA	163	13	8,0
VILADA	546	41	7,5	VILOBÍ D'ONYAR	2083	194	9,3
VILADAMAT	381	34	8,9	VILOBÍ DEL PENEDEÈS	815	79	9,7
VILADASENS	189	10	5,3	VILOPRIU	176	14	8,0
VILADECANS	48294	3597	7,4	EL VILOSELL	214	9	4,2
VILADECAVALLS	3399	176	5,2	VIMODÍ	1095	74	6,8
VILADEMULS	755	46	6,1	VINALXA	727	43	5,9
VILADRAU	883	88	10,0	VINEBRE	451	36	8,0

	habitants	licències comercials per 100 habitants dels municipis de Catalunya, 1991	habitants	licències per 100 habitants
VINYOLS I ELS ARCS	831	94		11,3
VIVER I SERRATEIX	209	8		3,8
XERTA	1248	91		7,3
CATALUNYA	6057868	517083		8,5

annex 3.5 Oficines de caixes d'estalvi i bancs

	bancs	caixes	total		bancs	caixes	total
ABRERA		3	3	BELLCAIRE D'URGELL	1	1	2
AGRAMUNT	4	4	8	BELLPUIG	4	5	9
AGULLANA	1	1	2	BELLVEI		1	1
AIGUAFREDA	5	2	7	BELLVER DE CERDANYA	2	3	5
AITONA	6	3	9	BELLVÍS	2	1	3
ELS ALAMÚS	1		1	BENAVENT DE SEGRIÀ		1	1
ALBATÀRREC	3		3	BENIFALLET		1	1
ALBESA	3	1	4	BENISSANET		2	2
ALCANAR	5	7	12	BERGA	10	9	19
ALCARRÀS	7	3	10	BESALÚ	3	3	6
ALCOLETGE	2		2	BESCANÓ	3	2	5
ALCOVER	4	2	6	BIGUES I RIELLS		2	2
L'ALDEA	3	3	6	LA BISBAL D'EMPORDÀ	9	7	16
ALDOVER		2	2	LA BISBAL DEL PENEDÈS		2	2
L'ALEIXAR		1	1	BLANES	17	16	33
ALELLA	2	2	4	BONASTRE		1	1
ALFARA DE CARLES		1	1	BORDILS	1	1	2
ALFARRÀS	5	1	6	LES BORGES BLANQUES	6	6	12
ALFORJA		1	1	LES BORGES DEL CAMP	1	1	2
ALGUAIRE	3	2	5	BORREDÀ		1	1
ALMACELLES	4	4	8	BOSSOST	2	2	4
ALMENAR	5	4	9	BOT		1	1
ALMOSTER		1	1	BREDA	2	2	4
ALP	1	3	4	EL BRUC	1		1
ALPENS		1	1	CABANES		1	1
ALPICAT	2	1	3	CABRERA DE MAR	1	3	4
ALTAFULLA	1	2	3	CABRILS	1	2	3
AMER	2	3	5	CADAQUÈS	4	2	6
L'AMETLLA DE MAR	6	4	10	CALAF	3	5	8
L'AMETLLA DEL VALLÈS	1	2	3	CALAFELL	4	12	16
AMPOSTA	10	10	20	CALDES D'ESTRAC		2	2
ANGLÈS	6	4	10	CALDES DE MALAVELLA	2	2	4
ANGLESOLA		2	2	CALDES DE MONTBUI	6	5	11
ARBÇA	1	2	3	CALELLA	13	6	19
L'ARBOÇ	2	3	5	CALONGE	6	3	9
ARBÚCIES	6	3	9	CALLDETENES		1	1
L'ARMENTERA	1	2	3	CALLÚS	1	1	2
ARENYS DE MAR	10	6	16	CAMARASA		1	1
ARENYS DE MUNT	3	2	5	CAMARLES	1	2	3
ARGENTONA	5	3	8	CAMBRILS	16	14	30
ARNÈS		1	1	CAMPDEVÀNOL	3	3	6
ARTÈS	2	4	6	CAMPRODON	5	5	10
ARTESA DE LLEIDA	3	1	4	CANET DE MAR	5	4	9
ARTESA DE SEGRE	5	3	8	CANOVELLES	7	4	11
ASCÓ	2	3	5	CANYELLES		1	1
AVIÀ		2	2	CAPELLADES	5	3	8
AVINYÓ	1	2	3	CARDEDEU	9	6	15
BADALONA	65	69	134	CARDONA	2	8	10
BAGÀ	2	3	5	CARME		1	1
BAIX PALLARS		1	1	CASERRES		1	1
BALAGUER	15	10	25	CASSÀ DE LA SELVA	6	7	13
BALSARENY	1	3	4	CASSERRES		3	3
BANYERES DEL PENEDÈS		1	1	CASTELL D'ARO	12	7	19
BANYOLES	13	11	24	CASTELLAR DE N'HUG		1	1
BARBENS	1	1	2	CASTELLAR DEL VALLÈS	6	4	10
BARBERÀ DE LA CONCA		2	2	CASTELLBELL I EL VILAR		2	2
BARBERÀ DEL VALLÈS	9	13	22	CASTELLBISBAL	3	6	9
BARCELONA	1335	1250	2585	CASTELLDANS		3	3
BÀSCARA		2	2	CASTELLEDIFELS	11	14	25
BATEA	1	1	2	CASTELLET I LA GORNAL		1	1
BEGUES	1	1	2	CASTELLFOLLIT DE LA ROCA	1	1	2
BEGUR	3	2	5	CASTELLNOU DE SEANA		1	1
BELL-LLOC D'URGELL	3	1	4	CASTELLÓ D'EMPÚRIES	8	5	13

annex 3.5 Oficines de caixes d'estalvi i bancs

	bancs	caixes	total		bancs	caixes	total
CASTELLSERÀ	1	1	2	GUISSONA	3	3	6
CASTELLTERÇOL	1	1	2	HORTA DE SANT JOAN		2	2
CASTELLVÍ DE LA MARCA		1	1	L'HOSPITALET DE LLOBREGAT	113	111	224
LA CELLERA DE TER	1	1	2	ELS HOSTALET DE BALENYÀ	2	2	4
CELRÀ	4	2	6	HOSTALRIC	2	2	4
CENTELLES	5	5	10	LA JONQUERA	10	5	15
CERCS		3	3	IGUALADA	21	26	47
CERDANYOLA DEL VALLÈS	16	16	32	ISONA I CONCA DELLÀ	1	2	3
CERVELLÓ	1	3	4	IVARS D'URGELL	3	1	4
CERVERA	11	8	19	JUNEDA	3	2	5
CERVIÀ DE LES GARRIGUES		1	1	LES	1	2	3
COLERA	1	1	2	LINYOLA	3	1	4
COLL DE MARGÓ		1	1	LA LLACUNA		1	1
COLLBATÓ	1		1	LA LLAGOSTA	8	5	13
LA COMA I LA PEDRA		1	1	LLAGOSTERA	3	5	8
CONSTANTÍ	1	3	4	LLANARS		1	1
CORBERA D'EBRE		3	3	LLANÇÀ	5	2	7
CORBERA DE LLOBREGAT	2	3	5	LLAVORSÍ		1	1
CORBINS		1	1	LLEIDA	89	78	167
CORNELLÀ DE LLOBREGAT	36	37	73	LLIÇÀ D'AMUNT	2	1	3
CORNELLÀ DE TERRI	1	2	3	LLIÇÀ DE VALL	1	1	2
CORNUDELLA DE MONTSANT		2	2	LLINARS DEL VALLÈS	4	4	8
CREIXELL		2	2	LLÍVIA	1	3	4
CUBELLS		3	3	LLORENÇ DEL PENEDÈS		2	2
CUNIT		3	3	LLORET DE MAR	22	11	33
DARNIUS		1	1	MAÇANET DE CABRENYS		1	1
DELTEBRE	5	8	13	MAÇANET DE LA SELVA	2	3	5
DOSRIUS		1	1	MAIALS	1		1
L'ESCALA	10	8	18	MALGRAT DE MAR	10	6	16
ESPARREQUERA	6	8	14	MANLEU	12	27	39
L'ESPLUGA DE FRANCOLÍ	2	4	6	MANRESA	39	44	83
ESPLUGUES DE LLOBREGAT	21	20	41	MARTORELL	13	12	25
ESTERRI D'ÀNEU	1	2	3	MARTORELLES	2	2	4
FALSET	2	5	7	MAS DE BARBERANS		1	1
LA FATARELLA		2	2	MASDENVERGE		1	1
FÍGOLS I ALINYÀ		1	1	LES MASIES DE VOLTREGÀ		2	2
FIGUERES	24	19	43	EL MASNOU	10	10	20
FLAÇÀ	1	1	2	LA MASÓ		1	1
FLIX	2	3	5	MASQUEFA		2	2
FOLGUEROLLES		1	1	MASSALCOREIG	1		1
FORNELLS DE LA SELVA	1		1	MATADEPERA		2	2
PORTIÀ		1	1	MATARÓ	47	52	99
LES FRANQUESES DEL VALLÈS	5	6	11	MEDIONA		1	1
LA FULIOLA	1	1	2	MENÀRGUENS		1	1
LA GALERA		1	1	MIRALCAMP	1	1	2
GANDESA	5	6	11	MIRAVET		2	2
GARCIA		1	1	MOIÀ	3	3	6
LA GARRIGA	9	6	15	MOLINS DE REI	11	10	21
GARRIGUELLA		1	1	MOLLERUSSA	12	11	23
GAVÀ	17		17	MOLLET DEL VALLÈS	18	18	36
GELIDA	3	2	5	MONISTROL DE CALDERS		1	1
GINESTAR		1	1	MONISTROL DE MONTSERRAT	2	3	5
GIRONA	59	68	126	MONT-ROIG DEL CAMP	6	6	12
GIRONELLA	3	3	6	MONTBLANC	5	7	12
GODALL		1	1	MONTBRIÓ DEL CAMP		1	1
GOLMÉS		1	1	MONTCADA I REIXAC	14	13	27
LA GRANADA		1	1	MONTPELLÀ I MARTINET		2	2
LA GRANADELLA		1	1	MONTESQUIU		1	1
LA GRANJA D'ESCARP	3	2	5	MONTGAI		1	1
GRANOLLERS	36	33	69	MONTGAT	4	6	10
GRATALLOPS		1	1	MONTMAJOR		1	1
GUALBA		1	1	MONTMANY		1	1
GUARDIOLA DE BERGUEDÀ	1	5	6	MONTMELÓ	2	4	6

annex 3.5 Oficines de caixes d'estalvi i bancs

	bancs	caixes	total		bancs	caixes	total
MONTORNÈS DEL VALLÈS	4	7	11	PRATS DE LLUÇANÈS	2	5	7
MÓRA D'EBRE	5	6	11	ELS PRATS DE REI		1	1
MÓRA LA NOVA	2	3	5	PREMIÀ DE DALT		3	3
EL MORELL	2	5	7	PREMIÀ DE MAR	12	10	22
NAUT ARAN	2	2	4	LES PRESES	1	2	3
NAVARCLES	2	2	4	PUIG-REIG	3	4	7
NAVÀS	3	5	8	PUIGCERDÀ	8	7	15
NAVATA	1		1	PUIGVERD DE LLEIDA	2	1	3
LA NOU DE GAIÀ		1	1	QUART	2	1	3
ÒDNA		3	3	RASQUERA		1	1
OLÈRDOLA		2	2	REUS	38	48	86
OLESA DE MONTSERRAT	9	9	18	RIALP		1	1
OLIANA	2	2	4	LA RIBA	1	1	2
OLOST	2	1	3	RIBA-ROJA D'EBRE	2	1	3
OLOT	22	18	40	RIBERA D'ONDARA		1	1
OLVAN		1	1	RIBES DE FRESER	2	5	7
ORGANYÀ	1	3	4	RIELLS I VIABREA	1		1
ORISTÀ		2	2	LA RIERA DE GAIÀ	1	1	2
OSOR	1		1	RIPOLL	11	8	19
PALAFOLLS	1	2	3	RIPOLLET	12	9	21
PALAFRUGUELL	16	12	28	RIUDARENES	4	1	5
PALAMÓS	16	11	27	RIUDELLOTS DE LA SELVA	1	1	2
EL PALAU D'ANGLESOLA	2	1	3	RIUDOMS	5	3	8
PALAU DE PLEGAMANS	5	2	7	LA ROCA DEL VALLÈS	4	4	8
EL PAPIOL	1	4	5	ROCAFORT DE QUERALT		1	1
PALS	2	3	5	RODA DE BARÀ	1	3	4
ELS PALLARESOS		1	1	RODA DE TER	5	2	7
PALLEJÀ	1	3	4	ROQUETES	6	5	11
PARETS DEL VALLÈS	9	8	17	ROSES	14	9	23
PAULS		2	2	ROSSELLÓ	1	1	2
PENELLES		1	1	RUBÍ	21	17	38
PERAFITA		1	1	RUPIT I FRUIT		1	1
PERAFORT		1	1	SABADELL	72	73	145
PERALADA	4	1	5	SALOU	17	13	30
EL PERELLÓ	3	4	7	SALT	10	13	23
PIERA	3	3	6	SALLENT	3	5	8
PIEROLA		1	1	SANT ADRIÀ DE BESÒS	14	15	29
PINEDA DE MAR	9	9	18	SANT ANDREU DE LA BARCA	6	7	13
EL PINELL DE BRAI		2	2	SANT ANDREU DE LLAVANERES	3	3	6
PIRA		1	1	SANT ANTONI DE VILAMAJOR	2	2	4
EL PLA DE SANTA MARIA		2	2	SANT BARTOMEU DEL GRAU		1	1
EL PLA DEL PENEDES		1	1	SANT BOI DE LLOBREGAT	28	36	64
LES PLANES D'HÒSTOLES	1	2	3	SANT BOI DE LLUÇANÈS		1	1
EL POAL		1	1	SANT CARLES DE LA RÀPITA	9	9	18
LA POBLA DE CLARAMUNT		2	2	SANT CEBRIÀ DE VALLALTA		1	1
LA POBLA DE LILLET		2	2	SANT CELONI	8	10	18
LA POBLA DE MAFUMET	2	1	3	SANT CLIMENT DE LLOBREGAT		2	2
LA POBLA DE MASSALUCA		1	1	SANT CLIMENT SESCEBES		1	1
LA POBLA DE MONTORNÈS	1	2	3	SANT CUGAT DEL VALLÈS	16	14	30
LA POBLA DE SEGUR	5	4	9	SANT CUGAT SESGARRIGUES		1	1
POLINYÀ	2	1	3	SANT ESTEVE DE PALAUTORDERA	1	1	2
EL PONT D'ARMENTERA		1	1	SANT ESTEVE SESROVIRE	1	3	4
EL PONT DE SUERT	2	4	6	SANT FELIU DE CODINES	2	3	5
EL PONT DE VILOMARA I ROCAFORT		2	2	SANT FELIU DE GUÍXOLS	13	10	23
PONTS	5	3	8	SANT FELIU DE LLOBREGAT	15	15	30
PORQUERES		1	1	SANT FELIU DE PALLEROLS	2	2	4
PORRERA		1	1	SANT FELIU SASSERRA		1	1
EL PORT DE LA SELVA	5	3	8	SANT FOST DE CAMPSENTELLES		1	1
PORTBOU	3	2	5	SANT FRUITÓS DE BAGES	4	3	7
PRADELL		1	1	SANT GREGORI	1	2	3
PRADES		1	1	SANT GUIM DE FREIXENET	2	1	3
PRAT DE COMTE		1	1	SANT HILARI SACALM	2	3	5
EL PRAT DE LLOBREGAT	17	23	40	SANT HIPÒLIT DE VOLTREGÀ	3	2	5

annex 3.5 Oficines de caixes d'estalvi i bancs

	bancs	caixes	total		bancs	caixes	total
SANT JAUME D'ENVEJA		2	2	SOLSONA	6	7	13
SANT JOAN DE LES ABADESSES	3	4	7	SORT	3	4	7
SANT JOAN DE VILATORRADA	4	4	8	SOSES	2	1	3
SANT JOAN DESPÍ	15	13	28	SUBIRATS		1	1
SANT JOAN LES FONTS	3	1	4	SUDANELL	2		2
SANT JORDI DESVALLS	1		1	SÚRIA	3	5	8
SANT JULIÀ DE RAMIS		1	1	TARADELL	3	2	5
SANT JULIÀ DE VILATORTA		2	2	TARRAGONA	66	89	155
SANT JULIÀ DEL LLOR I BONMATÍ	1		1	TÀRREGA	12	12	24
SANT JUST DESVERN	11	6	17	TEIÀ	1	2	3
SANT LLORENÇ D'HORTONS	2	1	3	TÈRMENS	2	1	3
SANT LLORENÇ DE MORUNYS	1	2	3	TERRASSA	65	75	140
SANT LLORENÇ SAVALL	1	2	3	TIANA	1	1	2
SANT MARTÍ DE TOUS		3	3	TIVENYS		1	1
SANT MARTÍ SARROCA		2	2	TIVISSA		2	2
SANT PAU DE SEGURIES		1	1	TONA	4	4	8
SANT PERE DE RIBES	2	8	10	TORÀ	1	1	2
SANT PERE DE RIUDEBITLLES	3	2	5	TORDERA	7	4	11
SANT PERE DE TORELLÓ	1	3	4	TORELLÓ	8	10	18
SANT PERE DE VILAMAJOR		1	1	TORNABOUS		1	1
SANT PERE PESCADOR	5	2	7	LA TORRE DE CLARAMUNT		1	1
SANT POL DE MAR	3	2	5	TORREDEMBARRA	5	8	13
SANT QUINTÍ DE MEDIONA		2	2	TORREFARRERA	4	2	6
SANT QUIRZE DE BESORA	3	3	6	TORREGROSSA	1	2	3
SANT QUIRZE DEL VALLÈS	3	2	5	TORRELAVIT		1	1
SANT RAMON		1	1	TORRELLES DE FOIX		1	1
SANT SADURNÍ D'ANOIA	9	9	18	TORRELLES DE LLOBREGAT	1	2	3
SANT VICENÇ DE CASTELLET	3	4	7	TORRES DE SEGRE	2	2	4
SANT VICENÇ DE MONTALT	1	2	3	TORROELLA DE MONTGRÍ	11	10	21
SANT VICENÇ DE TORELLÓ		3	3	TORTOSA	21	24	45
SANT VICENÇ DELS HORTS	10	11	21	TOSSA	7	5	12
SANTA BÀRBARA	2	3	5	TREMP	5	6	11
SANTA COLOMA DE CERVELLÓ		2	2	ULLASTRELL		1	1
SANTA COLOMA DE FARNERS	11	9	20	ULLDECONA	3	6	9
SANTA COLOMA DE GRAMENET	29	45	74	LA VALL D'EN BAS	2		2
SANTA COLOMA DE QUERALT	3	4	7	VALLBONA D'ANOIA		2	2
SANTA CRISTINA D'ARO	3	2	5	VALLCEBRE		2	2
SANTA EUGÈNIA DE BERGA		1	1	VALLFOGONA DE BALAGUER	1		1
SANTA EULÀLIA DE RIUPRIMER		1	1	VALLGORGUINA		1	1
SANTA EULÀLIA DE RONÇANA	1	2	3	VALLIRANA	1	3	4
SANTA MARGARIDA DE MONTBUI	1	8	9	VALLMOLL	2	1	3
SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS	1	4	5	VALLROMANES		1	1
SANTA MARIA D'OLÓ	1	1	2	VALLS	13	16	29
SANTA MARIA DE BESORA		1	1	LES VALLS DE VALIRA	1		1
SANTA MARIA DE CORCÓ		4	4	VANDELLÓS	6	3	9
SANTA MARIA DE PALAUTORDERA	1	3	4	EL VENDRELL	14	13	27
SANTA OLIVA		1	1	VENTALLÓ	2		2
SANTA PERPÈTUA DE MOGODA	10	6	16	VERDÚ		1	1
SANTA SUSANNA		1	1	VERGES	2	2	4
SANTPEDOR	3	3	6	VIC	28	22	50
SARRAL	1	2	3	VIDRERES	2	4	6
SARRIÀ DE TER	2	2	4	VIELHA E MIJARAN	7	4	11
SAUS	1	1	2	VILA-RODONA		1	1
LA SECUITA		1	1	VILABELLA		1	1
LA SELVA DEL CAMP	1	3	4	VILABERTRAN	1	1	2
LA SÈNIA	2	4	6	VILABLAREIX		1	1
SENTMENAT	3	2	5	VILADA		1	1
SERÓS	4	3	7	VILADECANS	10	19	29
LA SEU D'URGELL	11	9	20	VILADECAVALLS		2	2
SEVA		1	1	VILADRAU	1	1	2
SILS	4	2	6	VILAFRANCA DEL PENEDEÈS	19	29	48
SITGES	9	15	24	VILAJUIGA		2	2
SOLIVELLA		2	2	VILALBA DELS ARCS		1	1

annex 3.5 Oficines de caixes d'estalvi i bancs

	bancs	caixes	total
VILALLER		1	1
VILALLONGA DEL CAMP		1	1
VILANOVA DE BELLPUIG		1	1
VILANOVA DE LA BARCA	1		1
VILANOVA DE PRADES		1	1
VILANOVA DE SEGRIÀ		1	1
VILANOVA DEL CAMÍ	4	6	10
VILANOVA DEL VALLÈS	1	1	2
VILANOVA D'ESCORNALBOU		1	1
VILANOVA I LA GELTRÚ	16	30	46
VILASECA	5	6	11
VILASSAR DE DALT	3	3	6
VILASSAR DE MAR	8	8	16
LA VILELLA BAIXA		1	1
VILOBÍ D'ONYAR	2	2	4
VILOBÍ DEL PENEDEÈS		1	1
VIMBODÍ		3	3
VINAIXA		1	1
VINYOLS I ELS ARCS		1	1
XERTA	1	2	3
TOTAL	1710	1893	3597

annex 3.5 Estacions d'aforament. IMD 1990

Estació d'aforament	IMD 1990	Estació d'aforament	IMD 1990
la Febró	24	Ulldemolins	417
Ribera d'Ebre	56	Benifallet	426
Conca de Barberà	60	Concabella	454
la Bisbal de Falset	89	Vallmoll	459
la Figuera	101	la Nou de Gaià	459
Margalef	101	Coll de Nargó	462
el Molar	101	Maials	481
Vilanova de Meià	108	Riudecanyes	495
Pratdip	111	el Pinell del Brai	498
Conca de Barberà	113	Batea	504
Cabacés	113	Tossa de Mar	515
la Vilella Baixa	116	Tarroja de Segarra	523
la Vilella Alta	117	Flix	537
Sant Salvador de Toló	121	Maials	537
Baix Ebre	125	Alt Camp	561
Gratallops	137	Sanaüja	563
l'Espluga de Francolí	143	Concabella	572
Coll de Nargó	144	Arbeca	580
Ascó	150	la Granadella	583
Gratallops	159	el Soleràs	584
Aniol de Finestres	193	la Batllòria	589
Priorat	198	Coll d'Ares	591
Llardecans	202	Espolla	592
Alt Camp	204	Móra la Nova	600
l'Espluga de Francolí	210	Terra Alta	632
Llorac	222	Coll Caubet	635
Santa Maria de Miralles	231	Rasquera	636
Alt Camp	243	Tremp	654
la Granadella	244	Cantallops	660
Santa Coloma de Queralt	257	Arnes	662
Erill la Vall	269	Cassà de la Selva	686
Benifallet	269	el Pont de Suert	687
el Molar	276	Nàlec	694
el Masroig	290	Àger	702
la Granadella	314	Baix Camp	707
Santa Coloma de Queralt	327	Flix	708
Terrades	328	Falset	711
el Soleràs	333	la Granadella	717
Solsona	345	Colomers	718
Isona i Conca Dellà	350	Arnes	720
Terrades	353	Sant Feliu Sasserra	725
Mont-Roig del Camp	357	Panadella	730
Alins	367	Calaf	733
Súria	369	Llavorsí	740
el Soleràs	372	Vallmoll	747
la Granadella	376	Borredà	749
Ribera de Cardós	395	Cardona	751
Gombrèn	403	Bonmatí	753
Maldà	412	el Pla de Santa Maria	755
Marçà	413	Senterada	762

annex 3.5 Estacions d'aforament. IMD 1990

Estació d'aforament	IMD 1990	Estació d'aforament	IMD 1990
Santa Coloma de Farners	765	Sant Hilari Sacalm	1268
Olost	767	Falset	1270
Bàscara	780	Rialp	1276
Darnius	786	Ribera d'Ebre	1276
Sant Feliu de Guixols	787	Puiggròs	1280
Bàscara	794	Arbúcies	1305
Conca de Barberà	818	Olost	1306
Llers	827	Agullana	1325
Llavorsí	831	Viladrau	1346
Palmerola	843	Tivissa	1367
Tarroja de Segarra	843	Cervera	1367
Agullana	863	Falset	1432
Solsona	865	Torredembarra	1441
Conca de Barberà	866	Tarroja de Segarra	1443
el Rourell	893	Albatàrrec	1453
Darnius	893	Solivella	1468
Prats de Lluçanès	896	Sant Hilari Sacalm	1485
la Granadella	897	Ascó	1501
Calaf	901	Ventalló	1511
Tarragonès	917	Xerta	1529
Alfarràs	971	Igualada	1560
el Catllar	1006	les Borges Blanques	1562
Terra Alta	1021	la Bisbal d'Empordà	1582
Arbúcies	1022	Deltebre	1615
Sant Hilari Sacalm	1023	Terra Alta	1633
la Vall de Bianya	1039	Fontclara	1700
Santa Margarida de Montbui	1049	les Borges Blanques	1700
Cabanabona	1051	el Bruc	1704
Cervera	1059	Castellar del Vallès	1704
Cornudella de Montsant	1063	Viladecavalls	1704
Rocafort de Queralt	1096	Santa Coloma de Queralt	1729
Calders	1099	les Piles	1734
Isona i Conca Dellà	1104	Cervera	1739
el Pont de Suert	1114	Artés	1778
Mieres	1118	Guardia dels Prats	1788
Rellinars	1124	Tremp	1790
Concabella	1133	Vinyols i els Arcs	1801
Campmany	1157	Prats de Lluçanès	1862
les Planes d'Hostoles	1162	Jorba	1883
Vandellòs	1190	el Port de la Selva	1901
Igualada	1201	Artesa de Segre	1940
Gandesa	1201	Valls	1944
Camprodon	1209	Sallavinera	1986
Nàlec	1209	Avinyó	2065
Maspujols	1213	Maçanet de la Selva	2130
Guardiola de Berguedà	1228	Castell de Mur	2147
Maials	1235	Serra de Daró	2222
Cassà de la Selva	1253	Cervera	2225
Espunyola	1258	Xerta	2248
Bonmatí	1265	Roquetes	2266

annex 3.5 Estacions d'aforament. IMD 1990

Estació d'aforament	IMD 1990	Estació d'aforament	IMD 1990
Vilajuïga	2276	la Vall d'En Bas	3345
Alforja	2286	Ponts	3360
Agramunt	2319	Agramunt	3466
Calaf	2340	les Planes d'Hostoles	3530
Solsona	2350	Verges	3552
Sant Martí Sapresa	2354	Corçà	3561
Montblanc	2383	Capellades	3585
Montbrió del Camp	2391	Cornellà de Terri	3635
Ulldecona	2399	Calders	3735
Alfarràs	2400	Canyelles	3755
Hospitalet de l'Infant	2450	la Batllòria	3828
Vic	2454	Santa Coloma de Farners	3866
Montsià	2472	Regencós	3895
Selva	2489	Lleida	3908
Vielha e Mijaran	2497	Dosrius	3929
Tarragonès	2516	Caldes de Malavella	3940
Moià	2525	Vilaverd	3979
Arbúcies	2546	Verges	3987
la Pobla de Segur	2548	Castellterçol	4015
Sant Joan de les Abadesses	2548	Sant Feliu de Codines	4125
Ginestar	2601	Riudoms	4195
Sudanell	2615	la Canya	4267
el Vendrell	2629	Serra de Daró	4289
Benissanet	2631	Santa Bàrbara	4296
Sentmenat	2665	Sabadell	4333
Porqueres	2737	Solsona	4372
Balaguer	2770	l'Escala	4461
la Pobla de Lillet	2777	Tàrrega	4582
Artesa de Segre	2778	Torrent	4612
Alfarràs	2782	Viladamat	4697
Tremp	2795	el Vendrell	4711
Santa Maria de Corcó	2872	Vallfogona de Balaguer	4747
Cambrils	2882	Ossó de Sió	4825
Forallac	2954	Pals	4853
Bítem	2957	Balaguer	4860
Tàrrega	3029	Alcover	4913
la Bisbal d'Empordà	3080	Alcover	5001
Reus	3087	Castellar del Vallès	5045
Esparreguera	3091	Cardona	5062
Vic	3185	Artesa de Segre	5158
l'Aldea	3186	Roses	5210
Maçanet de la Selva	3186	Artesa de Segre	5318
la Farga Bebié	3219	Roda de Ter	5331
Gironella	3235	Tàrrega	5362
Alcover	3236	Breda	5371
Vilafranca del Penedès	3236	Coll de Nargó	5424
Alcover	3245	Vilafranca del Penedès	5499
L'Escala	3282	Santa Bàrbara	5610
Artesa de Segre	3284	Tarragonès	5749
Baix Camp	3338	Valls	5764

annex 3.5 Estacions d'aforament. IMD 1990

Estació d'aforament	IMD 1990	Estació d'aforament	IMD 1990
Rubí	5799	Bescanó	9326
Almacelles	5925	Gironella	9398
Palafrugell	5951	Balsareny	9409
Verges	5951	Calafell	9756
Bagà	5958	Vinallop	9974
Tortosa	6004	Baix Empordà	10010
Amposta	6142	Torroella de Montgrí	10166
Torroella de Fluvià	6192	Reus	10178
Argentona	6195	Callús	10364
Ribera d'Urgellet	6319	Sant Sadurní d'Anoia	10413
Lloret de Mar	6406	Balaguer	10564
la Vall d'En Bas	6516	Igualada	10855
Oliola	6596	Martorelles	10975
Sentmenat	6606	Manlleu	11184
Montesquiu	6709	Gironella	11289
Vilafranca del Penedès	6715	Manresa	11364
Constantí	6754	Domeny	11453
Borgonyà	6790	Reus	11614
Canyelles	6860	Vic	11754
Peralada	6960	Malgrat de Mar	12025
Lleida	7087	Cunit	12305
Tarragona	7129	Igualada	12456
Anglès	7131	Argentona	12736
Alió	7161	Cubelles	12931
Olius	7342	Cornellà de Terri	12950
Vilablareix	7431	Castelldefels	13051
Masquefa	7494	Manresa	13145
Vic	7526	Sant Celoni	13338
Vilafranca del Penedès	7532	Creueta	13723
Maçanet de la Selva	7588	la Bisbal d'Empordà	14173
Bordils	7595	Mollerussa	14181
Blanes	7739	Vic	14272
Pals	7782	Cerdanyola del Vallès	14423
Banyoles	7820	Palau de Plegamans	14989
Argentona	7853	Sabadell	14994
Vinyoles	7855	Martorell	15001
Parets del Vallès	7998	Salou	15698
Taradell	8082	Corçà	16740
Reus	8162	Sitges	17021
Terrassa	8205	Santa Perpètua de Mogoda	17409
Castellbisbal	8374	Lleida	17600
la Batllòria	8589	Salou	17732
Baix Empordà	8959	Monistrol de Calders	18748
Sabadell	8993	el Prat de Llobregat	18754
Vilacolum	9072	Santa Eulàlia de Ronçana	19614
Arenys de Mar	9089	Llagostera	19678
Tordera	9117	Santa Cristina d'Aro	19686
Vallfogona de Balaguer	9188	Vilanova i la Geltrú	19698
Santa Perpètua de Mogoda	9221	Palau de Plegamans	19707
Castell-Platja d'Aro	9236	Castellar del Vallès	19799

annex 3.5 Estacions d'aforament. IMD 1990

Estació d'aforament	IMD 1990
Castelldefels	20047
Tona	20500
Molina de Rei	20589
Llinars del Vallès	21386
Castell-Platja d'Aro	21541
Blanes	21632
Mollet del Vallès	22400
Argentona	22470
Viladecans	22621
Barcelona	23669
l' Hospitalet de Llobregat	24024
la Garriga	27172
Viladecans	28477
la Llagosta	29504
Lleida	29948
el Prat de Llobregat	33200
Santa Eugènia de Ter	38028
Montcada i Reixac	39012
Barcelona	41967
el Prat de Llobregat	42016
Barcelona	43556
Viladecans	44296
l' Hospitalet de Llobregat	46537
Viladecans	48253
Barcelona	49005
Sant Boi de Llobregat	62619
Mollet del Vallès	64723
Montgat	76359
Barcelona	93792
Ripollet	95177
el Prat de Llobregat	135306
Barcelona	137567

ANNEX 3.7 CLASSIFICACIÓ DE LES ÀREES URBANES I GRANS ÀMBITS FUNCIONALS DEL PTGC

Àmbits funcionals sistemes centrals		sistemes secundaris	
Àrea central		àrees amb inèrcia pròpia àrees vinculades a les secundàries petites àrees amb centralitats difuses	
Girona	Àrees fortament vinculades a la central	Figueres	Navata
Nord	Casaà de la Selva Sils Anglès Banyoles la Bisbal d'Empordà	Olot	Portbou l'Escala Torroella de Montgrí Palafrugell Palamós Sant Feliu de Guíxols Hostalric-Massanes Blanes
Metropolità	Barcelona Vall Baixa i Delta del Llobregat Baix Maresme Cerdanyola del Vallès-Sant Cugat del Vallès la Llagosta-Santa Perpètua de Mogoda Palau de Plegamans-Caldes de Montbui	Mataró Sant Celoni Granollers Sabadell Terrassa Martorell Vilanova i la Geltrú Vilafranca del Penedès	Llavaneres Breda Montmany-Figuero Abrera Castellbisbal Sant Andreu de la Barca
Camp de Tarragona	Vilabella	Montblanc	el Vendrell l'Arboç del Penedès
Reus	l'Aleixar	l'Espuga de Francolí	Vandellòs
Valle	Alcover la Riba		
Terres de l'Ebre	Tortosa-Amposta Santa Bàrbara		Falest Flix-Aecó Gandesa Sant Carles de la Ràpita

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

ANNEX 3.8 SERVEIS I FUNCIONS ADMINISTRATIVES DELS MUNICIPIS CATALANS												
SERVEIS I FUNCIONS ADMINISTRATIVES ESTUDIADAES												
1:	ADMINISTRACIONS D'HISENDA											
2:	CIRCUMSCRIPCIONS ELECTORALS DE LES DIPUTACIONS											
3:	SERVEIS A LA JOVENTUT											
4:	HOSPITALS											
5:	COMARQUES											
6:	PARTITS JUDICIALS											
7:	OFICINES DE L'INEM											
8:	OFICINES D'EXTENSIÓ AGRÀRIA											
9:	DISTRICTES TELEFÒNICS											
10:	ARXIPRESTATS											
11:	PARCS DE BOMBERS PERMANENTS											
12:	OFICINES DE CORREUS											
13:	CENTRES D'ENSENYAMENT SECUNDARI											
14:	ÀREES BÀSIQUES DE SALUT											
15:	GUARDIA CIVIL O POLICIA NACIONAL											
16:	ÀREES BÀSIQUES TERRITORIALS											

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

ORDENACIÓ ALFABÈTICA																	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
ABRERA												***	***			***	3
ÀGER															***		1
AGRAMUNT								***		***	***	***	***	***	***	***	8
AGULLANA															***		1
AIGUAFREDA																***	1
AITONA																***	1
ALBATÀRREC														***		***	2
ALBESA								***								***	2
ALCANAR												***	***		***	***	4
ALCARRÀS								***	***					***		***	4
ALCOVER										***				***	***	***	4
ALDEA, L'														***			1
ALELLA													***			***	2
ALFARRÀS																***	1
ALGUAIRE																***	1
ALMACELLES								***	***	***	***		***	***	***	***	8
ALMENAR								***		***	***		***	***	***	***	7
ALP										***					***	***	3
ALPICAT														***		***	2
AMER										***		***		***	***	***	4
AMETLLA DE MAR, L'										***	***	***	***	***	***	***	6
AMETLLA DEL VALLÈS, L'																***	1
AMPOSTA			***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	13
ANGLÉS								***	***			***	***	***	***	***	7
ARBECA									***								1
ARBOÇ, L'													***	***			2
ARBÚCIES										***	***		***		***	***	5
ARENYS DE MAR	***	***			***			***		***	***	***	***	***	***	***	10
ARENYS DE MUNT													***			***	2
ARGENTONA														***	***	***	3
ARTÉS													***	***	***	***	4
ARTESA DE SEGRE								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
ASCÓ																***	1
AVINYÓ																***	1
BADALONA	***			***		***	***			***	***	***	***	***	***	***	11
BADIA													***	***			2
BAGÀ										***				***	***	***	4
BAIX PALLARS											***						1
BALAGUER		***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
BALSARENY																***	1
BANYOLES				***			***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
BARBERÀ DEL VALLÈS							***					***	***	***	***	***	6
BARCELONA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
BÀSCARA														***	***	***	3
BATEA										***				***	***		3
BAUSEN										***							1
BEGUES										***				***	***		3
BEGUR												***		***	***		3
BELLCAIRE D'URGELL										***				***	***		3
BELLPUIG												***	***	***	***	***	5
BELLVER DE Cerdanya								***	***	***						***	4
BELLVÍS															***	***	2
BELL-LLOC D'URGELL																***	1
BERGA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
BESALÚ										***				***	***	***	4
BESCANÓ															***		1
BISBAL D'EMPORDÀ, LA	***	***	***		***	***	***	***		***	***	***	***	***	***	***	14
BLANES				***		***	***		***	***		***	***	***	***	***	10
BORDILS								***	***	***						***	1
BORGES BLANQUES, LES					***			***	***	***	***	***	***	***	***	***	10

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
BORGES DEL CAMP, LES														***		***	2
BOSSOST															***		1
BREDA														***		***	2
CARACÉS											***						1
CADAQUÉS											***	***			***	***	4
CALAF											***	***	***	***	***	***	6
CALAFELL												***	***		***	***	4
CALDES DE MALAVELLA																***	1
CALDES DE MONTBUI									***	***	***	***	***	***	***	***	8
CALELLA				***			***		***	***	***	***	***	***	***	***	10
CALLÚS									***								1
CALONGE											***		***			***	3
CAMARASA															***		1
CAMARLES																***	1
CAMBRILS									***	***	***	***	***	***	***	***	8
CAMPDEVÀNOL				***									***			***	3
CAMPRODON									***		***	***		***	***	***	6
CANET DE MAR												***	***	***	***	***	5
CANOVELLES												***	***			***	3
CAPELLADES											***		***	***	***	***	5
CARDEDEU											***		***	***	***	***	5
CARDONA									***	***	***	***	***	***	***	***	8
CASSÀ DE LA SELVA								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
CASTELLAR DEL VALLÈS											***		***	***	***	***	5
CASTELLVELL I EL VILAR														***		***	2
CASTELLBISBAL																***	1
CASTELDEFELS												***	***	***	***	***	5
CASTELLPOLLIT DEL BOIX											***						1
CASTELLO D'EMPÚRIES													***			***	2
CASTELLTERÇOL																***	1
CASTELL-PLATJA D'ARO										***	***	***			***	***	5
CELRÀ									***					***		***	3
CENTELLES										***		***	***	***	***	***	6
CERCS																***	1
CERDANYOLA DEL VALLÈS						***	***		***		***	***	***	***	***	***	9
CERVELLÓ																***	1
CERVERA		***			***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
COLERA																***	1
COLL DE NARGÓ											***						1
COLLBATÓ											***						1
CONSTANTÍ										***				***		***	3
CORBERA DE LLOBREGAT													***			***	2
CORNELLÀ DE LLOBREGAT	***					***	***			***	***	***	***	***	***	***	10
CORNELLÀ DE TERRI																***	1
CORNUDELLA DE MONTSANT											***		***	***	***	***	2
DELTEBRE										***		***	***	***	***	***	6
ESCALA, L'											***	***	***	***	***	***	6
ESPARRGUERA												***	***	***	***	***	5
ESPLUGA DE FRANCOLÍ, L'												***	***		***	***	4
ESPLUGUES DE LLOBREGAT						***	***					***	***	***	***	***	7
ESPOT											***						1
ESTERRI D'ÀNEU											***		***		***	***	4
FALSET					***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	11
FIGUERES	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
FLAÇA																***	1
FLIX										***	***	***	***	***	***	***	7
FRANQUESES DEL VALLÈS, LES																***	1
FULIOLA, LA																***	1
GANDESA					***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	11
GARRIGA, LA										***		***	***	***	***	***	6
GAVÀ						***	***				***	***	***	***	***	***	9
GELIDA												***			***	***	3
GIRONA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
GIRONELLA										***	***		***	***		***	5

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
GRANADELLA, LA								***			***			***	***	***	5
GRANOLLERS	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
GUARDIOLA DE BERGUEDA											***						1
GUISSONA										***	***	***			***	***	5
HORTA DE SANT JOAN											***				***	***	3
HOSPITALET DE LLOBREGAT, L'	***	***	***	***		***	***			***	***	***	***	***	***	***	13
HOSTALETS DE BALENYÀ																***	1
HOSTALRIC											***					***	2
IGUALADA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
ISONA I CONCA DELLA											***				***		2
JONQUERA, LA											***	***		***	***	***	5
JOSA I TUIXÉN											***						1
JUNEDA															***	***	2
LES											***	***	***				3
LINYOLA															***	***	2
LLACUNA, LA											***						1
LLAGOSTA, LA												***	***	***		***	4
LLAGOSTERA												***			***	***	3
LLANÇÀ									***	***	***	***		***	***		6
LLAVORSÍ											***				***		2
LLEIDA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
LLES															***		1
LLIÇÀ DE VALL																***	1
LLIÇÀ D'AMUNT														***		***	2
LLINARS DEL VALLÈS													***		***	***	3
LLÍVIA											***				***		2
LLORET DE MAR											***	***	***	***	***	***	6
MAÇANET DE LA SELVA											***					***	2
MAIALS									***	***							2
MALGRAT DE MAR											***	***	***	***	***	***	6
MANLEU									***	***		***	***	***	***	***	7
MANRESA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
MARGANELL											***						1
MARTORELL				***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
MARTORELLES														***		***	2
MASNOU, EL									***			***	***	***	***	***	6
MASQUEFA																***	1
MATADEPERA											***				***	***	3
MATARÓ	***	***	***	***	***	***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	15
MOIÀ										***	***		***	***	***	***	6
MOLINS DE REI			***									***	***	***		***	5
MOLLERUSSA					***			***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
MOLLET DEL VALLÈS				***		***	***		***	***		***	***	***	***	***	10
MONISTROL DE MONTSERRAT																***	2
MONTBLANC					***			***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
MONTCADA I REIXAC										***		***	***	***	***	***	6
MONTFERRER I CASTELLBÓ											***						1
MONTGAT												***	***	***	***	***	5
MONTMANY-FIGARÓ											***						1
MONTMELÓ																***	1
MONTORNÉS DEL VALLÈS												***	***	***		***	4
MONT-ROIG DEL CAMP												***		***		***	3
MÓRA D'EBRE				***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
MORELL, EL														***		***	2
NAUT ARAN															***	***	2
NAVARCLES									***							***	2
NAVÀS										***				***		***	3
ÒDENÀ														***			1
OLESA DE MONTSERRAT												***	***	***	***	***	5
OLIANA											***	***		***	***	***	6
OLOT	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
OMELLONS, ELS																***	1
ORGANYÀ								***			***				***	***	4
ORRIOLS											***						1

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
PALAFRUGELL									***	***	***	***	***	***	***	***	8
PALANÓS			***				***			***							8
PALAU DE PLEGAMANS													***				2
PALLEJÀ															***	***	1
PALS															***	***	2
PARETS DEL VALLÈS												***	***	***		***	4
PERALADA														***	***	***	3
PERELLÓ, EL													***		***	***	3
PIERA										***	***			***		***	4
PINEDA DE MAR												***		***	***	***	4
PINELL DE BRAI, EL															***		1
PINÓS											***						1
PLA DE SANTA MARIA, EL														***		***	2
PLANES D'HÒSTOLES, LES																***	1
PLANOLES															***	***	1
POBLA DE LILLET, LA										***	***	***		***	***	***	6
POBLA DE SEGUR, LA																***	1
POLINYÀ																	
PONT DE SUERT, EL				***				***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
PONT D'ARMENTERA, EL															***		1
PONTS								***	***	***	***	***		***	***	***	8
PORT DE LA SELVA															***	***	2
PORTBOU											***	***			***	***	4
PRAT DE LLOBREGAT, EL						***	***			***		***	***	***	***	***	8
PRATS DE LLUÇANÈS								***		***	***			***	***	***	6
PREMIÀ DE DALT																***	1
PREMIÀ DE MAR									***	***		***	***	***	***	***	7
PUIGCERDÀ		***	***	***	***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
PUIG-REIG											***				***	***	3
REUS	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
RIBES DE FRESER										***	***	***		***	***	***	6
RIPOLL			***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	13
RIPOLLET							***					***	***	***	***	***	6
RIUDECOLS													***	***	***	***	1
RIUDOMS																***	4
ROCA DEL VALLÈS, LA																***	1
RODA DE BARÀ															***	***	2
RODA DE TER																***	3
ROQUETES										***		***				***	8
ROSES									***	***	***	***	***	***	***	***	9
RUBÍ							***	***		***	***	***	***	***	***	***	16
SABADELL	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	1
SALDES																***	1
SALES DE LLIERCA										***	***	***	***	***	***	***	8
SALLENT												***	***	***	***		4
SALOU										***		***	***	***		***	5
SALT								***				***	***	***		***	6
SANT ADRIÀ DE BESÒS												***	***	***	***	***	5
SANT ANDREU DE LA BARCA												***	***	***	***	***	3
SANT ANDREU DE LLAVANERES													***	***		***	1
SANT ANTONI DE VILAMAJOR																***	11
SANT BOI DE LLOBREGAT				***		***	***	***	***	***			***	***	***	***	5
SANT CARLES DE LA RÀPITA													***	***	***	***	9
SANT CELONI				***						***	***	***	***	***	***	***	1
SANT CLIMENT DE LLOBREGAT												***					2
SANT CLIMENT SESCEBES															***		8
SANT CUGAT DEL VALLÈS	***							***		***		***	***	***	***	***	1
SANT ESTEVE SESROVIERES																***	1
SANT FELIU DE OODINES																***	8
SANT FELIU DE GUÍXOLS							***		***	***		***	***	***	***	***	12
SANT FELIU DE LLOBREGAT	***	***			***	***	***			***	***	***	***	***	***	***	1
SANT POST DE CAMPSELLES														***		***	2
SANT FRUITÓS DE BAGES																***	2
SANT GREGORI										***						***	2

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
SANT GUIM DE FREIXENET																***	1
SANT HILARI SACALM											***		***	***	***	***	5
SANT HIPÒLIT DE VOLTREGÀ														***		***	2
SANT JAUME D'ENVEJA															***	***	2
SANT JOAN DE LES ABADESSES												***			***	***	3
SANT JOAN DE VILATORRADA													***	***		***	3
SANT JOAN DESPÍ												***	***	***		***	4
SANT JOAN LES FONTS														***	***	***	3
SANT JULIÀ DE VILATORTA																***	1
SANT JUST DESVERN												***	***	***	***	***	5
SANT LLORENÇ DE MORUNYS											***					***	2
SANT LLORENÇ SAVALL											***				***		2
SANT MARTÍ SARROCA																***	1
SANT PERE DE RIBES												***	***	***		***	4
SANT PERE DE RIUDEBITLLES																***	1
SANT PERE PESCADOR																***	2
SANT POL DE MAR																***	1
SANT QUIRZE DE BESORA														***	***	***	3
SANT QUIRZE DEL VALLÈS												***				***	2
SANT SADURNÍ D'ANOIA										***	***	***		***	***	***	5
SANT VICENÇ DE CASTELLET									***	***	***	***	***	***	***	***	7
SANT VICENÇ DE MONTALI															***		1
SANT VICENÇ DELS HORTS							***			***	***	***	***	***	***	***	7
SANTA BÀRBARA										***	***				***	***	4
SANTA COLOMA DE CERVELLÓ											***						1
SANTA COLOMA DE FARNERS		***			***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
SANTA COLOMA DE GRAMENET	***			***		***	***			***	***	***	***	***	***	***	11
SANTA COLOMA DE QUERALT								***	***		***		***	***	***	***	7
SANTA CRISTINA D'ARO															***		1
SANTA EUGÈNIA DE BERGA														***			1
SANTA EULÀLIA DE RONÇANA																***	1
SANTA MARGARIDA DE MONTBUI												***		***		***	3
SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS														***		***	2
SANTA MARIA DE CORCÓ																***	1
SANTA MARIA DE PALAUTORDERA											***					***	2
SANTA PERPÈTUA DE MOGODA												***	***	***		***	4
SANTPEDOR																***	1
SARRAL											***					***	2
SARRIÀ DE TER										***				***		***	3
SAUS															***		1
SECUITA, LA																***	1
SELVA DEL CAMP, LA															***	***	2
SÈNIA, LA											***	***	***		***	***	5
SENTMENAT																***	1
SERÓS														***		***	2
SEU D'URGELL, LA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	15
SILS																***	1
SITGES											***	***	***	***	***	***	6
SOLSONA			***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	13
SORT				***			***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
SÚRIA												***	***	***	***	***	5
TARADELL																***	1
TARRAGONA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
TÀRREGA			***		***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
TEIÀ																***	1
TERRADES										***							1
TERRASSA	***	***	***	***	***	***	***			***	***	***	***	***	***	***	14
TIANA																***	1
TIVISSA															***		1
TONA																***	2
TORÀ											***				***		2
TORDERA											***	***	***	***	***	***	6
TORELLÓ											***	***	***	***	***	***	6
TORREDEMBARRA									***	***	***	***	***	***	***	***	8

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
TORRELLES DE FOIX															***		1
TORRES DE SEGRE								***									1
TORROELLA DE MONTGRÍ								***	***	***	***	***	***	***	***	***	9
TORTELLÀ															***		1
TORTOSA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
TOSSA DE MAR											***	***			***	***	4
TREMP		***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
ULLDECONA								***				***	***	***	***	***	7
VALL DE CARDÓS											***						1
VALL D'EN BAS, LA													***	***		***	3
VALLIRANA													***	***		***	3
VALLS		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	15
VALLS DE VALIRA, LES															***		1
VANDELLÓS											***	***	***	***	***	***	6
VENDRELL, EL		***	***		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
VERGES															***	***	2
VIC	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
VIDRERES														***	***	***	3
VIELHA E MIJARAN		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	15
VILADECANS				***			***					***	***	***	***	***	7
VILADECAVALLS											***					***	2
VILAFANT										***				***		***	3
VILAFRANCA DEL PENEDÈS	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
VILANOVA DEL CAMÍ													***	***		***	3
VILANOVA I LA GELTRÚ	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
VILASSAR DE DALT													***			***	2
VILASSAR DE MAR							***					***	***	***	***	***	6
VILA-RODONA																***	1
VILA-SECA DE SOLCINA												***	***	***	***	***	5
VILOBÍ D'ONYAR																***	1
XERTA															***	***	2
347	26	31	31	36	42	49	52	54	75	110	145	150	153	183	207	288	

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

ORDENACIÓ PEL NOMBRE DE FUNCIONS:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
BARCELONA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
BERGA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
FIGUERES	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
GIRONA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
GRANOLLERS	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
IGUALADA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
LLEIDA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
MANRESA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
OLOT	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
REUS	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
SABADELL	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
TARRAGONA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
TORTOSA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
VIC	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
VILAFRANCA DEL PENEDES	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
VILANOVA I LA GELTRÚ	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	16
MATARÓ	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	15
SEU D'URGELL, LA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	15
VALLS		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	15
VIELHA E MIJARAN		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	15
BALAGUER		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
BISBAL D'EMPORDÀ, LA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
PUIGCERDÀ		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
TERRASSA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
TREMP		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
VENDRELL, EL		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	14
AMPOSTA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	13
HOSPITALET DE LLOBREGAT, L'	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	13
RIPOLL		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	13
SOLSONA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	13
CERVERA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
MARTORELL		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
MÓRA D'EBRE		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
SANT FELIU DE LLOBREGAT	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
SANTA COLOMA DE FARNERS		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
TÀRRAGA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	12
BADALONA	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	11
FALSET		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	11
GANDESA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	11
SANT BOI DE LLOBREGAT		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	11
SANTA COLOMA DE GRAMENET	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	11
ARENYS DE MAR	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
BANYOLES		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
BLANES		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
BORGES BLANQUES, LES		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
CALELLA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
CORNELLÀ DE LLOBREGAT	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
MOLLERUSSA		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
MOLLET DEL VALLÈS		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
MONTBLANC		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
PONT DE SUERT, EL		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
SORT		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	10
CERDANYOLA DEL VALLÈS		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	9
RUBÍ		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	9
SANT CELONI		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	9
TORROELLA DE MONTGRÍ		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	9
AGRAMUNT		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
ALMACELLES		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
ARTESA DE SEGRE		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
CALDES DE MONTBUI		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
CAMBRILS		***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	8

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
CARDONA								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
CASSÀ DE LA SELVA								***	***	***	***	***	***	***			8
GAVÀ					***	***				***	***	***	***	***	***	***	8
PALAFRUGELL								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
PALAMÓS			***				***			***		***	***	***	***	***	8
PONTS								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
PRAT DE LLOBREGAT, EL					***	***				***	***	***	***	***	***	***	8
ROSES								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
SALLENT								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
SANT CUGAT DEL VALLÈS	***						***			***		***	***	***	***	***	8
SANT FELIU DE GUÍXOLS					***			***	***		***	***	***	***	***	***	8
TORREDEMBARRA								***	***	***	***	***	***	***	***	***	8
ALMENAR								***		***	***		***	***	***	***	7
ANGLÈS								***	***			***	***	***	***	***	7
ESPLUGUES DE LLOBREGAT					***	***					***	***	***	***	***	***	7
FLIX										***	***	***	***	***	***	***	7
MANLEU								***	***		***	***	***	***	***	***	7
PREMIÀ DE MAR								***	***		***	***	***	***	***	***	7
SANT VICENÇ DE CASTELLET								***	***		***	***	***	***	***	***	7
SANT VICENÇ DELS HORTS						***				***		***	***	***	***	***	7
SANTA COLOMA DE QUERALT								***	***		***		***	***	***	***	7
ULLEDECONA								***			***	***	***	***	***	***	7
VILADECANS			***				***					***	***	***	***	***	7
AMETLLA DE MAR, L'										***	***	***	***	***	***	***	6
BARBERÀ DEL VALLÈS						***					***	***	***	***	***	***	6
CALAF										***	***	***	***	***	***	***	6
CAMPRODON								***		***	***			***	***	***	6
CENTELLES										***		***	***	***	***	***	6
DELTEBRE										***		***	***	***	***	***	6
ESCALA, L'										***	***	***	***	***	***	***	6
GARRIGA, LA										***	***	***	***	***	***	***	6
LLANÇÀ								***	***	***	***			***	***	***	6
LLORÈT DE MAR										***	***	***	***	***	***	***	6
MALGRAT DE MAR										***	***	***	***	***	***	***	6
MASNOU, EL								***			***	***	***	***	***	***	6
MOIÀ										***	***		***	***	***	***	6
MONTCADA I REIXAC										***		***	***	***	***	***	6
OLIANA										***	***		***	***	***	***	6
POBLA DE SEGUR, LA										***	***	***		***	***	***	6
PRATS DE LLUÇANÈS								***		***	***			***	***	***	6
RIBES DE PRESER										***	***	***		***	***	***	6
RIPOLLET						***						***	***	***	***	***	6
SANT ADRIÀ DE BESÒS						***						***	***	***	***	***	6
SITGES											***	***	***	***	***	***	6
TORDERA											***	***	***	***	***	***	6
TORELLÓ											***	***	***	***	***	***	6
VANDELLÓS								***			***	***	***	***	***	***	6
VILASSAR DE MAR								***			***	***	***	***	***	***	6
ARBÚCIES										***	***		***		***	***	5
BELLPUIG											***	***	***	***	***	***	5
CANET DE MAR											***	***	***	***	***	***	5
CAPELLADES											***		***	***	***	***	5
CARDEDEU											***	***	***			***	5
CASTELLAR DEL VALLÈS											***		***	***	***	***	5
CASTELLDEFELS												***	***	***	***	***	5
CASTELL-PLATJA D'ARO											***	***	***			***	5
ESPARREGUERA												***	***	***	***	***	5
GIRONELLA											***	***	***			***	5
GRANADELLA, LA								***			***			***	***	***	5
GUISSONA											***	***	***			***	5
JONQUERA, LA											***	***		***	***	***	5
MOLINS DE REI			***									***	***	***		***	5
MONTGAT												***	***	***	***	***	5
OLESA DE MONTSERRAT												***	***	***	***	***	5

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
SALT										***		***	***	***		***	5
SANT ANDREU DE LA BARCA												***	***	***	***	***	5
SANT CARLES DE LA RÀPITA												***	***	***	***	***	5
SANT HILARI SACALM											***		***	***	***	***	5
SANT JUST DESVERN												***	***	***	***	***	5
SANT SADURNÍ D'ANOIA										***		***		***	***	***	5
SÉNIA, LA											***	***	***		***	***	5
SÚRIA												***	***	***	***	***	5
VILA-SECA DE SOLCINA												***	***	***	***	***	5
ALCANAR												***	***		***	***	4
ALCARRÀS									***	***				***		***	4
ALCOVER											***			***	***	***	4
AMER											***		***		***	***	4
ARTÉS													***	***	***	***	4
BAÇÀ										***				***	***	***	4
BELLVER DE CERDANYA									***	***	***					***	4
BESALÚ										***				***	***	***	4
CADAQUÉS											***	***			***	***	4
CALAFELL												***	***		***	***	4
ESPLUGA DE FRANCOLÍ, L'												***	***		***	***	4
ESTERRI D'ÀNEU											***		***		***	***	4
LLAGOSTA, LA												***	***	***		***	4
MONTORNÉS DEL VALLÈS												***	***	***		***	4
ORGANYÀ								***			***				***	***	4
PARETS DEL VALLÈS												***	***	***		***	4
PIERA										***	***			***		***	4
PINEDA DE MAR												***		***	***	***	4
PORTBOU											***	***			***	***	4
RIUDOMS												***	***	***	***	***	4
SALOU												***	***	***	***	***	4
SANT JOAN DESPÍ												***	***	***		***	4
SANT PERE DE RIBES												***	***	***		***	4
SANTA BÀRBARA									***		***				***	***	4
SANTA PERPÈTUA DE MOGODA												***	***	***		***	4
TOSSA DE MAR											***	***			***	***	4
AERERA												***	***			***	3
ALP											***				***	***	3
ARGENTONA														***	***	***	3
BÀSCARA														***	***	***	3
BATEA											***				***	***	3
BEGUES											***				***	***	3
BEGUR												***			***	***	3
BELLCAIRE D'URGELL										***					***	***	3
CALONGE											***		***			***	3
CAMPDEVÀNOL				***								***				***	3
CANOVELLES												***	***			***	3
CELRÀ									***					***		***	3
CONSTANTÍ										***				***		***	3
GELIDA											***				***	***	3
HORTA DE SANT JOAN											***				***	***	3
LES											***	***	***				3
LLAGOSTERA												***			***	***	3
LLINARS DEL VALLÈS													***		***	***	3
MATADEPERA											***				***	***	3
MONT-ROIG DEL CAMP												***		***		***	3
NAVÀS										***				***		***	3
PERALADA														***	***	***	3
PERELLÓ, EL													***		***	***	3
PUIG-REIG											***				***	***	3
ROQUETES										***		***				***	3
SANT ANDREU DE LLAVANERES													***	***		***	3
SANT JOAN DE LES ABADESSES												***			***	***	3
SANT JOAN DE VILATORRADA													***	***		***	3
SANT JOAN LES FONTS														***	***	***	3

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
SANT QUIRZE DE BESORA														***	***	***	3
SANTA MARGARIDA DE MONTBUI												***		***		***	3
SARRIÀ DE TER									***					***		***	3
VALL D'EN BAS, LA														***	***	***	3
VALLIRANA													***	***		***	3
VIDRERES														***	***	***	3
VILAFANT									***					***		***	3
VILANOVA DEL CAMÍ													***	***		***	3
ALBATÀRREC														***		***	2
ALBESA									***							***	2
ALELLA													***			***	2
ALPICAT														***		***	2
ARBOÇ, L'													***	***			2
ARENYS DE MUNT													***			***	2
RADIA													***	***			2
BELLVÍS															***	***	2
BORGES DEL CAMP, LES														***		***	2
BREDA														***		***	2
CASTELLÓ D'EMPÚRIES												***				***	2
CASTELLVELL I EL VILAR														***		***	2
CORBERA DE LLOBREGAT													***			***	2
CORNUDELLA DE MONTSANT										***			***				2
HOSTALRIC										***						***	2
ISONA I CONCA DELLÀ										***					***		2
JUNEDA															***	***	2
LINYOLA															***	***	2
LLAVORSI										***					***		2
LLIÇÀ D'AMUNT														***		***	2
LLÍVIA											***				***		2
MAÇANET DE LA SELVA										***						***	2
MAIALS									***	***							2
MARTORELLES														***		***	2
MONISTROL DE MONTSERRAT															***	***	2
MORELL, EL														***		***	2
NAUF ARAN															***	***	2
NAVARCLES									***							***	2
PALAU DE PLEGAMANS													***			***	2
PALS															***	***	2
PLA DE SANTA MARIA														***		***	2
POBLA DE LILLET, LA															***	***	2
PORT DE LA SELVA															***	***	2
RODA DE TER															***	***	2
SANT CLIMENT SESCEBES										***					***		2
SANT FRUITÓS DE BAGES														***		***	2
SANT GREGORI									***							***	2
SANT HIPÒLIT DE VOLTREGÀ														***		***	2
SANT JAUME D'ENVEJA															***	***	2
SANT LLORENÇ DE MORUNYS										***						***	2
SANT LLORENÇ SAVALL										***					***		2
SANT PERE PESCADOR															***	***	2
SANT QUIRZE DEL VALLÈS												***				***	2
SANTA MARGARIDA I ELS MONJOS														***		***	2
SANTA MARIA DE PALAUTORDERA										***						***	2
SARRAL										***						***	2
SELVA DEL CAMP, LA															***	***	2
SERÓS														***		***	2
TONA														***		***	2
TORÀ										***					***		2
VERGES															***	***	2
VILADECALLS										***						***	2
VILASSAR DE DALT													***			***	2
XERTA															***	***	2
ÀGER															***		1
AGULLANA															***		1

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
AIGUAFREDA															***		1
AITONA																***	1
ALDEA, L'														***			1
ALFARRÀS																***	1
ALGUAIRE																***	1
AMETLLA DEL VALLÈS, L'																***	1
ARBECA										***							1
ASCÓ																***	1
AVINYÓ																***	1
BAIX PALLARS											***						1
BALSARENY																***	1
BAUSEN											***						1
BELL-LLOC D'URGELL																***	1
BESCANÓ															***		1
BORDILS																***	1
BOSSOST															***		1
CABACÉS											***						1
CALDES DE MALAVELLA																***	1
CALLÚS									***								1
CAMARASA															***		1
CAMARLES																***	1
CASTELLBISBAL																***	1
CASTELLFOLLIT DEL BOIX											***						1
CASTELLTERÇOL																***	1
CERCS																***	1
CERVELLÓ																***	1
COLERA															***		1
COLL DE NARGÓ											***						1
COLLBATÓ											***						1
CORNELLÀ DE TERRI																***	1
ESPOST											***						1
FLAÇÀ															***		1
FRANQUESES DEL VALLÈS, LES																***	1
FULIOLA, LA																***	1
GUARDIOLA DE BERGUEDÀ											***						1
HOSTALET DE BALENYÀ, ELS																***	1
JOSA I TUIXÉN											***						1
LLACUNA, LA											***						1
LLES															***		1
LLIÇÀ DE VALL																***	1
MARGANELL											***						1
MASQUEFA																***	1
MONTFERRER I CASTELLBÓ											***						1
MONTMANY-FIGARÓ											***						1
MONTMELÓ																***	1
ÒDENÀ														***			1
OMELLONS, ELS																***	1
ORRIOLS											***						1
PALLEJÀ																***	1
PINELL DE BRAI, EL															***		1
PINÓS											***						1
PLANES D'HÒSTOLES, LES																***	1
PLANOLES															***		1
POLINYÀ																***	1
PONT D'ARMENTERA, EL															***		1
PREMIÀ DE DALT																***	1
RIUDECOLS															***		1
ROCA DEL VALLÈS, LA																***	1
RODA DE BARÀ															***		1
SALDES															***		1
SALES DE LLIERCA																***	1
SANT ANTONI DE VILAMAJOR																***	1
SANT CLIMENT DE LLOBREGAT											***						1
SANT ESTEVE SESROVIRS																***	1

annex 3.8 Serveis i funcions dels municipis catalans

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	total
SANT FELIU DE CODINES																***	1
SANT FOST DE CAMPSENTELLES																***	1
SANT GUIM DE FREIXENET																***	1
SANT JULIÀ DE VILATORTA																***	1
SANT MARTÍ SARROCA																***	1
SANT PERE DE RIUDEBITLLES																***	1
SANT POL DE MAR																***	1
SANT VICENÇ DE MONTALT															***		1
SANTA COLOMA DE CERVELLÓ										***							1
SANTA CRISTINA D'ARO															***		1
SANTA EUGÀNIA DE BERGA													***				1
SANTA EULÀLIA DE RONÇANA																***	1
SANTA MARIA DE CORCÓ																***	1
SANTPEDOR																***	1
SAUS															***		1
SECUITA, LA																***	1
SENTMENAT																***	1
SILS																***	1
TARADELL																***	1
TEIÀ																***	1
TERRADES										***							1
TIANA																***	1
TIVISSA															***		1
TORRELLES DE FOIX															***		1
TORRES DE SEGRE								***									1
TORTELLÀ															***		1
VALL DE CARDÓS										***							1
VALLS DE VALIRA, LES															***		1
VILA-RODONA																***	1
VILOBÍ D'ONYAR																***	1
347	26	31	31	36	42	49	52	54	75	110	145	150	153	183	207	289	

INFORMES

EL FINANÇAMENT DELS ENS LOCALS: ESTAT ACTUAL I ALGUNES INDICACIONS DE REFORMA

Núria Bosch

Universitat de Barcelona

Ezequiel Baró

Universitat de Barcelona

1 INTRODUCCIÓ

Com a la resta de l'Estat, el sector públic a Catalunya està organitzat en tres nivells de govern: el nivell central, el nivell autonòmic i el nivell local. Tanmateix, l'organització territorial té un esglaió més d'administració local: la comarca, que se situa entre la jurisdicció provincial i la jurisdicció municipal.

Aquesta darrera circumstància és resultat de les competències que l'Estatut d'Autonomia de Catalunya confereix a La Generalitat en matèria d'organització territorial. Ara bé, l'Estatut també disposa que aquestes competències s'entendran

sense perjudici de l'organització de la província com a entitat local i com a divisió territorial per al compliment de les activitats de l'Estat, d'acord amb el que s'estableix als articles 137 i 141 de la Constitució Espanyola.

Seguint aquests preceptes, l'any 1987, el Parlament de Catalunya aprovà la Llei d'Organització Territorial (LOT), mitjançant la qual es creaven 41 comarques. Segons la LOT, la comarca és una entitat local determinada per l'agrupació de municipis, que té personalitat jurídica pròpia i plena capacitat pel compliment dels seus fins.

A més, la legislació vigent permet també l'existència d'altres entitats administratives locals, diferents a la província i a la comarca, com són: les àrees metropolitanes, les mancomunitats de municipis, les entitats municipals associatives, entre altres.

Cal ressaltar que la promulgació de la LOT va canviar l'organització de l'àrea metropolitana de Barcelona a l'abolir l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona (CMB), creada l'any 1974 i que, a més de la ciutat de Barcelona, incloïa altres 26 municipis del seu entorn. Al mateix temps, aquesta nova legislació territorial reconeixia un àmbit metropolità més ampli que l'anterior, constituït per les comarques del Barcelonès, el Baix Llobregat, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental, a efectes de planificació i coordinació amb l'àmbit regional i creava, així mateix, dues Entitats Metropolitanas: l'Entitat Metropolitana del Transport (EMT) i l'Entitat Metropolitana de Serveis Hidràulics i Tractament de Residus (EMSHTR). No obstant això, es constituí posteriorment un tercer organisme metropolità: la Mancomunitat Metropolitana, integrada per 24 municipis (23 dels quals formaven ja part de l'anterior CMB), que, bàsicament, reassignava les competències de la dissolta CMB, a excepció de les que estaven a càrrec de les noves Entitats metropolitanas, i tenia com a finalitat principal actuar com un òrgan de coordinació de programes i de reassignació de recursos entre totes tres instàncies metropolitanas.

Així doncs, actualment, l'organització territorial de Catalunya la formen: 4 províncies, 41 comarques, 945 municipis, a més de les entitats metropolitanes i mancomunitats existents.

Probablement un dels problemes més importants d'aquesta organització territorial rau en el gran nombre de municipis de poca població. Com es mostra en el quadre 1, d'un total de 942 municipis, 381 (el 40,5%) tenen una població inferior a 500 habitants i 797 (el 85,5%) se situen per sota del llindar dels 5.000 habitants.

Aquest fet té, sens dubte, unes conseqüències negatives en molts terrenys, entre els quals, molt especialment, l'hisendístic. Aquest minifundisme municipal comporta essencialment:

- un pes específic molt baix de l'Hisenda Local en el conjunt del sector públic;
- una greu ineficiència i una manca de qualitat en la prestació de la majoria de serveis públics de responsabilitat municipal; ambdues motivades, indistintament, per la provisió a un nivell sub-òptim d'aquests serveis, per l'assumpció d'uns costos unitaris massa alts i per la presència, en molts casos, d'efectes externs o de "desbordament";
- la impossibilitat econòmica (o tècnica) de prestar certs serveis públics bàsics, tot i que no obligatoris;
- una insuficiència crònica de recursos.

De fet, totes aquestes limitacions estan interrelacionades. Si hi ha una impossibilitat de prestar certs serveis o es presten per sota del nivell òptim, el pes de l'Hisenda Local se situa també per sota del nivell que es pot considerar adequat. Al mateix temps, la insuficiència de recursos impossibilita la prestació de certs serveis públics o ocasiona una prestació ineficient, la qual cosa es tradueix també en un escàs pes específic del sector públic local.

Prenent com a referència aquesta evidència de la preponderància dels municipis petits en la nostra organització territorial, l'exposició que segueix se centra, en primer lloc, en una

anàlisi comparativa de 19 països sobre la grandària de les seves jurisdiccions locals i el pes relatiu dels respectius sectors públics locals. Després, es fa una descripció de l'actual sistema de finançament local a Espanya, per abordar, seguidament, els aspectes bàsics de la problemàtica financera dels petits municipis. Es conclou amb algunes indicacions sobre possibles línies de reforma de la situació present.

Quadre 1

Distribució del nombre de municipis segons la població de dret de 1991

Trams de població	Nombre de municipis	% s/total
Menys de 500 h.	381	40,46
De 501 a 2.000 h.	288	30,57
De 2.001 a 5.000 h.	128	13,59
De 5.001 a 10.000 h.	61	6,47
De 10.001 a 50.000 h.	66	7,01
De 50.001 a 100.000 h.	9	0,95
De 100.001 a 500.000 h.	8	0,85
Més de 500.000 h.	1	0,10
TOTAL	942	100,00

Font: Anuari Estadístic de Catalunya 1991, IEC, Generalitat de Catalunya.

2 LA GRANDÀRIA DE LES JURISDICCIONS LOCALS I EL PES DEL SECTOR PÚBLIC LOCAL

És una evidència que la grandària mitjana de les jurisdiccions locals és molt desigual en els diferents països, doncs en la seva determinació hi influeixen tant factors geogràfics i demogràfics -com l'extensió del territori i la densitat de població-, com factors històrics i polítics.

S'observa també que els països amb un sector públic poc descentralitzat a nivell local i, per tant, amb un pes relatiu del conjunt dels pressupostos corresponent a aquest esglaó administratiu baix respecte al PIB, compten amb jurisdiccions locals d'una dimensió mitjana més aviat petita, tant en extensió, com en nombre d'habitants.

Així mateix, es constata que els països amb jurisdiccions locals amb una xifra de població de grandària mitjana o elevada gasten més -relativament- en serveis públics personals (sanitat, ensenyament, benestar social) que els països amb jurisdiccions locals més petites. L'explicació (teòrica) més comuna a aquest fet rau bé en que aquests serveis presenten considerables economies d'escala en el consum, bé en què només a partir d'un llindar mínim és factible una prestació eficient d'aquests serveis.

Una anàlisi comparativa del volum del sector públic local a 19 països (tots els de la Unió Europea i altres set de la OCDE: Àustria, Suècia, Noruega, Suïssa, Canadà, EE.UU. i Austràlia) permet confirmar les tendències suara esmentades.

Pel què fa a la grandària mitjana de les jurisdiccions del primer esglaó de govern local (ajuntaments) es poden distingir quatre grups de països:

El primer grup correspon a països amb jurisdiccions de grandària mitjana petita, tant en superfície com en nombre d'habitants. La grandària mitjana se situa per sota dels 60 km² de superfície i dels 5.000 habitants. En aquest grup figuren: Àustria, Espanya, França, Grècia, Itàlia, Luxemburg, Portugal i Suïssa (és a dir, els països llatins i els petits països centre-europeus).

El segon grup l'integren països amb jurisdiccions de dimensió mitjana gran. En aquest grup s'identifiquen dues agrupacions de països: a) una primera, formada per països com Irlanda, Regne Unit i Suècia, amb jurisdiccions locals de 700 a 1.500 km² i un nombre d'habitants que superen en molts casos els 30.000, b) i una segona, constituïda per països com Dinamarca i la RF Alemanya, amb jurisdiccions de 100 a 300 Km² i amb poblacions de 10.000 a 20.000 habitants. En aquest segon grup hi ha, doncs, majoritàriament els països anglo-saxons i del nord d'Europa.

El tercer grup està format per països de superfície no gaire gran però amb un nombre d'habitants, comparativament, elevat, com és el cas de Bèlgica i els Països Baixos. En ells, les jurisdiccions locals són d'extensió (en Km²) més aviat reduïda, però molt poblades.

Finalment, el quart grup el formen països com Canadà, EEUU, Noruega i Austràlia que tenen jurisdiccions locals d'una superfície molt gran, però amb una densitat de població, en la majoria de casos, molt baixa.

Els quadres 2 i 3, permeten comparar -per aquests quatre grups de països- la distribució percentual de la despesa pública per nivells de govern (nivell central, nivell intermedi i nivell local) i el pes específic d'aquesta despesa pública en relació al PIB per a cadascun d'aquests tres nivells de govern, respectivament. S'observa una notòria relació entre la grandària

mitjana de les jurisdiccions locals i el grau de descentralització del sector públic en termes del PIB. Llevat dels casos d'Àustria, Itàlia i Suïssa, els països del primer grup (entre ells, Espanya) es caracteritzen per tenir un sector públic poc descentralitzat i un nivell de govern local amb poc pes relatiu (pressupostari) respecte al PIB. Contràriament, la resta de grups de països -amb jurisdiccions de grandària mitjana elevada- presenten, de forma majoritària, un grau de descentralització del sector públic força més accentuat i un pes més gran dels pressupostos dels governs locals en el PIB.

També es pot apreciar que en els països unitaris el govern central té un major pes específic que en els països federals. En canvi, el govern local també té, en general, un pes relatiu més gran en els països unitaris que en els països federals, degut a l'existència, en aquests, d'un fort nivell intermedi de govern.

El quadre 4 mostra *la distribució funcional de la despesa pública local* en els diferents grups de països considerats. Tot i que per alguns d'ells no es disposen de dades, és possible apreciar que aquells països amb jurisdiccions locals petites i amb un pes reduït del sector públic local (els països del primer grup, llevat d'Àustria i Suïssa) tenen un nivell de despesa en serveis públics personals menor, en general, al dels països amb jurisdiccions locals més grans (on, en particular, les despeses locals en ensenyament tenen molta importància). Sembla confirmar-se la intuïció que l'assumpció de competències en serveis públics personals per part de les jurisdiccions locals és més factible si aquestes jurisdiccions no són de dimensió massa reduïda.

Quadre 2

Descentralització del Sector Públic: Despesa pública consolidada per nivells de govern

Països	% sobre el total			TOTAL
	NC	NI	NL	
1r. grup: jurisdiccions petites en extensió i nombre d'habitants				
Àustria (1985)	69,87	13,51	16,62	100,00
Espanya (1984)	81,25	8,10	10,65	100,00
França (1983)	83,70	-	16,30	100,00
Grècia (1981)	95,33	-	4,67	100,00
Itàlia (1986) (1)	72,75	-	27,25	100,00
Luxemburg (1984)	84,67	-	15,33	100,00
Portugal (1981)	91,41	-	8,59	100,00
Suïssa (1984)	47,84	28,62	23,54	100,00
2n. grup: jurisdiccions grans en extensió i núm. d'habitants				
Dinamarca (1984)	46,31	-	53,69	100,00
Irlanda (1984)	71,06	-	28,94	100,00
Regne Unit (1985)	72,77	-	27,23	100,00
Alemanya (1986)	60,67	21,61	17,72	100,00
Suècia (1986)	59,62	-	40,38	100,00
3r. grup: jurisdiccions petites en extensió, però grans en nombre d'habitants				
Bèlgica (1984)	86,90	-	13,10	100,00
Països Baixos (1986)	69,28	-	30,72	100,00
4t. grup: jurisdiccions grans en extensió i mitjanes en nombre d'habitants				
Austràlia (1986)	52,90	40,26	6,84	100,00
Canadà (1985)	42,73	39,01	18,26	100,00
EE.UU (1985)	56,09	26,20	17,71	100,00
Noruega (1985)	63,87	-	36,13	100,00
MITJANA NO PONDERADA PAÏSOS CEE	76,34	-	21,18	100,00
MITJANA NO PONDERADA PAÏSOS UNITARIS	74,81	-	25,19	100,00
MITJANA NO PONDERADA PAÏSOS FEDERALS	55,02	28,20	16,78	100,00

Nota (1): xifres de despesa pública no consolidades.

Font: Elaboració pròpia a partir de FMI: Government Finance Statistics Yearbook, Vol. XI, 1987, Washington; i per al cas de Portugal, OCDE: National Accounts 1973-1985, París, 1987

Quadre 3

Volum del Sector Públic en termes de PIB

Països	% Despesa pública/PIB			TOTAL
	NC	NI	NL	
1r. grup: jurisdiccions petites en extensió i nombre d'habitants				
Àustria (1985)	36,20	7,00	8,61	51,81
Espanya (1984)	30,69	3,06	4,02	37,77
França (1983)	41,39	-	8,06	49,45
Grècia (1981)	39,97	-	1,96	41,93
Itàlia (1986) (1)	61,15	-	24,41	89,55
Luxemburg (1984)	42,70	-	7,73	50,43
Portugal (1981)	39,80	-	3,74	43,54
Suïssa (1984)	18,46	11,05	9,08	38,59
2n. grup: jurisdiccions grans en extensió i núm. d'habitants				
Dinamarca (1984)	27,29	-	31,64	58,94
Irlanda (1984)	40,87	-	17,02	57,89
Regne Unit (1985)	34,68	-	12,98	47,66
Alemanya (1986)	30,06	10,71	8,78	49,55
Suècia (1986)	40,57	-	27,48	68,05
3r. grup: jurisdiccions petites en extensió, però grans en nombre d'habitants				
Bèlgica (1984)	50,86	-	7,65	58,52
Països Baixos (1986)	43,26	-	19,18	62,44
4t. grup: jurisdiccions grans en extensió i mitjanes en nombre d'habitants				
Austràlia (1986)	20,89	15,90	2,70	39,49
Canadà (1985)	20,35	18,58	8,70	47,62
EE.UU (1985)	26,21	12,25	8,27	46,73
Noruega (1985)	30,05	-	17,00	47,06
MITJANA NO PONDERADA PAÏSOS CEE	40,56	-	12,27	53,97
MITJANA NO PONDERADA PAÏSOS UNITARIS	41,38	-	14,91	56,29
MITJANA NO PONDERADA PAÏSOS FEDERALS	25,36	12,58	7,69	46,63

Nota (1): xifres de despesa pública no consolidades.

Font: Elaboració pròpia a partir de FMI: Government Finance Statistics Yearbook, Vol. XI, 1987, Washington; i per al cas de Portugal, OCDE: National Accounts 1973-1985, París, 1987

Quadre 4

Distribució funcional de la despesa pública local

	1r. grup						2n. grup						3r. grup			4t. grup			
	A (1)	E	F	G	I	L	P	SZ	D	IR	RU	RFA	S	B(2)	PB	AT	C	EU	N
	1983	1983	1983	1984	(n.p)	1984	(n.p)	1984	1984	(n.p)	1985	1984	(n.p)	1983	(n.p)	1986	1985	1985	(n.p)
Serveis públics generals	-	14,03	70,18	-	-	13,49	-	9,08	3,98	-	2,87	7,14	-	12,80	-	21,51	5,71	5,18	-
Ordre públic i seguretat	1,77	22,65	2,36	0,00	-	3,53	-	4,46	0,44	-	10,56	2,88	-	9,70	-	1,47	8,33	8,96	-
Defensa	-	-	0,00	0,00	-	0,00	-	1,85	0,08	-	0,04	0,00	-	-	-	0,00	0,00	0,00	-
Educació	14,06	6,72	13,20	0,00	-	16,75	-	22,65	13,16	-	33,99	10,37	-	26,90	-	0,47	40,23	43,95	-
Sanitat	11,37	7,39	3,07	0,00	-	3,29	-	14,36	16,03	-	0,00	13,55	-	3,20	-	1,83	5,69	8,41	-
Benesser social	9,92	8,99	18,02	0,00	-	5,57	-	8,75	49,52	-	15,41	21,94	-	7,20	-	3,10	3,80	7,79	-
Habitatge i serveis comunitaris	21,57	27,17	15,35	6,60	-	15,77	-	10,98	3,41	-	15,25	15,74	-	9,40	-	14,80	9,08	2,30	-
Altres serveis socials	-	8,53	7,98	3,26	-	11,77	-	6,28	3,07	-	4,42	6,38	-	-	-	15,34	6,41	2,99	-
Serveis econòmics	37,58	2,80	19,31	0,32	-	20,94	-	12,62	8,92	-	8,03	13,19	-	16,90	-	34,74	11,06	8,56	-
* transports i comunicacions	10,81	-	13,29	0,32	-	16,50	-	9,47	3,95	-	6,32	7,84	-	15,60	-	30,97	10,04	6,35	-
* altres	26,77	-	6,02	0,00	-	4,44	-	3,15	4,97	-	1,71	5,35	-	1,30	-	3,77	1,02	2,21	-
Altres objectius	3,73	15,75	6,66	19,64	-	8,52	-	8,97	1,32	-	9,43	8,45	-	13,90	-	6,76	9,68	11,86	-
Ajustament	-	-	0,00	0,00	-	0,70	-	0,00	0,00	-	0,00	0,00	-	-	-	0,00	0,00	0,00	-
DESPESA TOTAL	100,00	100,00	100,00	100,00	-	100,00	-	100,00	100,00	-	100,00	100,00	-	100,00	-	100,00	100,00	100,00	-

Notes:

(1) Com la font utilitzada no detalla l'estructura de despesa dels governs locals, s'ha estimat a partir de les dades proporcionades per Benret (1985) per l'any 1977 (p. 25), excepte la xifra de "vivenda i benestar comunitari", pel que s'ha emprat l'estimació de l'OCDE (1983), p. 138.

(2) Només comprèn la despesa dels municipis. No s'inclou el de les províncies.

A: Àustria; E: Espanya; F: França; G: Grècia; I: Itàlia; L: Luxemburg; P: Portugal; SZ: Suïssa; D: Dinamarca; IR: Irlanda; RU: Regne Unit; RPA: Rep. Fed. Alemanya; S: Suècia; B: Bèlgica; PB: Països Baixos; AT: Austràlia; C: Canadà; EU: Estats Units; N: Noruega.

Font: Elaboració pròpia a partir de FNI: Government Finance Statistics Yearbook, vol. XI, 1987, Washington; i per al cas d'Espanya, Estadística de los Presupuestos de las Corporaciones Locales, 1993, Ministerio de Economía y Hacienda, Madrid.

3 EL SISTEMA DE FINANÇAMENT LOCAL A ESPANYA

Ultra la Constitució espanyola que, en el seu article 142, reconeix la suficiència financera de les Hisendes Locals per tal d'acomplir les seves funcions, cal esmentar, a més, dues altres normes fonamentals: la Llei 7/1985, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases de Règim Local i la Llei 39/1988, de 28 de desembre, Reguladora de les Hisendes Locals.

La primera d'aquestes normes estableix el dret de les Corporacions Locals a intervenir en les qüestions que afecten llurs interessos. Aquesta atribució de competències als ens locals es fa seguint els principis de descentralització i d'apropament de la gestió administrativa als ciutadans. Així, a l'article 7 d'aquesta Llei es distingeixen les competències pròpies de les Corporacions Locals (és a dir, les que poden exercir en règim d'autonomia i sota la pròpia responsabilitat), les determinades per llei i les atribuïdes per delegació. En particular, els Municipis -com a Entitat Local bàsica amb personalitat jurídica pròpia- tenen unes competències que, segons el seu nombre d'habitants, abasten: la seguretat en llocs públics, l'ordenació del tràfic, la protecció civil i l'extinció d'incendis, l'urbanisme, la promoció d'habitatges i d'equipaments públics, serveis comercials, defensa dels consumidors, assistència sanitària i serveis socials, ensenyament, activitats culturals i esportives i la provisió dels serveis públics bàsics (aigua, enllumenat, clavegueram, neteja i transport).

La segona norma citada, la Llei Reguladora de les Hisendes Locals, determina el conjunt dels seus recursos. En general, les Hisendes Locals poden disposar de:

- els ingressos que provenen del seu propi patrimoni,
- els tributs propis (siguin taxes, contribucions especials i recàrrecs exigibles sobre altres impostos),
- les participacions en els tributs de l'Estat i de les Comunitats Autònomes,
- les subvencions,
- els ingressos obtinguts en concepte de preus públics,
- els ingressos provinents d'operacions de crèdit,
- els ingressos provinents de les multes i sancions aplicades en l'àmbit de les seves competències,
- i totes les altres prestacions de dret públic.

3.1 EL FINANÇAMENT MUNICIPAL

Més concretament, el finançament dels Municipis -que pretén respondre al principi de garantia de suficiència de recursos- es basa en dos mecanismes fonamentals: la regulació dels tributs propis i la participació en els ingressos de l'Estat. El quadre 5 mostra les principals fonts de recursos dels municipis.

La font principal d'ingressos municipals són els tributs propis. En aquest grup, s'inclouen les taxes, les contribucions especials i els impostos.

Els Ajuntaments poden exigir el pagament de taxes per la prestació de determinats serveis o la realització d'activitats que corresponguin a llur competència i sempre que siguin de sol.licitud o recepció obligatòria i, també, que no siguin susceptibles de realització per part de l'iniciativa privada. Tanmateix, per la provisió de certs serveis bàsics (abastament d'aigua en fonts públiques, enllumenat de vies públiques, vigilància pública, protecció civil, neteja de la via pública i

ensenyament en els nivells de preescolar i d'ensenyament general bàsic), no es poden aplicar taxes.

Quadre 5

Principals fonts de recursos dels municipis

TRIBUTS

Impostos

Obligatoriis: IBI, IAE, Imp. s/ Vehicles de Tracció Mecànica
Optatius: Imp. s/ Increment de Valor dels Terrenys de Naturalesa Urbana, Imp. s/ Construccions, Instal.lacions i obres

Taxes

Contribucions
especials

TRANSFERÈNCIES

Corrents

Participació en els tributs estatals
Altres subvencions

De capital

PREUS PÚBLICS

MULTES I SANCIONS

RENDIMENTS PATRIMONI MUNICIPAL

OPERACIONS DE CRÈDIT

Els Ajuntaments poden, també, establir *contribucions especials* per la realització d'obres o per l'establiment o ampliació de certs serveis municipals que suposin un benefici pel subjecte passiu d'aquella o increment de valor dels béns de llur propietat. Els ingressos obtinguts de les contribucions especials s'han de destinar necessàriament a sufragar les despeses de les obres o serveis que les han motivat.

Els impostos municipals són de dos tipus: els impostos obligatoris i els impostos de caràcter optatiu (que es desenvolupen mitjançant les Ordenances fiscals respectives).

Els impostos municipals obligatoris són els següents:

a) L'Impost de Béns Immobles (IBI), que grava el valor capital del béns immobles, urbans i rústics, situats dins el terme municipal. El valor capital d'aquests béns no és el de mercat, sinó el valor cadastral calculat per l'Administració. La quantia o la quota de l'IBI es determina aplicant el tipus de gravamen (proporcional) al valor cadastral. El tipus impositiu el fixa lliurement el govern municipal dins un rang de variació que depèn de la població del municipi -vegis el quadre 6-; per exemple, per a municipis de menys de 5.000 habitants, el tipus oscil·la entre el 0,4% i el 0,85% pels immobles urbans, i entre el 0,3% i el 0,65% pels immobles rústics.

Quadre 6

Rang de variació dels tipus de gravamen dels impostos municipals per trams de població

	IBI (en %)		IAE i IVTM	IIVTU (%)	ICIO (%)
	Urbans	Rústics			
< 5.000 h.	0,4-0,85	0,3-0,65	1-1,4	16-26	2-2,40
5.001-20.000 h.	0,4-0,95	0,3-0,75	1-1,6	17-27	2-2,80
20.001-50.000 h.	0,4-1,00	0,3-0,80	1-1,7	18-28	2-3,20
50.001-100.000 h.	0,4-1,05	0,3-0,85	1-1,8	19-29	2-3,60
> 100.000 h.	0,4-1,10	0,3-0,90	1-2,0	20-30	2-4,00

IBI: Imp. s/Béns Immobles.

IAE: Imp. s/Activitats Econòmiques.

IVTM: Imp. s/Vehícles de Tracció Mecànica.

IIVTU: Imp. s/Increment de Valor dels Terrenys de Naturalesa Urbana.

ICIO: Imp. s/Construccions, Instal·lacions i Obres.

b) L'Impost d'Activitats Econòmiques (IAE), que grava la mera realització d'activitats industrials, comercials, professionals i artístiques. La seva quota no manté relació amb el volum de

negoci o de beneficis; es tracta d'una quota fixa que varia, només, segons el tipus d'activitat gravada i segons altres característiques (superfície del local on s'exerceix el negoci, el nombre de treballadors, la potència instal·lada, etc.). Pel que fa a la quota de l'IAE, cal distingir entre la quota mínima i la quota total a pagar. La quota mínima ve determinada per la legislació estatal, mentre que la quota total és el resultat de l'aplicació optativa per part dels propis governs municipals de dos coeficients sobre la quota mínima: un d'aquests coeficients està en funció de la grandària de la població municipal (així, per exemple, pels municipis de menys de 5.000 habitants, pot adoptar un valor de 0.8 a 1,4); l'altre coeficient està en funció de la categoria que se li dóna al carrer o enclavament on es troba el local de negocis, i té un rang de variació de 0,5 a 2 per a tots els municipis, independentment de la seva grandària.

c) Finalment, l'*Impost de Vehicles de Tracció Mecànica (IVTM)*, que grava la titularitat de vehicles d'aquesta naturalesa. La quota d'aquest impost està en funció de la potència i classe de vehicle (turisme, camió, autobus, etc) i ve determinada per la legislació estatal. Tanmateix, els municipis tenen la potestat d'incrementar aquesta quota mitjançant un coeficient (que, pels municipis de menys de 5.000 habitants, oscil·la entre 1 i 1,4).

Les altres dues figures impositives tenen caràcter optatiu:

a) L'*Impost sobre l'Increment de Valor dels Terrenys de Naturalesa Urbana (IIVTU)*, que grava l'increment de valor (o plusvàlua) que es posa de manifest en la transmissió de la titularitat, de la propietat o de qualsevol altre dret de fruit, de terrenys de naturalesa urbana. No obstant això, la plusvàlua gravada no és la real, sinó la resultant d'un càlcul fixat administrativament. El govern municipal estableix de manera discrecional el tipus de gravamen dins els límits establerts per la legislació estatal, límits que depenen de la grandària de la població (vegis quadre 6).

b) L'*Impost sobre Construccions, Instal.lacions i Obres (ICIO)*, que grava el cost real de les construccions, instal.lacions i obres que es realitzen dins el terme municipal i per les quals s'exigeix l'obtenció d'una llicència d'obres o urbanística. També, en aquest cas, els governs municipals poden fixar els tipus de gravamen dins els límits establerts per la grandària de la població.

La segona gran font de recursos municipals prové de les *transferències procedents dels nivells de govern d'àmbit superior* (estatal, autonòmic o provincial).

La Llei Reguladora de les Hisendes Locals estableix un sistema de participació dels municipis en els ingressos tributaris de l'Estat. La quantia global de la participació es fixa per un període quinquennal i s'actualitza cada any d'acord en funció d'un índex que té en compte l'evolució dels ingressos tributaris de l'Estat ajustats estructuralment (impostos directes i indirectes de l'Estat, llevat dels conceptes susceptibles de cessió a les Comunitats Autònomes i els que constitueixen recursos de la CEE, més les cotitzacions a la Seguretat Social i a l'atur), amb un mínim garantitzat (en funció de l'evolució de les despeses equivalents del propi Estat), i amb un màxim determinat en funció del creixement nominal del producte interior brut (PIB).

El volum de participació en aquest ingressos tributaris es distribueix entre els diferents municipis d'acord amb els criteris següents:

a) Als municipis de Madrid i Barcelona se'ls assignarà unes quantitats iguals a les que resulten d'aplicar l'índex d'evolució a la seva participació l'any en què va entrar en vigor l'actual sistema de repartiment.

b) La resta de participació es reparteix entre tots els municipis, excepte Madrid i Barcelona, d'acord amb els següents percentatges:

- el 70%, d'acord amb la població municipal de dret, ponderada per uns coeficients multiplicadors que creixen amb la grandària de la població, tal com mostra el quadre 7;
- el 25%, en funció del nombre d'habitants de dret ponderat per l'esforç fiscal mitjà de cada Municipi en l'exercici anterior al que es refereixi la transferència;
- finalment, el 5% restant, en funció del nombre d'unitats escolars d'EGB, Preescolar i Educació Especial existents en immobles propietat dels Municipis, o en concepte de conservació i manteniment d'aquests.

Quadre 7

Ponderació de la població municipal en la distribució de la participació municipal en els tributs estatals

Població municipal	Coeficient
Més de 500.000 h.	2,85
De 100.001 a 500.000 h.	1,50
De 20.001 a 100.000 h.	1,30
De 5.001 a 20.000 h.	1,15
Menys de 5.000 h.	1,00

Altres fonts d'ingressos municipals, de menor entitat que les anteriors, provenen de *subvencions específiques*. Amb aquesta denominació es recullen les subvencions amb caràcter finalista que reben els Ajuntaments en el marc del "Programa de Cooperación Económica Local del Estado" del Ministeri d'Administracions Públiques i, també, d'altres programes d'ajut de l'Estat i dels seus Organismes Autònoms (a destacar, els provinents dels Fons Estructurals de la Comunitat Europea).

Així mateix, cal esmentar els recursos provinents de l'establiment de *preus públics* per la prestació de certs serveis, de la facultat d'*aplicar multes i sancions*, del *rendiment del propi patrimoni municipal*.

Per últim, cal comptar també amb els *ingressos financers* que els municipis poden obtenir mitjançant el recurs al crèdit, la importància quantitativa dels quals està en funció de la seva suficiència per cobrir les despeses que otorguen els ingressos no financers.

3.2 EL FINANÇAMENT DELS ENS SUPRAMUNICIPALS

La fiscalitat dels ens supramunicipals és molt més reduïda que en el cas dels municipis. La legislació actual no permet establir impostos a les entitats supramunicipals, considerant com a tals les mancomunitats de municipis, les entitats metropolitanes, les comarques i les províncies. Amb tot, les entitats de caràcter metropolità i les províncies poden establir opcionalment recàrrecs sobre els impostos municipals. En canvi, les comarques i les mancomunitats de municipis han de limitar els seus recursos tributaris a les taxes, les contribucions especials i els preus públics.

Les províncies poden establir un recàrrec de caràcter optatiu, que no pot ser superior al 40%, sobre la quota mínima de l'IAE, i les entitats metropolitanes estan facultades per establir optativament un recàrrec no superior al 0,2% sobre la base imposable de l'IBI.

Pel que fa al finançament via transferències, la situació difereix entre províncies, per una part, i comarques i demés entitats supramunicipals, per l'altra. Les províncies, igual que els municipis, participen en els ingressos tributaris de l'Estat, essent aquesta la seva font més important d'ingressos. El funcionament és el mateix que en el cas municipal. La quantia global de la participació es fixa per un període quinquennal i s'actualitza cada any d'acord als mateixos índexs aplicats als municipis. La distribució dels recursos, però, és diferent. Les variables utilitzades són de caràcter socioeconòmic: el 70% en

funció de la població provincial, el 12,5% en funció de la superfície provincial, el 10% segons la població resident en municipis inferiors a 20.000 habitants, el 5% d'acord a la inversa de la renda per càpita i el 2,5% en funció del canon energètic (kw de potència instal·lada).

En canvi, la Llei Reguladora de les Hisendes Locals no contempla la possibilitat que les demés entitats supramunicipals puguin participar en els tributs de l'Estat. En el cas de les comarques, estableix explícitament que no podran percebre recursos via participació en tributs estatals. No obstant això, la Mancomunitat Metropolitana de Barcelona disfruta d'aquesta participació perquè els municipis que la integren li transfereixen, per acord voluntari, els recursos compensatoris que perceben, com a integrants d'una àrea metropolitana, amb càrrec als ingressos que obtenen de la participació global dels Ajuntaments en els tributs estatals. La Llei Reguladora de les Hisendes Locals garantitza que, durant el període 1989-93, aquests municipis seguiran obtenint aquesta dotació compensatòria, que es regula anualment en els propis Pressupostos Generals de l'Estat.

Per tant, les comarques via transferències compten, bàsicament, amb els ingressos procedents de les subvencions de la Generalitat, essent aquesta la seva primera font d'ingressos. Les transferències corrents estan constituïdes pel Fons de Cooperació Local de Catalunya, en concepte de participació als ingressos de la Generalitat, el qual es distribueix d'acord als següents criteris: el 63,6% en funció de les competències i els serveis assumits pels consells comarcals, el 25% en funció a la població comarcal i l'11,4% en proporció directa a la seva superfície. Pel que fa a les transferències de capital, les comarques són les entitats gestores del Pla d'Obres i Serveis, un dels programes de subvencions finalistes més importants del "Programa de Cooperación Económica Local del Estado" que reben els Ajuntaments des de l'Estat, i que ja ha estat mencionat més amunt.

Finalment, cal dir que una altra font de recursos comarcal pot ser el conjunt de les aportacions municipals per compensar els traspassos de serveis des de l'àmbit municipal al comarcal. Aquesta via, però, fins el moment ha estat poc utilitzada, tenint aquests recursos un pes molt petit.

4 PROBLEMÀTICA FINANCERA DELS PETITS MUNICIPIS

4.1 INSUFICIÈNCIA DE RECURSOS

La suficiència de recursos de qualsevol municipi depèn, bàsicament, de tres factors: a) de les característiques del propi sistema de finançament municipal; b) de la seva capacitat fiscal que, a la vegada, depèn del nivell de renda dels seus habitants; i c) de les seves necessitats de despesa que depenen, fonamentalment, del nombre d'habitants i de les característiques socio-demogràfiques de la població (per exemple, del nombre de nens en edat escolar, del pes específic de la gent gran, etc.).

Si bé aquests tres factors esmentats són comuns a tots els municipis i, en conseqüència, poden afectar al seu nivell d'ingressos, cal subratllar que l'actual sistema de finançament municipal estableix uns *límits legals a la capacitat fiscal (recaptatòria) potencial de cada ens local* en funció de la grandària de la seva població.

Com ja s'ha dit a l'apartat anterior, com menys població municipal més reduïts són els valors màxims que poden assolir

els tipus de gravamen dels diferents impostos municipals. Per tant, dos municipis amb una mateixa capacitat fiscal per habitant, però amb un nombre diferent d'habitants (per exemple, amb dos mil habitants un d'ells i amb deu mil habitants l'altre), diferiran significativament en el nivell d'ingressos que, potencialment, poden obtenir dels seus impostos, ja que el municipi més gran podrà establir uns tipus de gravamen més alts per a tots els impostos que li pertocuen. El quadre 8 posa de relleu aquesta circumstància: com es pot comprovar, segons dades del "Banco de Crédito Local" per l'any 1991, els municipis catalans de menys de 5.000 habitants van recaptar una mitjana de 23.967 PTA./hab. dels seus impostos, mentre que la xifra d'aquesta mena d'ingressos per a la resta de municipis (més grans) de Catalunya fou de 27.553 PTA./hab.

Quadre 8

Diferències fiscals intermunicipals. El cas dels petits municipis

(Àmbit territorial Catalunya, 1991, en PTA./hab.)

	Menys de 5.000 h.	Resta de municipis	Índex
1 Impostos	23967	27553	0,87
2 Ingressos per transferències corrents	14769	20506	0,72
3 Despeses corrents no financeres	42955	48832	0,88
Consum públic	39226	40120	0,95
Remuneracions de personal	16810	21918	0,77
Compra de béns i serveis	22416	18202	1,23
Transferències corrents	4729	8712	0,54

Font: Banco de Crédito Local.

Així mateix, la població municipal limita la quantia dels recursos que reben anualment els petits municipis en forma de transferències corrents derivades de la participació en els ingressos tributaris de l'Estat. També a l'apartat anterior s'indicava que la quantia d'aquesta participació està en una funció no proporcional de la grandària de la població municipal,

ja que els coeficients multiplicadors que s'utilitzen en la distribució dels recursos creixen amb la població -vegis el quadre 7. Així, per aquest concepte de recursos, com es pot veure en el quadre 8, mentre els municipis catalans de menys de 5.000 habitants van rebre, l'any 1991, una mitjana de 14.769 PTA./hab. per transferències corrents de l'Estat, la resta dels municipis més grans va rebre 20.506 PTA./hab.

En general, la justificació que es dóna a aquests límits legals (no proporcionals) per a l'obtenció de recursos que tenen els petits municipis gira entorn dels dos fets següents:

a) Al fet que el nombre de serveis públics que els municipis presten amb caràcter obligatori creix amb la grandària de la seva població. El quadre 9 mostra els serveis públics municipals obligatoris segons el nombre d'habitants.

b) A la creença que les necessitats de despesa creixen també, de forma proporcional, amb la població municipal.

Tanmateix, l'argumentació anterior no té en compte que la grandària de la població és una variable molt rellevant per a l'obtenció d'economies d'escala en la prestació dels serveis públics. Per tant, els costos unitaris de molts serveis públics municipals es poden reduir significativament en incrementar-se el nombre dels seus usuaris potencials.

Quadre 9

Serveis obligatoris a prestar pels municipis segons la seva població

Població municipal	Serveis públics
Menys de 5.000 h.	BLOC A: Enllumenat, cementiri, recollida d'escombraries, distribució domiciliària d'aigua potable, clavegueram, neteja viària, accés als nuclis de població, pavimentació de les vies públiques i control d'alimentació i begudes.
De 5.001 a 20.000 h.	BLOC A + BLOC B: Parc públic, biblioteca pública, mercat i tractament de residus.
De 20.001 a 50.000 h.	BLOC A + BLOC B + BLOC C: Protecció civil, prestació de serveis socials, prevenció i extinció d'incendis, instal.lacions esportives d'ús públic i escorxador.
Més de 50.000 h.	BLOC A + BLOC B + BLOC C + BLOC D: Transport col.lectiu urbà de viatgers i protecció del medi ambient.

4.2 PRESTACIÓ INEFICIENT O SUBÒPTIMA DELS SERVEIS PÚBLICS MUNICIPALS

Així mateix, el sistema actual de finançament municipal és un seriós obstacle per l'increment del nombre i de la qualitat dels serveis que presten els petits municipis. El raquitisme en els recursos municipals és un fet que incideix directament en el nivell, eficiència i qualitat d'aquests serveis.

Ja s'ha vist com les pròpies limitacions legals que tenen aquests municipis de menor grandària en relació a la resta per l'obtenció de recursos (fiscals i de transferència) dificulten que puguin prestar altres serveis públics, amb caràcter voluntari, més enllà dels que tenen ja obligatoris. És difícil trobar la justificació al fet que un resident a un municipi de més de 5.000 habitants tingui el dret de disposar dels serveis d'una biblioteca pública a càrrec del Municipi, mentre que un altre resident a un municipi de menys de 5.000 habitants li sigui negat aquest dret.

La reflexió teòrica no ha estat absent d'aquest àmbit de preocupacions. Per exemple, la *teoria del federalisme fiscal* ha prestat sempre particular atenció al problema de la determinació de la grandària òptima de les diferents jurisdiccions. Sense endinsar-nos en els fonaments d'aquest enfocament, es pot dir que aquesta teoria demostra que per cada servei públic hi ha una grandària òptima de jurisdicció, en dependre aquesta grandària de la naturalesa del servei i, en conseqüència, dels factors lligats a ella. Aquests factors són, fonamentalment, els següents:

a) Les *economies d'escala*, ja sigui en el consum o en la producció. Les economies d'escala en el consum impliquen que el cost per habitant de la provisió d'un servei públic municipal disminueix en incrementar-se el nombre d'usuaris potencials d'aquest servei. En canvi, les economies d'escala en la producció es tradueixen en un cost mig unitari decreixent en augmentar la pròpia dimensió del servei. A més dels guanys generats per les economies d'escala pròpiament dites, cal afegir també els que deriven de la "internalització" dels efectes externs que la provisió del servei públic determina, en comparació a la situació en què aquesta provisió és absent.

b) Les *economies de congestió*, que depenen de si el servei públic del que es tracti tingui més o menys característiques de bé privat o de bé públic. Per exemple, una emissora municipal de ràdio és un servei públic del que tothom pot gaudir-ne en el

municipi sense exclusió; el benefici potencial que cada individu en pot rebre no depèn del nombre de residents o de consumidors del servei. Contràriament, en el cas d'un hospital o d'una escola, el benefici que n'obté cada usuari no és independent del nombre total (potencial) d'usuaris d'aquest servei. Així, en aquest darrer cas, donada una capacitat màxima del servei públic, si se supera un nombre determinat d'usuaris efectius es produeixen uns "costos de congestió" i, per tant, una pèrdua de benestar col·lectiu.

c) Finalment, cal considerar també els *costos d'administració* (burocràtics), *de coordinació* (entre els diferents ens públics) i *d'informació* (en que han d'incórrer els ciutadans per conèixer la provisió de serveis públics de cada nivell de govern i per triar (periòdicament) als seus representants polítics a cada nivell institucional. Així mateix, cal tenir en compte els *costos de negociació* (i *de manifestació de les preferències individuals*): les grans jurisdiccions impliquen uns costos de negociació i de revelació de preferències més grans que a les jurisdiccions més petites.

La geografia econòmica i l'anàlisi econòmica del territori també s'han plantejat, des de la seva òptica, la qüestió de la dimensió òptima de les jurisdiccions locals amb la intenció d'aconseguir la prestació més eficient possible dels serveis públics. La *teoria dels llindars* s'insereix dins d'aquest ordre de preocupacions.

A diferència de les teories clàssiques del federalisme fiscal, la teoria dels llindars introdueix, explícitament, el territori com un factor a tenir en compte en la determinació de la grandària de les jurisdiccions.

Aquesta teoria postula que la prestació de cada servei públic té un llindar mínim per sota del qual es fa (econòmicament) inviable i un altre per sobre del qual la seva gestió es fa problemàtica o, senzillament, impracticable. Aquests llindars surgeixen perquè, contràriament al que postula el paradigma de

la teoria econòmica preponderant, les curves d'oferta i de demanda dels serveis presenten discontinuïtats. Hi ha, doncs, certs "salts" en les condicions de provisió dels serveis, i la seva determinació ajuda extraordinàriament a delimitar els nivells territorials més apropiats, en cada cas, per garantir la màxima eficiència en llur prestació.

La conseqüència de que els municipis no tinguin la grandària més adequada pel subministrament d'alguns dels serveis públics que els hi són encomenats és la prestació ineficient d'aquests i, per tant, l'assumpció d'uns costos per càpita més elevats que en altres municipis de major grandària.

Aquest és, en general, el problema dels petits municipis. Cadascun dels serveis públics té un llindar mínim (un nombre de beneficiaris o usuaris potencials del servei), per sota del qual la prestació resulta ineficient. Això fa que, si no s'arriba a aquest llindar mínim, el servei es deixi de prestar, o es subministri a un nivell sub-òptim (o, el que ve a ser el mateix, es presti a un cost unitari per sobre de l'òptim). Les xifres de la despesa municipal que es mostren en el quadre 8 poden ser una evidència en aquest sentit. Si es té en compte que els petits municipis han de prestar obligatòriament un nombre menor de serveis públics que la resta, les diferències en els nivells de despesa municipal entre ambdós grups no semblen reflectir aquesta circumstància: l'any 1991, el nivell mitjà de consum públic (remuneracions de personal més compra de béns i serveis) dels municipis petits -de menys de 5.000 habitants- fou de 39.226 PTA./hab. i de 40.120 PTA./hab. per a la resta de municipis. Així mateix, la xifra de compres de béns i serveis (de les despeses de funcionament) fou, aquest any, més alta en els municipis petits (22.416 PTA./hab., front a 18.202 PTA./hab. en els altres).

Finalment, la manca d'una adequada grandària municipal en la provisió dels serveis públics pot promoure l'existència d'efectes externs o de "desbordament". Això suposa que l'àmbit d'usuaris-beneficiaris dels serveis públics s'extengui més enllà

dels límits jurisdiccionals del municipi considerat. Per tant, en aquests casos, el nombre d'usuaris potencials dels serveis resulta superior al nombre dels consumidors que, a la vegada, són els contribuents efectius d'aquests, la qual cosa planteja un problema de desigualtat de càrrega en el seu finançament.

5 ALGUNES CONCLUSIONS I INDICACIONS RELATIVES AL SISTEMA DE FINANÇAMENT DELS ENS LOCALS

En aquest darrer apartat només es donen algunes indicacions, i s'avancen certes cauteles, per abordar possibles línies de reforma (i de millora) de l'actual organització territorial catalana a nivell local i, especialment, del seu finançament. És necessari advertir que perquè qualsevol disseny de canvis al respecte no esdevingui només un exercici d'especulació (diguem-ne) "tecnocràtic" cal avaluar la seva factibilitat política i jurídica i aconseguir, sobretot, el suficient consens social .

De primer antuvi, cal recordar que els models teòrics convencionals (que tenen per objecte la determinació de la grandària òptima de les jurisdiccions locals) es basen en uns supòsits massa restrictius (els individus tenen rendes i gustos iguals, no hi ha límit en el nombre de jurisdiccions de grandària òptima necessàries per localitzar a tota la població, el finançament dels serveis públics es sustenta amb impostos per càpita) perquè el resultat i pronòstics que s'obtenen d'ells puguin ser immediatament traslladables a la realitat. A més, s'ha demostrat en molts casos que la modificació d'algun d'aquests postulats que els sostenen té repercussions gens menyspreables en les conseqüències principals que es deriven dels propis models. Tot això posa de manifest que la referència

a aquests models és un bon camí per provar l'abast de moltes intuïcions (i descartar-ne un bon gruix), però no és la via que ens condueixi -al menys de forma immediata- a propostes de reforma factibles.

En general, la problemàtica entorn a la prestació eficient dels serveis públics locals en relació a les condicions d'insuficiència de recursos (que especialment envolten l'actuació dels petits municipis) requeriria un conjunt d'actuacions que haurien d'englobar línies de reforma en diferents àmbits. Haurien d'afectar l'actual disseny de l'organització territorial local a Catalunya, la distribució competencial entre els diferents nivells de govern i el sistema de finançament local. Tanmateix, totes aquestes línies de reforma són complementàries i, per tant, el seu èxit depèn, fonamentalment, del seu endegament simultani.

Com ja ha estat extensament argumentat al llarg d'aquest estudi, l'organització territorial de l'administració local de Catalunya hauria de consolidar tres nivells de representació dels interessos col·lectius locals i de gestió dels seus recursos: els municipis, les comarques i les regions. Ara bé, tot aquest nou mapa organitzatiu hauria de resultar de la concreció de tres principis bàsics:

Un primer principi d'adequació a la realitat sociodemogràfica i econòmica actual. Es ben cert, i ja ha estat degudament documentat en altres parts d'aquest treball, com el mapa de l'organització dels ens locals a Catalunya ha estat incapaç d'adaptar-se a l'evolució seguida per la població, per les seves activitats i les seves necessitats.

Així, a nivell municipal, semblen necessàries algunes correccions que duguin a la supressió d'alguns municipis actuals, la dimensió (demogràfica i econòmica) dels quals els incapacita per exercir unes tasques mínimes de representació i d'autoadministració i, també, reconèixer la personalitat municipal pròpia als processos de fusió de certs municipis tal i

com ja han tingut lloc a la pràctica en els darrers anys. A nivell comarcal, els canvis haurien de tenir un calat més gran. Com es diu, encertadament, en una altra part del text, "la divisió comarcal vigent de Catalunya té molt d'arbitrària: ni està avalada per uns precedents històrics efectius, ni ha estat pensada per a resoldre els problemes de govern local". Perquè les comarques, com hom recomana, puguin assumir un paper molt més gran en la gestió directa dels serveis col·lectius locals, caldrà modificar substancialment el seu mapa reduït, en molts casos, la dimensió de moltes d'elles i fent-les correspondre amb l'actual distribució territorial de la població i de l'activitat econòmica. Finalment, a nivell de regions, si bé els canvis en el nombre i la delimitació -respecte de les províncies actuals- no haurien de ser molt grans, sí ho serien pel seu contingut i finalitats (a més de per les seves implicacions legals).

Un segon principi *d'increment de les competències locals* i d'una adequada distribució d'aquestes entre les tres esmentades instàncies de representació i gestió.

La realització efectiva d'aquest principi requereix, en primera instància, que la legislació de règim local estableixi amb molta més precisió l'extensió de les competències locals (i marqui, amb claredat, el caràcter secundari i complementari de la legislació sectorial en la definició del marc competencial dels ens locals). Competències locals que s'haurien de distribuir entre: les competències pròpies dels municipis i de les comarques (competències mínimes i altres), les competències susceptibles de ser compartides per aquests dos ens i, finalment, les competències de les regions (essencialment de suport als municipis i comarques i de reequilibri territorial).

Un tercer principi de *suficiència financera* dels ens locals que garanteixi l'exercici efectiu del seu àmbit competencial.

La realització d'aquest principi suposa: l'atribució de més recursos econòmics a les instàncies de govern local i una més gran flexibilitat en l'assignació d'aquests recursos.

El sistema de finançament corrent dels ens locals a Espanya prové, com ja s'ha dit, de tributs, de transferències de les administracions públiques superiors i d'altres ingressos de menor entitat (preus públics, multes i sancions i rendiments del propi patrimoni). Un augment dels recursos locals com el que es proposa en aquest treball hauria de seguir les pautes següents:

El finançament bàsic dels municipis ha de provenir, fonamentalment, del rendiment dels impostos propis i de les transferències (incondicionades i específiques) rebudes de les administracions públiques de rang superior.

En primer lloc, essent el nostre sistema fiscal local (com el de la majoria de països llatins i anglosaxons) un sistema basat, fonamentalment, en els impostos sobre la propietat immobiliària (en el nostre cas, l'IBI) -a diferència dels països escandinaus que basen el seu sistema fiscal en recàrrecs sobre la imposició sobre la renda-, els camins per aconseguir un increment de recursos hauria de passar tant per una actualització de les bases imposables de l'impost de béns immobles, com per un millor disseny (i gestió) de l'IAE que, ultra a un més gran rendiment en termes de recaptació, introduiria, en un sistema fiscal local molt centrat en la imposició de la riquesa immobiliària, elements de rectificació basats en el nivell d'activitat econòmica.

En segon lloc, els criteris d'assignació dels recursos per transferències als municipis basats essencialment en el principi de necessitat (segons el qual la grandària de la població és la variable bàsica de repartiment) s'haurien de complementar amb un principi de capacitat (per exemple la inversa del nivell de renda municipal).

A més, el sistema de finançament municipal actual és massa uniforme, en el sentit que no té gaire en compte les situacions específiques de molts grups de municipis (grans ciutats, municipis en àrees metropolitanes, municipis turístics, petits municipis...). Per tant, la reforma del sistema de finançament

hauria d'anar orientada: per una banda a què la dimensió dels municipis no fos un factor tant determinant, que afectés legalment la seva capacitat potencial de generar recursos i, per altra banda, a que les situacions específiques -tant en la capacitat de generar recursos, com en el nivell de necessitats i, per tant, de despesa- dels diferents municipis es poguessin distingir (i subvenir) de manera apropiada.

En el disseny de mapa de l'administració local de Catalunya que hom proposa la comarca ocupa, com s'ha vist, un paper clau, l'exercici del qual requereix la garantia d'una font d'ingressos ordinaris d'una entitat molt superior a l'actual. Tanmateix, com ja s'ha assenyalat més amunt, la Llei Reguladora de les Hisendes Locals estableix, de manera taxativa, que les comarques no poden obtenir recursos resultants de la participació en tributs estatals. La via d'obtenció d'aquest flux d'ingressos (que no evitaria la modificació de la llei marc estatal) hauria de passar per: l'aplicació de recàrrecs als impostos de caire municipal, les transferències incondicionades procedents (en gran mesura) de l'administració autonòmica i els altres recursos contemplats a l'actual sistema de finançament (transferències específiques, preus públics, taxes, multes i sancions i rendiments del patrimoni). El sistema de finançament per l'establiment de recàrrecs als impostos vigents permetria, també, el desenvolupament d'una consciència de corresponsabilitat fiscal.

Finalment, el sistema de finançament dels ens regionals es podria correspondre, en gran mesura, a l'actual sistema de finançament de les Diputacions provincials.

LA PROVÍNCIA EN EL SISTEMA CONSTITUCIONAL ESPANYOL

Joaquín Tornos Mas
Catedràtic de Dret Administratiu
Universitat de Barcelona

1 LA PROVÍNCIA EN LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA DE 1978

En l'Avantprojecte de la Constitució espanyola, les corporacions locals eren tractades de forma sumària en l'art. 105. La referència a l'organització de l'Estat en províncies en el Projecte constitucional era ambigua i se'n podia deduir que l'ens provincial no hi restava garantit, ja que podia ser substituït per un altre, en el cas que així ho establís l'Estatut d'Autonomia.

L'esmentat art. 105 parlava de "Las Provincias o, en su caso, las circunscripciones que los Estatutos de Autonomía establezcan mediante la agrupación de municipios...", cosa que oferia una fórmula alternativa, que equiparava la província amb d'altres ens territorials estatutaris, basats en l'agrupació de

municipis. Les crítiques a un tractament tan mins dels ens locals i la palesa i majoritària voluntat de constitucionalitzar el nivell provincial, imposaren un nou redactat.

La província és contemplada com a ens local en el Títol VIII de la Constitució, però també s'hi fa referència en altres preceptes. A causa d'això, sorgeix un tractament plural del fet provincial, cosa que exigeix una valoració jurídica diversa.

a) La província com a instància privilegiada per a la posada en marxa de les iniciatives autonòmiques:

Art. 143.2 "La iniciativa del procés autonòmic correspon a totes les Diputacions interessades o a l'òrgan interinsular corresponent, i als dos terços dels municipis la població dels quals representi, com a mínim, la majoria del cens electoral de cada província o de cada illa".

Art. 151.1 "No caldrà deixar transcórrer el termini de cinc anys a què es refereix l'apartat 2 de l'article 148 en cas que, dins el termini que estableix l'article 143.2, acordin la iniciativa del procés autonòmic, a més de les Diputacions o els òrgans interinsulars corresponents, les tres quartes parts dels municipis de cadascuna de les províncies afectades, les quals representin, com a mínim, la majoria del cens electoral de cadascuna...".

b) La província com a ens local:

Art. 137 "L'Estat s'organitza territorialment en municipis, en províncies i en les Comunitats Autònomes que es constitueixin. Totes aquestes entitats gaudeixen d'autonomia per a la gestió dels interessos respectius".

Art. 141.1 "La província és una entitat local amb personalitat jurídica pròpia, determinada per l'agrupació de municipis...".

Art. 141.3 "Es podran crear agrupacions de municipis diferents de la província" (modificació cabdal pel que fa a l'art. 105 de l'Avantprojecte; la província esdevé un element necessari en l'organització territorial de l'Estat, és un ens local, i tot i que poden existir altres agrupacions de municipis, aquestes no en poden ser una alternativa).

c) La província com a circumscripció territorial de l'Administració perifèrica de l'Estat:

Art. 141.1 "La província és (...) divisió territorial per al compliment de les activitats de l'Estat".

d) La província com a circumscripció electoral:

Art. 68.2 (Congrés) "La circumscripció electoral és la província".

Art. 69.2 (Senat) "Els votants de cada província elegiran quatre Senadors per sufragi universal, lliure, igual, directe i secret en els termes que assenyali una llei orgànica".

Aquestes quatre diverses concepcions de la divisió provincial tenen, com ja es veurà, un nivell de protecció constitucional i legislatiu també divers. S'insistirà, més endavant, en la concepció de la província com a ens local, com a àmbit de l'Administració perifèrica estatal i com a circumscripció electoral. L'atribució al nivell provincial d'un protagonisme privilegiat per a la posada en marxa de les iniciatives autonòmiques, té menys interès actualment, ja que s'ha acabat el mapa autonòmic, excepció feta del supòsit excepcional de Ceuta i Melilla.

Tanmateix, però, és útil de recordar la reflexió del professor García de Enterría sobre aquest fet (en "La provincia en la Constitución", dins del volum *La provincia en el sistema constitucional*, Barcelona 1991, pàg. 6). Si la Constitució espanyola hagués partit de la idea de bastir un estat federal, en què la nova estructura territorial s'ordenés a partir d'entitats polítiques prèvies, que esdevinguessin els membres del nou Estat, no hagués calgut un procés de creació de les comunitats autònomes. Com que no fou així, s'hagué de recórrer a un nivell territorial ja existent, la província, per configurar, a partir d'aquesta, la nova estructura territorial superior, les comunitats autònomes. Així, la província subsisteix i se li estalvia la definició al nou nivell autonòmic. Com diu el professor García de Enterría, "el constituyente optó, pues, por mantener íntegra la organización provincial existente, y, más

aún, por decidir la indisponibilidad de la misma por las nuevas y eventuales Comunidades Autónomas".

L'interès d'aquesta reflexió rau en el fet que explica, des de la Teoria General de la forma de l'Estat, el protagonisme que es volgué donar a l'ens provincial en la mateixa configuració d'organització territorial, i per què s'ha volgut mantenir en l'Estat la definició d'aquest model d'organització (lleï orgànica per reformar els límits provincials, teoria de la garantia institucional, competències estatals sobre l'organització territorial, art. 149.1.18 de la Constitució espanyola).

2 LA PROVÍNCIA EN L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA

L'art. 5 de l'Estatut de Sau regulava la organització territorial de Catalunya en els termes següents:

"1. La Generalitat de Catalunya estructurarà la seva organització territorial en municipis i comarques. També podrà crear demarcacions supracomarcales.

2. Així mateix podran ser creades agrupacions basades en fets geogràfics, urbanístics i metropolitans o en altres de caràcter específic.

3. Una llei del Parlament regularà l'organització territorial de Catalunya d'acord amb el present Estatut, garantint l'autonomia de les diferents entitats territorials".

Les disposicions transitòries completaven aquesta opció. A la disposició transitòria 6, apartat 8, s'establia, de manera

significativa, que "tots els serveis de les Diputacions provincials de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona seran assumides, a partir de la vigència del present Estatut, per la Generalitat...".

Aquí, també, el text que s'aprova modificà la redacció del Projecte, tot donant entrada a la província, tot i que d'una manera vergonyosa, com ha dit Entrena Cuesta.

L'art. 5 de l'Estatut d'Autonomia estableix en el punt primer que "La Generalitat de Catalunya estructurarà la seva organització territorial en municipis i comarques; també podrà crear demarcacions supracomarçals". El paràgraf segon es refereix al fet metropolità i en el tercer es fa referència expressa a la competència legislativa sobre la pròpia organització territorial. Això no obstant, el paràgraf quatre incorpora el fet provincial amb la següent formulació: "Allò que estableixen els apartats anteriors s'entendrà sens perjudici de l'organització de la província com a entitat local i com a divisió territorial per a l'acompliment de les activitats de l'Estat, de conformitat amb allò que preveuen els art. 137 i 141 de la Constitució".

Al mateix temps, es modifiquen les disposicions transitòries. En l'apartat 8 de la disposició transitòria 6a substitueix el redactat que tots els serveis de les diputacions seran transferits per l'afirmació que podran ser transferits o delegats.

3. LA PROVÍNCIA A LA LLEI DE BASES DE RÈGIM LOCAL

Els principis d'organització territorial continguts en la Constitució i en l'Estatut d'Autonomia de Catalunya han estat desenvolupats per la Llei de Bases de Règim Local de 1985. El que disposa aquesta llei bàsica estatal ha de tenir-se en compte en la mesura que, pel seu caràcter bàsic, preval per damunt de la legislació autonòmica.

El Tribunal Constitucional ha atribuït a la normativa bàsica el caràcter de normes del "bloc de constitucionalitat" (encara que tal caràcter sigui posat en qüestió per part de la doctrina). Aquest fet suposa que, en judicar la validesa d'una norma autonòmica de desenvolupament, el Tribunal Constitucional tindrà en compte allò que disposa la legislació bàsica estatal i, en aquest sentit, pren la norma bàsica com a paràmetre de constitucionalitat. Per això, cal saber quin ha estat l'abast concedit a l'autonomia provincial, ja que no podrà ser ignorat per la legislació autonòmica.

La llei estatal d'abril de 1985 es refereix només a la institució provincial com a ens local. En l'art. 1.2, s'estableix que la província gaudeix de la mateixa autonomia que els municipis, per a la gestió dels seus propis interessos; i, en l'article 3.1b, es defineix la província com a ens local i territorial. D'aquesta naturalesa es deriven una sèrie de potestats (art. 4), que li permeten l'exercici de competències pròpies o delegades (art. 7) o realitzar la gestió ordinària de serveis propis de la comunitat autònoma (art. 8 i 37.1).

El Títol III, dedicat a la província, insisteix en la definició constitucional d'aquest ens com "entidad local determinada por agrupación de municipios con personalidad jurídica propia y plena capacidad para el cumplimiento de sus fines" (art. 31.1). La dada de més interès és la definició de les competències pròpies de l'ens provincial, ja que aquesta definició concreta l'abast de l'autonomia que se li garanteix.

Sobre aquest punt, l'art. 31.2 disposa que "son fines propios y específicos de la provincia garantizar los principios de solidaridad y equilibrio intermunicipales, en el marco de la política económica y social y, en particular: a) Asegurar la prestación integral y adecuada en la totalidad del territorio provincial de los servicios de competencia municipal. b) Participar en la coordinación de la Administración local con la de la Comunidad Autónoma y la del Estado".

Aquesta declaració genèrica de fins propis (garantia dels serveis municipals, coordinació de l'Administració local amb els ens territorials superiors) es reflecteix en l'assignació de competències. L'art. 36 enumera les competències pròpies que, al marge de les que puguin ser atribuïdes amb aquest caràcter per la legislació de l'Estat i les comunitats autònomes, seran, en qualsevol cas, les següents: a) La coordinació dels serveis municipals. b) L'assistència i la cooperació jurídica, econòmica i tècnica als municipis. c) La prestació de serveis públics de caràcter supramunicipal i, si escau, comarcal. d) En general, el foment i l'administració dels interessos peculiars de la província.

De tot el que s'ha exposat, se'n dedueix que la legislació bàsica estatal ha garantit a la província un contingut competencial reduït, en què domina el caràcter de l'ens provincial com agrupació de municipis. De fet, les competències pròpies que, en qualsevol cas, tindrà la diputació provincial són les que responen a la concepció d'un ens supramunicipal que coordina, assisteix, coopera amb els ens municipals i assumeix aquells serveis que depassen l'àmbit municipal. Les competències

vinculades a uns interessos provincials propis, emanats dels interessos d'una col·lectivitat provincial, s'esvaeixen amb l'expressió "fomento y administración de los intereses peculiares de la provincia", expressió que no garanteix un àmbit material concret.

Des del seu posicionament com a llei de bases, la llei estatal ha reduït la garantia de l'autonomia provincial a la seva comesa d'ens format per l'agrupació de municipis, que es justifica en la mesura que presta ajut o coordina els ens municipals. La legislació estatal o autonòmica pot ampliar les competències de les províncies, tot reconeixent-los uns interessos diferenciats. Però el contingut essencial de l'autonomia provincial, que correspon de definir a la legislació estatal, es redueix a allò que disposa l'art. 36 de la Llei de Bases de Règim Local, el qual s'ha interpretar d'acord amb l'art. 31 de la mateixa llei.

4 LA PROVÍNCIA EN LA LEGISLACIÓ CATALANA SOBRE ORGANITZACIÓ TERRITORIAL

Les lleis catalanes sobre organització territorial -Lleis 5, 6, 7 de 4, 8 i 15 d'abril de 1987- trenquen el tractament unitari tradicional i es refereixen de manera separada als ens municipals, comarcals, provincials i metropolitans. En qualsevol cas, la Llei 8/1987, Municipal i de Règim Local de Catalunya respon al principi de llei general en matèria local i reproduïx, en diversos preceptes, el contingut de la llei bàsica estatal. Aquesta Llei 8/1987 no incorpora, substancialment, res de nou pel que fa al tema provincial, encara que es palesa el caire d'"imposició" que aquest nivell territorial té per al legislador català (en l'art. 1, s'afirma

que els municipis i les comarques són ens locals en què s'organitza territorialment la Generalitat de Catalunya; i l'art. 2 estableix que "Tenen també la condició d'ens locals de Catalunya la província, les entitats municipals descentralitzades, les entitats metropolitanes i les mancomunitats de municipis"). Tot reproduint el contingut de la llei bàsica estatal, s'afirma que la província té naturalesa territorial i gaudeix d'autonomia per a la gestió dels seus interessos (art. 3), interessos que es tradueixen en el règim competencial de l'art. 88, que reproduïx l'art. 38 de la Llei de Bases de Règim Local; el que fa referència a les funcions d'assistència i cooperació es desenvolupa ens els articles 89 i 90.

La novetat que introdueix la legislació catalana és la que es reflecteix en l'art. 84.2 de l'esmentada Llei 8/1987: "El govern i l'administració de les províncies catalanes corresponen a les diputacions respectives, com a corporacions de caràcter representatiu. Quan Catalunya es constitueixi com a Comunitat Autònoma uniprovincial, la Generalitat n'ha d'assumir el govern i l'administració, i també les competències, els mitjans i els recursos que els corresponguin". Aquesta referència respon al contingut de la Llei 5/1987 de 4 d'abril, llei que regula el règim provisional de les competències de les diputacions provincials fins que no se'n faci el desenvolupament previst en l'art. 1 i en les disposicions addicionals. Importa poc, doncs, el règim competencial provisional (tot i que la regulació de les funcions de coordinació a través del Pla Únic d'Obres i Serveis de Catalunya ha estat especialment conflictiu). El que importa, des de la perspectiva de definició d'un model d'organització territorial, és el programa d'actuacions dissenyat (i no acomplert) en les disposicions addicionals:

a) Alteració dels límits provincials per integrar les quatre províncies actuals en una de sola, anomenada Catalunya. Integració del govern i administració de la província única en el govern i administració de la Generalitat.

b) Divisió de l'Administració de la Generalitat en regions, com a circumscripcions territorials pròpies. Les regions agruparan les comarques d'acord amb la seva realitat geogràfica, social, econòmica i històrica.

c) Encetar un procés de descentralització i desconcentració des de la Generalitat cap a les comarques i regions.

La normativa catalana tracta, doncs, d'ignorar el fet provincial, assumint-ne l'existència, atès el contingut dels preceptes constitucionals i estatutaris (i la seva interpretació per la doctrina del Tribunal Constitucional), i proposa un model d'organització territorial per al futur, subjecte a la condició suspensiva de la conversió de Catalunya en província única, per fer desaparèixer aquest nivell local intermedi. Arribat aquest moment, es crearien les regions (com Administració perifèrica de la Generalitat) i es potenciaria el nou nivell local intermedi, la comarca.

Les relacions comunitat autònoma-província són mancades, doncs, d'especial interès (tret d'imposar la coordinació de la mateixa activitat reconeguda a les diputacions a través dels plans únics d'obres i serveis). La voluntat del legislador és suprimir el nivell provincial.

5 PROJECTES D'ALTERACIÓ DE LA REALITAT PROVINCIAL. ELS SEUS LÍMITS EN FUNCIÓ DE L'OBJECTE DEL PROJECTE

El marc normatiu breument descrit permet d'entrar ja en consideracions que poden tenir més interès. Aquestes consideracions no tracten d'aprofundir en la realitat existent o en la problemàtica jurídica que ha generat l'aplicació d'aquest

model, sinó que miren d'avançar algunes hipòtesis sobre els límits jurídics existents que cal tenir en compte en plantejar canvis en el model vigent d'organització territorial. Aquestes limitacions són en ocasions constitucionals o derivades de la titularitat competencial per abordar la reforma desitjada.

La província com a entitat local. Límits a la seva reforma

Com s'ha dit anteriorment, la Constitució garantí l'existència de l'ens provincial en l'organització territorial de l'Estat (art.137). Ara bé, què era el que es garantia exactament? Els límits provincials previs a la Constitució podien ser modificats per una llei orgànica (art. 141.1), la qual cosa vol dir que la Constitució no "petrifica" l'estructura existent. La Constitució només afirma que la província és una entitat local formada per l'agrupació de municipis i que el seu govern i administració han de estar encomanats a diputacions o altres corporacions de caràcter representatiu. El legislador semblava disposar, doncs, d'àmplia llibertat, pel que fa a la configuració de l'ens provincial.

En aquesta situació, entra en joc el Tribunal Constitucional, quan es refereix a la teoria de la "garantia institucional" (Sentències 4/1981 de 2 de febrer, 32/1981 de 28 de juliol, 76/1983 de 5 d'agost, 27/1987 de 27 de febrer i 226/1989 de 21 de desembre). El Tribunal Constitucional, en la Sentència 32/1981, dictaminà que "el orden jurídico-político establecido por la Constitución asegura la existencia de determinadas instituciones, a las que se considera como componentes esenciales y cuya preservación se juzga imprescindible para asegurar los principios constitucionales, estableciendo en ellas un núcleo o reducto indisponible por el legislador (...) La configuración institucional concreta -de las instituciones garantizadas- se difiere al legislador ordinario, al que no se fija más límite que el del reducto indisponible o núcleo esencial de la institución que la Constitución garantiza. Por

definición, en consecuencia, la garantía institucional no asegura un contenido concreto o un ámbito competencial determinado y fijado de una vez por todas, sino la preservación de la institución en términos reconocibles para la imagen que de la misma tiene la conciencia social en cada tiempo. Dicha garantía es desconocida cuando la institución es limitada de tal modo que se priva prácticamente de sus posibilidades de existencia real como institución para convertirse en un simple nombre...".

El legislador no és lliure per modular com vulgui la institució provincial, ja que la garantia institucional tracta de preservar una realitat pre-constitucional, de manera que, tot i poder-ne ser modificada la regulació, la institució ha de seguir sent reconeixible "para la imagen que de la misma tiene la conciencia social en cada tiempo".

El Tribunal Constitucional consagra, doncs, una institució tal com existia en aprovar-se la Constitució i n'impedeix una "ruptura clara y neta con esa imagen comúnmente aceptada de la institución".

Aquesta teoria servirà, a més, per legitimar la competència estatal en matèria d'organització territorial. La garantia institucional justifica que sigui el legislador estatal qui estableixi el model bàsic d'organització territorial, ja que aquestes institucions formen part del contingut uniforme que correspon al legislador estatal, teoria, aquesta, més discutible, en la qual, però, no cal entrar en aquest moment.

Tornant a la doctrina del Tribunal Constitucional, val a dir que és molt precisa en el seu contingut. El legislador no pot suprimir el nivell provincial, ni buidar-lo de funcions, cosa que a la pràctica faria irreconeixible la entitat prèviament existent (aquest fou el conflicte que resolgué la Sentència del recurs a la Llei catalana 6/1980 de 17 de desembre de transferència urgent i plena de les diputacions catalanes a la Generalitat).

En conseqüència, com que la Constitució no estableix quin és l'abast de l'autonomia provincial, el Tribunal Constitucional ha establert dos principis clars: l'ens provincial és garantit en la seva existència i el seu àmbit competencial ha de permetre el reconeixement de la entitat provincial que la Constitució trobà en aprovar-se.

A partir d'aquí, hom pot treure diverses conclusions en relació a les competències de la Generalitat per alterar l'actual model d'organització territorial:

A) No és admissible la supressió directa del nivell provincial com Administració territorial intermèdia. La doctrina del Tribunal Constitucional que interpreta els art. 137 i 141 de la Constitució espanyola s'oposa de ple a una operació d'aquesta mena, que, per altra banda, mai no s'a intentat o proposat.

B) El buidament competencial de l'ens provincial i la distribució de les seves competències entre la Generalitat i les comarques, afectaria la província sols com a ens local intermedi, però no pas com a circumscripció electoral o com a àmbit territorial de l'Administració perifèrica de l'Estat. Aquesta operació es podria dur a terme a través d'una llei autonòmica que no suprimís l'ens local, sinó que es limités a mantenir-lo (encara que sense contingut competencial) i que no incidís en els límits electorals, ni en els aspectes electorals reservats a llei orgànica.

Aquesta manera de fer també presenta seriosos obstacles legals. Per un cantó, la teoria de la garantia constitucional suposa la imposició d'un contingut competencial mínim, raó per la qual l'ens local provincial ha de subsistir i ser reconoscible. L'experiència de la Llei catalana 6/1980 de 17 de desembre i la posterior Sentència del Tribunal Constitucional de 28 de juliol de 1981 és molt significativa. Per altra banda, avui no es pot oblidar que el contingut mínim de l'autonomia provincial és fixat en la Llei de Bases de Règim Local de 1985, norma bàsica que no pot ser ignorada per les comunitats autònomes. I,

finalment, tampoc no s'ha d'oblidar que l'Estat posseeix la competència bàsica sobre règim jurídic de les Administracions públiques (art. 149.1.18 de la Constitució espanyola), matèria que s'ha entès íntegra en els principis d'organització territorial.

D'aquesta manera, en la primerenca Sentència 32/1981, el Tribunal Constitucional precisà que "como titulares de un derecho de autonomía constitucional garantizado, las entidades locales no pueden ser dejadas en lo que toca a la definición de sus competencias y la configuración de sus órganos de gobierno a la interpretación que cada Comunidad Autónoma pueda hacer de este derecho". Així mateix, l'esmentada Sentència afegia que "la garantía constitucional es de carácter general y configuradora de un modelo de Estado y ello conduce, como consecuencia obligada, a entender que corresponde al mismo la fijación de principios o criterios básicos en materia de organización y competencia" (doctrina confirmada en posteriors sentències, entre les quals la 76/1983 de 5 d'agost).

A l'Estat li correspon, doncs, de regular les competències dels ens provincials, ja que el règim local no és competència exclusiva de les comunitats autònomes. La local és sotmesa a un règim de regulació "bifront", car l'Estat ha assumit el paper de garant d'un dret constitucional d'autonomia.

En aquesta mateixa línia, l'Estat s'ha reservat la regulació del règim general de la Hisenda Local, amb la finalitat de fer realitat els principis de suficiència de les hisendes locals (art. 142 de la Constitució) i de solidaritat i equilibri territorial (art. 138 de la Constitució). L'Estat assegura el funcionament de la Hisenda Local, en tant que garantia de l'autonomia local, imposa els criteris de distribució dels fons estatals entre els diversos nivells territorials locals i condiona, d'aquesta manera, l'actuació del legislador autonòmic per dur a terme una política pròpia de reorganització territorial (la doctrina del Tribunal Constitucional sobre la

competència estatal en la regulació dels ingressos dels ens locals es conté en les Sentències 96/1990, 237/1992 i 331/1993).

Al capdavant, una pretesa política d'organització territorial consistent a redefinir els nivells competencials dels ens intracomunitaris toparà amb els límits de la teoria de la garantia constitucional, la concreció del contingut essencial de l'autonomia provincial que s'expressà en la Llei de Bases de Règim Local de 1985 i els límits a la competència autonòmica sobre règim local que es deriven de l'art. 149.1.18 de la Constitució (competència estatal sobre les bases del règim local) i 149.1.14 (competència estatal sobre la Hisenda General).

c) Província única i integració en la Comunitat Autònoma L'experiència fracassada de la Llei catalana 6/1980 ha menat a cercar una altra via per aconseguir la desaparició del nivell provincial: convertir Catalunya en una única província per fer desaparèixer aquest ens a través de la integració dels seus òrgans i competències en la comunitat autònoma. Aquest és el mecanisme previst, però no executat, en la Llei 5/1987, ja que tal com reconeix l'art. 1 d'aquest text legal havien de produir-se "unes condicions legals" que fessin possible que el Govern i Administració de les províncies s'integrés en la Generalitat, amb la consegüent desaparició de la divisió de Catalunya en províncies.

Les condicions legals són la necessària aprovació d'una llei orgànica estatal que modifiqui els límits de les quatre províncies existents, per crear, aleshores, una sola i nova província, mitjançant un mecanisme de fusió. Aquesta nova província s'anomenaria Catalunya (disposició addicional primera). Assolit aquest objectiu, s'aplicaria l'experiència de les comunitats autònomes uniprovincials i la província única s'integraria en la Generalitat, amb la qual cosa desapareixeria la divisió de Catalunya en províncies.

Aquest enginyós sistema presenta, tanmateix, diversos problemes. El primer és obvi: si no s'aconsegueix l'aprovació de la llei orgànica estatal, amb la majoria reforçada que exigeixen aquesta mena de lleis, el procés no pot començar (i aquesta és la situació actual, ja que no s'ha fet ús de la iniciativa legislativa de l'art. 87.2 de la Constitució). Hi ha d'altres problemes i sorgeixen seriosos dubtes sobre la constitucionalitat de l'operació.

En primer lloc, l'alteració dels límits territorials a què es refereix l'art. 141 de la Constitució no sembla incloure la fusió de les quatre províncies en una de sola. Certament; sota el rètol "alteració dels límits territorials", un pot pensar en les diverses fórmules que preveu l'art. 2 del Reglamento de población y demarcación territorial de las Entidades locales CRD 1.690/1986: incorporació d'una o més províncies a una altra o altres de limítrofes, fusió de dues o més províncies per constituir-ne una altra independent i segregació de part del territori d'una província per agregar-lo a una altra limítrofe.

El mapa provincial no ha estat "petrificat", ja que la pròpia Constitució en permet l'alteració, amb la cautela de fer-ho a través d'un mecanisme formal reforçat. Però no sols hi ha aquesta cautela formal; la teoria de la garantia constitucional exigeix mantenir la província com a entitat identificable en si mateixa i com a peça del sistema d'organització territorial. Per tant, ni pot alterar-se la regulació de l'ens provincial de manera que en perdi els trets essencials, ni el sistema d'organització territorial pot articular-se suprimint l'existència d'un nivell intermedi provincial.

Aquest darrer punt és el que condiciona l'exercici de la facultat d'alteració dels límits provincials. Les quatre províncies catalanes poden redefinir-se en els seus límits actuals, poden crear-se'n de noves i en podrien desaparèixer algunes de les existents per segregació en altres de noves, però tot dins el límit general de la subsistència del fet provincial en l'organització territorial catalana. És a dir, en

l'organització territorial d'una comunitat autònoma pluriprovincial resta constitucionalment garantida, segons la doctrina del Tribunal Constitucional, la presència d'un nivell provincial intermedi. A Catalunya es podran crear noves províncies, s'hi pot refer el mapa provincial, alterant-ne els límits, però no es podrà utilitzar aquesta facultat d'alteració per suprimir un nivell d'organització territorial que està protegit per la Constitució.

En segon lloc, si es produeix la modificació del nombre de províncies, i no només de la seva extensió territorial, s'afecta directament el règim electoral vigent, concretament l'elecció del Senat. La Constitució disposa una doble via per a l'elecció dels senadors: en garanteix a cada província quatre d'elecció directa i n'articula l'elecció d'altres a través de la respectiva comunitat autònoma. Si Catalunya esdevingués província única mantindria el nombre de senadors "autonòmics", però els d'elecció directa passarien de 16 a 4.

Per últim, la conversió de Catalunya en província única no implica de manera automàtica i determinant que hagi de desaparèixer la circumscripció provincial com a àmbit territorial de l'Administració perifèrica de l'Estat. L'Administració estatal pot organitzar els seus serveis lliurement i no resta condicionada jurídicament per l'estructura de l'organització territorial de la comunitat autònoma. La Constitució, en l'art. 141.1, afirma que la província és divisió territorial per al compliment de les activitats de l'Estat. Convertida Catalunya en província única, aquest nou àmbit territorial seria una nova circumscripció territorial per al compliment de les activitats de l'Estat i s'hi col·locaria al capdavant el Delegat del Govern (art. 154 de la Constitució). Però això, no és obstacle perquè l'Administració estatal creï la seva pròpia Administració perifèrica que, a Catalunya, es podria definir territorialment a partir de les quatre províncies avui existents, posant-hi al capdavant un Governador Civil, o una altra autoritat, per coordinar l'Administració d'àmbit

territorial inferior al de la pròpia comunitat autònoma. Comptat i debatut, la conversió de Catalunya en província única ofereix alguns problemes que poden superar-se (aprovació d'una llei orgànica), uns que s'han de valorar (reducció del nombre de senadors) i d'altres que semblen insuperables, perquè comporten una vulneració de la garantia institucional reconeguda a l'ens provincial. La utilització de la via de l'alteració de límits per convertir Catalunya en província única és un clar frau constitucional.

L'exemple de les comunitats autònomes uniprovincials no és vàlid. En aquest cas, es constituí, a partir del propi ens provincial, un ens autonòmic que coincidí amb la província. Era lògic, per tant, que aquest s'integrés en la nova estructura. Per sota del nivell autonòmic no calia situar un nou ens intermedi provincial.

La situació esdevé diversa en partir d'una comunitat autònoma pluriprovincial. En aquest cas entra en joc la defensa d'un nivell territorial provincial i no es pot suprimir amb la tècnica de la creació d'una nova província que converteixi la comunitat autònoma en uniprovincial.

La província com a circumscripció electoral

La Constitució ha provincialitzat el sistema de representació política (art. 68 i 69), sistema desenvolupat en la Llei orgànica 5/1985 de 19 de juny, modificat per la Llei orgànica 1/1987 de 2 d'abril (art. 161 a 166).

Aquesta constitucionalització del nivell provincial com a estructura territorial bàsica en el procés electoral (diputats i senadors) no implica, en principi, que hagi de mantenir-se la divisió provincial avui existent. Els art. 68 i 69 de la Constitució es refereixen a la província, sense dir-ne de quina es tracta. Per això, si a través d'una llei orgànica se'n

modifiquen els límits, s'alterarà el resultat electoral, però no el sistema, que continuarà responent a les mateixes regles.

Algun autor (GARCÍA DE ENTERRÍA), això no obstant, entén que aquesta modificació de límits alteraria el sistema de representació política, raó per la qual n'hi hauria prou amb una simple llei orgànica. Segons les seves paraules "cualquier alteración de los límites existentes de la provincia, aunque pueda hacerse por simple ley orgánica (art. 141.1 de la Constitución española), supondrá una alteración del sistema representativo cuya corrección posible exigiría ya una revisión constitucional. Piénsese en la unificación o supresión de provincias (fórmula de la aún suspensa ley catalana citada); parece evidente que Cataluña no podría perder representación en el Senado, por lo que aquello que se presenta como una mera reordenación territorial exigiría una revisión constitucional para eludir esa consecuencia absurda, que afecta a la composición y al equilibrio de todo el Estado, una revisión inevitable, por tanto, del texto del art. 69.2 de la Constitución".

Cas d'acceptar-se aquesta tesi, la circumscripció electoral provincial establerta en la Constitució impediria una reforma dels límits provincials que incidís en el sistema representatiu. Per tant, l'alteració del mapa provincial exigiria una reforma del sistema electoral dissenyat a la Constitució. Tot i la lògica d'aquesta reflexió, hom no creu que es dedueixi directament de la Constitució la voluntat de mantenir un determinat model de representació política, situant-lo al marge del legislador. La llei orgànica pot canviar el mapa electoral, sempre que la província (la entitat garantida constitucionalment) sigui la circumscripció territorial electoral.

La supressió de províncies no exigeix una reforma dels art. 68 i 69 de la Constitució. El que passa és que l'esmentada supressió no serà possible si s'oposa a la garantia institucional de l'ens provincial.

La província com a àmbit de l'Administració perifèrica de l'Estat

La província és, en darrer lloc, "divisió territorial per al compliment de les activitats de l'Estat". L'àmbit territorial provincial es fa servir, per tant, per fixar un nivell d'organització de l'Administració perifèrica. La província és l'àmbit territorial dels governs civils i de les direccions provincials departamentals (Reial Decret 1.801/1981).

Aquest àmbit territorial no està, tanmateix, garantit. La garantia institucional es predica de l'ens local província, si bé l'estructura de l'Administració perifèrica es vincula a la mateixa realitat territorial.

Per altra banda, l'única figura protegida per la Constitució és la del Delegat del Govern, mentre que els governadors civils són creació del legislador (Delegat del Govern, art. 154 de la Constitució i Llei 17/1983; governadors civils, Reials Decrets 3.117/1980 i 1801/1981).

En conseqüència, es pot afirmar el següent: - La província, en tant que Administració perifèrica, és un àmbit territorial definit com a ens local, en què l'Estat presta els seus serveis desconcentrats. - Al capdavant de la província, com a nivell d'Administració perifèrica, se situa el Governador Civil. Aquesta autoritat no és contemplada ni protegida per la Constitució, que només reconeix com obligada la figura del Delegat del Govern, d'àmbit regional. - La modificació dels límits provincials suposa també definir uns límits nous per a l'Administració perifèrica de l'Estat, ja que s'identifica la província-Administració perifèrica amb la província-ens local, pel que fa al seu àmbit territorial.

Això no implica que si s'arribés a crear una província única l'Estat no pogués reorganitzar la seva Administració perifèrica creant les seves Direccions territorials amb el mateix àmbit

territorial que correspon a les províncies actuals i situant-hi al capdavant un Governador Civil.

6 COMUNITATS AUTÒNOMES I PROVÍNCIES. ASPECTES RELACIONALS

Una altra forma d'entendre la relació província-comunitat autònoma consisteix a analitzar-ne els punts de connexió. Ja no es tracta de veure com es pot alterar la realitat provincial, sinó com pot incidir la comunitat autònoma sobre l'exercici de les competències provincials.

No es plantejarà, ara tampoc, la reordenació competencial a partir de la creació d'un altre nivell intermedi d'Administració local (comarca). Aquesta qüestió serà abordada en el següent informe del professor Font i Llovet. Ara, interessa destacar com la comunitat autònoma pot incidir en l'activitat de la província (ens local), a través de tècniques de coordinació, o utilitzant el nivell provincial com aparell administratiu al qual, amb fórmules jurídiques diverses, es traspasa l'exercici de competències pròpies de la comunitat autònoma.

Coordinació

El recurs a tècniques de coordinació pot suposar un intent d'imposar, de facto, una direcció superior sobre l'actuació dels ens provincials. Mentre la coordinació respongui, segons doctrina consolidada del Tribunal Constitucional, a un procediment d'actuació que permeti d'arribar a acords en l'exercici de les competències pròpies (Sentència 32/1983 de 28

d'abril), sota la denominació "coordinació" pot tractar d'emparar-se un procediment imperatiu d'imposició de directrius.

Aquest últim supòsit apareix sovint en l'ordenació de les relacions entre les comunitats autònomes i els ens provincials i, més concretament, a través de la tècnica del Plan Único de Obras y Servicios (Reial Decret 2.115/1978 de 28 de juliol, disposició transitòria 6a, apartat 6, de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, art. 9 de la Llei 5/1987 de 4 d'abril de règimen provisional de las competencias de las Diputaciones provinciales i Llei 23/1987 de 23 de desembre del Plan Único de Obras y Servicios). La competència provincial de coordinació i cooperació econòmica en les obres i serveis de competència municipal es "coordina" imperativament a través del Plan Único de Obras y Servicios. Com diu l'art. 9 que s'acaba de citar, "las diputaciones provinciales ajustarán el ejercicio de sus funciones de coordinación y cooperación económica en las obras y servicios de competencia municipal a las siguientes reglas...".

La Llei de Bases de Règim Local, en l'art. 36.2, reconeix a les comunitats autònomes una facultat de coordinació dels diversos plans provincials, però remet per a això a les tècniques de l'art. 59 de la mateixa Llei (fixació d'objectius i prioritats a través de plans sectorials participats). La interpretació d'aquests preceptes es troba en la Sentència del Tribunal Constitucional 214/1989 de 21 de desembre, FJ 21, i més concretament en la Sentència 27/1987 de 27 de febrer relativa a la llei valenciana de coordinació de les Diputacions. Aquesta Llei introduí uns mecanismes de coordinació que implicaven una clara injerència en l'exercici de les competències provincials, ja que permetia a la comunitat autònoma de declarar del seu interès competències provincials sobre les quals assumia facultats fins i tot decisòries.

Després de reconèixer la constitucionalitat d'aquests mecanismes, el Tribunal Constitucional introdueix algunes cauteles: "Por otra parte, las directrices no pueden suponer una modalidad de control ni colocar a las Diputaciones provinciales

en una posició de subordinació jeràrquica o cuasi-jerarquia incompatible con su autonomía. Como se ha expuesto anteriormente, la coordinación implica la fijación de sistemas de relación que hagan posible, además de la información recíproca, la homogeneidad técnica y la acción conjunta de las administraciones coordinadora i coordinada, evitando las disfunciones que produciría la gestión separada de los servicios públicos con incidencia en diversos ámbitos de intereses relacionados entre sí. Pero no puede traducirse en la emanación de órdenes concretas que prefiguren exhaustivamente el contenido de la actividad del ente coordinado, agotando su propio ámbito de decisión autónoma; en cualquier caso, los medios y técnicas de coordinación deben respetar un margen de libre decisión o discrecionalidad en favor de las Administraciones sujetas a la misma, sin el cual no puede existir verdadera autonomía".

En definitiva, i sense arribar al fons de la discussió sobre la interpretació i abast de la coordinació autonòmica sobre els ens provincials, el cert és que les disposicions legals i la doctrina del Tribunal Constitucional han obert les portes a una sèrie de conflictes quan tracten d'exercitar-se aquestes facultats de coordinació. La necessària coordinació i l'autonomia provincial entren en un procés de fricció contínua.

A Catalunya, les friccions han estat especialment significatives, ja que l'aprovació del Pla Únic d'Obres i Serveis ha plantejat diversos conflictes. Com ha destacat NIETO, "el conflicto estalló cuando la Generalidad, al integrar en su Plan Único los cuatro Planes provinciales, decidió imponer a cada Diputación las cantidades concretas que habían de asignar para la financiación de las obras y servicios contemplados en el Plan Único. Imposición que ha generado una nube de recursos" (sobre aquest tema, es pot consultar també el llibre d'ORTEGA ÀLVAREZ (1992), *El Plan Único de Obras y Servicios de Cataluña y la garantía institucional de l'autonomía provincial*, Madrid).

Les primeres resolucions judicials sobre els recursos plantejats permeten de concloure, d'acord amb els autors citats, que les

potestats coordinadores de les comunitats autònomes respecte dels plans provincials tenen sempre el límit infranquejable de l'autonomia municipal.

En conclusió, la comunitat autònoma té, a través de les tècniques de coordinació, un ampli camp d'actuació que li permet d'incidir en l'exercici de les competències provincials. Però, aquestes tècniques han de respectar, en qualsevol cas, el nucli dur de l'autonomia provincial, nucli que inclou la possibilitat d'aprovar els seus propis plans d'obres i serveis.

Les diputacions provincials com a Administració perifèrica de les comunitats autònomes

L'existència d'un aparell organitzatiu i burocràtic consolidat en el si de les diputacions provincials ha menat a defensar la conveniència d'utilitzar-lo per a la prestació de serveis de titularitat autonòmica. En lloc de crear una nova Administració perifèrica autonòmica, que s'implantarà sobre el territori de la comunitat en base a la mateixa circumscripció territorial, es defensà, teòricament i des de bon començament, la conveniència d'aprofitar l'organització administrativa ja existent. L'*Informe de la Comisión de Expertos sobre Autonomía*, anomenat *Informe García de Enterría*, ja advertí que "la formación de un aparato administrativo extenso debe evitarse tanto en los niveles centrales como en los periféricos. La mayor parte de las provincias que van a quedar integradas en las nuevas Comunidades Autónomas soportarían mal que la antigua centralización estatal sucediera una nueva Centralización regional (...) Las Diputaciones deben quedar convertidas en el escalón administrativo intrarregional básico".

Aquest assenyat criteri ha quedat reflectit en diverses lleis autonòmiques (per exemple, a Andalusia, Llei 3/1983; i a Castella-Lleó, Llei 61/1986). Hi ha tècniques jurídiques elaborades que permeten l'ús dels aparells administratius

provincials per part de les comunitats autònomes (delegació, encomanament de gestió), i pot portar-se a terme una reassignació competencial a favor del nivell provincial (transferències).

El cert és, tanmateix, que, a la pràctica, s'ha imposat el model d'unes Administracions autonòmiques de nova planta, que se situen sobre les circumscripcions provincials.

El cas de Catalunya no difereix substancialment de la tònica general. Allò que esdevé singular és que l'oposició a la realitat mateixa del fet provincial reforça la negativa a utilitzar aquest nivell administratiu com a instrument per a l'exercici de les competències autonòmiques. Però, tampoc no es va a parar, de forma significativa, al nivell comarcal. Paral·lelament, l'Administració perifèrica de la Generalitat s'organitza d'acord amb el model provincial (tot i que s'evita d'utilitzar aquest terme), a l'espera d'una organització en regions quan s'aconsegueixi l'objectiu de la província única (disposició addicional segona de la Llei 5/1987 de 4 d'abril).

La conseqüència és que l'Administració de la Generalitat no es descentralitza i es crea una important administració perifèrica organitzada en Delegacions territorials d'àmbit provincial (Decret 280/1986 i art. 18 de la Llei 13/1989).

7 CONCLUSIONS

Fins ara, s'ha tractat d'exposar la situació actual de la polèmica jurídica al voltant del fet provincial, fent especial referència a Catalunya, sense entrar, però, en la problemàtica

relativa a la seva relació amb el nou ens intermedi, la comarca, perquè aquesta reflexió correspon al professor Tomàs Font.

Com a consideracions finals, hom pot afegir unes reflexions sobre què s'hauria de tenir en compte en el supòsit de replantejar la regulació actual de l'ens provincial.

Què modificar?

Com s'ha dit, la configuració de la província en la Constitució espanyola no comporta la imposició d'un model precís i inalterable. La doctrina de la "garantia institucional", introduïda per la jurisprudència del Tribunal Constitucional, impedeix la desaparició de l'ens provincial i imposa que les modificacions no alterin el nucli essencial d'aquest ens. La província ha de subsistir i els canvis que s'hi introdueixin en l'organització no han d'impedir-ne que sigui recognoscible. Ha de "preservarse la institución en términos reconocibles para la imagen que de la misma tiene la conciencia social en cada tiempo".

En el cas de la Comunitat Autònoma pluriprovincial no és possible suprimir el nivell intermedi província. L'estratègia de la conversió de la comunitat autònoma en província única sembla abocada al fracàs si no es modifica la doctrina del Tribunal Constitucional.

Quins canvis, doncs, són possibles? Es poden modificar els límits territorials, les competències, l'organització interna i les tècniques relacionals amb l'Estat i amb els ens locals. Tot això és possible, sempre que es respecti la naturalesa de l'ens provincial com a ens local, divisió territorial per a l'acompliment de les activitats de l'Estat, circumscripció electoral i govern i administració de la província com a ens local s'encomana a corporacions amb caràcter representatiu.

Quins canvis es jutgen com a necessaris? En el cas de Catalunya, sembla aconsellable de mantenir un nivell intermedi fort que exerceixi amb autonomia real la funció d'ajuda als petits municipis i la de prestació d'alguns serveis d'àmbit supralocal i infracomunitari, serveis que es podrien gestionar com a competència pròpia o delegada.

Aquest ens intermedi ha d'evitar que tot allò que depassa l'àmbit municipal (i es pensa en un municipi tipus de 5.000 habitants) esdevingui competència autonòmica, en no poder ser assumit tampoc per l'ens comarcal.

Aquest ens provincial no s'ha d'identificar territorialment amb les províncies actuals, però tampoc no s'hauria de fragmentar massa. En tot cas, hauria de reconèixer-se la realitat de l'àrea metropolitana de Barcelona en definir en aquest territori el nivell provincial.

La comarca podria subsistir com a ens que respongués només als problemes del petit municipi, d'acord amb la idea d'agrupació municipal per prestar serveis que podrien mancomunar-se.

La província es podria convertir en l'ens de gestió ordinari dels serveis propis de la comunitat autònoma. Per tant, un ens amb un aparell administratiu important, però que evita o redueix la creació d'una Administració perifèrica de nova planta (en aquest sentit, van les idees de l'anomenada Administració única o simplificació administrativa). Amb aquesta finalitat, s'haurien d'emprar les tècniques ja existents de la delegació i encomanament de gestió, i, fins i tot, la transferència (Llei del Procés Autonòmic, Llei de Bases de Règim Local i Llei catalana Municipal i de Règim Local).

L'aparell administratiu de la província es posaria, així, al servei de la Generalitat, n'executaria competències i assumiria la gestió de les que li fossin transferides. En definitiva, el bloc competencial de les províncies podria restar configurat de la següent manera:

1) Competències pròpies definides en una nova llei catalana de règim local i que responguessin als interessos provincials.

2) Competències transferides per lleis sectorials, l'exercici de les quals no se sotmet a direcció ni control, però pot recuperar-se per la Generalitat modificant aquestes lleis.

3) Competències delegades, de les quals l'Administració provincial assumeix l'exercici, però l'ens delegant en reté la titularitat i, amb això, el poder de direcció, control i revocació.

4) Competències pròpies que li correspondrien com a ens local intermedi i no com ens provincial. El seu exercici restaria condicionat per les necessitats dels ens municipals, raó per la qual aquest exercici no seria ni obligat ni tindria un caràcter general.

Reestructurada territorialment la província, l'Administració perifèrica estatal i catalana (totes dues en procés de reducció) s'adequarien al nou nivell provincial. Les regions a què es refereix la legislació catalana haurien de coincidir amb les províncies, les quals, a la legislació catalana, es podrien anomenar generalment "regions".

Quins són els límits legals existents?

Les reformes proposades se situen dins del marc constitucional, però topen amb importants problemes de realització, a causa del tractament legislatiu actual d'algunes qüestions i per l'assignació de la competència legislativa a l'Estat. És a dir, són reformes possibles, però exigeixen canvis legislatius que, de vegades, corresponen a lleis estatals.

El tema dels límits territorials planteja diversos problemes. Un, molt difícil de resoldre, és la seva vinculació al tema electoral. Es poden modificar els límits, però això afecta a

l'elecció de diputats i senadors. Quant a la norma que ha de procedir a la modificació dels límits provincials, la Constitució exigeix una llei orgànica. La competència estatal resta reforçada perquè s'ha atribuït a l'art. 25.2 del RDC 781/1986 el caràcter de norma bàsica. L'Estat assumeix, així, una competència formal (llei orgànica) i una competència formal i material (llei bàsica), en entendre's, en aquest segon cas, que la fixació de límits territorials forma part de les bases del règim local (Sentència del Tribunal Constitucional de 23 de desembre de 1933, que arriba inclús a declarar bàsica la denominació província, declaració que sembla excessiva, en concordança amb el vot particular del Sr. Mendizábal).

L'àmbit competencial de la futura província no resta tampoc a mans del legislador autonòmic d'una manera exclusiva. El caràcter "bifront" del règim local permetrà a l'Estat d'assignar o no competències als ens provincials, de manera que pot potenciar o no aquest nivell territorial. El domini dels instruments financers, a través del repartiment del Fons de Cooperació, deixa també a mans de l'Estat un mecanisme per condicionar el nivell competencial provincial.

Per acabar, l'àmbit territorial de l'Administració perifèrica estatal es vincula en la Constitució a la província, però és una vinculació no exclusiva. L'Estat podria mantenir una organització perifèrica coincident amb les províncies actuals, sense perjudici que unes hipotètiques noves províncies-ens locals determinessin un àmbit que fos també "divisió territorial per al compliment de les activitats de l'Estat" (art. 141.1 de la Constitució espanyola).

Una reflexió final

El debat provincialista s'hauria de situar avui sobre uns postulats clarament diferenciats dels que determinaren la discussió en èpoques passades (vegi's els capítols 2.3 i 2.4).

L'existència de la província no implica o no hauria d'implicar la imposició d'un model d'organització territorial uniformista del de l'Estat. La província i la seva garantia constitucional hauria de suposar només el reconeixement d'una Administració local potent, que resol des d'estructures locals els problemes dels petits municipis i que assumeix, com a competències pròpies o delegades, un conjunt d'importantes funcions. La defensa de la província és, doncs, la defensa de l'autonomia local, i els criteris que han de primar en definir-ne l'àmbit territorial, el nivell competencial, el sistema de finançament i els mecanismes de relacions intersubjectives, són criteris d'eficàcia en la gestió de la seva comesa.

Aquesta afirmació demana una consideració complementària. La decisió sobre les qüestions que s'han enumerat a l'apartat anterior hauria de correspondre a la comunitat autònoma. En aquest sentit, seria convenient de fer un gir substancial a la doctrina del Tribunal Constitucional i reduir el concepte del que és bàsic en matèria d'organització territorial a uns principis mínims. Si bé la fixació dels límits territorials és matèria de llei orgànica (per la seva connexió amb el tema electoral), les qüestions concernents a competències, finançament i relacions s'haurien de reconèixer com a matèries de titularitat autonòmica. En negar-se aquesta competència, el debat es distorsiona i es torna a plantejar sobre la titularitat de les competències en matèria de règim local, en lloc de situar-se sobre l'exercici d'aquesta competència.

Potser, seria convenient concretar la realitat del fet nacional, o diferencial, en una singularitat en l'assignació de competències institucionals i, entre elles, les d'organització territorial de la pròpia comunitat autònoma. Al Tribunal Constitucional li correspondrà de garantir l'autonomia local, però no una organització territorial determinada.

La convicció en el que s'acaba de dir no ha d'amagar que es tracta d'idees que topen frontalment amb la doctrina del

Tribunal Constitucional i amb l'opinió majoritària sobre les competències en matèria de règim local.

En definitiva, superada la vella lluita antiprovincialista, en l'exercici d'unes competències més àmplies sobre organització territorial, es podria dissenyar un model en què es respectés l'autonomia local, se simplifiquessin els nivells territorials i de circumscripcions d'Administracions perifèriques i s'utilitzessin els aparells administratius més propers als ciutadans com a gestors naturals per a la prestació de serveis. Amb aquests objectius, l'ens provincial, com Administració local de segon nivell, hauria de jugar un paper determinant. El nou ens local seria l'expressió de l'autonomia política de la comunitat autònoma i garantia real de l'autonomia local, al mateix temps que posseiria els aparells administratius capaços de gestionar eficaçment els serveis que li fossin encomanats.

BIBLIOGRAFIA

AADD (1991), *La provincia en el sistema constitucional*. Obra dirigida per GÓMEZ FERRER, Civitas, Madrid.

AADD (1980), *Provincia y Diputaciones provinciales en el Estado de las Autonomías*. Granada.

AADD (1985), *La provincia*. Granada.

ARGULLOL MORGADES, "Las opciones de organización territorial en Cataluña". *REVL* 228.

BOIX REIG, "Significación de la provincia en la distribución territorial del poder diseñada por la Constitución española". *RAP* 115, 339 ss.

CARBALLEIRA RIVERA (1993), *La provincia en el sistema autonómico español*. Madrid.

CLAVERO ARÉVALO, "La provincia ante una encrucijada histórica en el 150 aniversario de su creación". *RAP* 100-102, vol. III, 219.

EMBID IRUJO, "Las relaciones de las Comunidades Autónomas con las Diputaciones provinciales". *REVL*, 220.

ENTRENA CUESTA (1988), "Organización territorial", en vol. col. *Comentaris sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, I. Barcelona.

ESCRIBANO/RIVERO, "La provincia en los Estatutos de Autonomía y en la LOAPA". *RAP* 104,89.

GARCÍA DE ENTERRÍA (1986), *Problemas actuales del régimen local*. 2ª ed. Sevilla.

GUAITA MARTORELL, "Las provincias españolas a partir de la Constitución de 1978". *RAP* 94, 33 y ss.

MARTÍN RETORTILLO, S., "En torno a la organización provincial". *RAP* 97, pág. 7 y ss.

MARTÍN RETORTILLO, S., "Presente y futuro de las Diputaciones provinciales". *REDA* 39, 504 y ss.

MARTÍN RETORTILLO, S., "Las corporaciones locales en el Anteproyecto de Constitución". *REVL* 197.

MORELL OCAÑA (1988), *El régimen local español*, I. Madrid.

MORELL OCAÑA (1988), "La provincia en la configuración y ordenación territorial de las Comunidades Autónomas". *REDA* 31.

MORELL OCAÑA (1988), "Las provincias", en vol. col. *Tratado de Derecho Municipal*. Obra colectiva dirigida por MUÑOZ MACHADO, Civitas. Madrid.

ORTEGA ÀLVAREZ, "El nuevo papel de las Diputaciones provinciales". *REALA*, 251.

ORTEGA ÀLVAREZ, (1992) *El Plan Único de Obras y Servicios de Cataluña y la garantía institucional de la autonomía provincial*. Civitas, Madrid.

PAREJO ALFONSO (1988), *Derecho básico de la Administración local*. Barcelona.

SANTAMARÍA PASTOR, "Nota sobre la Sentencia de las Diputaciones provinciales". *REDA* 34, 455 ss.

COMARQUES I MUNICIPIS: PERSPECTIVES D'EVOLUCIÓ

Tomàs Font i Llobet
Catedràtic de Dret Administratiu
Universitat de Barcelona

1 LES COMPETÈNCIES COMARCALS

El contingut competencial que s'atribueixi a les comarques és, en realitat, allò que definirà més ajustadament la veritable posició institucional d'aquests ens. Cal, per això, delimitar, com a primer tema, els diferents tipus de competències que poden ser reconegudes a les comarques i analitzar-ne el significat de cadascun, així com valorar l'efectivitat que els ha donat la pràctica política i legislativa duta a terme.

Certament, el punt de partida d'aquesta anàlisi se situa en el caràcter polivalent que té la comarca en el nostre ordenament: la comarca municipalista, fonamentada en les insuficiències i dificultats de gestió derivades de l'estructura municipal, d'un costat; i la comarca com a instrument de descentralització de la Generalitat i de la seva articulació territorial. En la primera perspectiva, la comarca ostentarà una sèrie de competències

d'origen municipal, o bé de projecció estretament municipal; mentre que la segona vessant farà que la comarca ostenti competències delegades o assignades per l'Administració de la Generalitat. Aquestes dues vessants de la comarca, però, haurien de ser secundàries respecte a les competències pròpies que li han de correspondre com a entitat dotada d'autonomia i, per tant, amb uns interessos propis i específics que ha de satisfer.

1.1 LES COMPETÈNCIES PRÒPIES

El fet que l'Estatut atorgui autonomia a les comarques implica la consegüent atribució d'un mínim de funcions i competències pròpies, les quals han d'obeir a la responsabilitat de la comarca de satisfer els interessos específics de la col·lectivitat social que representa. Tanmateix, aquesta perspectiva resulta la menys garantida o concretada, tant en la legislació que s'ha dictat com en la pràctica seguida. En efecte, ni l'Estatut ni la Llei d'Organització Comarcal (LOC) atribueixen directament a les comarques les competències que els han de correspondre en qualitat de pròpies i que, per tant, haurien d'exercir en règim d'autonomia i sota la seva pròpia responsabilitat. El que sí que fa la LOC és enumerar aquells sectors o matèries dintre dels quals les comarques han d'ostentar algun tipus de competència, és a dir, on han de tenir reconeguda alguna forma d'intervenció o participació: ordenació del territori i urbanisme, sanitat, serveis socials, cultura, esport, ensenyament, salubritat pública i medi ambient (art. 25).

Aquest és el camp en el qual la comarca ha de poder actuar de forma preponderant, però és un camp que ja és ocupat en el moment que la comarca entra en joc, perquè les altres Administracions ja hi estan desplegant les seves competències. Aleshores, és quan entren en joc els límits i les cauteles davant la definició del contingut competencial de les comarques, cauteles que miren, sobretot, de preservar allò que sigui

constitutiu de l'autonomia municipal. La Sentència del Tribunal Constitucional 214/1989, de 21 de desembre, referent a la Llei de Bases de Règim Local, va recordar que "la creació de noves entitats necessàriament ha de repercutir en la redistribució dels nivells competencials de les entitats existents, però (...) aquesta reacomodació no es pot fer a expenses d'eliminar les competències de les entitats l'autonomia de les quals queda constitucionalment garantida". Aquesta reflexió adopta el mateix criteri que ja havia fet servir el propi Tribunal Constitucional en la Sentència de 28 de juliol de 1981, per protegir la institució provincial, davant el naixement i dotació competencial de la instància autonòmica.

Així doncs, les distintes lleis que regulin les matèries abans al·ludides com de competència comarcal hauran de reconèixer específicament quines competències concretes corresponen a les comarques, i en aquesta operació hauran de respectar el contingut de les competències municipals. Tot i així, la LOC no estableix l'obligació que les competències que s'atorguin a les comarques en aquests camps hagin de tenir el caràcter de competències pròpies. No es garanteix un contingut mínim de competències pròpies que identifiquin la posició autònoma de la comarca, cosa que permet que les competències comarcals siguin, en gran part, merament delegades per l'Administració de la Generalitat, a diferència del que succeeix, segons la legislació estatal i la pròpia legislació catalana, en el cas dels municipis, per als quals es fixen uns nivells mínims de prestació de serveis obligatoris.

Doncs bé, si això és així en la teoria, la realitat pràctica no ofereix millors perspectives. Les lleis sectorials aprovades pel Parlament de Catalunya després de la institucionalització de la comarca no li han reconegut ni atribuït, a aquesta, un nucli mínimament rellevant de competències pròpies. Ben al contrari, l'anàlisi del conjunt d'unes vint lleis que s'han dictat en les matèries sobre les quals les comarques haurien d'ostentar competències, dona com a resultat els següents elements:

1) Moltes lleis assignen certes funcions de forma genèrica o indistinta "a les entitats locals" -municipis i comarques- o atribueixen competències als municipis "i, si escau, a les entitats supramunicipals", denominació que designa tant les comarques com les diputacions i, a més, amb caràcter aleatori. Tals són els casos de la Llei 3/1988, de 4 de març, de protecció dels animals, i la Llei 6/1988, de 30 de març, forestal de Catalunya. Es tracta, doncs, d'atribucions competencials molt poc sòlides.

2) El reconeixement concret i específic de funcions corresponents a les comarques significa, en molts casos, atribuir-los només el paper de participar, intervenir o ser escoltades en el procés d'elaboració de plans i presa de decisions, que al capdavant correspon a l'Administració de la Generalitat o una altra entitat.

S'inicia ja aquesta tònica amb la Llei 7/1987, de 4 d'abril, sobre la conurbació de Barcelona, i segueix després en múltiples lleis sectorials, com la Llei 6/1993, de 15 de juliol, sobre residus, que atribueixen a les comarques la participació en l'elaboració i en la gestió del programa que formuli la Generalitat. Aquest és un fenomen que cada cop s'estén més com a substitutiu d'una veritable atribució de competències a tot tipus d'ens locals.

3) En alguna ocasió, la participació de les comarques en actuacions de la Generalitat s'ha institucionalitzat de forma orgànica, amb la creació d'una institució dintre de l'Administració autonòmica, a la qual s'assignen funcions d'abast comarcal o intercomarcal, en lloc d'atribuir-les a les pròpies comarques, i, a canvi d'això, se'ls atorga representació i intervenció en el nou organisme. És el cas de l'Institut per a Desenvolupament de les Comarques de l'Ebre, creat per Llei 12/1993, de 4 de novembre. En la realitat, això significa reforçar la descentralització funcional, en detriment d'una veritable descentralització territorial.

4) Hi ha un cert nombre de lleis que atribueixen a les comarques funcions específiques, amb un contingut més decisorí, resolutori

o de gestió, i de prestació efectiva de serveis. Però, sovint, aquestes atribucions competencials no són amb caràcter directe ni exclusiu, sinó en col.laboració o compartició amb altres Administracions. Tal és el cas de la Llei 3/1993, de 5 de març, de l'estatut del consumidor, que disposa que la Generalitat propiciarà la creació d'oficines d'informació al consumidor "en els consells comarcals i en els ajuntaments"; o el cas de la Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya, que disposa que la gestió de les biblioteques centrals comarcals "correspon al consell comarcal i a l'ajuntament del municipi on té la seu la biblioteca", cosa que obliga a establir mecanismes de col.laboració.

En definitiva, de l'anàlisi de conjunt realitzada, és prou clara la conclusió que, fins ara, l'ordenament català ha atribuït a les comarques ben escasses competències pròpies i les que ostenta com a tals tenen un contingut essencialment participatiu o com a màxim prestacional, de gestió de serveis públics, i no permeten la regulació o ordenació de l'activitat corresponent, segons una opció política pròpia.

1.2. LES COMPETÈNCIES D'ORIGEN MUNICIPAL. EL PROGRAMA D'ACTUACIÓ COMARCAL

Tal com s'ha assenyalat, la vocació municipalista de la comarca és una de les vessants més subratllades en la seva actual configuració legal. Així, la LOC concreta les funcions que ha de desplegar la comarca respecte de les competències i dels serveis municipals, funcions comarcals que són, essencialment, d'assistència, cooperació, suplència i complement de les actuacions municipals. És a dir, es tracta bàsicament de superar la incapacitat prestacional de molts municipis, derivada de la seva escassa solidesa demogràfica o econòmica, i se suposa que aquestes actuacions de la comarca no afecten el nucli de l'autonomia municipal, de forma que es preveuen mecanismes de caràcter voluntari, com són la delegació de competències dels

ajuntaments cap a la comarca o bé la signatura de convenis entre les dues entitats. Un supòsit específic és la possibilitat, per part de la comarca, de prestar els serveis mínims que són obligatoris per als municipis, en cas de dispensa de la seva obligació per a casos concrets. Així, per exemple, la Llei 6/1993, de 15 de juliol, sobre residus, l'única competència efectiva que atribueix a la comarca és la gestió dels residus municipals en cas de dispensa municipal o de delegació; i, en sentit semblant, s'ha de llegir la Llei 5/1994, de 4 de maig, de regulació dels serveis de prevenció i extinció d'incendis i de salvaments de Catalunya.

Però, per altra banda, també és prevista la possibilitat que les comarques puguin interferir en les competències dels municipis, a través de mecanismes de coordinació, sempre que existeixi una justificació per raó d'interès comarcal. I, encara més incisivament, la legislació catalana permet la comarcalització dels serveis municipals, és a dir, la conversió obligatòria d'un servei o activitat gestionada per un ajuntament en un servei que passarà a ser prestat per la comarca. Com es pot comprendre, aquest tipus d'intervenció és el que més fa entrar en concurrència i, fins i tot, en conflicte el nivell municipal i el comarcal, raó per la qual s'ha establert un conjunt de garanties i de límits per tal que no quedi afectada de manera coactiva l'autonomia municipal.

Entre d'altres mecanismes, l'articulació competencial entre comarques i municipis posa de manifest la necessària aprovació dels programes d'actuació comarcal (PAC). Aquests són uns instruments que aprova el consell comarcal, prèvia audiència reforçada dels municipis afectats i d'informació pública general, que s'erigeixen com a requisit obligat perquè la comarca pugui establir serveis i activitats en aquells camps que corresponen a la competència municipal (art. 27.3 LOC).

En la pràctica seguida aquests darrers anys s'han produït ja alguns conflictes, els quals han obligat els tribunals a pronunciar-se sobre el caràcter necessari o no dels PAC. És interessant ressaltar aquest fet, que en certa manera posa de

manifest la difícil inserció de l'ens comarcal en l'entramat municipal existent, fins i tot quan les actuacions de les comarques en aquest sentit són encara ben poc incisives.

Així, poden citar-se la Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (STSJC) de 19 de febrer de 1992, sobre el Consell Comarcal d'Osona, que anul·la la creació del servei comarcal de recaptació d'impostos, i la STSJC de 22 de gener de 1993, sobre el Consell Comarcal del Vallès oriental, respecte l'assumpció per la comarca de serveis municipals en matèria de sanejament, en ambdós casos, per manca de previsió de les actuacions comarcals en el corresponent PAC.

La primera de les sentències citades conté una inicial doctrina sobre els PAC i la relació entre les competències i els serveis comarcals i els corresponents municipis, i es pronuncia, en el sentit ja avançat, en els següents termes: "el programa de actuación que, en función de los tipos y las necesidades específicas de la comarca, ha de elaborar y aprobar la comarca, es necesario para determinar, entre otros, 'les activitats i serveis municipals susceptibles d'ésser exercits per la comarca per mitjà de delegació o conveni', de acuerdo con el art. 27.1.c, o lo que es lo mismo, el establecimiento de un servicio que incida en un ámbito material competencial municipal, se requiere que esté expresamente previsto en el programa de actuación comarcal, que se convierte así en un requisito sine quan non para el propio establecimiento de tal servicio. El programa de actuación no juega aquí, pues, como simple instrumento planificador, de forma que su incumplimiento sólo produjera una responsabilidad técnica o política (cual ocurre en el ejercicio de las demás competencias o facultades que no afecten a competencias municipales), sino que se convierte en un presupuesto jurídico material para el ejercicio mismo de la competencia".

Així doncs, caldrà parar força atenció en les actuacions competencials de les comarques que afectin d'alguna manera els serveis municipals, atesa la necessària intervenció prèvia del PAC.

1.3 LES COMPETÈNCIES DELEGADES I ASSIGNADES PER LA GENERALITAT

D'acord amb la LOC i amb la Llei Municipal i de Règim Local de Catalunya (LMRLC), la Generalitat pot delegar competències seves a les entitats locals catalanes; però aquestes lleis no estableixen cap preferència pel nivell comarcal com a receptor de les delegacions, sinó que, segons l'art. 123.2 de la LMRLC, la delegació s'hauria de fer en favor de "la instància local més idònia". No sembla que la legislació local consideri inicialment la delegació de competències autonòmiques com la via normal de dotació del contingut competencial de les comarques. Tanmateix, aquesta ha estat la via seguida amb major assiduitat des de la constitució dels consells comarcals, tant pel que fa a la seva previsió a nivell legislatiu, com pel que fa a la pràctica efectiva portada a terme pel Govern de la Generalitat. Així, s'ha previst en concret la delegació o assignació en matèries d'ensenyament (transport escolar, menjadors i colònies escolars), activitats classificades, cultura, arxius, serveis socials, foment de l'ocupació, etc., així com en la gestió del Pla únic d'obres i serveis.

Des d'un punt de vista jurídic-administratiu, la delegació i l'assignació de competències ofereixen algunes diferències de règim, però totes dues tècniques coincideixen a col·locar l'Administració que exerceix efectivament les competències en qüestió, en el nostre cas les comarques, en una posició de dependència o subordinació respecte de l'Administració que manté la titularitat de les competències, en aquest cas, la Generalitat.

Mentre les comarques exerceixin efectivament una major proporció de competències delegades de l'Administració de la Generalitat que no de competències pròpies, la imatge dels consells comarcals serà la d'organismes gestors de l'Administració de la Generalitat, de la qual són terminals distribuïdes pel territori català. És a dir, les comarques poden aparèixer avui més com uns

instruments per apropar l'Administració autonòmica a la població que no com una Administració pròpia de les col·lectivitats comarcals o dels municipis en què aquestes s'articulen.

Certament, la delegació de competències a les comarques s'acostuma a realitzar, no amb caràcter global i general per a totes elles, sinó de forma individualitzada a través de la signatura de convenis específics en cada cas. Aquesta tècnica, d'una banda, atorga major poder de disposició a l'Administració de la Generalitat, però també permet, d'altra banda, atendre les circumstàncies específiques de cada comarca, segons la seva dimensió geogràfica i demogràfica, el nivell d'efectiva implantació dels diversos serveis, etc. És a dir, és un mecanisme per superar l'uniformisme tan propi del règim local espanyol dels darrers segles i iniciar una via de diversificació, de valorització de la heterogeneïtat amb què s'ha de donar resposta a les situacions tan diverses que es donen en el món de l'organització local. Ara bé, si aquesta és una vessant positiva que pot oferir l'articulació tècnica de la delegació de competències en les comarques, el cert és que preval l'apreciació feta des de la vessant funcional, segons la qual no té cap sentit garantir l'autonomia de les comarques per gestionar els seus interessos, tal com fa l'Estatut d'Autonomia. En realitat, la comarca o bé gestiona els interessos que representa l'Administració de la Generalitat, sense llibertat de formular una opció pròpia i independent respecte del sector que es tracti, o bé actua com una entitat de simple suport, assistència o suplència de les insuficiències municipals.

2. LA POSICIÓ DE LA COMARCA RESPECTE DEL MUNICIPI

2.1 LA PERSPECTIVA MUNICIPALISTA I EL MUNICIPI-COMARCA

La consideració panoràmica que s'acaba de fer sobre l'aspecte competencial de la institució comarcal, posa prou de relleu que, en realitat, no s'està concretant en la pràctica un model determinat de comarca, que obeeixi a una concepció clara sobre el paper i el lloc que ha de desplegar el nivell comarcal en el conjunt de l'organització territorial de Catalunya.

En efecte, tal i com la legislació catalana ha previst en abstracte, la comarca com a institució és capaç de representar diversos papers en el procés d'articulació del govern territorial, perquè a la funció ja comentada de significar un factor d'estructuració i confirmació de l'Administració de la Generalitat -la comarca des de dalt-, s'hi ha d'afegir la funció assignada a la comarca de ser un instrument de projecció superior del nivell municipal -la comarca des de baix. Una de les explicacions o justificacions de fons de la implantació del mapa i la figura comarcal és la necessitat que té tota institució política d'estructurar el territori a base d'un criteri identificador propi, que la caracteritzi respecte a d'altres èpoques o conjuntures polítiques. D'aquesta manera, la comarca apareix en l'ordenament català com una incipient alternativa a la institució i al nivell provincial, model, aquest darrer, que l'Estatut només accepta de mal grat.

Però, és evident que en la consideració moderna de la figura o del nivell comarcal, l'ens intermedi es projecta bàsicament sobre un altre pla: es tracta del pla municipalista, és a dir, la concepció de la comarca com un element d'expressió de la realitat local, organitzada en ajuntaments. Des d'aquesta òptica, la comarca s'aferma en la seva configuració, també admesa normalment per a aquest nivell, com un ens d'extracció municipal. Això fa de la comarca un mitjà o instrument a disposició dels municipis, sobretot dels petits ajuntaments, per fer front a les responsabilitats que la col·lectivitat i la legislació els exigeixen.

Des d'un punt de vista formal, la legislació catalana es fa càrrec d'aquesta perspectiva, atès que preveu que les competències comarcals provinguin en part dels municipis i que les comarques puguin assumir efectivament aquells serveis o competències municipals que se sostreguin, per dispensa, de la responsabilitat dels ajuntaments, tal i com ja s'ha dit anteriorment. Però aquesta dimensió parteix del cas individual, de la oportunitat de fer servir la comarca, concebuda d'una forma més difusa, per suplir singularment aquelles deficiències que de manera més o menys aïllada es puguin produir. Ara bé, si certament pot admetre's una comarca com a complement i suplement del municipi, el que no és previst en el nostre ordenament és que la comarca com a institució es prefiguri com una alternativa al municipi. La pròpia Llei de Bases de Règim Local i la Sentència del Tribunal Constitucional 214/1989, de 21 de desembre, que l'ha interpretada, defugen clarament aquesta idea, ja que es prohibeix a la comarca pugui l'assumpció, en un determinat moment, de totes les competències municipals i només admet la configuració limitada de la comarca, amb competències definides i específiques. I això s'entén així, fins al punt que el Tribunal Constitucional ha declarat que la Constitució prohibeix la figura del "municipi-comarca", és a dir, la substitució del nivell bàsic municipal pel nivell intermedi comarcal. Segons el Tribunal Constitucional, "la configuració constitucional de la comarca com agrupació de municipis (art. 152.3 de la Constitució) impedeix, en efecte, la materialització del supòsit extrem del "municipi-comarca".

La preservació de la institució municipal enfront de la implantació de la comarca es projecta, segons la doctrina constitucional, fins i tot sobre les possibilitats de portar a terme una àmplia reordenació del mapa municipal, a través de la tècnica de les alteracions de termes municipals. I així, de forma un tant imprecisa, el Tribunal Constitucional admet que el procés de creació i establiment de les comarques pot córrer paral·lel a un procés d'alteració de termes municipals que inclús mena a la supressió de municipis. En això, el Tribunal Constitucional no hi veu cap obstacle, ja que no posa en entredit la garantia institucional de l'autonomia local que garanteix la Constitució. El que no entén com a possible és que el resultat d'aquest doble procés de reordenació municipal i implantació comarcal porti a unificar els dos nivells i a diluir la institució municipal per identificar-la amb la comarca.

En definitiva, la base de la relació entre municipi i comarca, segons la Constitució i segons l'Estatut d'Autonomia, és el caràcter constitutiu que té el municipi respecte de la comarca: la comarca és institucionalment una agrupació de municipis. Aquest és el punt essencial que convé tenir present en tot moment. I la principal conseqüència que es deriva d'aquesta concepció de la comarca és, precisament, la seva identificació com a entitat que té un substracte municipal i que ha de servir per satisfer els interessos locals de caràcter municipal o, més genèricament, els interessos públics de naturalesa o d'abast local.

D'aquesta forma, el fet que la comarca pugui actuar com a organisme de descentralització de l'Administració de la Generalitat, o com a Administració indirecta d'aquesta, és una possibilitat a afegir a la configuració municipalista bàsica de la comarca, és com a màxim una vessant que complementa la funció primordial de la comarca.

2.2. EL MUNICIPI SENSE COMARCA

Ara bé, si és cert que amb caràcter general la comarca no pot venir a substituir el municipi, també és veritat que de manera singular, en àmbits concrets o en relació a dimensions determinades de l'estructura municipal, les lleis poden preveure un tractament competencial o funcional que permeti equiparar parcialment el municipi i la comarca. Sense anar més lluny, la intervenció de la comarca per establir i prestar serveis públics municipals, en cas de dispensa de la seva obligatorietat, és un clar exemple d'aquesta posició. Però la mateixa evolució i pràctica legislativa que s'ha portat a terme fins l'actualitat, ofereix noves perspectives d'aquesta relació entre municipi i comarca que, a més a més, incideixen també en la qüestió de la heterogeneïtat en el tractament competencial que abans s'ha reclamat.

En efecte, algunes lleis aprovades pel Parlament de Catalunya, reguladores de diversos sectors materials de l'acció pública, a l'hora d'atribuir competències a les entitats locals per actuar en dits àmbits, distingeixen els municipis segons la seva dimensió demogràfica o la seva capacitat efectiva d'implantació d'un determinat servei, de manera que la mateixa competència que es reconeix als municipis més capacitats s'atorga també a la comarca. D'aquesta manera, la comarca prestarà un determinat servei o activitat al conjunt de la població i municipis de la seva àrea, llevat d'aquells municipis que detentin directament la competència i prestin ells mateixos el servei en qüestió.

Així, per exemple, la Llei 4/1993, de 18 de març, del sistema bibliotecari de Catalunya, atribueix a les biblioteques centrals comarcals la funció de coordinar la resta de biblioteques de la comarca, a excepció de les biblioteques centrals urbanes existents en els municipis de més de 30.000 habitants. De manera semblant, la Llei 4/1994, de 20 d'abril, d'administració

institucional, de descentralització, de desconcentració i de coordinació del sistema català de serveis socials, preveu un sistema segons el qual les mateixes funcions assistencials, les corresponents a les anomenades àrees bàsiques de serveis socials, són de competència dels municipis de més de 20.000 habitants i de les comarques. A més, les comarques de més de 50.000 habitants exerceixen més funcions prestacionals, algunes de les quals també són atribuïdes als municipis de més de 50.000 habitants.

Segons aquestes disposicions, el que se cerca és el nivell òptim de prestació o gestió de cada tipus de servei o activitat, però no el nivell òptim en abstracte, sinó en atenció a la dimensió o capacitat que es doni en cada cas. És per això que aquestes previsions apareixen diversificades segons el nombre d'habitants, tant en el cas dels municipis com en les comarques. La conseqüència d'això és que en determinades matèries o sectors, serveis o activitats, hi haurà municipis que no restaran subjectes a la intervenció comarcal i d'altres sí; és a dir, hi haurà municipis "dintre d'una comarca" i municipis "sense comarca", ja que aquests darrers assumiran la competència comarcal.

La reflexió que s'apunta es tracta d'una paràfrasi de la situació a Alemanya, on hi ha municipis "lliures de Kreis", és a dir, que ocupen la posició del nivell territorial superior (com fins i tot existeixen ciutats-estat). Naturalment, el model alemany és diferent, però ofereix aquest exemple de possibilitat de diversificar situacions i de no tractar totes les situacions de manera necessàriament homogènia. En el cas alemany, el municipi "lliure de comarca" ho és amb caràcter institucional, permanent, és a dir, a tots els efectes. En canvi, la situació a què dona peu la legislació catalana citada s'articula al voltant de competències específiques, de serveis concrets, que no permeten extreure conclusions generals.

De tota manera, és útil aquesta perspectiva d'anàlisi, perquè permet resoldre les dificultats que podrien derivar d'una concepció absolutament rígida del caràcter necessari o

obligatori de la comarca. L'existència obligatòria de la comarca, com a entitat generalitzada en tot el territori, provoca òbviamment serioses disfuncions si hom pretén concebre de forma idèntica la posició i les funcions comarcals en situacions i casos radicalment oposats. Sembla evident que una comarca de 3.500 habitants i formada per tres municipis (Alta Ribagorça) no serà mai el mateix, malgrat nominalismes, que una comarca amb cinc municipis, però amb 2.300.000 habitants (Barcelonès). Davant de la situació que hi ha municipis que no "necessiten" de la comarca, no cal dir que s'ha de suprimir la comarca; n'hi ha prou amb dimensionar correctament les competències de la comarca i excloure'n la seva projecció en determinats casos i per a determinats municipis.

La diversificació, la heterogeneïtat de contingut de les comarques és una via realista i, fins i tot, permet arribar a solucions més complexes per als casos més singulars, com és, sense dubte, l'ordenació racional de les institucions de l'àrea metropolitana de Barcelona. La superposició d'institucions i estructures pot simplificar-se per via d'una progressiva confusió subjectiva entre diversos nivells, per a la qual cosa cal una distribució competencial i funcional diversificada. En darrer extrem, una anàlisi d'aquest estil és el que permetria oferir solucions pragmàtiques i menys conflictives a l'articulació de la província com a entitat local amb la resta d'institucions i de nivells existents.

2.3 SOBRE ELS CONFLICTES MUNICIPI-COMARCA

En parlar de les competències de la comarca i de la seva procedència o incidència municipal, ja s'ha apuntat l'aspecte conflictual que es produeix en aquest camp. Ara cal assenyalar, novament, que una tendència com l'apuntada, en el sentit de col·locar un municipi en el lloc de la comarca, porta a subratllar, però, alguns efectes que cal tenir presents. En concret, contribueix a ampliar la ja habitual relació més o

menys conflictiva que es dona en molts casos entre el consell comarcal i l'ajuntament del municipi capital de la comarca, ja que aquest serà normalment el més directe competidor de l'organisme comarcal, al qual fins i tot pot arribar a substituir. Fins ara, pot dir-se que es tracta, per regla general, de conflictes més aviat d'imatge i particularment polítics o personals entre els partits polítics o les èlites locals. Aquest conflicte entre consell comarcal i capital de la comarca s'ha generat, en alguns casos, per raó de l'atorgament de la presidència del consell comarcal al cap de l'oposició a l'ajuntament de la capital, de manera que aleshores ha aparegut la comarca com "alternativa" -político-partidista- al municipi. Aquesta situació, que no és només una qüestió derivada del sistema electoral, sinó de praxis dels partits polítics, pren una altra dimensió quan l'ajuntament de la capital i la comarca no entren en conflictes de subordinació, perquè aquesta no té competències per intervenir sobre el primer, sinó en conflicte de concurrència, perquè tots dos tenen les mateixes competències.

També cal assenyalar que aquest tipus de relació conflictual entre municipi i comarca depèn molt, a més de la correlació de forces polítiques, de la dimensió mateixa de cada comarca i del paper real que juga la capital en l'articulació del complex comarcal. En l'actual mapa comarcal derivat de la LOC de 1987, la dimensió municipalista de la comarca queda, en molts casos, bastant desdibuixada, ja que assumeix una dimensió força superior i distant de les entitats municipals de base. Això permet o facilita que el frec entre la comarca i l'ajuntament de la capital sigui menor o més suau. En canvi, en els casos en que la comarca es configura més a la vora, més propera dels municipis, evitar situacions conflictuals exigeix molta més atenció en la distribució competencial entre un i altre nivell.

3. PERSPECTIVES D'EVOLUCIÓ COMARCAL

3.1 CAP A UNA RECONSIDERACIÓ DE LA COMARCA

La veritable justificació material de la comarca en la realitat institucional d'avui dia no pot ser altra que la funció de suport al nivell o esglaió municipal, allí on aquesta funció pública sigui efectivament necessària. Aquest suport inclou també les perspectives de suplència de les deficiències o insuficiències prestacionals que pateixen els municipis de menor capacitat de gestió, així com la coordinació i la prestació dels serveis d'àmbit supramunicipal. Ara bé, perquè això reuneixi un mínim de possibilitats reals de constituir-se en lògica motora d'una evolució de la figura comarcal, cal tenir presents certs condicionaments que s'han de valorar.

El primer element a considerar és el fet que els objectius així marcats a la comarca han estat tradicionalment servits per les mancomunitats de municipis. No és aquesta l'ocasió per fer una anàlisi aprofundida de la realitat de les mancomunitats, que sense dubte constitueixen la via més estesa de portar a terme els compromisos de cooperació intermunicipal, fins al punt que en la legislació local de totes les Comunitats Autònomes les mancomunitats assoleixen un notori protagonisme davant l'escassa empena del nivell comarcal. Però, cal dir que la mancomunitat és una figura més tècnica i menys política que la comarca, menys autònoma i més a disposició dels municipis membres. En qualsevol cas, el contrast amb el fenomen de les mancomunitats permet assenyalar alguns elements de reflexió sobre els problemes que

ha d'afrontar la figura de la comarca. En darrer extrem, és força significatiu que la legislació catalana hagi establert uns mecanismes de defensa o preservació de la comarca, enfront de les mancomunitats, ja que permet expressament "comarcalitzar" els serveis municipals que són prestats mancomunadament i, d'altra banda, prohibeix als municipis de diferents comarques mancomuniar aquells serveis que hagi previst d'assumir en el seu PAC alguna de les comarques afectades.

Una de les més grans dificultats perquè la institució de les mancomunitats intermunicipals adquireixi un paper de major projecció externa és, sense dubte, la seva debilitat econòmica i financera. En la mesura que bona part de les mancomunitats són expressió de municipis dèbils, incapaços de prestar determinats serveis públics, també són reflex dites mancomunitats de la feblesa dels seus membres. En conseqüència, si es vol que la comarca desplegui semblants funcions de projecció municipal, és evident que el sistema de finançament comarcal ha de permetre una solidesa que, ara per ara, no tenen les entitats comarcals. En aquest aspecte, el legislador de l'Estat ha jugat un paper capital, perquè ha exclòs les comarques de la participació en el Fons de Cooperació Local. Per això, la Generalitat s'ha hagut de fer càrrec del problema de la financiació comarcal, cosa que demana una reforma de la Llei d'Hisendes Locals i tenir present, també, la STC 331/1993, de 12 de novembre, sobre el Fons de Cooperació Local. D'altra banda, cal no oblidar que la comarca no disposa de potestat tributària, com a mitjà d'obtenir ingressos propis.

3.2 LA DIMENSIÓ I EL MAPA COMARCALS

El contrast amb l'experiència de les mancomunitats també posa de manifest una altra qüestió que convé considerar. Es tracta de la dimensió geogràfica o territorial de les comarques, de la seva magnitud o amplitud. En efecte, l'actual divisió comarcal estableix unes unitats de dimensions relativament grans,

dimensions que tenen el seu origen en el concepte de comarca com a demarcació per a l'exercici de les funcions administratives de la Generalitat republicana. En canvi, una perspectiva més municipalista de la comarca, en base a la prestació de serveis de naturalesa municipal, portaria amb tota seguretat a dibuixar, en la majoria dels casos, uns àmbits d'expressió de les necessitats prestacionals molt més reduïts, unes circumscripcions territorialment i demogràfica més petites.

Ja en l'actualitat, les demarcacions en què s'organitzen molts serveis públics dels anomenats "personals" -ensenyament primari, sanitat bàsica, serveis socials bàsics, etc.- són normalment més petites que les comarques i, fins i tot, que els municipis, en el cas dels més grans. No és menys cert que el mapa resultant de l'expressió associativa municipal, el mapa de les mancomunitats, tot i la seva heterogeneïtat, ofereix una xarxa de dimensió infracomarcal, llevat d'alguns casos entre els quals es troben les comarques de nova creació (Pla de l'Estany, Pla de l'Urgell), perquè precisament expressen una realitat preexistent de mancomunitats municipals plurifuncionals prou consolidades.

Fins ara ha primat, sense dubte, el factor "identificador" de la circumscripció comarcal, que té una innegable explicació històrica. És l'aspecte que més ha funcionat, de cara a la pròpia percepció social: els ciutadans comencen a conèixer la comarca a la qual pertany el seu municipi i, fins i tot, s'hi identifiquen, especialment en les zones menys urbanitzades. L'assumpció de la percepció comarcal per part dels mitjans de comunicació ha estat definitiva en aquest sentit, però també la vessant organitzativa de la societat civil -els sindicats, els partits polítics, les associacions empresarials- s'ha comarcalitzat força. D'altra banda, cal dir, però, que la divisió comarcal no es projecta a l'exterior, on se segueix identificant l'interior de Catalunya per l'estructura provincial, tot i que se'n coneix l'existència.

L'actual divisió comarcal, doncs, ofereix dues perspectives que no s'ajusten mútuament. La vessant de la identitat i la vessant de la funcionalitat. La primera, és de "naturalesa" autonòmica,

la segona, d'arrel local. La primera està més consolidada, en part també per la proporcionalment major dotació competencial de les comarques per delegació de la Generalitat. Tot i així, encara manca un pas decisiu per completar la funció identificadora de les col·lectivitats de l'actual divisió comarcal: és la perspectiva, per ara abandonada, de convertir la comarca en circumscripció electoral de les eleccions al Parlament de Catalunya. Aquest fóra el factor bàsic per a una identificació política, i no només geogràfica o territorial, del cos social.

Naturalment, afrontar el tractament de les dues qüestions citades, la dimensió de les comarques i la seva conversió en espais electorals, constitueix l'objecte d'una opció política de gran abast que s'haurà de traduir, si és el cas, en iniciatives legislatives que requeririen un elevat grau de consens.

3.3. LA QÜESTIÓ ELECTORAL

En canvi, el sistema electoral vigent per a la composició dels òrgans comarcals, els consells comarcals, aconsegueix clarament la funció contrària a l'assenyalada abans, és a dir, contribueix a augmentar l'allunyament, la distància entre l'organització comarcal i la població. La realitat d'avui és que les comarques, tot i ser agrupacions de municipis, no expressen ni la voluntat municipal ni la voluntat de la població, ja que el sistema electoral condueix a una composició dels consells comarcals sigui una estricta expressió dels partits polítics. Són els òrgans directius d'aquests -ni tan sols els regidors escollits, com en el cas de les diputacions- els que designen els membres dels consells comarcals, un cop s'ha establert el nombre de consellers que els corresponen. A més, la fórmula electoral fixada a la legislació vigent prima clarament la representació dels electors dels municipis més petits, enfront la representació general del conjunt de la població comarcal.

En relació al sistema electoral, cal assenyalar que l'aprofundiment de la perspectiva municipalista en la configuració de la comarca no conduiria necessàriament a una justificació d'un sistema electoral basat exclusivament en la representació municipal. Si hom volgués atribuir a la comarca una vessant més clarament prestacional en suplència dels dèficits municipals, probablement la solució més ajustada fóra tendir cap a l'elecció directa del consell comarcal, ja que això produiria una major interrelació entre la població i la institució, com a conseqüència de l'exercici per part de la comarca de poders d'ordenació de l'activitat privada i de prestació de serveis públics.

D'altra banda, la concepció de la comarca com a "institució pròpia de la Comunitat Autònoma", admesa pel Tribunal Constitucional, abonaria aquesta òptica: les estructures intermèdies de nivell supramunicipal presents a d'altres Comunitats Autònomes amb caràcter distintiu i amb una certa solidesa -consells i capítols insulars, territoris històrics- obeeixen a sistemes d'elecció directa. La rellevància política de la institució donaria així un salt enorme i tal vegada s'acabaria de combinar la perspectiva d'expressió política que correspon a una col·lectivitat local, a la qual es presten serveis i davant la qual s'és responsable, amb la vessant identificadora de la institució autonòmica catalana més general.

Aquestes darreres reflexions sobre el sistema electoral de les comarques no poden, però, fer-se en abstracte, si no és després d'haver estructurat, definitivament, un model d'organització comarcal del territori, que realment respongui a les finalitats de servei objectiu dels interessos generals que institucionalment cal exigir a totes les Administracions públiques.

IMPACTES DE LA REORDENACIÓ DEL MAPA MUNICIPAL
CATALÀ: UNA REFLEXIÓ DES DE LA CIÈNCIA POLÍTICA

EQUIP D'ANÀLISI POLÍTICA
Departament de Ciència Política i Dret Públic
UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA
Març 1994

Redacció de l'informe a càrrec de:
Joan Subirats
Joan Font
Agustí Bosch
Ricard Gomà
Quim Brugué

**PROCESSOS D'AGREGACIÓ DE MUNICIPIS: 10 PUNTS DE REFLEXIÓ
DES DE LA CIÈNCIA POLÍTICA**

1 La fusió de municipis podria comportar un cert allunyament entre el ciutadà i la política local.

2 La fusió de municipis podria intensificar la partidificació de la vida política local.

3 La fusió de municipis pot crear recels en els pobles que percebin una pèrdua de protagonisme amb l'operació.

4 La fusió de municipis pot comportar la proliferació de més nivells d'administració local.

5 La fusió de municipis tindria conseqüències sobre els resultats electorals.

6 La fusió de municipis pot comportar canvis en la capacitat d'incidència dels actors sobre les decisions públiques locals.

7 La fusió de municipis pot comportar canvis en els models d'elaboració de polítiques públiques locals.

8 La fusió de municipis pot comportar canvis en l'oferta de polítiques públiques locals.

9 La fusió de municipis pot facilitar una major eficiència de les tasques de gestió dels diferents serveis i organismes municipals.

10 La fusió de municipis podria permetre crear eines de gestió i generar criteris de comparació de rendiments que facilitarien la millora de l'actuació local.

PRESENTACIÓ

L'informe que presentem pretén discutir els possibles impactes d'un procés d'agregació municipal que es traduí en l'estructuració del mapa territorial català en municipalies. Des de la ciència política, la reordenació dels ens locals ha obert múltiples interrogants i ha estat objecte d'un llarg i animat debat. Les aportacions acadèmiques han proliferat, coincidint tant amb els recents processos de descentralització de l'Estat com amb les reformes territorials que, sota plantejaments racionalitzadors, van impulsar les agregacions municipals dels anys setanta. El terreny de discussió és indubtablement polèmic: els arguments es defensen des de lògiques diferents i, sovint, també des d'opcions polítiques específiques. Potser l'única afirmació que podem utilitzar com a punt de partida és que ens trobem davant d'un tema altament polititzat, on qualsevol conclusió hauria de comptar amb un alt nivell de consens entre les diferents parts implicades.

A l'hora de plantejar la redacció d'aquest informe vam prendre en consideració les dificultats abans esmentades, així com la conveniència de situar-nos en una perspectiva més acadèmica o més reflexiva. Així, en primer lloc, podíem haver presentat un recull de la literatura politològica existent en relació a la dimensió més adequada dels governs municipals. Hauria estat, sens dubte, un exercici valuós, però també creiem que poc útil per a la discussió del cas català. La ciència política espanyola pràcticament no ha tractat aquest tema, mentre que referències de tipus jurídic o geogràfic quedaven fora de l'àmbit de la ciència política. Hem optat, doncs, per una segona possibilitat que, sense oblidar les referències acadèmiques elaborades en altres contextos nacionals, les intentés traduir al llenguatge

de la realitat municipal catalana. Es tracta, per tant, d'un exercici de reflexió, fet des de l'experiència acadèmica. Per altra banda, l'objectiu no és situar-nos a favor o en contra de la fragmentació local, sinó identificar impactes que caldria considerar alhora de fer-ne una avaluació.

Amb aquestes premisses, hem estructurat l'informe en tres parts. En primer lloc, hem redactat una breu introducció amb la finalitat de situar el debat i de destacar algunes peculiaritats de tot estudi dedicat al govern local. En segon lloc, hem estructurat el cos del treball a partir de 10 enunciats, els quals serveixen per discutir l'impacte de la grandària municipal sobre diferents aspectes del procés polític local, sobre l'elaboració de polítiques públiques municipals i sobre els mecanismes de gestió i d'organització dels ajuntaments. Finalment, utilitzem les conclusions per subratllar aquells elements que hem considerat més rellevants.

1 INTRODUCCIÓ

Qualsevol treball sobre el govern local xoca amb la pròpia complexitat de l'objecte d'estudi: ens estem referint a una instància política amb capacitat de prendre decisions que afecten la comunitat que "governa"? A un instrument administratiu al qual es delega la prestació de determinats serveis? O a totes dues coses al mateix temps? I, en aquest darrer cas, com es combinen les diferents lògiques d'actuació associades a cada cas? La complexitat de la realitat municipal dificulta la comprensió d'aquest món des d'una única perspectiva i, per tant, obliga a relativitzar tot tipus d'aproximació excessivament doctrinal.

S'han proposat diferents estratègies per superar la indefinició del concepte de govern local, encara que cap d'elles ha resultat totalment satisfactòria. Potser una de les més freqüents és aquella que pretén definir el govern local a partir de les tradicions politològiques del segle XIX. Des d'aquesta perspectiva, el municipi es defineix com un ens sotsnacional, dissenyat tant per a la millora de la provisió de serveis públics com per a l'apropament de la democràcia a la ciutadania.

En les democràcies occidentals, per tant, l'articulació del món local ha estat el resultat d'un doble procés. Per una banda, les estructures veïnals i el mite del govern a petita escala formen part del principis del liberalisme clàssic. El govern local, tal com exposava J.S. Mill, facilita la difusió del poder a través del conjunt de la societat i promou l'educació política dels ciutadans. Ambdós processos milloren la qualitat de la democràcia i, consegüentment, justifiquen l'existència de les institucions municipals. Des de la tradició francesa del poder municipal, s'arriba a conclusions similars, ja que la privacitat dels ens locals serveix per dotar-los d'una autonomia absoluta alhora de regular els assumptes que afectin la comunitat i només a la comunitat. Tant des de la tradició britànica com des de la francesa, els municipis esdevenen ens amb incidència real sobre el funcionament democràtic i, per tant, dominats per una lògica d'actuació localista i -això sempre és més problemàtic d'afirmar- polititzada.

Per altra banda, J. Bentham i l'escola utilitarista consideraven que el govern local es justificava per la seva contribució a un millor funcionament de l'administració pública. Per incrementar l'eficiència de l'activitat pública, argumenten, que cal dissenyar un model de cossos administratius jerarquitzats que racionalitzi la provisió dels serveis. D'aquesta manera, l'aparició d'institucions sotsnacionals es justificaria no per la seva contribució a la democràcia sinó per aportar elements organitzatius que incrementen l'eficiència de l'administració pública. Els arguments de tipus funcional es relacionen amb la tradició anglo-saxona del "self-government" i, més rellevant pel que ara ens interessa, han inspirat processos de reestructuració

territorials que han intentat relacionar la major grandària dels municipis amb la seva capacitat per proveir eficientment uns determinats serveis.

Els elements fins ara esmentats continuen presents en el debat actual, però considerem que s'han de reinterpretar i ajustar a les particularitats d'un nou context. Així, no podem comparar la funcionalitat i la politització d'uns ajuntaments pensats des de les necessitats de les democràcies liberals del segle XIX amb la present situació, com tampoc no podem deixar de reconèixer que les condicions de creixement econòmic i consens polític que havien caracteritzat els més recents estats de benestar també han entrat en crisi. En primer lloc, la recessió econòmica i les transformacions en els modes de producció han impulsat processos de modernització administrativa i han obligat els ajuntaments a replantejar-se l'economia, l'eficiència i l'eficàcia de les formes més tradicionals de treballar. En segon lloc, la creixent fragmentació social ha modificat les relacions entre les autoritats municipals i la comunitat. Els ajuntaments actuals han d'estar més atents a les demandes canviants dels ciutadans i estructurar nous canals de relació que els permetin un contacte més fluid i personalitzat. D'altra manera, les expectatives dels ciutadans poden veure's frustrades i provocar un creixent distanciament entre l'ajuntament i la comunitat, que, finalment, es traduiria en un deslegitimació del propi govern local.

Si haguéssim de resumir la situació del govern local actual en poques paraules, afirmariem, en primer lloc, que els ajuntaments moderns han de millorar i modernitzar els mecanismes de prestació de serveis sota les exigències d'un públic més exigent i fragmentat. Tal com recull la literatura, la construcció d'uns models de gestió flexibles i pluralistes pot servir per destil·lar les recents tendències de transformació administrativa.

En segon lloc, des de la dimensió política, les pressions dels ciutadans es tradueixen en la necessitat d'articular nous canals de comunicació, com també en l'augment de les activitats dels

responsables municipals en el disseny d'estratègies que permetin superar l'escassetat de recursos, en la determinació d'aquelles tasques políticament definides com a prioritàries, o en la defensa d'un model d'ajuntament que actua a partir de posicionar-se ideològicament en el debat entre mercantilitzar o mantenir la capacitat d'intervenció pública. En aquest sentit, parlem d'una tendència a la repolitització del món municipal.

Prenent en consideració tant la complexitat de l'activitat municipal com les peculiaritats del moment actual, proposem un seguit de reflexions en relació a una hipotètica reordenació del territori en municipalies.

2 ANÀLISI DELS IMPACTES DE LA GRANDÀRIA MUNICIPAL

Hem estructurat aquest apartat a partir de 10 proposicions que, sense afany d'exhaustivitat, pretenen tractar els efectes políticament més interessants d'un procés de fusió de municipis.

2 1 LA FUSIÓ DE MUNICIPIS PODRIA COMPORTAR UN CERT ALLUNYAMENT ENTRE EL CIUTADÀ I LA POLÍTICA LOCAL

En general, cal dir que no existeixen evidències clares que facin pensar que municipis més grans han de portar, necessàriament, a un allunyament més gran entre ciutadans i vida política, tot i que la creació de municipalies pot provocar algun refredament de la relació entre ciutadans i política local. L'existència o no d'aquest efecte dependrà de dues variables que tenen molt a veure amb la definició concreta del procés: en primer lloc, de quin sigui el procediment de

discussió i aprovació de la redifinició del mapa municipal, i, en segon, de l'adequació i el grau de consens que existeixi entorn el seu resultat final.

La relació entre interès per la política local i mapa municipal dependrà, per exemple, de les competències o del grau de politització de la política local i per tant de la influència d'aquesta sobre la vida quotidiana dels ciutadans, més que no directament de la dimensió del municipi. Ara bé, tal com dèiem en la introducció, una important tradició política ha emfasitzat el rol que el govern local té com a espai privilegiat d'expressió de la democràcia. Aquesta vincle neix per les facilitats que la seva proximitat al ciutadà li suposa, tant en termes de recepció i integració de demandes com d'espai privilegiat per a la participació política. La creació de les municipalies no té per què afectar de manera mecànica aquestes capacitats, però sí que pot dificultar-les, si aquestes fossin entitats artificioses (o percebudes com a tals) o si, com s'apunta més endavant, aquestes donessin lloc a certa tecnocratització de la vida política local.

Per exemple, és probable que la substitució de municipis per municipalies pogués donar lloc a certa reducció de la participació electoral en eleccions locals. Per contra, pel que fa a altres formes de participació, el resultat final dependrà molt més d'una variable que actua com a mitjancera i l'evolució de la qual en el context d'unes hipotètiques municipalies és avui difícil de preveure: el sentiment comunitari.

Una forta identificació comunitària o un desenvolupat sentiment de cohesió social són les millors precondicions per al desenvolupament de xarxes socials mobilitzadores que es constituïran en el gran element d'enriquiment i democratització de la vida política local. Com apuntàvem abans, que les municipalies tinguin o no impacte en aquest procés dependrà de la seva artificiositat, tant en el terreny dels procediments de constitució (més o menys negociat) com en el de l'acceptació dels resultats.

En tot cas, val la pena remarcar que cap d'aquests factors no ha de transformar-se forçosament a causa de l'existència de noves entitats político-administratives i que els canvis variaran en funció de la capacitat d'aquestes de convertir-se en una realitat política rellevant per a grups i ciutadans.

2.2 LA FUSIÓ DE MUNICIPIS PODRIA INTENSIFICAR LA PARTIDIFICACIÓ DE LA VIDA POLÍTICA LOCAL

En aquest cas, sí que sembla més clar que tot apunta que les municipals podrien ser un element de partidificació de la vida política local. Caldria veure de quines maneres ho farà i a quins canvis donarà lloc, distingint entre el que podríem anomenar elements de partidificació i de politització.

Respecte al com, una de les conseqüències molt probables serà el menor rol de les candidatures independents. Al marge de consideracions sobre la bondat o no d'aquest fenomen, aquesta és una tendència que ja ha aparegut en anteriors convocatòries municipals i que podria continuar amb canvis en les formes organitzatives del govern local o sense. Alhora, aquest procés donaria lloc a canvis del personal polític local, tant a causa de l'aparició d'una nova administració com a la possible nova correlació de forces polítiques que es produiria. És difícil apuntar quines serien les conseqüències precises d'aquest procés, però sí que és probable que provoqués reticències per part de l'actual personal polític o que donés lloc a certa renovació d'aquest. Aquests canvis podrien provocar tant alguns importants conflictes intrapartidaris com un cert procés de selecció que, en cas de seguir regles meritocràtiques, portaria a una possible millora del personal polític local.

D'altra banda, seria probable que els partits adoptessin les noves municipals com a base per a la seva organització. En aquest sentit, és previsible que les conseqüències siguin marcadament diferents, depenent de la grandària actual del

municipi. Així, en localitats grans l'impacte pot ser menor o, en tot cas, donar lloc a petits inconvenients derivats de la necessitat d'adaptar-se a un nou context. Per contra, en els actuals municipis petits la creació de noves entitats podria facilitar el procés d'organització de la presència local dels partits, allí on avui els costa de construir un nucli estable. La mateixa afirmació podria tenir validesa respecte a d'altres actors polítics locals.

Finalment, i tal com s'apunta més endavant, és important recordar que una major presència partidària no és sinònim de repolitització de la vida política local. Si la presència de partits polítics amb capacitat de representació i d'incidència en la política local pot ser element de dinamització tant del sistema polític local com del conjunt de la vida política, el fet que tinguin un protagonisme formal més gran no és garantia suficient d'una intervenció més gran d'aquests, ni dels altres actors que representen el conjunt de la ciutadania, en el procés de mediació i de presa de decisions polítiques locals.

2.3 LA FUSIÓ DE MUNICIPIS POT CREAR RECELS EN ELS POBLES QUE PERCEBIN UNA PÈRDUA DE PROTAGONISME AMB L'OPERACIÓ

Molt sovint, les reaccions de l'opinió pública responen a un alt grau d'identificació amb la seva col·lectivitat. I els actuals municipis, en la majoria dels casos, exerceixen aquest paper d'unitats d'identificació col·lectiva. És per això que podem preveure reaccions desfavorables de l'opinió pública davant de qualsevol operació que pugui ser percebuda com una pèrdua de protagonisme de les actuals unitats.

En aquest sentit, dos casos es fan obvis. Primer, qualsevol fusió de municipis comportarà que molts municipis petits passin a formar part d'una nova municipalia capitalitzada per un dels actuals municipis propers més grans. En aquest cas, la percepció majoritària en els primers serà la de ser engolits pels segons

i, com a conseqüència, l'opinió pública serà potencialment bel.ligerant. Segon, qualsevol agregació de municipis comportarà necessàriament que alguns pobles veïns de grandària similar es disputin una posició predominant en la nova unitat (el nom de la municipalia, la seu del consistori, etc.). També cal tenir en compte que alguns d'aquests pobles conserven rivalitats tradicionals, la qual cosa fa preveure un procés encara més conflictiu. La conseqüència del conflicte pot ser la reacció de l'opinió pública contra el mateix procés d'agregació municipal.

El fet de preveure un conflicte potencial no vol pas dir que aquest procés d'agregació ja sigui desaconsellable des de bon principi, sinó senzillament que caldrà preveure amb la suficient antel.lació els mecanismes adequats per evitar aquests conflictes. A aquest efecte, se'ns acudeixen dos mecanismes.

Un primer mecanisme per evitar els possibles conflictes seria la no desaparició legal dels actuals municipis, sinó la seva coexistència amb les noves unitats. Tal com mostrarem a la secció següent, aquesta solució resultaria molt problemàtica, perquè ha estat comprovat que la creixent juxtaposició de nivells d'administració dificulta la possibilitat que els ciutadans atribueixin a les diferents administracions la responsabilitat de les seves realitzacions.

Un segon mecanisme per a amortir els possibles conflictes es basaria en una petita modificació de la legislació que regula les eleccions locals. Per a l'elecció dels regidors de les noves unitats, hom pot preveure una circumscripció única (continuant amb la legislació actual) o confeccionar diverses circumscripcions dins de cada municipalia (cadascuna de les quals podria coincidir amb els municipis actuals o, fins i tot, amb barris dels municipis actuals). Creiem que, modificant la legislació per adoptar aquesta segona estratègia, l'opinió pública percebria una certa salvaguarda de les identitats anteriors: subsistiria un espai polític col.lectiu per a cadascun dels antics municipis, els regidors de cada circumscripció adoptarien un caràcter de representants dels antics municipis, podrien celebrar-se assemblees locals, etc.

Llavors, el ple de la municipalia podria ser percebut per l'opinió pública com una "reunió amb els regidors del poble del costat" i, d'aquesta manera, perdria el seu caràcter amenaçador. Per tant, creiem que aquest segon mecanisme podria ser el més eficaç per a la prevenció dels possibles conflictes.

2.4 LA CREACIÓ DE MUNICIPALIES POT COMPORTAR LA PROLIFERACIÓ DE MÉS NIVELLS D'ADMINISTRACIÓ LOCAL

Els darrers quinze anys han estat particularment prolífics quant a nivells d'administració subestatal: als municipis i diputacions tradicionals, s'hi va afegir l'administració autonòmica i, després, també s'hi han afegit els consells comarcals. Com que tot això coexisteix amb l'administració perifèrica de l'Estat (i la de la Generalitat), el nombre d'administracions superposades ha estat observat per alguns com excessiu. No volem entrar en el debat racionalista sobre quants nivells comencen a ser excessius, però tampoc no podem defugir que és en aquest context històric que se situa el debat sobre l'oportunitat de crear les municipalies.

Certament, la proliferació d'administracions pot tenir efectes sobre l'eficàcia de la gestió, però aquests aspectes seran tractats més endavant. Per al que ens interessa en aquest epígraf, la proliferació d'administracions pot tenir importants efectes perniciosos sobre el funcionament dels mecanismes democràtics.

Un dels mecanismes democràtics fonamentals és que -a través de les eleccions- els ciutadans tenen la possibilitat de premiar o castigar els seus representants, depenent dels resultats aconseguits en la seva gestió: això és el que anomenem "accountability" (un concepte anglès similar a "responsabilitat", però de traducció quasi impossible). A vegades, al ciutadà li resulta difícil establir un lligam entre uns resultats en la gestió dels afers públics i una institució

concreta. És a dir, li resulta difícil atribuir responsabilitats a subjectes polítics. La proliferació d'institucions sol ser una causa fonamental d'aquesta disfunció dels mecanismes democràtics.

És per això que creiem que caldria entendre el procés de creació de municipalies com una substitució d'administracions existents a l'actualitat. Si no fos així, la creació de municipalies podria resultar contraproduent, perquè podria difuminar greument la responsabilitat dels polítics davant dels ciutadans.

No obstant això, cal subratllar que en cas de substitució d'un nivell alternatiu de l'administració local (municipis o comarques), la responsabilitat no tindria per què difuminar-se. Fins i tot, la responsabilitat de les diferents administracions podria eventualment clarificar-se, en cas que les municipalies substituïssin dos o més nivells d'administració.

2.5. LA FUSIÓ DE MUNICIPIIS TINDRIA CONSEQÜÈNCIES ELECTORALS

L'anàlisi electoral ha suggerit tradicionalment que la reducció radical del nombre de circumscripcions electorals, implicaria una variació fonamental en l'atribució del nombre de regidors i alcaldes als diferents partits. Això també modificaria el nombre de representants comarcals i de diputats provincials de cada partit.

Les conseqüències podrien ser de diferent tipus. Per una part, la creació de municipalies podria afectar el tipus de candidatures que es presentessin i la forma com els electors elegissin entre les candidatures alternatives. Aquestes conseqüències són força imprevisibles i no podem pas analitzar-les en aquest reduït informe (malgrat això, alguna se'n podria entreveure a partir del que ja hem dit als epígrafs 2.1 i 2.2). Això no obstant, sí que podem fer un exercici de previsió de les conseqüències electorals "directes" que tindria l'establiment de

municipalies. Les planes següents intenten fer aquest exercici a partir d'una modelització dels resultats.

Abans de tot, cal subratllar que parlem de conseqüències "directes", perquè, a diferència del que hem dit abans, pressuposarem que les candidatures presentades són exactament les mateixes que a les últimes elccions municipals i també pressuposarem que cada una de les candidatures rep exactament els mateixos vots que llavors. Certament, cap dels dos supòsits no ens semblen versemblants, però aquesta és l'única manera que tenim d'aïllar les conseqüències directes, la qual cosa no vol dir que afirmem que siguin les úniques.

També cal subratllar que pressuposem una circumscripció única per a cada municipalia, a diferència del que hem aconsellat a l'epígraf 2.3. Ho hem fet per la senzilla raó que aquesta és la legislació vigent. En cas de diverses circumscripcions, les conseqüències serien diferents.

Davant de la tasca clarament excessiva de modelitzar els resultats de tota la província de Barcelona, ho hem fet per a una sola comarca (el Maresme), on els dos partits principals obtinguessin resultats força similars. L'apèndix 1 en mostra els resultats de forma gràfica.

El procediment de càlcul ha estat el següent: primer de tot, s'han agrupat tots els municipis del Maresme en els cinc grups que eventualment podrien ser les municipalies d'aquesta comarca (Arenys de Mar, Mataró, Pineda de Mar, Premià de Mar i Tordera); per a cada un d'aquests cinc grups de municipis, s'ha calculat el nombre total de regidors que va obtenir cada candidatura a les eleccions de 1991 i se n'ha extret un percentatge sobre el total de regidors, amb la qual cosa obtenim una mesura de la força actual de cada candidatura a cada un dels cinc territoris. En segon lloc, hem calculat quants regidors obtindria cada candidatura en unes eleccions hipotètiques a les referides municipalies, amb els supòsits abans indicats (les mateixes llistes, el mateix nombre de vots a cada llista, una sola circumscripció electoral per municipalia), cosa amb la qual

obtenim una mesura de la força hipotètica de cada candidatura en els consistoris resultants.

Els resultats que podem observar són: primer, la pràctica desaparició dels regidors independents i, segon, un augment del percentatge de regidors del PSC, encara que més irregular.

En efecte, les tres candidatures independents ara representades als municipis de la zona de Mataró i les dues de la zona de Pineda de Mar deixen de tenir representació; les set candidatures independents ara representades a la zona de Premià de Mar passen de tenir una sisena part dels regidors a tenir-ne un de sol al nou consistori (menys del 5%). Només a la zona d'Arenys de Mar, les candidatures independents mantenen la seva quota de representació, però, tot i així, una d'elles desapareix. Hom pot argumentar que aquests resultats infravaloren els resultats dels independents, perquè, davant de la nova situació, s'articularien llistes conjuntes. Però també es pot argumentar que els sobrevaloren, perquè, davant de les poques expectatives, encara es presentarien menys candidatures independents. En tot cas, sembla evident que la força de les candidatures independents quedaria molt minvada.

Respecte a l'augment de la força del PSC, aquest és molt acusat a Mataró (d'un 28% a un 44%) i a Pineda de Mar (d'un 28% a un 36%); és moderat a Premià de Mar (d'un 23% a un 28%); i no és perceptible a Arenys de Mar i Tordera. En un estudi més ampli, caldria ampliar la mostra per a veure si aquests efectes són traslladables a d'altres comarques i també observar si aquest augment va lligat al nombre de municipis que agrega cada municipalia i/o a la seva grandària. Respecte a les altres candidatures, els canvis són molt petits i irregulars, de manera que, per ara, no podem oferir resultats concloents.

2.6 LA FUSIÓ DE MUNICIPIS POT COMPORTAR CANVIS EN LA CAPACITAT D'INCIDÈNCIA DELS ACTORS SOBRE LES DECISIONS PÚBLIQUES LOCALS

Les municipalies conformarien, d'entrada, un nou escenari per al disseny de polítiques públiques. Amb tota probabilitat, aquest nou escenari implicaria una nova distribució de la capacitat de decisió institucional, així com un procés de readaptació del conjunt dels actors, per tal de mantenir capacitat d'incidència. L'impacte resultant sobre el procés de formació de polítiques, estaria en funció (1) del nivell competencial real de les noves autoritats i (2) de les dificultats desiguals d'adaptació al nou escenari per part dels actors no institucionals.

(1) La creació de municipalies comportaria un increment en l'escala territorial i en el pes demogràfic de les noves unitats. Seria lògic, per tant, que augmentés també la capacitat decisòria i de gestió de les noves institucions. Les municipalies podrien assumir i desplegar competències que avui desborden els petits municipis, i afrontar, amb suficient capacitat financera i de recursos humans, la prestació de nous serveis locals. En definitiva, via atribució normativa, es veuria incrementat el poder real dels regidors i els tècnics municipals.

(2) Tanmateix, qualsevol procés de presa de decisions públiques implica també altres actors socials. Aquests expressen i fan valer les seves preferències posant en joc recursos propis (de tipus organitzatiu, cognitiu, simbòlic, etc.). Al final, tota decisió tendirà a ser el resultat d'un cert procés de mediació d'interessos.

En el cas d'un nou mapa municipal, podem avançar dues hipòtesis:

(a) Si les municipalies responen estrictament a criteris de racionalitat funcional, seran percebudes com a ens artificials. En aquest cas, hi hauria dificultats globals d'adaptació dels actors i la municipalia difícilment podria funcionar com a àmbit d'articulació d'interessos. L'autonomia i eficàcia decisional de

les élites municipals es podria veure incrementada, però el concepte de democràcia local, com a àmbit de participació comunitària, quedaria debilitat.

(b) En canvi, si les municipalies apareguessin com a resultat d'un procés d'associació de nuclis locals, impulsat des de la base, l'increment de la capacitat política i de gestió, es veuria completada per unes més àmplies possibilitats d'articulació social. En aquest cas, no només hi guanyaria la provisió de serveis, sinó també la dimensió democràtica del món local.

En totes dues hipòtesis, és previsible un increment del rol electoral i institucional dels partits. En el primer cas, tanmateix, la partidificació difícilment comportaria la repolitització de l'esfera decisional; seria previsible, en canvi, un increment del component tecnocràtic. En el segon cas, la presència ampliada dels partits i la repolitització substantiva podrien esdevenir tendències complementàries.

2.7 LA FUSIÓ DE MUNICIPIS POT COMPORTAR CANVIS EN ELS MODELS D'ELABORACIÓ DE POLÍTIQUES PÚBLIQUES LOCALS

Les hipòtesis alternatives del punt anterior es reproduïen si passem de qui elabora les polítiques a com ho fan. En primer lloc, i pel que fa a la formació de l'Agenda d'Actuació, sembla força evident que l'increment de la capacitat política i de gestió es podria traduir en unes més elevades possibilitats de diagnòsi de necessitats i, per tant, en un rol potencialment més estratègic de l'autoritat local respecte dels problemes del territori i la comunitat. Tanmateix, si la municipalia no funciona com a àmbit de participació ciutadana en les polítiques, el procés de recepció de demandes socials podria veure's dificultat. El mateix debilitament dels canals de comunicació podria crear unes institucions creixentment impermeables a l'evolució de l'entorn. En canvi, si els nous

àmbits reforcen la democràcia local, l'increment en la capacitat d'expressió de demandes, podria pressionar cap a una més elevada sensibilitat institucional a la dinàmica de les necessitats socials.

En segon lloc, i pel que fa als models de presa de decisions, sembla lògic pensar que l'augment de la grandària municipal podria aportar elements de decisió racional i estratègica, inviubles en l'actual context de minifundisme municipal. Novament, però, el caràcter artificial o natural de la municipalia és el que veritablement determinaria la reducció o ampliació dels nivells de pluralisme en els processos decisionals. La concreció d'un veritable model estratègic i pluralista de disseny de polítiques locals requeriria unes municipalies que tendissin a potenciar, simultàniament, capacitat de gestió i participació comunitària.

2.8 LA FUSIÓ DE MUNICIPIS POT COMPORTAR CANVIS EN L'OFERTA DE POLÍTIQUES PÚBLIQUES LOCALS

L'actual mapa municipal de Catalunya és altament heterogeni, amb gran dispersió de grandàries i volums demogràfics entre les seves unitats. Això comporta, lògicament, capacitats molt desiguals d'intervenció i gestió pública, configurant-se el que podríem anomenar un sistema asimètric de poders locals. La reorganització d'aquest mapa en clau de municipalies implicaria un nou sistema d'autoritats locals d'àmbit i població força més homogenis. Aquest fet, sens dubte, tendiria a impactar l'oferta de polítiques locals en la mateixa direcció d'homogeneïtat i simetria.

La capacitat de disseny de polítiques del govern local sortiria globalment enfortida. A diferència d'ara, el conjunt de les municipalies estaria en condicions polítiques i tècniques d'assumir responsabilitats en aquelles àrees clau per a definir un model propi de desenvolupament territorial i comunitari. A

partir d'aquestes premisses, es produiria un reequilibri interinstitucional a favor del govern local, atès que decisions rellevants en matèria urbanística, econòmica i de benestar social, actualment en mans de nivells institucionals superiors, podrien reubicar-se en l'esfera local.

Tanmateix, es generarien dos impactes addicionals, la direcció dels quals es fa difícilment previsible. En primer lloc, l'administració autonòmica es veuria pressionada a redefinir l'abast de la seva actuació en una pluralitat de sectors. Tal redefinició podria comportar l'accentuació d'estratègies de coordinació o bé la competència amb els nous poders locals. En segon lloc, les noves polítiques locals augmentarien la seva capacitat d'impacte sobre l'entorn, la qual cosa no és, en ella mateixa, cap garantia d'impacte en una direcció de cohesió territorial interna. Al contrari, podrien generar-se noves jerarquies territorials en benefici de les poblacions centrals de cadascuna de les noves municipalies. Per tal d'evitar això, caldria dissenyar els mecanismes institucionals i les regles de decisió municipals oportunes.

2.9 L'AGREGACIÓ DE MUNICIPIS POT FACILITAR UNA MAJOR EFICIÈNCIA DE LES TASQUES DE GESTIÓ DELS DIFERENTS SERVEIS I ORGANISMES MUNICIPALS

Molts municipis es troben en una cruïlla complicada. És la "primera" administració a qui es demanen serveis i aquest fet, que en bona part legitima la seva presència, es veu qüestionat, molt sovint, tant per la seva dimensió, que no justifica la creació de serveis propis, com per l'endèmica migradesa de recursos, que l'obliga en molts casos a dependre d'altres administracions per donar resposta a les demandes que s'hi projecten.

No resulta gens agosarat, imaginar que l'agregació de municipis podria ser la via (com avui són les mancomunitats) per resoldre

problemes funcionals evidents, fruit de la fragmentació organicista que atribuïa a cada nucli de població el rang de municipi. Temes com aigua, residus, transport, desenvolupament industrial (per no esmentar els temes de sanitat i ensenyament), són difícilment abordables des de la fragmentació municipal.

La dimensió resultant d'una possible agregació, via municipalies en el cas que ens ocupa, permetria abordar des d'economies d'escala indubtables, aquestes i altres funcions. Aquestes funcions, cal constatar-ho, fins ara no han estat assumides per les comarques, mancades com són de competencies, recursos i personal suficients.

Per altra banda, la pròpia transformació de les administracions locals en entitats bàsicament prestadores de serveis, ha posat de relleu la poca adequació del personal administratiu del que disposen els ajuntaments per assumir les seves creixents obligacions. L'existència dels anomenats "cossos nacionals" (secretaris, interventors i dipositaris, segons el casos) i la seva formació i orientació professional (control del compliment formal de legalitat en els procediments, control pressupostari de legalitat...), podria haver comportat i ha comportat, en certs casos, problemes que s'han anat salvant quasi sempre per la bona disposició de les parts.

No volem pas dir amb això que aquest tipus de funcionaris hi siguin sobrers, a les estructures de govern local. Volem posar de relleu, simplement, la necessitat de formació i de persones específicament orientades a assumir els requeriments actuals de la gestió de serveis. Però, altra vegada, el problema de la grandària municipal torna a ser rellevant. Cal admetre que pocs ajuntaments tenen els recursos suficients per a contractar gestors amb formació i experiència suficients per poder afrontar amb garanties d'èxit el garbuix de competències i serveis que han anat assumint els ajuntaments en aquests darrers quinze anys. Això vol dir que en molts casos s'han confiat aquestes funcions a gent que no estava preparada específicament per exercir-les, ja siguin els propis polítics o els mateixos secretaris.

En alguns municipis (Sant Boi de Llobregat, Granollers, Barcelona, Ripollet..., utilitzant la discrecionalitat que els oferia l'article 4 de la Llei de Bases de Régim Local (Llei 7/1985), concretada en els anomenats "Reglaments Orgànics Municipals" (previstos en l'art. 20 i només obligatoris en els municipis de més de 5.000 habitants), s'han anat consolidant figures gerencials o gerents, que han anat assumint tasques de gestió i organització generals del municipi, servint de ròtula d'unió entre equip polític de govern i aparell administratiu municipal.

En els municipis esmentats aquesta figura existeix o ha existit de manera explícita. En altres poblacions, aquesta funció existeix també, tot i que estigui assumida de forma implícita pel propi secretari municipal o bé per un polític electe.

Resulta força clar que aquest tipus de càrrec, plenament integrat en els organigrames municipals dels països anglo-saxons i amb potencialitats no menyspreables en el nostre entorn, difícilment podria ser assumit en municipis que no tinguin una grandària que justifiqui i exigeixi aquesta figura gerencial.

Les funcions d'aquesta figura es podrien resumir en els següents punts: direcció executiva dels serveis centrals comuns; execució de les línies bàsiques de les polítiques de recursos; preparació i seguiment dels acords dels òrgans de govern i de la gestió en curs.

No podem amagar, un cop més, els perills que implicaria una operació d'agregació municipal que fos vista com artificial i només guiada per criteris de eficiència tecnocràtica, ni tampoc no s'han d'oblidar les previsibles resistències de funcionaris i treballadors municipals en relació a la mobilitat i a canvis de situació. Ens hem limitat aquí a treballar amb les potencialitats en la gestió pública local que resultarien d'una nova configuració del mapa municipal, prescindint del procés i dels esculls per arribar-hi.

Finalment, tampoc no podem oblidar que la incorporació de noves tecnologies de gestió -com les ja experimentades en el sector

privat- permeten una millora en la producció de béns i serveis, des d'unitats cada cop més petites. Les economies d'escala ja no només s'aconsegueixen a través del creixement quantitatiu de les estructures organitzatives, sinó també gràcies a processos de descentralització funcional que incorporen mecanismes sofisticats de coordinació central.

Els principals exponents de les noves tendències en gestió -tant pública com privada- utilitzen expressions com "fer compatible la descentralització funcional i la centralització estratègica" o "descentralitzar per centralitzar", precisament per referir-se a la possibilitat de treballar des de petites unitats, però amb els avantatges de les grans organitzacions.

Segons aquestes propostes, els avantatges són dobles. Per una banda, es potencia la capacitat de direcció des del centre, la qual cosa és avaluada com a imprescindible en un període d'incertesa com l'actual. Les organitzacions argumenten que necessiten d'algun tipus de lideratge o d'estructura centralitzada que els orienti en el canvi. Des d'aquest punt de vista, l'agregació de municipis -o la presència d'algun ens d'abast supramunicipal amb capacitat estratègica- podria millorar la gestió dels béns i els serveis que es proveeixen des de l'administració local.

Per altra banda, amb el treball des de petites unitats de producció es poden superar algunes de les dificultats inherents de les grans organitzacions. En aquest sentit, des de la literatura de l'excel·lència organitzativa, es volen potenciar els avantatges de les microestructures, en aspectes com l'adaptabilitat, la capacitat d'innovació i d'experimentació, la facilitat de les relacions informals, la proximitat als receptors dels serveis o l'estímul del personal.

En d'altres paraules, els condicionants tècnics que van impulsar els processos de reordenació territorial dels anys setanta tenen només una validesa parcial. Caldrà ser conscient dels arguments i de les possibilitats que s'ofereixen en l'actualitat, abans d'abordar una reforma territorial que, recordem-ho, no és per als anys setanta sinó per al segle XXI.

2.10 L'AGREGACIÓ DE MUNICIPIS PODRIA PERMETRE CREAR EINES DE GESTIÓ I GENERAR CRITERIS DE COMPARACIÓ DE RENDIMENT QUE FACILITARIEN LA MILLORA DE L'ACTUACIÓ DELS GOVERNS LOCALS

Volem aquí posar de nou de relleu com la grandària municipal resulta força determinant en el moment de fer front a millores substancials en la gestió de les competències locals. Així, per exemple, en l'actualitat són enormes les potencialitats que tenen per als ajuntaments les eines informàtiques, tant per a la millora de la gestió interna, com per a la gestió de les competències i les tasques que tenen encomanades per llei. I així es comprova en molts dels ajuntaments catalans que ja porten treballant en aquesta línia des de fa anys.

És aquest un terreny en el qual la grandària resulta una variable crítica a l'hora d'abordar les despeses que comporta la instal·lació i adaptació d'un paquet de gestió com els ja existents. Una vegada més, els recursos necessaris per a la seva implementació i els recursos necessaris per al seu manteniment són només abordables des d'una dimensió suficient o des d'una col·laboració intermunicipal.

Per altra banda, la gestió pública requereix, cada cop més, disposar d'instruments de mesura i comparació que permetin esbrinar, al marge de teories o d'estàndards del sector privat, graus de rendiment i de consecució de resultats. Avui dia, la gran dispersió en dimensió dels municipis catalans fa molt difícil comparar volums de recursos i rendiments dels diferents serveis. Sense caure en la pretensió de tenir unitats plenament homogènies, tasca impossible per la pròpia diversitat local que es manté per sobre de la diferent grandària, sembla clar que si es disposés d'unitats més o menys comparables entre si això facilitaria, en gran manera, tant el control de gestió dels responsables municipals i dels diferents nivells d'administració que mantenen vies de col·laboració amb els municipis, com la capacitat de control (d'"accountability") dels propis ciutadans.

També aquí l'"artificialitat" o "naturalitat" dels processos d'agregació serien determinants per fer efectives les potencialitats descrites en una efectiva millora de la capacitat de rendiment i de representació plural dels governs locals. Encara que, cal dir-ho, en aquest àmbit més tècnic i menys simbòlic, es podrien establir agregacions locals només a efectes estadístics o de provisió d'eines de gestió, que no haurien de ser observades com amenaces a la preada autonomia local.

3 CONCLUSIONS OBERTES

Encapçalem aquest darrer apartat amb el títol de "conclusions obertes" per una simple raó de consistència amb la resta del treball. Les idees presentades a partir dels 10 punts anteriors no pretenen defensar cap postura sinó, més modestament, incitar la reflexió. Conseqüentment, no podíem escriure unes conclusions que recollissin els arguments forts de l'exposició, sinó que havíem de limitar-nos a explicitar els dubtes més insistents.

L'estructura territorial d'un país no hauria de ser ni el producte de conjuntures polítiques ni el resultat d'una vocació estrictament racionalitzadora. Els municipis, en tant que elements d'aquesta organització, han de ser capaços de satisfer certes necessitats dels ciutadans. I aquestes necessitats es tradueixen en demandes que, per una banda, canvien històricament i, per altra banda, es refereixen a aspectes tan diferents com els sentiments d'autoidentificació amb una determinada comunitat, les expectatives de benestar material o la voluntat de participació política. Reduir tots aquests factors a una única lògica o, en d'altres paraules, avaluar-los des d'una sola perspectiva, no només dificulta la percepció de la realitat sinó que fins i tot pot arribar a distorsionar-la greument.

La grandària dels municipis, en qualsevol cas, és un factor explicatiu clau a l'hora d'entendre la dinàmica de funcionament dels governs locals. Si les demandes dels ciutadans i, per tant,

les expectatives en relació a l'actuació municipal canvien, és raonable esperar una adaptació de la dimensió municipal. Però aquesta afirmació no pot precipitar les conclusions, ja que -tal com apuntàvem en el paràgraf anterior- les transformacions poden operar en múltiples direccions, com també poden resultar internament contradictòries.

És a dir, per argumentar sobre la bondat o la perversió d'un determinat mapa municipal, hauríem de ser capaços d'entendre, en primer lloc, quin és el context on se situen les institucions locals; en segon lloc, quina és la combinació d'expectatives que aquesta particular conjuntura genera sobre el govern local; i, finalment, com relacionem la satisfacció d'aquestes expectatives amb una determinada grandària municipal.

El seguiment exhaustiu de cadascun d'aquests passos supera l'abast d'aquest informe, però hem intentat recollir-ne una aproximació intuïtiva, a partir de la idea d'"artificiositat" o "naturalitat" del mapa municipal.

Tradicionalment, les propostes de reforma territorial invoquen o bé la necessitat de racionalitzar la dimensió d'una administració prestadora de serveis ("big is rational"), o bé la voluntat de mantenir uns sentiments d'identificació amb els òrgans polítics més propers als ciutadans ("small is beautiful"). Nosaltres creiem que aquestes aproximacions són excessivament parcials i que no només s'han d'integrar elements de totes dues, sinó també completar-se amb totes les matisacions i possibles contradiccions que l'anàlisi de cada moment històric incorpori.

En aquest sentit, creiem que els termes "artificiositat" i "naturalitat" poden servir per observar l'adequació entre la grandària municipal i les expectatives que un determinat context imposa sobre l'activitat dels governs locals. En d'altres paraules, intentarem resumir en aquestes expressions els tres passos a què anteriorment havíem fet referència.

Per tant, davant la qüestió de "quina grandària municipal és la més adequada per fer front a les demandes que actualment suporta

el govern local català", no hi ha respostes úniques, sinó que cal valorar arguments i contraarguments en funció de l'adaptació, més o menys natural, a les circumstàncies de cada cas.

De fet, resseguint les deu reflexions plantejades al llarg de l'informe i resumint les necessitats dels governs locals actuals, en termes de flexibilitat organitzativa, gestió pluralista i aparició de nous models de relació política entre l'ajuntament i la comunitat, podem anticipar els avantatges i les dificultats de la fragmentació municipal (i, a la inversa, del procés d'agregació).

Ho hem resumit en el quadre següent (en termes de pros i contres), amb el doble objectiu de mostrar, en primer lloc, les matisacions que cal incorporar a la tradicional dicotomia gros-eficient/petit-proper, i, en segon lloc, la possibilitat de valorar positivament o negativa cada factor, en funció de criteris que, en última instància, tenen a veure amb percepcions del paper del govern local en un entorn determinat.

AGREGACIÓ MUNICIPAL

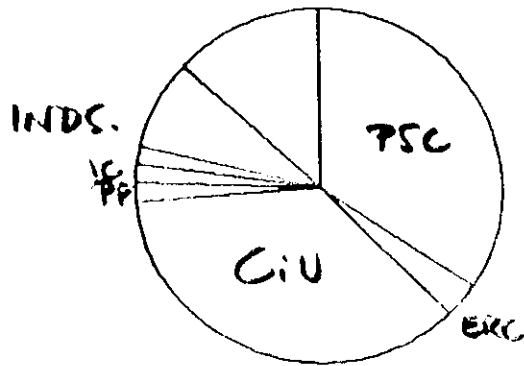
CONTRES	PROS
- Allunyar la democràcia dels ciutadans	- Omplir de contingut el sistema polític local
- Promoure la partidificació de la política local	- Despolititzar artificialment els municipis
- Distància dels líders locals	- Major capacitat dels líders locals
- Sentiments d'autoidentificació amb la comunitat debilitats	- Potenciament de les relacions polítiques
- Perjudicar la democràcia local com a àmbit de participació comunitària	- Potenciar l'eficàcia decisional dels actors municipals
- Poca capacitat per orientar a l'organització a través del lideratge polític personal	- Poder de negociació i independència respecte d'altres administracions
- Poca capacitat d'experimentació i d'innovació	- Avantatges tècniques, no escassetat de recursos i capacitat d'assolir economies d'escala
- Visió distant dels problemes de la comunitat	- Capacitat estratègica i de planificació d'ampli abast
- Allunyament entre els productors i els receptors de serveis	- Homogeneïtat intramunicipal

El quadre anterior no és, ni de bon tros, exhaustiu, però hauria de servir per situar la decisió respecte de la grandària municipal en un espai polític. No es tracta només d'escollir entre racionalitat tècnica i proximitat política, sinó de definir un model de govern local on s'estableixi un determinat equilibri entre les diferents lògiques i les diferents perspectives que hi operen. La dimensió del municipi tindrà relació amb l'elecció d'un determinat punt d'equilibri, de la mateixa manera que aquest punt d'equilibri vindrà determinat per una concepció prèvia sobre què és o què voldríem que fos el govern local.

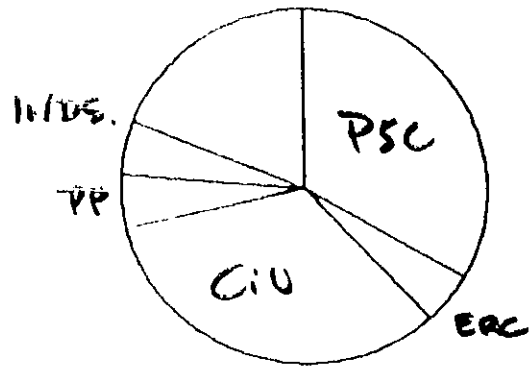
Per altra banda, hem de tenir molt present que si volem definir un punt d'equilibri estable, no només hem de considerar l'autopercepció de la realitat local, sinó també la naturalitat amb què aquest món local accepta les nostres propostes. És a dir, suggerim que la decisió sobre la reforma de l'estructura territorial d'un país comporta una opció política, però també afirmem que l'èxit d'aquesta opció dependrà, en bona part, de la naturalitat o de l'artificiositat de la seva integració en les estructures municipals existents.

Arenys:

Composició actual:

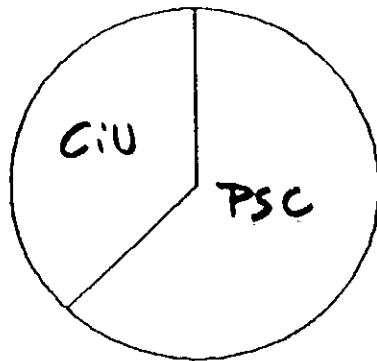

Composició resultant:

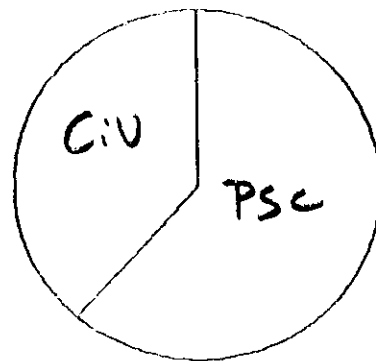

Tordera:

Composició actual:

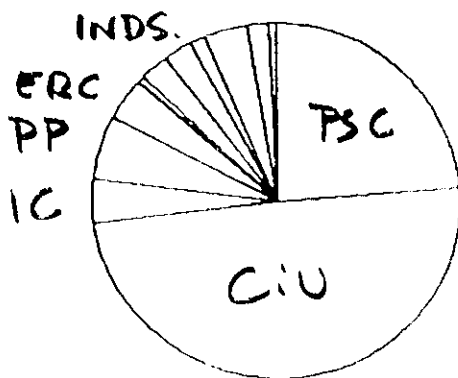

Composició resultant:

Premià:

Composició actual:

Composició resultant:

